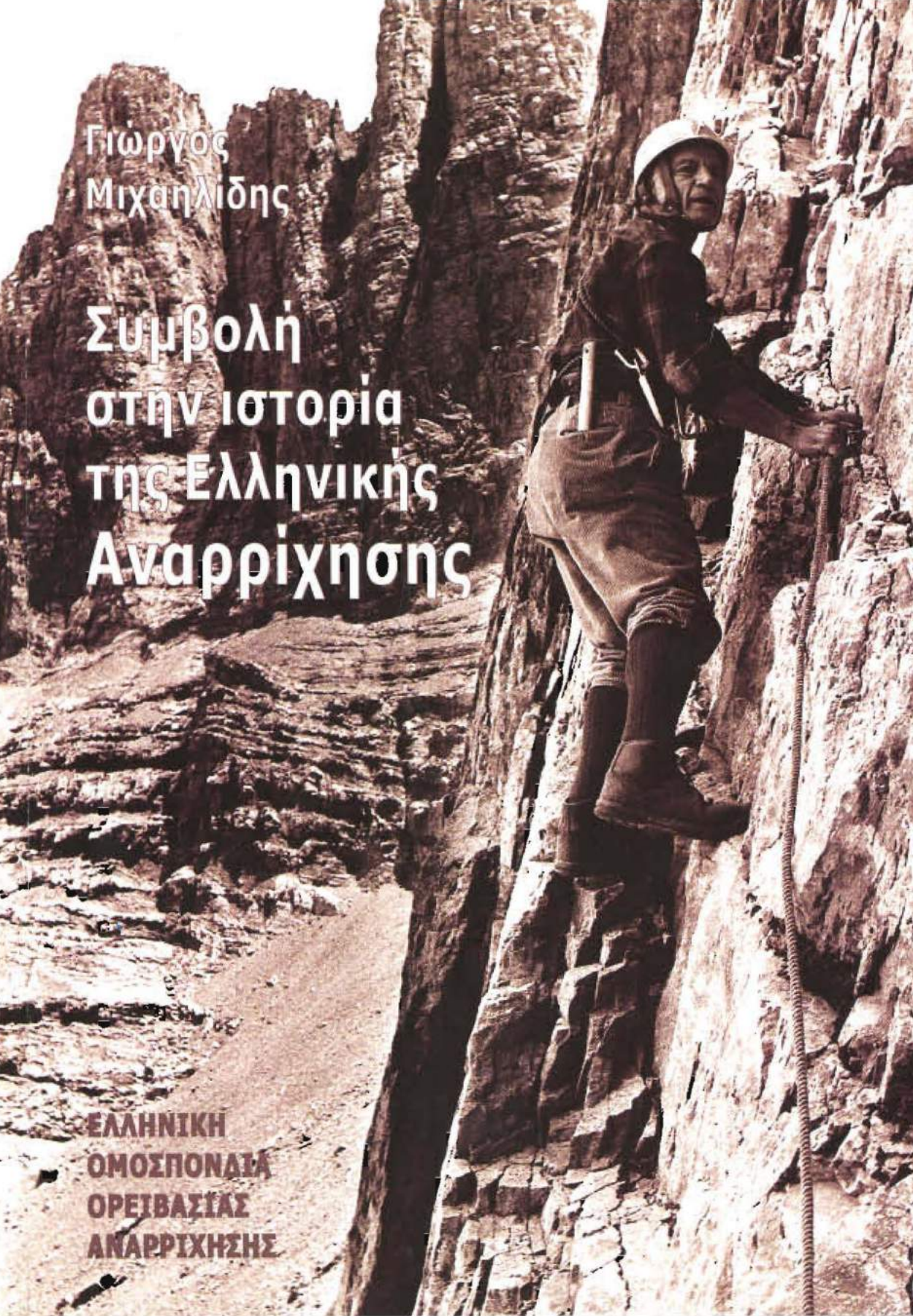

Γιώργος
Μιχαηλίδης

Συμβολή στην ιστορία της Ελληνικής Αναρρίχησης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Φωτ. εξωφύλλου : Ο Γ. Μιχαηλίδης στο Σκολιό του Ολύμπου (1977)

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

(1913 - 1962)

Βιβλιογραφικά στοιχεία της έκδοσης

Γιώργος Μιχαηλίδης
Συμβολή στην ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης (1913-1962).
Επιμ.-σχόλ. Νίκος Νέζης. Αθήνα, Ε.Ο.Ο.Α., 2004, σχ. 24x17, σ. 124, ISBN 960-86676-3-1

παραγωγή: ΑΝΑΒΑΣΗ
Διαχωρισμοί - Ηλεκτρονικό μοντάζ: ΑΛΦΑΒΗΤΟ
Εκτύπωση: Ι. Μαυρίδης & Υιοί Ο.Ε.

Διάθεση

Ε.Ο.Ο.Α.
Μηλιώνη 5, 106 73 Αθήνα
τηλ. 210 3645904 - fax 210 3644687

ISBN 960-86676-3-1

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

(1913 - 1962)

Επιμέλεια - σχόλια

Νίκος Νέζης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ - ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Αθήνα 2004

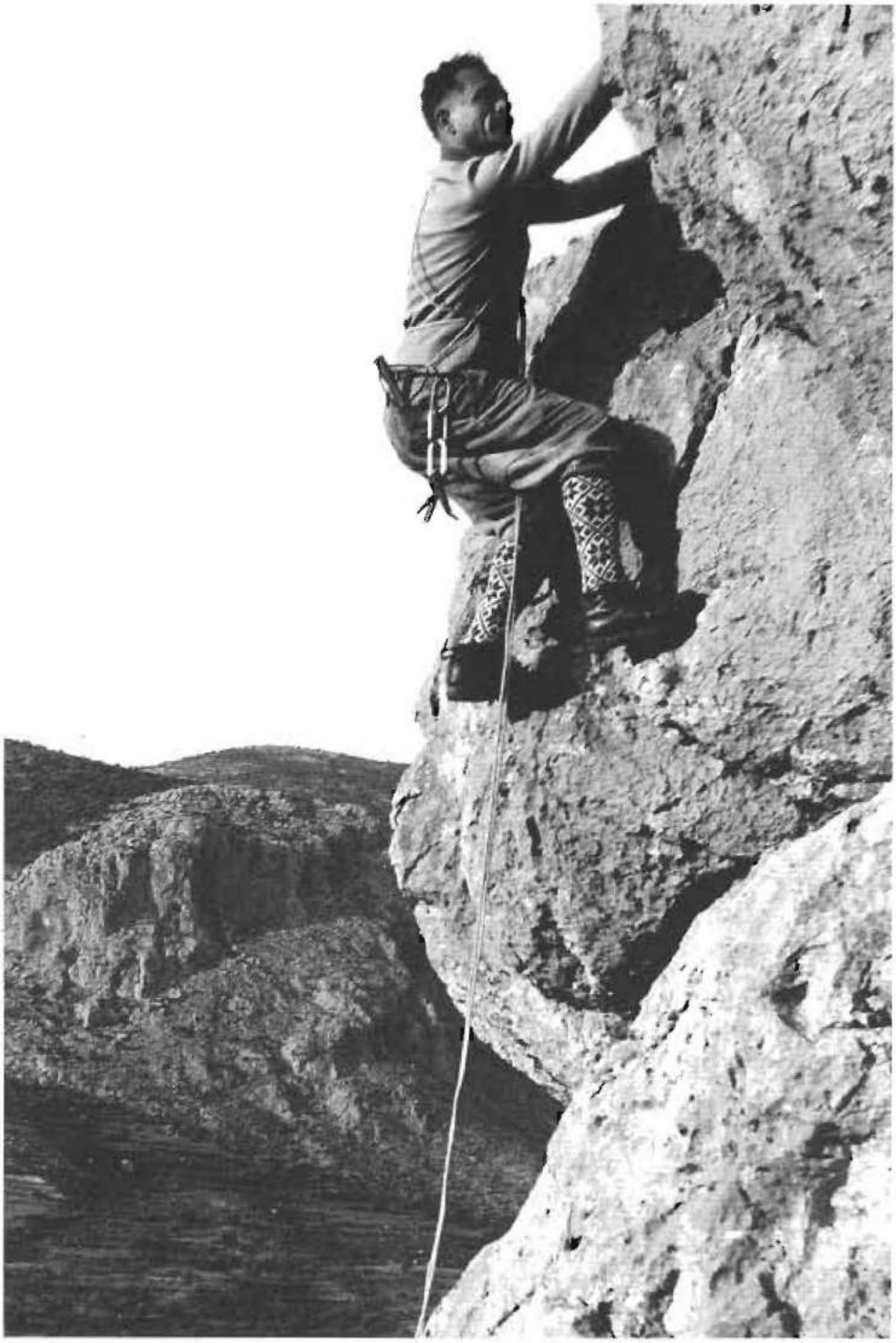

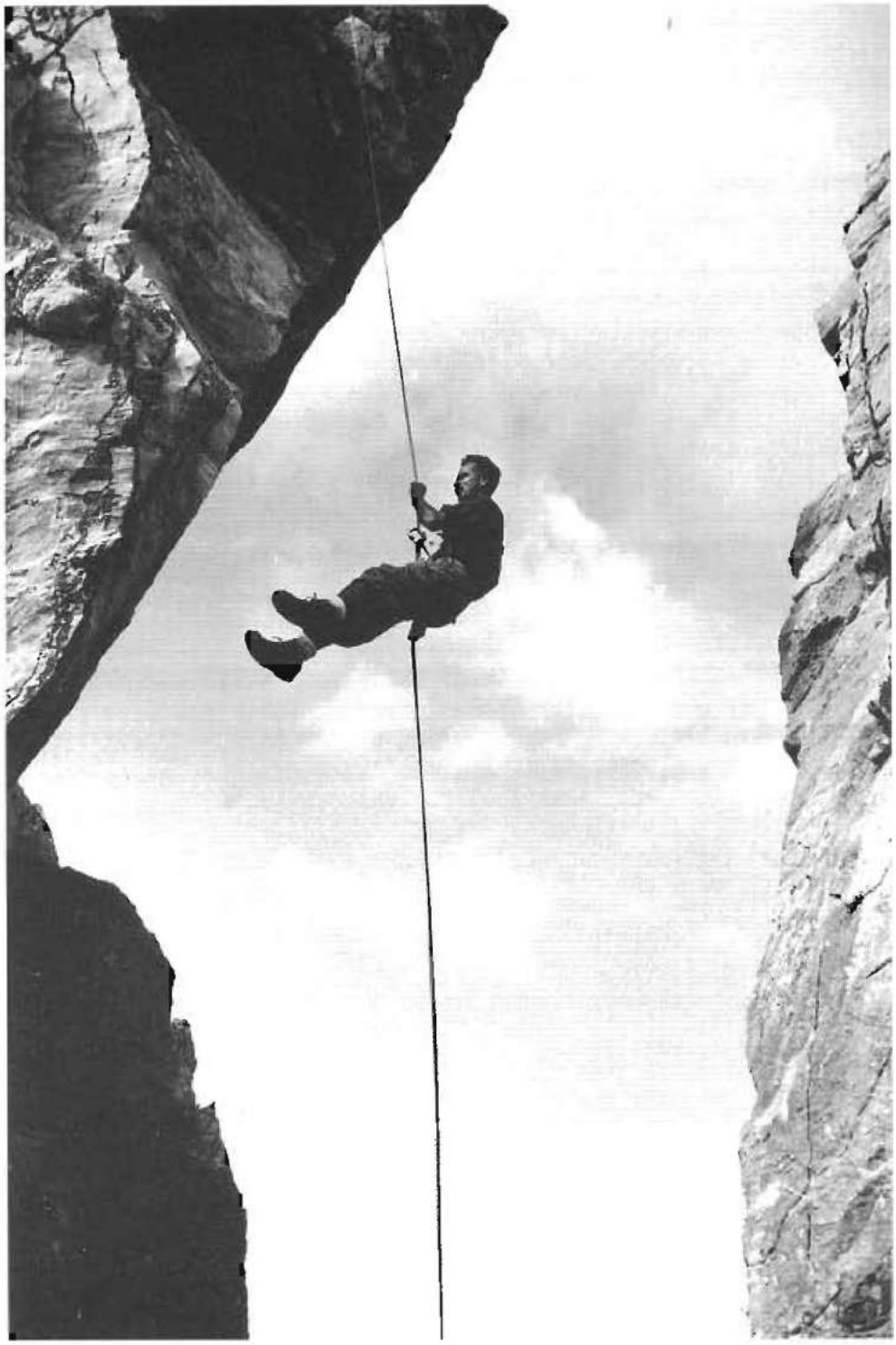

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 11

Εισαγωγή 12

Περίοδος 1913 - 1933 15

Περίοδος 1934 - 1939 19

Περίοδος 1940 - 1949 26

Περίοδος 1950 - 1952 31

Περίοδος 1953 - 1954 39

Περίοδος 1955 - 1956 51

Περίοδος 1957 - 1958 61

Περίοδος 1959 - 1960 77

Περίοδος 1961 - 1962 97

Βιβλιογραφικά 117

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για τον Γιώργο Μιχαηλίδη ότι και να γραφτεί θα είναι λίγο. Ήταν τόσο μεγάλη η δράση του που θα χρειαζόταν ένα ογκώδες βιβλίο για να αποτυπωθεί το πραγματικό μέγεθος των επιτευγμάτων και της προσφοράς του.

Στον τομέα των αναρριχήσεων βράχου έχει ανοίξει τις περισσότερες διαδρομές από κάθε άλλον. Στο διάστημα 1951-1980 πραγματοποίησε 150 αναρριχήσεις (52 πρώτες, 62 νέες, 6 παραλλαγές και 30 επαναλήψεις).

Στον τομέα της εκπαίδευσης το έργο του είναι τεράστιο και ανεπανάληπτο. Εκατοντάδες αναρριχητές, από διάφορους συλλόγους, ευτύχησαν να έχουν τον Γιώργο Μιχαηλίδη δάσκαλο.

Έχει τιμηθεί από όλους τους συλλόγους που συνεργάστηκε και πρόσφερε τις υπηρεσίες του, είτε με τον τίτλο του επιτίμου προέδρου (Α.Ο.Σ.) ή επιτίμου μέλους συλλόγων, είτε με τιμητικές διακρίσεις. Η Ομοσπονδία, εκτός των διαφόρων κατά καιρούς βραβεύσεών του, τον ονόμασε Εθνικό Εκπαιδευτή Αναρρίχησης (1964) και τιμητικά Οδηγό ελληνικών βουνών (1993).

Το 1994, όταν ανέλαβα Πρόεδρος της Ομοσπονδίας, μας πρότεινε ο Γ. Μιχαηλίδης, μετά από συνενόηση με τον Ν. Νέζη, την έκδοση του βιβλίου που είχε γράψει για την ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης μέχρι το 1962. Συμφωνήσαμε αμέσως και έτσι μας παρέδωσε τα χειρόγραφα του εν λόγω βιβλίου με την υπόσχεση να μας προσκομίσει τη συνέχεια της ιστορίας μέχρι και το 1970. Δυστυχώς δεν μπόρεσε να εκπληρώσει την επιθυμία του γιατί στις 23-7-1995 άφησε την τελευταία του πνοή στον Όλυμπο που τόσο αγάπησε.

Έχοντας ήδη ξεκινήσει μια καινούργια δραστηριότητα η Ε.Ο.Ο.Α., αυτή της έκδοσης βιβλίων σχετικών με τους σκοπούς της, αποφασίσαμε να εκδόσουμε το παρόν βιβλίο του Γ. Μιχαηλίδη, έστω και αν αναφέρεται μέχρι και το 1962, γιατί κρίναμε ότι τα γεγονότα των 50 ετών (1913-1962) που καταγράφει αποτελούν πολύτιμο βοήθημα και προσφορά για την ιστορία του χώρου μας.

Την επιμέλεια των χειρογράφων, τη διόρθωση των δοκιμίων, καθώς και το σχολιασμό, ανέλαβε ο Γενικός Γραμματέας της Ε.Ο.Ο.Α. Νίκος Νέζης, όχι μόνο γιατί γνώριζε πολύ καλά τον Γ. Μιχαηλίδη από παλιά (υπήρξε μαθητής του στον Ε.Ο.Σ. Αθηνών το 1976-77, συνεργάτης του στο Ίδρυμα Ορειβατικών Μελετών το 1980-81 και στο Δ.Σ. του Α.Ο.Σ. το 1987-88, φίλος και συνορειβάτης του από το 1982), αλλά και γιατί θεωρείται, μετά από πολύχρονες έρευνες και μελέτες, βαθύς γνώστης της ιστορίας της ελληνικής ορειβασίας, της Ομοσπονδίας και των διαφόρων συλλόγων. Τις φωτογραφίες του βιβλίου, από το αρχείο του Γ. Μιχαηλίδη, μας παραχώρησε ο γιός του Θωμάς Μιχαηλίδης.

Το σημερινό Δ.Σ. της Ε.Ο.Ο.Α., ως ελάχιστο φόρο τιμής στον μεγάλο αυτό ορειβάτη, αναρριχητή και εκπαιδευτή, ονόμασε μία αίθουσα της νέας πτέρυγας του καταφυγίου «Σπ. Αγαπητός» στον Όλυμπο «Αίθουσα Γιώργου Μιχαηλίδη», ενώ αποφάσισε να προσφέρει στον κόσμο το παρόν βιβλίο.

Δημήτρης Γεωργούλης

Πρόεδρος Ε.Ο.Ο.Α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τη συγγραφή του παρόντος βιβλίου εξάντλησα ολόκληρη την υπάρχουσα ορειβατική μας βιβλιογραφία. Για καλύτερη δε κατατόπιση των αναγνωστών, αλλά και για μια πιστή, αντικειμενική και όσο το δυνατόν πλήρη και βιβλιογραφικά τεκμηριωμένη εξιστόρηση των γεγονότων, η παρουσίασή τους θα γίνει - εκτός από τη βοήθεια της μνήμης μου - με παράθεση κυρίως αποσπασμάτων ή και ολόκληρων κειμένων από τα σχετικά δημοσιεύματα της εποχής, που είδαν το φως στα ορειβατικά και φυσιολατρικά περιοδικά των διαφόρων σωματείων, όπως επίσης και στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Νομίζω πως ο πρωτότυπος αυτός τρόπος παρουσίασης είναι ο περισσότερο ενδεδειγμένος, γιατί δίνει την ευκαιρία στον αντικειμενικό αναγνώστη και ιδίως στον αδέκαστο ερευνητή που θα διαβάσει τα σχετικά δημοσιεύματα, να σχηματίσει μία σωστή εικόνα των πραγμάτων και να βγάλει από μόνος του πολλά συμπεράσματα για τα διάφορα γεγονότα της εποχής εκείνης, που συνθέτουν την προϊστορία και στη συνέχεια την ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης - ειδικά της αναρρίχησης βράχου - μέχρι και το 1962.

Περιορίζω το θέμα μου μόνο στην αναρρίχηση βράχου, χωρίς να επεκταθώ στον πάγο, για δύο κυρίως λόγους :

α. Στην Ελλάδα, επειδή ο πάγος (όχι το παγωμένο χιόνι) είναι δυσεύρετος, και στα μεγάλα βουνά το χειμώνα χρησιμοποιούμε συνήθως μόνο την απλή μορφή (τα βασικά στοιχεία) της τεχνικής πάγου (δέσιμο σε σχοινοσυντροφιά, αναγκαστική χρήση κραμπόν-πιολέ, σκάψιμο σκαλοπατιών κλπ.), τα όρια μεταξύ μιας πεζοπορικής χειμερινής ανάβασης και μιας ανάβασης με χρήση τεχνικής πάγου, έστω και της απλής, δεν είναι σαφή (όπως συμβαίνει π.χ. με την τεχνική βράχου).

β. Εξάλλου στον τόπο μας, αναβάσεις σαν τις παραπάνω είναι πολύ συχνές και έχουν αρχίσει πολλά χρόνια πριν την εμφάνιση της αναρρίχησης βράχου και τις περισσότερες φορές μένουν άγνωστες.

Για τα κείμενα εκείνα που δεν κρίνεται απαραίτητο να αναδημοσιευθούν έστω και αποσπασματικά, θα αναφέρεται μόνο ο τίτλος και η ημερομηνία του εντύπου, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ταυτόχρονα και ένας βιβλιογραφικός κατάλογος των ελληνικών δημοσιευμάτων που έχουν θέμα την αναρρίχηση βράχου.

Πάντως, όσον αφορά στα αναρριχητικά γεγονότα της προϊστορίας, καθώς επίσης και των πρώτων χρόνων της ιστορίας της ελληνικής αναρρίχησης, προσπάθησα να περιλάβω όλα (ή σχεδόν όλα) τα αναρριχητικής φύσης δημοσιεύματα, κυρίως δε από τα έντυπα του Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος), που τα παρουσιάζω, όπως προανέφερα, αυτοτελή ή αποσπασματικά. Πιστεύω πως η διάσωση των εντύπων αυτών στοιχείων της αναρριχητικής μας ιστορίας, αλλά και η ξαναδημοσίευσή τους μετά από τόσα χρόνια, θα είναι πολύτιμη για την ελληνική ορειβασία. Επίσης στις παρακάτω γραμμές θα παρουσιαστεί και ένα χρονικό των αναρριχήσεων βράχου που πραγματοποιήθηκαν στα ελληνικά βουνά από Έλληνες ή ξένους αναρριχητές κατά την περίοδο (1934 - 1962).

Το βιβλίο αρχίζει από την προϊστορία της ελληνικής αναρρίχησης, από την εποχή δηλαδή που αυτή έκανε την εμφάνισή της, έστω και υποτυπωδώς, στον τόπο μας. Η κανονική αναρριχητική μας ιστορία αρχίζει από τα μέσα του 1935, ένα χρόνο μετά την επίσκεψη στη χώρα μας της περίφημης σχοινοσυντροφιάς E. Comici - A. Escher, με την έναρξη της λειτουργίας της πρώτης αναρριχητικής σχολής του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών (Οκτώβριος 1935) στην Πέτρα Βαρυμπόπης. Τον άλλο χρόνο (Αύγουστος 1936) δημιουργήθηκε η πρώτη ελληνική σχοινοσυντροφιά που πέτυχε και τις πρώτες κανονικές αναρριχήσεις στα Βαρδούσια.

Πρέπει να σημειώσω εδώ ότι τα διάφορα γεγονότα της προϊστορίας και στη συνέχεια της μέχρι το 1947 ιστορίας, έγιναν πριν την είσοδό μου στην αναρριχητική οικογένεια. Στην Ομάδα Αναρριχητών του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών μπήκα τον Απρίλη του 1948.

Όπως ανέφερα, για τη συγγραφή του βιβλίου μελέτησα όλα τα περιοδικά των ορειβατικών και φυσιολατρικών συλλόγων της Ελλάδας, από το 1929 μέχρι σήμερα. Επειδή όμως τα περισσότερα κείμενα που παραθέτω στην εργασία μου αυτή προέρχονται κυρίως από τρία περιοδικά, θεώρησα καλό να δώσω με περισσότερα στοιχεία και χρονολογίες μία εικόνα της πορείας των εκλεκτών αυτών περιοδικών που αποτέλεσαν σταθμό στην ορειβατική μας βιβλιογραφία. Αυτά είναι :

1α. **Εκδρομικά** : Έκδοση Κλ. Δενδρινός - Ν. Τσεκούρας - Κ. Χρηστίδης. Όργανο των Ελλήνων Εκδρομέων. Ιούνιος 1929 - Δεκέμβριος 1929, τεύχη 1-7, σχήμα 26x36 (εφημερίδα), σύνολο σελίδων 30.

1β. Εκδρομικά. Έκδοση Κλ. Δενδρινός. Μηνιαία Εκδρομική Επιθεώρησις. Ιανουάριος-Δεκέμβριος 1930, τεύχη 8-19, σχήμα 21x28.

1γ. Εκδρομικά. Έκδοση Κλ. Δενδρινός. Μηνιαία Εικονογραφημένη Τουριστική και Ορειβατική Επιθεώρησις. Ιανουάριος 1931 - Δεκέμβριος 1933, τεύχη 20-55, σχήμα 17x24.

1δ. Εκδρομικά. Έκδοση Κλ. Δενδρινός. Μηνιαίο Τουριστικό Ορειβατικό Περιοδικό. Ιανουάριος 1934 - Ιούλιος 1936, τεύχη 56-86, σχήμα 17x24.

2. **Το Βουνό**. Μηνιαίο Δελτίο Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου, σε σχήμα 17x24. Το 1ο τεύχος του εκδόθηκε τον Ιανουάριο του 1934. Στον πρόλογό του με τίτλο «*Σκοπός του Δελτίου μας*», (σ. 9) διαβάζουμε μεταξύ άλλων «*... όπως και ο τίτλος αυτού δηλοί, ως κυριώτερον μέλημα, θα έχη την από πάσης απόψεως μελέτην των ελληνικών ορέων και την περιγραφήν αυτών ...*»

Η έκδοση του «Βουνού» συνεχίστηκε μέχρι το Μάρτιο του 1941 (τεύχη 1-87). Σε όλο το διάστημα αυτό εκδόθηκε τακτικά μηνιαίο, εκτός από δύο εξαιρέσεις, που βγήκε διμηνιαίο (Οκτ.-Νοέμ. 1939, τ. 70-71 και Νοέμ.-Δεκ. 1940, τ. 83-84). Στα χρόνια του Πολέμου το «Βουνό» διέκοψε όπως ήταν φυσικό την έκδοσή του. Η επανέκδοσή του έγινε το Σεπτ. 1945 και κράτησε μέχρι τον Ιαν. 1946 (πέντε μηνιαία τεύχη: 1/88 - 5/92). Ύστερα μεσολάβησε πεντάμηνη διακοπή. Κατά το διάστημα αυτό εκδόθηκαν, χωρίς αρίθμηση, τέσσερα «Δελτία Πληροφοριών του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών» (Μάρτ.-Απρ.-Μάϊος-Ιούν. 1946).

Από τον Ιούλιο του 1946 «Το Βουνό» ξανάρχισε την έκδοσή του, αυτή τη φορά όμως με την ένδειξη Παράρτημα κάτω από τον τίτλο και με υπότιτλο: Μηνιαίο Ειδησεογραφικό Δελτίο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου. Αυτό

«Το Βουνό-Παράρτημα» συνέχισε να εκδίδεται, πότε ανά μήνα, πότε ανά δίμηνο μέχρι το Νοέμ.-Δεκ. του 1952 (τεύχη: 6/93 - 82-83/168-169). Εν τω μεταξύ εκδόθηκαν και 2 επετηρίδες : «Το Βουνό, 1946» και «Το Βουνό, 1947-1948».

Από τον Ιαν. 1953 «Το Βουνό» ξανάρχισε την έκδοσή του χωρίς την ένδειξη Παράρτημα. Αυτό «Το Βουνό» εκδόθηκε διμηνιαίο για 9 χρόνια και συγκεκριμένα μέχρι το Νοέμ.-Δεκ. 1961 (τ. 170 - 223). Ύστερα εκδόθηκε ένα τετραμηνιαίο, Ιαν.-Απρ. 1962 (224-225), ακολούθησαν 2 διμηνιαία και ο χρόνος έκλεισε με ένα ακόμα τετραμηνιαίο τεύχος. Το 1963 «Το Βουνό» εκδόθηκε διμηνιαίο μέχρι τον Ιούλ.-Αύγ., τ. 233, για να καταλήξει στο τέλος τετραμηνιαίο με το τ. 234-235, Σεπτ.-Δεκ. 1963. Τον επόμενο χρόνο και τον μεθεπόμενο βγήκαν από δύο εξαμηνιαία τεύχη. Το τεύχος 242-243, Ιούλ.-Δεκ. 1964, ήταν το τελευταίο του «Βουνού» που από τότε σταμάτησε οριστικά να εκδίδει ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος - Κεντρικόν Συμβούλιον.

3. **Δελτίον Πληροφοριών** του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών. Από το Μάρτιο του 1959 άρχισε να εκδίδεται το «Δελτίον Πληροφοριών - Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος - Τμήμα Αθηνών».

Το έντυπο αυτό, σε σχήμα 17x24 που ήταν διμηνιαίο εκδόθηκε με αυτόν τον τίτλο, στην αρχή τετρασέλιδο και στη συνέχεια άρχισε να αυξάνει προοδευτικά τις σελίδες του, μέχρι το Νοέμ.-Δεκ. 1968 (1-59). Από το επόμενο τεύχος ο τίτλος του έγινε «Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος. Δελτίον Τμήματος Αθηνών» μέχρι το τεύχ. 97, Μάρτ.-Απρ. 1975. Στη συνέχεια από το τεύχ. 98 ο τίτλος έγινε «Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος - Τμήμα Αθηνών. Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο». Οι σελίδες του αυξήθηκαν ακόμα περισσότερο (ξεπέρασαν τις 20) μέχρι το τεύχ.108 (Ιαν.-Φεβρ. 1977). Από το επόμενο τεύχος 109 ο τίτλος έγινε «Ενημερωτικό Δελτίο του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών». Οι σελ. ξεπέρασαν τις 26 και έγινε πια ένα κανονικό περιοδικό με πλούσια ορειβατική ύλη, αναπληρώνοντας κατά κάποιο τρόπο το κενό που είχε αφήσει «Το Βουνό». Με τον τίτλο αυτό συνεχίστηκε η έκδοσή του μέχρι το τεύχ. 138 (Ιαν.-Φεβρ. 1982).

Στη συνέχεια, από τον Ιούνιο του 1982, το περιοδικό του Ε.Ο.Σ. Αθηνών εκδίδεται με νέο τίτλο «Βουνά», στην αρχή σε σχήμα 17x24 και κατά άτακτα χρονικά διαστήματα, μέχρι τον Μάρτ.-Απρ. 1984 (τεύχ. 1/139 - 12/150) και σε σχήμα 21x28 μέχρι τον Ιαν.-Μάρτ. 1989 (τεύχ. 13/151 - 21/159). Ακολουθεί μία διακοπή τεσσάρων ετών και ξαναεκδίδεται με τον ίδιο τίτλο, αλλά με υπότιτλο : Τριμηνιαίο περιοδικό για τα αθλήματα του βουνού και την ορεινή φύση. Εκδόθηκαν μόνο τρία τεύχη από Ιούλ.-Σεπτ. 1993 μέχρι και Ιαν.-Μάρτ. 1994 (τεύχ. 22/160 - 24/162).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1913 - 1933

Μέχρι το 1934 δεν είχε γίνει στην Ελλάδα καμιά σοβαρή κίνηση προς την κατεύθυνση της αναρρίχησης βράχου. Βέβαια κατά καιρούς είχαν γίνει διάφορες αυτοσχέδιες αναρριχήσεις, δηλαδή απλά σκαρφαλώματα με ή δίχως σχοινί από τολμηρούς ορειβάτες μας (τις οποίες αναφέρω στη συνέχεια), αλλά για συστηματική αναρρίχηση, δηλαδή για αναρρίχηση με σχοινοσυστροφιά, με τη χρησιμοποίηση καρφιών κλπ., δεν μπορούσε ακόμα να γίνει λόγος.

Στοιχεία αναρριχητικής τεχνικής είχαν χρησιμοποιηθεί στην Ελλάδα από πολύ παλιά και συγκεκριμένα στις παρακάτω περιπτώσεις :

1. Στην πρώτη ανάβαση του Μύτικα στον Όλυμπο (2-8-1913) από τους Χρήστο Κάκαλο - Fred. Boissonnas - Daniel Baud Bovy, κατά τη διαδρομή από την Καλύβα - Ζωνάρια - προκορυφή Μύτικα κατευθείαν (χρησιμοποιήθηκε σχοινί από τους δύο Ελβετούς).

2. Στην πρώτη ανάβαση στο Στεφάνι (12-8-1921) από τους Marcel Kurz - Χρήστο Κάκαλο, στο τμήμα της διαδρομής Λούκι - Στριβάδα - Στεφάνι (χρησιμοποιήθηκε σχοινί).

3. Στην ανάβαση στον Όλυμπο (3-9-1926) από τους Άγγλους αλπινιστές C. Sleeman - W. Elmslie - A. Storr - L. Ellwood, στο τμήμα της διαδρομής από τη Στριβάδα μέχρι σχεδόν το Μύτικα (δεν έφθασαν - χρησιμοποιήθηκε σχοινί).

4. Στην ανάβαση στον Όλυμπο (11-9-1927) ξένων και Ελλήνων ορειβατών και συγκεκριμένα από τους Et. May - D. Baud Bovy - W. Ellison, στην απόπειρά τους κατάβασης της βόρειας κόψης του Στεφανιού και στη συνέχεια, μετά τη διάσχιση αντίστροφα της κορυφογραμμής, κατάβαση της Α-ΝΑ κόψης (χρησιμοποιήθηκε σχοινί).

5. Στην Πέτρα Βαρυμπόπης (Μάϊος 1929) σε μάθημα αναρρίχησης από τον Νίκο Τσόρη, αργότερα Πρόεδρο του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών, που είχε εμπειρίες από το εξωτερικό (στο «Δελτίον Τμήματος Αθηνών», τ. 72, Ιαν-Φεβρ. 1971, σ. 9 υπάρχουν δύο φωτογραφίες που δείχνουν τον Ηλία Νικόπουλο και το Νίκο Τσόρη σε αναρριχητικά στιγμιότυπα).

6. Στην πεζοπορική διαδρομή (20-10-1929) Αγία Τριάδα - Παλιομήλεσι στην Πάρνηθα και στα βράχια που συνάντησαν, έκαναν επίδειξη αναρριχητικής τεχνικής οι D. Baud Buby και Ηρακλής Ιωαννίδης (στα «Εκδρομικά», Οκτ.-Νοέμ. 1929, σελ. 5 υπάρχει φωτογραφία του Ηρ. Ιωαννίδη σε αναρρίχηση βράχου).

7-8. Στο «Βουνό», τ. 3, Μάρτ. 1934, σ. 71-73, ο Ηλίας Νικόπουλος, ένας από τους πρωτοπόρους ορειβάτες μας και από τους ιδρυτές του Ε.Ο.Σ. Αθηνών, στο άρθρο του «Καινούργια περάσματα για τις κορφές του Ολύμπου», όπου περιγράφει την ανάβαση του Κώστα Νάτση από το διάσελο Στριβάδα στο Μύτικα (8-9-1930) και την ανάβαση μέχρι τη Στριβάδα από τη δυτική χαράδρωση, του ίδιου του Νικόπουλου μαζί με τους Γ. Σούτσο, Α. Μαρίνο και Δ. Χανιώτη (1-8-1933) διαπιστώνει : *«Η αναρρίχηση με τους τεχνικούς της κανόνες είναι για μας ακόμα σχεδόν άγνωστη, αφού άλλωστε και αυτή η ορειβασία μόλις τα τελευταία έξη χρόνια άρχισε συστηματικά».*

Για την ανάβαση του Κ. Νάτση γράφει : «... *Σε μια ανάβαση του τμήματος Αθηνών, τον Σεπτέμβριον του 1930, όταν κατεβαίναμε από το Στεφάνι προς τη βάση 2.700 για ν' αρχίσουμε την ανάβαση του Μύτικα από το γνωστό πέρασμα, ο Κ. Νάτσης σταμάτησε στο χώρισμα των δύο κορυφών - αυχένα ας το πούμε - 50 μέτρα χαμηλότερα απ' την κορυφή Στεφάνι για ν' ανεβή στο Μύτικα. Η προσπάθεια γινόταν πρώτη φορά και πέτυχε χάρις στην τόλμη του. Απ' τον αυχένα ως την κορφή, περνώντας απ' τα σημεία που δείχνει η φωτογραφία 1, έκανε 1/2 ώρα. Η κλίση υπολογίζεται 50⁰-60⁰. Η πλευρά κατεβαίνει απότομα προς τα Μεγάλα Καζάνια 500 - 600 μέτρα...*».

Πιο κάτω, περιγράφοντας την άλλη ανάβαση (από τη δυτική χαράδρωση στη Στριβάδα) λέει : «*Τον Αύγουστο του 1933, τέσσερα μέλη του τμήματος Αθηνών (Γ. Σούτσος, Α. Μαρίνος, Δ. Χανιώτης, Η. Νικόπουλος) κατέβηκαν για ν' ανεβούν προς τον αυχένα, το χώρισμα των κορυφών Μύτικα και Στεφάνι. Ως τη βάση (2.700μ.) όπου υψώνονται σχεδόν κάθετα οι κορφές, οδηγεί μια μικρή χαράδρωση και η αναρρίχηση δεν είναι δύσκολη. Σ' αυτό το σημείο έρχεται κανείς πολύ εύκολα σε 15 λεπτά απ' την Πόρτα, αν ακολουθήσει σύρριζα τη βάση του Στεφανιού. Η συνέχεια για πάνω και μάλιστα στα 30 πρώτα μέτρα, παρουσιάζει τις πειο μεγάλες δυσκολίες : η κλίση φτάνει τις 60⁰, τα πιασίματα είναι πολύ μικρά και ούτε σκοινί μπορεί να εξυπηρετήση γιατί κανένας δεν είναι ασφαλισμένος. Πειο πάνω ξαναρχίζει η χαράδρωση και ως τον αυχένα η αναρρίχηση είναι ακίνδυνη*».

Για την ίδια αυτή ανάβαση από τη δυτική χαράδρωση (που έγινε χωρίς σχοινί) δημοσίευσε άρθρο και ο εκ των μελών εκείνης της ομάδας πρωτοπόρος Α. Μαρίνος. Τίτλος του άρθρου : Στα Καζάνια του Ολύμπου με το Τμήμα Αθηνών του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου («Εκδρομικά», τ. 54, Νοέμ. 1933, σ. 294 -297). Από τη σελίδα 296 αντιγράφω τα εξής: «... *Από του σημείου αυτού άρχεται πλέον το δυσκολώτερον μέρος της αναβάσεως αυτής, η πραγματική αναρρίχησίς μας δια μέσου της μικράς, ούτως ειπείν, χαράδρας ήτις σχηματίζεται κατά την ένωσιν των βράχων των δύο κορυφών. Όλοι με θάρρος, με ενθουσιασμόν και χωρίς να βάλωμεν - όπως λέγομεν κοινώς - το κακό με το νου μας, κατωρθώσαμεν να ανέλθωμεν τους πρώτους βράχους, δηλαδή το μέρος το οποίον κατ' εμέ είναι το πλέον επικίνδυνον της αναβάσεως αυτής.*

Με τον αυτόν πάντα ενθουσιασμόν αλλά και την απαιτουμένην προσοχήν εξηκολουθήσαμεν ανερχόμενοι, αναρριχώμενοι μάλλον, διαρκώς επί των βράχων, χωρίς όμως να παρεκλίνωμεν από την μικράν χαράδραν εντός και μόνον της οποίας ήτο δυνατόν να προχωρώμεν καθόσον ένθεν και ένθεν αυτής υψούνται εντελώς κάθετοι και απρόσιτοι οι βράχοι του Μύτικα και Στεφανιού....

Ευτυχώς δεν συνηντήσαμεν κανέν ανυπέρβλητον εμπόδιον, με την θέλησιν να πραγματοποιήσωμεν τον αντικειμενικόν μας ακοπόν κατωρθώσαμεν να υπερπηδήσωμεν τα διάφορα δύακολα σημεία που μας παρουσιάσθησαν κατά την ανάβασίν μας και ούτω μετά προσπάθειαν δύο περίπου ωρών, από του σημείου εννοώ που ήρχισεν η πραγματική αναρρίχησις, εφθάσαμεν εις τον μικρόν αυχένα ο οποίος ευρίσκεται ολίγα μέτρα κάτωθι των δύο κορυφών Μύτικα - Στεφανιού ...».

Οι δύο αυτές αναβάσεις ή αναρριχήσεις της προϊστορίας μας, είναι πολύ ενδιαφέρουσες γιατί έγιναν δίχως ασφαλιστικά μέσα και μάλιστα σε εποχή που η αναρρίχηση δεν είχε ακόμη εμφανιστεί στην Ελλάδα. Όμως από

άποψη βαθμού δυσκολίας, δεν μπορούμε να πούμε πως είναι αξιοσημείωτες (η ανάβαση του Νάτση χαρακτηρίστηκε αργότερα δευτέρου βαθμού, ενώ η ανάβαση του κουλουάρ προς τη Στριβάδα πρώτου βαθμού). Σχετικά με τη δυσκολία των δύο αυτών διαδρομών, έχουν δημοσιευθεί τα εξής :

α. Για την ανάβαση του Κ. Νάτση ο Ι. Σαντοριναίος, ο ακούραστος κήρυκας της αναρρίχησης, γράφει σχετικά: «... *Ο άξιος ορειβάτης Κώστας Νάτσης που εδώ κι' οχτώ χρόνια, όταν η ορειβασία στην Ελλάδα ήτανε στα σπάργανα, εχάραξε ένα δρόμο, όχι βέβαια μεγάλης δυσκολίας (κατά την εφετεινή του επανάλειψη εχαρακτηρίστηκε οριστικά ως δευτέρου βαθμού) αλλ' εκείνο που* είναι *χαρακτηριστικώτατο : μόνος του και χωρίς ασφάλιση...*» («Το Βουνό», τ. 57, Σεπτ. 1938, σ. 225).

Ακόμα, η τεχνική περιγραφή της ίδιας διαδρομής, που δημοσιεύθηκε και στο «Βουνό» τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 126, έχει ως εξής : «*Δρόμος Κ. Νάτση. ΙΙ Βαθμός ώρ. 0.30 : Από το διάσελο Στριβάδα ανεβαίνουμε αριστερά από εύκολους βράχους έως ότου βρούμε ένα πλατύ ζωνάρι που φεύγοντας από την ράχη διασχίζει την βόρεια πλαγιά σχεδόν έως την κορυφή όπου φθάνουμε από εύκολους βράχους*».

β. Για την ανάβαση από τη δυτική χαράδρωση στο διάσελο Στριβάδα διαβάζουμε στο ίδιο το «Βουνό» τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 125 : «*4. Δ. couloir Στριβάδας. Ο δρόμος Mussafia - Avanzo - Trevisini - Pirnetti, είναι μια παραλλαγή στο ξεκίνημα του δρόμου Σούτσου - Νικόπουλου - Χανιώτη - Μαρίνου (1 Αυγούστου 1933, βαθμ. Ι). Η παραλλαγή αυτή όμως ....*» (από προσωπική μου πείρα, νομίζω πως ο δρόμος Σούτσου κλπ. πρέπει να χαρακτηριστεί ΙΙ βαθμού και όχι Ι).

Πριν συνεχίσω την προϊστορία μας, θα πρέπει να σημειώσω εδώ πως το σκαρφάλωμα από τη δυτική χαράδρωση μέχρι τη Στριβάδα δεν γινόταν τότε το 1933, για πρώτη φορά. Πολλά χρόνια πριν από τους Σούτσο, Μαρίνο, Χανιώτη και Νικόπουλο, το είχε πρωτοκάνει ο Χρήστος Κάκαλος, ο οδηγός του Ολύμπου και πρώτος κατακτητής του Μύτικα. Για το γεγονός αυτό, εκτός από τις διηγήσεις του ίδιου του Κάκαλου σ' εμένα προσωπικά, υπάρχουν και τα παρακάτω δημοσιεύματα :

α. Στο άρθρο του Α. Μαρίνου με την περιγραφή της ίδιας διαδρομής στα «Εκδρομικά», τ. 54, Νοέμ. 1933, σ. 294 - 297, απόσπασμα του οποίου παρέθεσα παραπάνω, αναφέρονται τα εξής για την αναρρίχηση του Χρήστου Κάκαλου, στη σ. 296: «... *Ο Κάκαλος, ο υπό του Συνδέσμου διωρισμένος επίσημος οδηγός του Ολύμπου, μας είχε παράσχει την πληροφορίαν ότι κάποτε κυνηγών έν αγριοκάτσικο κατώρθωσε να ανέβη από το μέρος εκείνο* (σημείωση: δηλαδή από τη δυτική χαράδρωση της Στριβάδας).

Τούτο μας παρείχε βεβαίως την ελπίδα ότι και μεις θα κατορθώναμεν να ανέβωμεν, δεν μας απήλλασσεν όμως παντελώς του φόβου μας, διότι δεν είμεθα απολύτως βέβαιοι ούτε ότι ηκολουθούμεν τον αυτόν δρόμον προς τα άνω τον οποίον και ο Κάκαλος, ούτε ότι η ορειβατική μας - ας είπωμεν - ικανότης θα ηδύνατο εν δεδομένη δυσκόλω στιγμή να παραβληθή προς την του Κάκαλου...».

β. Στον ίδιο τόμο των «Εκδρομικών» του 1933, στο τεύχος Αυγ.-Σεπτ., αρ. 51-52, στη σελ. 212 διαβάζω : «*Ομάς ορειβατών αποτελουμένη από τους κ.κ. Ηλ. Νικόπουλον, Γεώργ. Σούτσον, Χανιώτην και Μαρίνον κατώρθωσε ν' ανεύρει υπάρχουσαν διάβασιν και ν' ανέλθη εκ της δυτικής πλευράς των υψηλών*

κορυφών του Ολύμπου προς τον σκληρόν αυχένα όστις χωρίζει και ενώνει τας κορυφάς Θρόνος Διός και Μύτικας. Η εκ δυσμών ανάβασις επί των κορυφών του Ολύμπου, παρ' όλον ότι φαίνεται δύσκολη, εν τούτοις είναι κατωρθωτή, κατά τας βεβαιώσεις των αναρριχηθέντων ορειβατών και πληροφορίας των ιδίων ότι ο Κάκκαλος προ ετών, ενώ κυνηγούσε παρεσύρθη... εις ανάβασιν εκ του σημείου εκείνου, από τα ίχνη ενός αγριόγιδου το οποίον είχε τραυματίση...».

γ. Στο περιοδ. «Ο Αττικός», Μάϊος - Ιούλ. 1976, *σ.* 5 - 6 σε σημειώμα του Κλεόβουλου Δενδρινού για τον θάνατο του Κάκαλου διαβάζω : «*... Σε μία από τις πολλές περιπλανήσεις του - μας διηγόταν - πώς ένα κοπάδι από 3-4 αγριόγιδα, τον παρέσυρε να σκαρφαλώσει, για πρώτη φορά, μέχρι το σημείο που χωρίζεται ο Μύτικας από το Στεφάνι (Θρόνος Διός). Ετσι ο Κάκαλος είχε κάμει την πρώτη του δύσκολη αναρρίχηση στις απάτητες κορφές του Ολύμπου....*».

δ. Στο «Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο» του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., τ. 104, Μάϊος-Ιούν. 1976, σε σημείωμα του υποφαινόμενου για τον θάνατο του Κάκαλου, γράφω στη σελίδα 10 : «*... Και για τους αναρριχητές, όμως ειδικότερα για τους αναρριχητές του Ολύμπου, υπήρξε ο πρωτοπόρος. Έχει σκαρφαλώσει (κυνηγώντας ένα αγριοκάτσικο) στο Δ. χώρισμα μεταξύ Στεφανιού και Μύτικα, μόνος, με δίχως μέσα ασφάλειας, μέχρι το διάσελο Στριβάδα. Αυτή είναι μια αναρριχητική διαδρομή που σήμερα κατατάσσεται, από άποψη δυσκολίας, στον τρίτο βαθμό αν πραγματοποιηθή από το αριστερό παρακλάδι της χαράδρωσης, αν όμως γίνει από το δεξί παρακλάδι, τότε ανήκει στο δεύτερο βαθμό...*». Ύστερα από τα παραπάνω, ο Χρήστος Κάκαλος νομίζω πως θα πρέπει να θεωρηθεί ως ο πρώτος Έλληνας αναρριχητής στην προϊστορία της ελληνικής αναρρίχησης.

Σχόλια Ν. Νέζη

Στοιχεία αναρριχητικής τεχνικής είχαν χρησιμοποιηθεί και το 1924 από τον Δημήτρη Κυριακού (Κάρολος ή Κάρλος) στα πάνω βράχια της Μονής Καρέα (μακρύς τοίχος - χρήση σχοινιού) και το 1926 από τον Σταύρο Πίσσαλα κ.ά. 11 άτομα, με σχοινί, καρφιά, ασφάλειες, στο Λυκαβηττό : ΒΑ πλευρά & Άγιος Ισίδωρος (περιοδ. «Βουνά», τ. 20, Μάρτ.-Ιούν. 1988, *σ.* 30, περιοδ. «Ταχυδρόμος», 12/1/1989, *σ.* 62-65 και βιβλίο «Αναρρίχηση δίπλα στο σπίτι σας» των Δ. Τιτόπουλου & P. Bailey - 1991, *σ.* 19 & 40).

Χρήση σχοινιού και κονταριών έγινε και στα πρώτα περάσματα του φαραγγιού της Γκούρας στην Πάρνηθα και συγκεκριμένα στο πρώτο πέρασμα (11-11-1928) που έγινε ανάποδα (ανάβαση) από μέλη του Σ.Ε. «Η Υπαίθριος Ζωή» (Δ. Παπαευστρατίου, Γ. Καρατζίνας, Ράπτης, Γ. Δαδιώτης, Κ. Κρίσπης), καθώς και στο δεύτερο πέρασμα (27-7-1930) που έγινε κανονικά (κατάβαση) από μέλη του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών, του Φ.Σ. «Ο Παν» και του Σ.Ε. «Η Υπαίθριος Ζωή» (περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 16, Σεπτ. 1930, *σ.* 4-5 με δύο φωτογραφίες).

Επίσης αναρριχητική τεχνική με χρήση σχοινιού χρησιμοποιήθηκε την 21-6-1931 από 3 μέλη του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών στη διαδρομή Ταμίλθι-Γκούρα-Άρμα-Μαρίστα στην Πάρνηθα (περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 25, Ιούν. 1931, *σ.* 187).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1934 - 1939

Το 1934 δημοσιεύεται από τον Νίκο Τσόρη πρώην πρόεδρο (1930) του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., ο οποίος είχε μυηθεί στο εξωτερικό, το πρώτο μάθημα της τεχνικής βράχου. Τίτλος του μαθήματος **«Η χρησιμοποίησις του σχοινιού εις τας αναρριχήσεις»** («Το Βουνό», τ. 5, Μάϊος 1934, σ. 136-138) και τ. 6, Ιούν. 1934, σ. 179-181). Τα κείμενα συνοδεύονται από 13 επεξηγηματικά σκίτσα του Η. Κουμεντάκη.

Τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου (1934) έρχεται στη χώρα μας ο περίφημος Ιταλός αναρριχητής και δάσκαλος της αναρρίχησης Emilio Comici ο οποίος με σχοινοσύντροφο την Ελβετίδα Anna Escher (σύζυγο του Γερμανού προξένου στην Αλεξάνδρεια) πραγματοποιεί για πρώτη φορά στην Ελλάδα κανονική αναρρίχηση, δηλαδή αναρρίχηση με τεχνικούς κανόνες, σχοινοσυντροφιά, χρήση καρφιών κλπ., ξυπνώντας έτσι το ενδιαφέρον των Ελλήνων ορειβατών για την αναρρίχηση. Η σχοινοσυντροφιά Comici - Escher χαράζει στον Όλυμπο (και στην Ελλάδα), τρεις «πρώτες» αναρριχητικές διαδρομές διεθνούς επιπέδου, τις εξής :

1. 25/6/34, Βόρεια κόψη Στεφανιού, Πολύ Δύσκολη.
2. 26/6/34, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά Στεφανιού, Δύσκολη.
3. 28/6/34, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά Μύτικα, Πολύ Δύσκολη.

Οι περιγραφές των παραπάνω διαδρομών, που δημοσιεύθηκαν στις ευρωπαϊκές εφημερίδες και περιοδικά, δημοσιεύθηκαν και στο «Βουνό», τ. 14, Φεβρ. 1935, σ. 38-41, με τίτλο **«Αναρριχήσεις επί του Ολύμπου»** (Ιούνιος 1934). Όπως ήταν επόμενο οι περιγραφές αυτές διαβάστηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον από τους Έλληνες ορειβάτες.

Σε άλλο τεύχος («Το Βουνό», τ. 17, Μάϊος 1935, σ. 131-132) με τίτλο: Ο Όλυμπος, πεδίο αναρριχήσεων - ένα γράμμα του Emilio Comici, ο Ιταλός αναρριχητής απαντά στις διάφορες ερωτήσεις που του έκαναν με γράμμα τους οι Έλληνες ορειβάτες, σχετικά με διάφορα τεχνικά αναρριχητικά θέματα, με τα παρακάτω επεξηγηματικά λόγια : *«.... Πολύ ευχαρίστως θα σας πω, όλα όσα μπορώ να ξέρω σχετικά με την ταξινόμηση στον Όλυμπο. Όμως ξέρω πολύ λίγα γιατί έκανα μόνο τον κανονικό δρόμο του Στεφανιού και το κατέβασμα από το Μύτικα, από τον κανονικό διάδρομο. Την ανάβαση από την κορυφογραμμή της Σκάλας στο Μύτικα δεν την έκανα.*

Για τα πρώτα δύο δρομολόγια θα τα έβαζα στον Ι βαθμό, δηλαδή τον «εύκολο» γιατί στις ταξινομήσεις μας, και στον πρώτο βαθμό είναι αναγκαίο κάθε τόσο να χρησιμοποιούνται και τα χέρια, δηλαδή πρέπει να είναι πάντοτε μία εύκολη αναρρίχηση και όχι ένας περίπατος σε μονοπάτια με καταβάσεις «απότομες», όπου προχωρεί κανείς μόνο με τα πόδια. Όπως για παράδειγμα του Προφήτη Ηλία ο κανονικός δρόμος δεν μπορεί να ταξινομηθεί ούτε στον Ι βαθμό.

ΙΙ βαθμού, δηλαδή, μέτρια δύσκολου ή σχετικά εύκολου μπορεί να υπολογισθή το μέρος της ΒΔ κορυφογραμμής για να φτάσης στην κορυφή του Στεφανιού, στο τέλος της αναρρίχησής μας στην ΒΔ κόψη. Εδώ ήδη θα ήτανε φρόνιμο το δέσιμο σε σχοινοσυντροφιό.

III βαθμού, δύσκολου, δεν θα είχα παραδείγματα.

IV βαθμού, πολύ δύσκολου, την ανατολική πλαγιά του Στεφανιού.

V βαθμού, υπερβολικά δύσκολου, την ΒΔ κόψη και πλαγιά. Πρέπει να βάλω την αναρρίχηση αυτή V βαθμού γιατί έχει μέσα δύο σημεία μεγάλης δυσκολίας, δηλαδή : χαράδρωση ύψους 15 περίπου μέτρων που ανοίγεται σε γλιστερό βράχο (1 καρφί) και καπνοδόχο ύψους 40 περίπου μέτρων (1 καρφί). Επίσης ο Μύτικας από τη ΒΔ πλαγιά είναι V βαθμού επειδή περιέχονται τέσσερα νομίζω τμήματα υπερβολικής δυσκολίας. Κανονικά, εγώ, υπολογίζω V βαθμού όταν καρφώνω ασφαλιστικά καρφιά. Στον IV βαθμό σπανιώτατα και σχεδόν ποτέ δεν βάζω καρφιά.....».

Ένα μήνα μετά τις αναρριχήσεις της σχοινοσυντροφιάς Comici - Escher, μια γιουγκοσλάβικη σχοινοσυντροφιά από τους Marijan, Lipovsek και Leo Pipan πραγματοποιεί στον Όλυμπο την «πρώτη» της Β-ΒΑ ορθοπλαγιάς του Σκολιού (22/7/34), Δύσκολη και την επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher στη Βόρεια κόψη του Στεφανιού (23/7/34). Οι περιγραφές τους δημοσιεύθηκαν στο «Βουνό» τ. 17, Μάϊος 1935, σ. 132-133.

Τον Ιούλιο του 1935 έρχεται στον Όλυμπο σχοινοσυντροφιά πάλι Γιουγκοσλάβων, των France Avcin και Vinco Modec, οι οποίοι κάνουν δύο απόπειρες για τη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Η πρώτη έγινε στις 27/7/35 και η δεύτερη στις 30/7/35. Μακροσκελής περιγραφή των δύο προσπαθειών δημοσιεύθηκε στο «Βουνό» τ. 38, Φεβρ. 1937, σ. 28-33.

Τον Ιούλιο του 1936 φθάνει στον Όλυμπο η σχοινοσυντροφιά των Γερμανών Hans Demleitner & Sepp Demleitner οι οποίοι στις 21-22/7/36, ένα χρόνο μετά την πρώτη απόπειρα των Γιουγκοσκλάβων, πραγματοποιούν ύστερα από μία διανυκτέρευση, στα τοιχώματα, την αναρρίχηση της Δυτικής ορθοπλαγιάς του Στεφανιού, Εξαιρετικά Δύσκολη και κατεβαίνουν με ραπέλ από τη Βόρεια κόψη. Εκτενής περιγραφή της αναρρίχησης δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 38, Φεβρ. 1937, σ. 34-37.

Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου, πάλι στον Όλυμπο, η σχοινοσυντροφιά των Αυστριακών Robert Knappe & Willy Schwackhoefer πραγματοποιεί μια νέα αναρρίχηση στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού (29/8/36), Μέτρια Δύσκολη, ενώ έχει αποτύχει την προηγούμενη μέρα στη ΒΔ ορθοπλαγιά του Μύτικα («Το Βουνό», τ. 48, Δεκ. 1937, σ. 283-285).

Οι αναρριχήσεις στον Όλυμπο από ξένες σχοινοσυντροφιές συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια. Εν τω μεταξύ, από τις στήλες του «Βουνού» ο Ιάκωβος Σαντοριναίος είχε αρχίσει μια έντονη προπαγάνδα για την αναρρίχηση. Σε ένα άρθρο του με τίτλο **«Αναρρίχηση»** στο «Βουνό», τ. 15, Μάρτ. 1935, σ. 69-73 έγραφε :

«Το σημείωμα αυτό δεν έχει άλλο σκοπό από το να ξυπνήση στον τόπο μας κάποιο ενδιαφέρον για την αναρρίχηση που προόδευσε, τον τελευταίο καιρό, με μεγάλα βήματα στα ξένα αναρριχητικά κέντρα και να κατατοπίση το ορειβατικό μας κοινό μ' ένα τρόπο γενικό στα ζητήματα της αναρρίχησης, ώστε να μπορέση να παρακολουθήση την σειρά των δημοσιευμάτων που εγκαινιάζουμε σήμερα, με άνεση και χωρίς τα αναπόφευκτα χάσματα που θα δημιουργούσε η άγνοια μερικών βασικών στοιχείων και γνώσεων....

Έτσι στα δημοσιεύματά μας αυτά θα δώσουμε την ιστορία της αναρρίχησης,

θα περιγράψουμε τις μεθόδους και στοιχεία της τεχνικής της και θα εκθέσουμε τα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζει και που συζητούνται πάντοτε με μεγάλο ενδιαφέρον στα μεγάλα αναρριχητικά κέντρα. Για την ιστορία της, έχοντας υπ' όψει μας να κάνωμε άλλοτε μια πλατειά ανασκόπηση της αναρριχητικής δράσης, περιοριζόμαστε να σημειώσουμε παρακάτω μερικές ενδιαφέρουσες χρονολογίες και τα ονόματα των πρωτοπόρων και κορυφαίων της αναρρίχησης.

Για την τεχνική, που οπωσδήποτε δεν είναι δυνατό να διδαχθή με το βιβλίο, χωρίς μια πρακτική εφαρμογή και έως ότου παρουσιαστή ένα ενδιαφέρον αρκετό ώστε μετακαλώντας ένα ξένο προπονητή να ιδρύσουμε μια αναρριχητική σχολή, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μερικές στοιχειώδεις οδηγίες αργότερα και πάντως πριν το καλοκαίρι.... Τέλος για τα διάφορα ζητήματα και προβλήματα της αναρρίχησης θα κατατοπίσουμε όσο μπορούμε καλύτερα τους υποψήφιους αναρριχητές μας και θα αρχίσουμε με τη μετάφραση μιας αξιόλογης μελέτης του D. Rudatis που θα δημοσιευτή στο προσεχές τεύχος και που γι' αυτήν θα μιλήσουμε παρακάτω, αφού εισαγάγωμε τους αναγνώστες στο θέμα μας».

Ακολουθεί μια σύντομη ιστορία της παγκόσμιας αναρρίχησης και μερικές πολύ χρήσιμες υποδείξεις του συγγραφέα για την απόδοση στην ελληνική γλώσσα των διαφόρων όρων, προτείνοντας τις λέξεις ορθοπλαγιά, χαράδρωση και καπνοδόχος που έκτοτε καθιερώθηκαν.

Τον άλλο μήνα και τον μεθεπόμενο αναδημοσιεύθηκε σε μετάφραση από τα ιταλικά το τεχνικό άρθρο του κορυφαίου στα αναρριχητικά θέματα Ιταλού αναρριχητού Domenico Rudatis **«Η εκτίμηση των δυσκολιών»** («Το Βουνό», τ. 16, Απρ. 1935, σ. 109-115 και τ. 17, Μάϊος 1935, σ. 140-148). Το δημοσίευμα συνοδευόταν από πρόλογο του Ι. Σαντοριναίου που ήταν και ο μεταφραστής του άρθρου.

Οι αναρριχήσεις των ξένων αναρριχητών στα ελληνικά βουνά (1934-1936), και η γόνιμη προπαγάνδα του Ι. Σαντοριναίου δεν άργησαν να αποδώσουν τους καρπούς τους. Έτσι, στο «Βουνό», τ. 23, Νοέμ. 1935, σ. 409 διαβάζουμε στη στήλη του Τμήματος Αθηνών μεταξύ άλλων και τα εξής :

«Αναρρίχηση. *Το Τμήμα οργάνωσε μια σειρά από εκπαιδευτικές ασκήσεις αναρρίχησης. Η πρώτη άσκηση έγινε την Κυριακή 20 Οκτωβρίου στην Πέτρα της Βαρυμπόμπης που αποτελεί ένα μικρό αλλά πολύ ενδιαφέρον πεδίο για εξάσκηση. Οι ασκήσεις θα εξακολουθήσουν τακτικά. Όσοι ενδιαφέρονται να εξασκηθούν είτε μόνο να παρακολουθήσουν να απευθύνονται στα Γραφεία».*

Στο ίδιο τεύχος στη σ. 406 με τίτλο **«Αναρριχητικά»** ο Ι. Σαντοριναίος γράφει :

«Σ' ένα εισαγωγικό σημείωμά μας για την αναρρίχηση (τεύχος Μαρτίου 1935) είχαμε αναγγείλει πως θα παρουσιάζαμε μια σειρά από δημοσιεύματα σχετικά με την ιστορία της, την τεχνική της τα προβλήματά της. Ειδικά για την τεχνική, είχαμε υποσχεθή να δώσουμε μερικά στοιχεία πριν από το καλοκαίρι, πράγμα όμως που δεν μας επέτρεψε ο λίγος διαθέσιμος χώρος του «Βουνού», που από τον περασμένο Ιούλιο λιγόστεψε ακόμη περισσότερο, και το γεγονός ότι η αναρρίχηση δεν παρουσίασε ακόμη ανάμεσα στους ορειβάτες μας ένα ενδιαφέρον τόσο που να μας επιτρέπη να απασχολούμε συνεχώς τις σελίδες του γι' αυτήν. Έτσι, ύστερα από τη δημοσίευση της αρκετά μεγάλης μελέτης για την «εκτίμηση των δυσκολιών» του D. Rudatis θεωρήσαμε καλό να κάνουμε μια διακοπή.

Αφορμή για να ξαναρχίσουμε τα αναρριχητικά δημοσιεύματα μας δίνει η έκδοση τελευταία, του νεώτατου και τέλειου στο είδος του βιβλίου «Alpinismo» στη σειρά των εγχειριδίων του Club Alpino Italiano. Μ' αυτό το βιβλίο, οι συγγραφείς του Ιταλοί ακαδημαϊκοί της αναρρίχησης R. Chabod και G. Gervasutti, παρουσιάζουν συγκεντρωμένα με πολύ σύστημα, όλα τα στοιχεία της τεχνικής της αναρρίχησης. Η σύνταξη του «Βουνού» επέτυχε να εξασφαλίση την άδεια της μετάφρασης της νεώτατης αυτής έκδοσης, που επαινείται πολύ στους διεθνείς ορειβατικούς κύκλους και είμαστε ευτυχείς να παρουσιάσουμε ένα μέρος απ' αυτήν....».

Από το ίδιο τεύχος του «Βουνού» αρχίζει η δημοσίευση σε συνέχειες του παραπάνω βιβλίου μεταφρασμένου από τον Ι. Σαντοριναίο που περιέχει και πολλά επεξηγηματικά σκίτσα του R. Chabod που επιμελήθηκε ο Κ. Κολυβάς. Η δημοσίευση (51 σελ.) ολοκληρώθηκε σε 5 τεύχη του περιοδικού «Το Βουνό» :

1. τ. 23, Νοέμ. 1935, σ. 389-392, τίτλος : «Εξάρτυση».
2. τ. 24, Δεκ. 1935, σ. 428-436, τίτλος : «Εξάρτυση».
3. τ. 31, Ιούλ. 1936, σ. 152-161, τίτλος : «Τεχνική του βράχου».
4. τ. 32, Αύγ. 1936, σ. 175-186, τίτλος : «Τεχνική του βράχου».
5. τ. 36, Δεκ. 1936, σ. 275-290, τίτλος : «Τεχνική του βράχου».

Στο μεταξύ όμως, την ίδια εποχή (Αύγουστος 1936) πραγματοποιείται για πρώτη φορά από Έλληνες κανονική αναρρίχηση βράχου, δηλ. αναρρίχηση με σχοινοσυντροφιά, καρφιά κλπ. στις ορθοπλαγιές των Βαρδουσίων.

Η πρώτη αυτή ελληνική σχοινοσυντροφιά, που την αποτελούσαν οι Κώστας Νάτσης, Καίσαρ Αλεξόπουλος, Άννα Πετροχείλου και Γιάννης Πετρόχειλος πέτυχε στα Βαρδούσια, εκτός από μερικές μικρής δυσκολίας διαδρομές και τρεις «πρώτες» αναρριχήσεις μέτριας δυσκολίας στις κορυφές:

1. Πυραμίδα/Πλάκα (Ανατολική ορθοπλαγιά).
2. Βαρδούσι ή Ζηριλάκι (ΒΔ ορθοπλαγιά).
3. 2η (δυτική) Σούφλα (Δ-ΒΔ ορθοπλαγιά). Οι ίδιοι πραγματοποίησαν ακόμα και μία ημιτελή διαδρομή (καταρρίχηση) από την κορυφή Γιδοβούνι για το πέρασμα του κτενιού από Βορρά προς Νότο. Τις περιγραφές των παραπάνω αναρριχήσεων, καθώς και φωτογραφίες και σκίτσα, δίνει ο Γιάννης Πετρόχειλος στο «Βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 232-241.

Εδώ πρέπει να αναφέρω ότι ένα μήνα πριν (Ιούλιος 1936) από την παραπάνω τετραμελή σχοινοσυντροφιά, δύο άλλοι Έλληνες, οι Αντώνης Μαρίνος και Νίκος Περράκης πραγματοποίησαν στα Βαρδούσια την ανάβαση - αναρρίχηση (χωρίς σχοινί) της Νότιας πλαγιάς της Κεντρικής Σούφλας. Περιγραφή αυτής της διαδρομής δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 259-260. Εξ' άλλου στο «Βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 242 διαβάζουμε τα παρακάτω :

«**Αναρριχήσεις στα Ελληνικά βουνά.** *Το ενδιαφέρον των ξένων αναρριχητών για τον Όλυμπο, αφότου αναγνωρίσθηκε πως αποτελεί το βουνό μας αυτό ένα λαμπρό αναρριχητικό πεδίο, εξακολουθεί πάντοτε. Πέρισυ το καλοκαίρι, δύο ικανοί Γιουγκοσλαύοι αναρριχηταί, οι κ.κ. Avcin και Modec προσπάθησαν να κατακτήσουν την κορυφή του Στεφανιού από τη Δυτική ορθοπλαγιά χωρίς να το κατορθώσουν, αφού διέτρεξαν όμως ένα αρκετά μεγάλο και δύσκολο διάστημα. Φέτος δύο Γερμανοί, οι αδελφοί Demleitner τυχερότεροι αυτοί, συνεχίζοντας τον ίδιο δρόμο κατόρθωσαν να τον αποτελειώσουν έως την κορυφογραμμή.*

Για τις αναρριχήσεις αυτές των Γιουγκοσλάβων και Γερμανών συναδέλφων θα δώσουμε λεπτομερείς τεχνικές περιγραφές σε προσεχές τεύχος.

Έτσι χαράζεται ένας ακόμη ενδιαφέρων αναρριχητικός δρόμος στο κεντρικό συγκρότημα του Ολύμπου, απρόσιτος όμως δυστυχώς για την ώρα όπως κι' οι προηγούμενοι, στους Έλληνες ορειβάτες.

Πάντως ένα σχετικό αναρριχητικό ενδιαφέρον έχει ήδη δημιουργηθή και στη χώρα μας, όπως όμως είναι φυσικό, τα αποτελέσματα σ' ένα τόσο σκληρό και επικίνδυνο σπορ όπως η αναρρίχηση δεν μπορεί να είναι ακόμη εξαιρετικά.

Ήδη από τις αναρριχητικές προσπάθειες των Ελλήνων ορειβατών είμαστε ευτυχείς που παρουσιάζουμε στο τεύχος αυτό τις τεχνικές περιγραφές πολλών αναρριχητικών διαδρομών που εξετέλεσε τετραμελής ομάς από τον κ. Κ. Νάτση, τον κ. Κ. Αλεξόπουλο, την κ. Ά. Πετροχείλου και κ. Ι. Πετρόχειλο στα Βαρδούσια που περιγράφει ο τελευταίος σε μια αξιόλογη μελέτη του για τα βουνά μας αυτά, τα σχεδόν ανεξερεύνητα».

Μέσα στο 1936 και ένα άλλο Τμήμα του Ε.Ο.Σ., το Τμήμα του Βόλου οργάνωσε και αυτό αναρριχητική σχολή. Στο «Βουνό», τ. 39, Μάρτ. 1937, σ. 55 στον δημοσιευόμενο απολογισμό του Κεντρικού Συμβουλίου (για το 1936) διαβάζουμε :

«.... παράλληλη είναι και η τεχνική εξέλιξη των μελών. Στην αναρρίχηση έχουμε τις ενδιαφέρουσες αναρριχήσεις μιας ομάδος του Τμήματος Αθηνών στα Βαρδούσια, τα μαθήματα αναρρίχησης που οργάνωσαν τα Τμήματα Αθηνών και Βόλου και που έδωσαν μεγάλη ώθηση στο σχετικό ενδιαφέρον. Απόδειξη ότι τα Τμήματα αυτά προμηθεύτηκαν από το εξωτερικό σημαντική ποσότητα από αναρριχητικά σύνεργα».

Ειδικά για το Τμήμα του Βόλου είχε δημοσιευθεί στο «Βουνό», τ. 18, Ιούν. 1935, σ. 190 η παρακάτω προαγγελία :

«**Τμήμα Βόλου.... Μάθημα αναρριχήσεως.** *Κυριακή 7 Ιουλίου. Συγκέντρωσις εις πλατείαν Ελευθερίας την 5ην πρωινήν και άνοδος εις Ανεμούτσαν μέσω Άλλης Μεριάς (ώρ. 1.30). Εις Ανεμούτσαν θα γίνη το μάθημα υπό την επίβλεψιν του Ρόμπερ Κνάπε επί των προς τούτο καταλλήλων βράχων. Μετά το μάθημα κάθοδος εις Αγριάν (0.30), μπάνιο και επιστροφή εις Βόλον το βράδυ».*

Το 1937 πέρασε δίχως καμμιά αναρρίχηση στα ελληνικά βουνά από Έλληνες ή ξένους.

Το 1938 γράφεται μια δεύτερη ελληνική επιτυχία στην αναρρίχηση βράχου. Έτσι, τον Αύγουστο του 1938, μιά πενταμελής ομάδα Ιταλών αναρριχητών που ανέβηκαν στον Όλυμπο ειδικά για αναρριχήσεις, περιέλαβε στη συντροφιά της και τον Κώστα Νάτση, του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., που πήρε μέρος μαζί τους στις αναρριχήσεις που πραγματοποίησαν. Ο Νάτσης συμμετείχε σαν δεύτερος στο σχοινί, στις τέσσερις από τις οκτώ διαδρομές μεγάλων βαθμών που πέτυχαν οι Ιταλοί τις εξής :

1. 5/8/38, Στεφάνι Βόρεια κόψη (επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934), Πολύ Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά M. Botteri - Κ. Νάτσης.

2. 7/8/38, Σκάλα ΒΔ ορθοπλαγιά (πρώτη διαδρομή), Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά M. Botteri - Κ. Νάτσης.

3. 11/8/38, Μύτικας Β-ΒΔ ορθοπλαγιά (επανάληψη της διαδρομής Comici

- Escher 1934), Πολύ Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά M. Botteri - K. Νάτσης.

4. 12/8/38, Στεφάνι Β-ΒΑ ορθοπλαγιά (επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934), Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά M. Botteri - K. Νάτσης.

5. 5/8/38, Στεφάνι Βόρεια κόψη (επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934), Πολύ Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά C. Avanzo - G. Mussafia.

6. 7/8/38, δυτική χαράδρωση διάσελου Στριβάδα (παραλλαγή), Μάλλον Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά G. Mussafia - C. Avanzo - G. Trevisini - S. Pirnetti.

7. 11/8/38 Μύτικας Β-ΒΔ ορθοπλαγιά (νέα διαδρομή), Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά: C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini.

8. 12/8/38, Στεφάνι Α-ΒΑ ορθοπλαγιά (νέα διαδρομή), Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini.

Για την επίσκεψη αυτή των Ιταλών αναρριχητών δημοσιεύθηκαν στο «Βουνό», τ. 57, Σεπτ. 1938, σ. 224-225, τα εξής :

«**Αναρριχήσεις στον Όλυμπο.** *Αφ' ότου ο Όλυμπος, στα 1934 με τας αναρριχήσεις του περιφήμου Ιταλού οδηγού Comici αναγνωρίστηκε πως έχει πρώτης τάξεως αναρριχητικό ενδιαφέρον, μόνον πέρισυ οι πλαγιές του δεν είδαν κανένα αναρριχητή. Σαν αποζημίωση όμως για την περισυνή απραξία, ήρθαν φέτος πέντε νέοι Ιταλοί αναρριχηταί, μέλη του Club Alpino Italiano και του Gruppo Universitario Fascista της Τεργέστης, οι Mauro Botteri, Carletto Avanzo, Guido Mussafia, Giorgio Trevisini και Sergio Pirnetti, που επί μια εβδομάδα χάραζαν νέους δρόμους κι' επανέλαβαν πολλούς στις ορθοπλαγιές του Ολύμπου.*

Η επίσκεψη αυτή μιας μεγάλης ομάδος δεν είχε μόνο τη σημασία μιας αναγνώρισης του Ολύμπου ως μεγάλου αναρριχητικού πεδίου, γιατί αυτή η αναγνώριση έχει ήδη γίνει διεθνής με τις τόσες αναρριχήσεις Ιταλών, Γιουγκοσλαύων κσι Γερμανών ορειβατών, αλλά κι' αυτό ακριβώς υπήρξε ένα μεγάλο ευτύχημα για τον Ε.Ο.Σ. και την ελληνική ορειβασία, έδωσε την ευκαιρία στον Έλληνα αναρριχητή Κώστα Νάτση, που συνώδευσε την ομάδα αυτή, να εκτελέση μαζί με τον καλύτερο αναρριχητή και αρχηγό της ομάδος Mauro Botteri ένα νέο δρόμο τετάρτου βαθμού και να επαναλάβη πολλούς παληούς, μεταξύ των οποίων, τους δρόμους Comici - Escher στη ΒΔ ορθοπλαγιά Μύτικα και στη ΒΔ κόψη και ορθοπλαγιά του Στεφανιού, αποδεικνύοντας έτσι πως έχει όλως εξαιρετικές αναρριχητικές ικανότητες και είναι σε θέση να φέρη εις πέρας πρώτης τάξεως αναρριχητικές επιχειρήσεις....

Με το να εκτελέση σαν δεύτερος του σχοινιού ένα ωραίο καινούργιο δρόμο, τετάρτου βαθμού και να επαναλάβη δρόμους πέμπτου βαθμού που εκτός από τη δυσκολία παρουσιάζουν εξαιρετικό κίνδυνο εξ' αιτίας των ευθραύστων βράχων του Ολύμπου, έκανε ένα πολύ μεγάλο βήμα στην αναρριχητική δράση του. Ήδη του μένει να ξανακάνη τους δρόμους αυτούς σαν πρώτος του σχοινιού και το σπουδαιότερο να χαράξη καινούργιους δρόμους δικούς του, πράγμα που είμαστε βέβαιοι πως θα πραγματοποιήση γλήγορα με τον ζήλο που τον διακρίνει κι όταν κοντά στην εξαιρετική του ικανότητα προσθέση την πείρα».

Όλες οι αναρριχήσεις της παραπάνω ιταλικής ομάδας, καθώς και άλλων στον Όλυμπο, περιγράφονται με αξιοθαύμαστη τάξη και ακρίβεια σε ένα ενδιαφέρον άρθρο του Ιάκωβου Σαντοριναίου στο «Βουνό», τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 123-134, με τίτλο «**Πρώτες αναβάσεις στον Όλυμπο στο 1938 και 1939**».

Στο άρθρο αυτό περιγράφεται και η νέα διαδρομή στην Α-ΒΑ ορθο-

πλαγιά του Στεφανιού στον Όλυμπο την 6/8/39, Μέτρια Δύσκολη ανώτερο όριο, των G. Schwab και N. Agliardi, μελών του D.A.V. και C.A.I. αντίστοιχα, αλλά και του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ.

Τον Αύγουστο του 1939, ένα χρόνο μετά την επίσκεψη των Ιταλών αναρριχητών, η σχοινοσυντροφιά Ιωάννης Πετρόχειλος - Άννα Πετροχείλου - Th. Gibons, πραγματοποιεί την ανάβαση/αναρρίχηση της Δυτικής χαράδρωσης της κορυφής Κάτω Ψηλό στα Βαρδούσια. Περιγραφή της αναρρίχησης δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 70-71, Οκτ.-Νοέμ. 1939, σ. 238-240.

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές και εκδηλώσεις, έγιναν ακόμη από μέλη του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών μία εύκολη αναρρίχηση στο Άρμα την 11-11-1934, διαδρομή: πηγή Συκιά - Γκούρα - Σπηλιά («Το Βουνό», τ. 16, Απρ. 1935, σ. 107), καθώς και αναρριχητικές ασκήσεις (σχολή) στο Φλαμπούρι το Νοέμβριο του 1936 («Το Βουνό», τ. 36, Δεκέμβριος 1936, σ. 292).

Ο Κ. Νάτσης (2ος) και οι Ιταλοί αναρριχητές στον Όλυμπο (1938)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1940 - 1949

Στα χρόνια του Πολέμου έκανε έναρξη των μαθημάτων της η Ορειβατική Σχολή του Ε.Ο.Σ., που λειτούργησε υπό τη διεύθυνση του Ιάκωβου Σαντοριναίου το 1942, 1943 και 1946. Στη σχολή αυτή διδάχτηκε και η τεχνική του βράχου, θεωρητικά και πρακτικά, και για τη διδασκαλία χρησιμοποιήθηκαν τα δημοσιευμένα στο «Βουνό» (1935-36) κείμενα του ιταλικού εγχειριδίου.

Για ότι αφορά το ιστορικό της ίδρυσης της «Ομάδος Αναρριχητών» και τη δράση της γενικά, παραθέτω το ακόλουθο άρθρο, γραμμένο από την Ομάδα Αναρριχητών του Τμήματος Αθηνών, που δημοσιεύθηκε στην επετηρίδα «Το Βουνό - 1946», σ. 170-171 : **«Αναρριχητικά. Η ίδρυση της Ομάδας.** *Την άνοιξη του 1943, μια ομάδα από μέλη του Ε.Ο.Σ. Αθηνών που παρακολούθησε το μάθημα και τις ασκήσεις «Τεχνική του βράχου» της Ορειβατικής Σχολής του Τμήματος Αθηνών, συνέχισε τις προπονήσεις της στην αναρρίχηση και μετά το τέλος της Σχολής, τόσο στα Τουρκοβούνια, όπου είχαν γίνει και οι πρακτικές ασκήσεις της Σχολής, όσο και στα γύρω βουνά της Αττικής.*

Στις 5 Αυγούστου, ύστερα από αίτησή τους προς το Δ.Σ. του Τμήματος, τα μέλη αυτά ζήτησαν να τους επιτραπεί η ίδρυση «Ομάδος Αναρριχητών» μέσα στους κόλπους του Ε.Ο.Σ. Το Συμβούλιο έδωσε τη συγκατάθεσή του για την ίδρυση και επεξεργάστηκε και τον Κανονισμό που την διέπει.

Ο τίτλος της ομάδας είναι μάλλον προσωρινός γιατί οι σκοποί της είναι ευρύτεροι. Επιδιώκει όχι μόνο την οργάνωση αναρριχήσεων, αλλά γενικώτερα δυσκόλων αναβάσεων σε βουνά, όχι μόνο το καλοκαίρι, αλλά και τον χειμώνα. Και δεν θεωρεί πως το πεδίον της δράσης της εξαντλείται με τα βουνά του τόπου μας. Ο αριθμός των μελών της ομάδας είναι περιορισμένος. Και το είδος του αθλήματος, που γίνεται επικίνδυνο στους μή γνώστες της τεχνικής, αλλά και οι ευθύνες που έχει κάθε μέλος, το επιβάλλουν.

Στις εκδηλώσεις όμως της Ομάδας μπορούν να λάβουν μέρος όλα τα μέλη του Ε.Ο.Σ. που έχουν τα αναγκαία προσόντα και ικανότητες. Ετσι αρκετά μέλη έλαβαν μέρος στις αναρριχητικές σχολές που οργάνωσε η Ομάδα, στις αναρριχήσεις που έγιναν στον Υμηττό (ΒΑ ορθοπλαγιά), στην Πάρνηθα (Άρμα - Φλαμπούρι), στα Βαρδούσια (Γιδοβούνι - Πλάκα - Κάτω Ψηλό), στο Ξεροβούνι της Εύβοιας και στις καταβάσεις της χαράδρας της Γκούρας.

Απ' αυτούς που συμμετέχουν στις εκδηλώσεις της Ομάδας, όταν αποκτήσουν και την πείρα του μεγάλου βουνού, εκλέγονται τα νέα μέλη της Ομάδας. Την διοίκηαη της «Ομάδος Αναρριχητών» έχει τετραμελής επιτροπή, που την αποτελούν ο Εφορος του Τμήματος και άλλα τρία μέλη, που εκλέγουν τα μέλη στη γενική συνέλευσή τους. Μεταξύ των τεσσάρων εκλέγεται ο Έφορος, που έχει την ευθύνη για την εκτέλεση του προγράμματος που αποφασίζει η Ομάδα να γίνει, καθώς και για το υλικό της (σχοινιά, καρφιά, χαλκάδες κλπ.).

Ποιές είναι ακριβώς οι επιδιώξεις της Ομάδας φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα της επιστολής που στις 5 Αυγούστου 1943 έστειλαν οι κ.κ. Μιχ. Δέφνερ και Θ. Κουτσικόπουλος προς το Συμβούλιο του Τμήματος, ως εκπρόσωποι των μελών που ζήτησαν την ίδρυσή της.

«.....Δεν είμαστε οπαδοί της ακροβατικής αναρρίχησης, αλλά νομίζουμε ότι δεν μπορεί να ονομαζόμαστε ορειβάτες, αν δεν γνωρίζουμε τουλάχιστο εκείνα τα στοιχεία της αναρρίχησης που μας επιτρέπουν χωρίς κίνδυνο να κατακτήσουμε τις δύσκολες κορφές των βουνών, τις πλαγιές και τις χαράδρες τους. Νομίζουμε πως ορειβασία δεν είναι η απλή πεζοπορία στο βουνό, αλλ' η κατάκτηση των κορυφών του βουνού και από μέρη που χρειάζονται να υπερνικηθούν ορισμένες τεχνικές δυσκολίες....».

Ακολουθούν (σ. 171-174) οι τεχνικές περιγραφές των αναρριχητικών διαδρομών που έγιναν από μέλη της Ομάδας Αναρριχητών, στη σχολή των Τουρκοβουνίων καθώς και στον Υμηττό. Στη συνέχεια του άρθρου διαβάζουμε στη σελίδα 174 :

«**Πάρνηθα : Άρμα - Φλαμπούρι**. *Δύο είναι κυρίως τα ενδιαφέροντα αναρριχητικά πεδία στην Πάρνηθα. Το Αρμα (ύψ. 867μ.) και το Φλαμπούρι (τρεις κορυφές με υψόμ. 1.080μ., 864μ. και 800μ.). Η Πέτρα της Βαρυμπόπης μόνο ως πεδίο ασκήσεων μπορεί να θεωρηθή. Εκεί και παλαιότερα έγιναν διάφορες ασκήσεις.*

Το Άρμα παρουσιάζει διάφορες εύκολες αναρριχητικές διαδρομές με δυσκολίες 1ου και το πολύ 2ου εύκολου βαθμού, καθώς και πολλές πολύ δύσκολες μέχρι και 6ου βαθμού. Η μόνη μέσης δυσκολίας και αυτή μέχρι 3ου εύκολου το πολύ βαθμού, είναι η ανάβαση από την πηγή Συκιά στη Σπηλιά Σαρρή και από κει στο διάσελο μεταξύ μεγάλου και μικρού Άρματος και κορυφής. Περιγραφές των αναρριχήσεων που έχουν γίνει, δημοσιεύτηκαν στο «Βουνό» 1945-46 (σ. 40-42). Οι πολύ δύσκολες διαδρομές δεν έχουν γίνει ακόμα. Ορμητήριο για τις αναρριχήσεις είναι η Μονή Κλειστών.

Το Φλαμπούρι, αντίθετα, παρουσιάζει πολλές ενδιαφέρουσες αναρριχητικές διαδρομές 3ου και 4ου βαθμού και γι' αυτό και τώρα, αλλά και παλαιότερα, προκάλεσε το ενδιαφέρον των καλών αναρριχητών. Και εδώ υπάρχουν πολλές εύκολες, καθώς και αρκετές δύσκολες διαδρομές, αλλά οι χαρακτηριστικώτερες είναι κυρίως δύο, που τις περιγράφουμε εκτενέστερα παρακάτω. Ορμητήριο είναι το φιλόξενο κτήμα του Παράσχη, που έχει και πηγάδι με νερό....».

Ακολουθούν (σ. 175-178) οι περιγραφές των διαδρομών στα Βαρδούσια, στο Ξεροβούνι (28-10-1946) και στο Φλαμπούρι, οι οποίες είναι οι εξής :

1. 26/5/46, Πρώτη στο Βόρειο (Πάνω) Φλαμπούρι, Δύσκολη.
   Σχοινοσυντροφιά : G. Schwab - Κ. Αλεξόπουλος.
2. 13/10/46,Πρώτη στο Νότιο (Κάτω) Φλαμπούρι, Μέτρια Δύσκολη.
   Σ. Πίσσαλας - Α. Βούξινος - Π. Βιδάλης - Ά. Πετροχείλου.

Επίσης στην επετηρίδα «Το Βουνό - 1946», σ. 147-162, στη μονογραφία «**Βαρδούσια**» ο Γιάννης Πετρόχειλος δίνει διάφορες χρήσιμες αναρριχητικές πληροφορίες για το βουνό αυτό, όπως: *«Το Κάτω Ψηλό κατεκτήθη το 1939 από τους Ιω. Πετρόχειλο, Gibon's και την Άννα Πετροχείλου. Εκτός από αυτή το ζεύγος Πετροχείλου το 1946 πραγματοποίησε και νέα ανάβασι στο Κάτω Ψηλό κατά την οποίαν ευρήκε άλλα 2 νέα περάσματα μέσα από τη Δ χαράδρα, που φθάνει στον ψηλότερο λαιμό της κορυφογραμμής του».*

Επίσης, στις σ. 93-95 της επετηρίδας αυτής, δημοσιεύεται άρθρο του Θάνου Κουτσικόπουλου με τίτλο «**Το σχοινί στην ορειβασία**».

Τα πρώτα μέλη της Ομάδος Αναρριχητών, που ιδρύθηκε το 1943 ήταν: Καίσαρ Αλεξόπουλος, Κλεόβουλος Δενδρινός, Μιχάλης Δέφνερ, Δημήτρης Κυριακού (Κάρλος), Θάνος Κουτσικόπουλος, Αντώνης Μαρίνος, Πέτρος Μπρούσαλης, Κώστας Νάτσης, Σταύρος Πίσσαλας και Ιάκωβος Σαντοριναίος.

Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο αποτελέστηκε από τους: Θ. Κουτσικόπουλο, Κ. Νάτση και Ι. Σαντοριναίο, με τέταρτο μέλος, σύμφωνα με τον κανονισμό, τον Εφορο του Τμήματος Αθηνών Μ. Δέφνερ.

Σχετικά με τις αναρριχητικές σχολές του Ε.Ο.Σ. δημοσιεύθηκαν από τον Θάνο Κουτσικόπουλο στην επετηρίδα «Το Βουνό - 1946», σ. 171-172, τα εξής :

«**Αναρριχητική σχολή Τουρκοβουνίων.** *Από το 1942 άρχισαν να γίνωνται αναρριχητικές ασκήσεις σε βράχο στα Τουρκοβούνια. Οι ασκήσεις αυτές, με την επίβλεψη παλαιοτέρων μελών, συστηματοποιήθηκαν περισσότερο με τις πρακτικές ασκήσεις του σχετικού μαθήματος της Ορειβατικής Σχολής Αθηνών και κυρίως με την ίδρυση της Ομάδος Αναρριχητών. Η σχετική εξάσκηση εξακολούθησε τακτικά κάθε άνοιξη και φθινόπωρο, ένα απόγευμα την εβδομάδα....*

Οι αναρριχήσεις στις σχολές της ομάδας γίνονται σε μια κάθετη, βορεινή πλαγιά των Τουρκοβουνιών, που βρίσκεται στα δεξιά του δρόμου από το Γαλάτσι στο Ψυχικό και που απέχει μόλις 15' από το Γαλάτσι (σταθμός λεωφορείου). Η πλαγιά έχει υψομετρική διαφορά 30 μέτρων γκρεμού και είναι σχεδόν κάθετη. Παρουσιάζει πολλά προσόντα για αναρριχητικό πεδίο ασκήσεων, στερεό βράχο και ποικιλία διαδρομών. Έγιναν 6 διαδρομές, με δυσκολίες 1ου - 4ου βαθμού....».

Επίσης αρκετά ενδιαφέροντα δημοσιεύθηκαν στο παρακάτω άρθρο του Μιχάλη Δέφνερ, στο περιοδικό «Το Βουνό», τ. 90, Νοέμ. 1945, σ. 40-42 :

«**Το Άρμα της Πάρνηθας, αναρριχητικό πεδίο**». *Σύμφωνα με τις σημερινές αντιλήψεις για την ορειβασία, ορειβασία δεν είναι το απλό περπάτημα στο βουνό, αλλά η ανάβαση σε κορφές και πλαγιές του βουνού και κυρίως από μεριές που παρουσιάζουν ορειβατικές τεχνικές δυσκολίες και που για να υπερνικηθούνε χρειάζονται ωρισμένες τεχνικές γνώσεις και ικανότητες. Με την αναρρίχηση (τεχνική του βράχου) την άνοιξη και το φθινόπωρο και με το σκι μαζί με την τεχνική του πάγου τον χειμώνα, κατακτώνται οι δύσκολες κορφές των βουνών του τόπου μας και μόνον εκείνος ο ορειβάτης που κατέχει την τεχνική του βράχου, του πάγου και του ορειβατικού σκι δίκαια φέρνει τον τίτλο του ορειβάτη. Στις χειμωνιάτικες αναβάσεις και ιδίως στο σκι, έχει δοθή στην Ελλάδσ η απαιτούμενη σημασία και σήμερα υπάρχουνε αρκετοί ορειβάτες χιονοδρόμοι και μόνο λίγες από τις σημαντικές κορφές των ελληνικών βουνών δεν έχουνε πατηθή τον χειμώνα από Έλληνες χιονοδρόμους.*

Με την αναρρίχηση όμως δεν συμβαίνει το ίδιο. Όσες δύσκολες αναρριχήσεις έχουν γίνει στον τόπο μας οφείλονται σε ξένους και μονάχα ένας Έλληνας τους ακολούθησε. Και υπάρχουνε ακόμα πολλές παρθένες πλαγιές και αρκετές κορφές που περιμένουν τους αναρριχητές τους. Παράλληλα με τις μεγάλες, τεχνικώς δύσκολες αναβάσεις, θα πρέπει να δημιουργηθούνε και αναρριχητικά πεδία, κοντά στις έδρες των Τμημάτων του Ε.Ο.Σ., κατάλληλα για την προπόνηση και εκμάθηση της αναρρίχησης...

Έτσι και στην Πάρνηθα ακόμα, το πιο ήμερο βουνό της Ελλάδας μας, υπάρχει μια γωνιά που είναι μικρογραφία μεγάλου άγριου βουνού. Είναι η περιοχή ανάμεσα στη Μονή Κλειστών και τη σπηλιά Πανός με το Άρμα και με την άγρια και απότομη χαράδρα της Γκούρας, που η κατάβαση ή η ανάβασή της δίκαια θεωρείται μια από τις ωραιότερες και τεχνικώτερες ορειβατικές διαδρομές.

Το Άρμα με την απότομη πλαγιά του προς την χαράδρα της Γκούρας, που

έχει υψομετρική διαφορά αρκετές εκατοντάδες μέτρα, είναι ένα ιδεώδες μέρος για την εξάσκηση της αναρρίχησης. Η ομάδα αναρριχητών του Ε.Ο.Σ. Αθηνών που ιδρύθηκε το 1943 περιώρισε κατά την Κατοχή τα μαθήματά της σε μια ιδεώδη αλλά μικρή κάθετη πλαγιά (30 μέτρα υψομ. διαφορά) στα Τουρκοβούνια (κοντά στο Γαλάτσι) γιατί δεν μπορούσε να πάει στο Άρμα για το σκοπό αυτό. Μετά όμως την Απελευθέρωση, άρχισε να μελετάει συστηματικά το Άρμα, με την πρόβλεψη να γίνει αυτό, το μελλοντικό κέντρο εκπαίδευσης. Παλαιότερα είχαν γίνει στο Άρμα λίγες μόνο αναρριχήσεις όπως π.χ. από την πηγή Συκιά στη σπηλιά Σαρρή από μιά μικρή ομάδα, από την Μονή Κλειστών στην κορυφή του Άρματος από τον εύκολο αναρριχητικό δρόμο.

Τον Σεπτέμβριον του 1943, έγινε η πανηγυρική έναρξη των εκδρομών της Ομάδας Αναρριχητών με συμμετοχή 28 ορειβατών με ανάβαση στην κορυφή του Άρματος από τον εύκολο (1ου βαθμού) αναρριχητικό δρόμο. Η διαδρομή αυτή είναι αρκετά γνωστή, είχε γίνει και παλαιότερα. Ξεκινάει από τη Μονή Κλειστών, ανάμεσα από τα λίγα πεύκα που μείνανε και προχωρεί επάνω στη δεξιά (κατεβαίνοντας) πλαγιά της χαράδρας της Γκούρας και φτάνει σε ένα εύκολο πέρασμα, μια πλατειά χαράδρωση (αναρρίχηση 1ου βαθμού) που οδηγεί στην κορυφογραμμή λίγο πριν από το νοτιώτερο άκρο του κάθετου στεφανιού της μεγάλης κορυφής. Από κει συνεχίζει κορυφογραμμή προς την ψηλότερη κορυφή (867 μ.).

Η Ομάδα Αναρριχητών, εκτός από άλλες διαδρομές που μελετάει, θέλησε να δημιουργήσει και μια ανάβαση από την πηγή Συκιά, που είναι στην πλαγιά της Κιάφα Πίνι σχεδόν μέσα στη χαράδρα της Γκούρας, κατ' ευθείαν στην κορυφή περνώντας από τη σπηλιά Σαρρή. Στις 16 Σεπτεμβρίου 1945, δύο μέλη της ομάδας αναρριχητών επέτυχαν τούτο με τη διαδρομή: Πηγή Συκιά - χαράδρα Γκούρας - ανάβαση μιάς σάρας - ανάβαση μιας μικρής πλάκας (2ος βαθμός) - ανάβαση μιας σάρας - ανάβαση μιας πλάκας (3ος εύκολος βαθμός) και ύστερα με εύκολη αναρρίχηση (1ου βαθμού) στη σπηλιά Σαρρή. Πορ. 35'. Έως εδώ η διαδρομή έχει ξαναγίνει μια φορά και ήτανε γνωστή. Η σπηλιά Σαρρή δεν παρουσιάζει σπηλαιολογικό ενδιαφέρον αλλά μόνο αναρριχητικό και βρίσκεται σε μιά εξαιρετικής ομορφιάς ορεινή τοποθεσία απέναντι από την Κιάφα Πίνι. Η διαδρομή μετά τη σπηλιά συνεχίζει με μιά κατάβαση λίγων μέτρων προς τα ΝΔ, περνάει πλαγίως μια μικρή πλάκα (3ος βαθμός) και φτάνει στο βάθος μιας μικρής κατακόρυφης στενής χαράδρωσης απ' όπου συνεχίζει με εύκολη (2ος βαθμός) και διασκεδαστική αναρρίχηση ως τη σάρα που κατεβαίνει από το διάσελο, ανάμεσα στο μεγάλο και το μικρό Άρμα...».

Για τη δραστηριότητα στις σχολές στην περίοδο του 1946 διαβάζουμε τα εξής στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 10/97, Νοέμ. 1946, σ. 114 : «**Αναρριχητική Σχολή.** *Η έναρξη της Αναρριχητικής Σχολής που ωργάνωσε για το φθινόπωρο η Ομάς Αναρριχητών έγινε στα Τουρκοβούνια την Τρίτη 8 Οκτωβρίου. Τα μαθήματα και οι προπονήσεις θα γίνονται κάθε Τρίτη απόγευμα στα Τουρκοβούνια. Θα γίνουν αναρριχήσεις στο Άρμα, Φλαμπούρι και Πέτρα Βαρυμπόμπης».*

Στο δε «Βουνό» Παράρτημα, τ. 17/104, Ιούν. 1947, σ. 37 διαβάζουμε : «**Αναρριχητική κίνηση.** *Η κίνηση των αναρριχητών τους δύο τελευταίους μήνες ήταν αρκετά ζωηρή. Συνεχίστηκαν οι προπονήσεις της Ομάδος των Αναρριχητών στα Τουρκοβούνια, που γίνονται το απόγευμα, μια φορά την εβδομάδα. Έγιναν αναρριχήσεις από διάφορες σχοινοσυντροφιές στο Φλαμπούρι της Πάρνηθας.*

Έγινε η διαδρομή Σβαμπ - Αλεξόπουλου για δεύτερη φορά, καθώς και νέα εύκολα και δύσκολα περάσματα. Στο Ξεροβούνι της Ευβοίας έγιναν εύκολες αναρριχήσεις στην ψηλότερή του κορυφή....».

Και στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 18/105, Ιούλ. 1947 σ. 47 διαβάζω: «**Ομάς Αναρριχητών.** *Διακόπτεται η προπόνηση στην αναρρίχηση που γινότανε στα Τουρκοβούνια. Θα συνεχίσει το φθινόπωρο.*

Στις 15 Ιουνίου έγιναν στο Άρμα της Πάρνηθας διάφορες αναρριχήσεις σε παλιούς και νέους δρόμους. Από δύο σχοινοσυντροφιές ξανάγινε η διαδρομή: Πηγή Συκιά - Σπηλιά Σαρρή - Κορυφή Άρματος. Το ζεύγος Πετροχείλου επέτυχε την ανάβαση στην κορυφογραμμή του Άρματος από μια νέα διαδρομή που είναι ανάμεσα στους δύο γνωστούς εύκολους αναρριχητικούς δρόμους που κι' αυτοί ξανάγιναν. Η δυσκολία της διαδρομής είναι 3ος δύσκολος βαθμός.

Για το φθινόπωρο προβλέπεται συστηματική προπόνηση και προσπάθειες για την κατ' ευθείαν ανάβαση στην κορυφή του Άρματος στο καθ' αυτό συγκρότημα της ψηλότερης κορυφής. Επίσης θα γίνουν και νέες διαδρομές στο Φλαμπούρι και στ' άλλα βουνά, εφ' όσον οι συνθήκες το επιτρέψουν».

Από τον Απρίλιο του 1948 και όλα τα επόμενα χρόνια, στη δράση της Ομάδας Αναρριχητών συμμετέχει, σαν τακτικό μέλος της πιά, ο γράφων (ύστερα από μια περίοδο συμμετοχής μου στις δραστηριότητές της σαν δόκιμου μέλους). Ακολούθησε η 40χρονη υπεύθυνη και αποφασιστική παρουσία μου στον αναρριχητικό χώρο κατ' αποκλειστικότητα, και οι επίμονες προσπάθειες και οι αγώνες μιας ζωής για την πρόοδο της αναρρίχησης στον τόπο μας, τόσο υπηρετώντας την ορειβασία και τους ορειβάτες (αναρριχητικές σχολές κ.λπ.) φυσικά, χωρίς καμμιά αμοιβή, όσο ίσως και όταν σκαρφάλωνα στα βουνά για να ικανοποιήσω μια εσωτερική μου ανάγκη. Πιστεύω πως οι εμπειρίες που είναι φυσικό να έχω αποκτήσει από τα πιο πάνω, μου επιτρέπουνε να γνωρίζω το θέμα που θα ασχοληθώ στο παρόν βιβλίο.

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τα παραπάνω αναφερόμενα, έγιναν και τα εξής :

6-7/6/1948, αναρριχητικές ασκήσεις στη Βαράσοβα, από μέλη των Τμημάτων Αθηνών και Πατρών του Ε.Ο.Σ. («Το Βουνό» Παράρτημα, τ. 30-31/116-117, Ιούλ.-Αύγ. 1948, σ. 35-36).

24-10-1948, ασκήσεις αναρρίχησης στη Λουμπάρδα Αττικής, από μέλη του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών («Το Βουνό» Παράρτημα, τ. 34-35/120-121, Νοέμ.-Δεκ. 1948, σ. 48).

15-5-1949, αναρριχητικές ασκήσεις στην Κακιά Θάλασσα Αττικής, από μέλη του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών («Το Βουνό» Παράρτημα, τ. 39-41/125-127, Απρ.-Ιούν. 1949, σ. 20).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1950 - 1952

Στην περίοδο 1950-1951 το ενδιαφέρον των αναρριχητών του Ε.Ο.Σ. Αθηνών συγκεντρώνεται στις διαδρομές προπόνησης μεγάλων βαθμών. Εγκαταλείπονται πλέον οι ασκήσεις στα Τουρκοβούνια και Βαρυμπόπη και η δραστηριότητα των μελών συγκεντρώνεται κυρίως προς το Άρμα και το Φλαμπούρι. Μια πυρετώδης κίνηση παρατηρείται τα χρόνια αυτά στις δύο υψηλές σχολές.

Οι αναρριχητές πού ασχολούμαστε μ' αυτές διαθέτουμε εκεί όλα τα Σαββατοκύριακά μας όχι μόνο της θερινής αλλά και της χειμερινής περιόδου. Σαν βάση για το Άρμα (διανυκτερεύσεις κλπ.) χρησιμοποιούμε τα κελιά της Μονής Κλειστών, ενώ για το Φλαμπούρι, μας έχει παραχωρηθεί, όπως και τα παλιά χρόνια, το κτήμα του Παράσχη που είναι πια ακατοίκητο, κοντά στις σημερινές παιδικές κατασκηνώσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στο μεταξύ συνεχίζεται και η στρατολογία καινούργιων αναρριχητών. Εκπαιδευτές της σχολής την περίοδο 1950-1951 είναι οι Γκ. Πολυκράτης και Ν. Δαμίας. Ο πρώτος, τον επόμενο χρόνο (Ιούλιος 1952) εγκατέλειψε την Ελλάδα για να εγκατασταθεί μόνιμα πια στο εξωτερικό. Σχετικά με τη δράση της Αναρριχητικής Ομάδας την περίοδο αυτή, διαβάζουμε στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 52-53/138-139, Μάϊος-Ιούνιος 1950, σ. 37 :

«**Ομάς Αναρριχητών.** *Η νέα Διοικούσα Επιτροπή. Κατά τη Γεν. Συνέλευσι των μελών της ομάδος που έγινε στις 2 Μαΐου 1950 ενεκρίθη η εγγραφή πέντε νέων μελών και εξελέγη η νέα Δ.Ε. Αυτήν την αποτελούν οι κ.κ. Στ. Πίσσαλας (έφορος Ομάδος), Γοδ. Πολυκράτης και Ανδρ. Τσεκούρας και ο Έφορος του Τμήματος κ. Αβρ. Χούρσογλου*».

«**Αναρριχήσεις στο Άρμα.** *Στις 19, 26 Μαρτίου, 2, 9, 16 Απριλίου και 1, 2 Μαΐου, τα μέλη της ομάδος Γ. Πολυκράτης και Ν. Δαμίας, μαζί με άλλους ορειβάτες έκαναν διάφορες ενδιαφέρουσες αναρριχήσεις στην περιοχή του Άρματος της Πάρνηθος. Η πλέον ενδιαφέρουσα και δύσκολη αναρρίχησις έγινε στο κύριο συγκρότημα της κορυφής, στον κάθετο τοίχο (υψομ. διαφοράς 110 μέτρων) που είναι κάτω από την κορυφή. Η αναρρίχηση αυτή έγινε από την σχοινοσυντροφιά Γ. Πολυκράτη - Ν. Δαμία, διήρκησε 7 ώρες και εχρειάσθηκαν για τη διαδρομή 30 καρφιά. Η δυσκολία της διαδρομής είναι γενικώς 4ου βαθμού, παρουσιάζει όμως και μια μικρή περιοχή 5ου και 6ου βαθμού η οποία υπερνικήθηκε με τη νέα τεχνική του pitonage....*».

Απ' ότι θυμάμαι, τα δρώντα μέλη της Ομάδος Αναρριχητών, το 1950 ήταν τα εξής (με αλφαβητική σειρά) : Καίσαρ Αλεξόπουλος, Στέλιος Βασιλόπουλος, Νίκος Δαμίας, Μιχάλης Δέφνερ, Δημήτρης Κυριακού, Σωκράτης Λέκκας, Θεόδωρος Μακρής, Γιώργος Μαρτζούκος, Γιώργος Μιχαηλίδης, Άννα Πετροχείλου, Ιωάννης Πετρόχειλος, Σταύρος Πίσσαλας, Γοδεφρίγος Πολυκράτης και Ανδρέας Τσεκούρας (αναφέρω μόνο τα δρώντα μέλη γιατί μέσα στον κατάλογο των τακτικών μελών της Ομάδας Αναρριχητών βρέθηκαν γραμμένα, άγνωστο πώς, και μερικά διοικητικά στελέχη του Κεντρικού Συμβουλίου κλπ., μη αναρριχητές).

Όσον αφορά στις αναρριχήσεις βράχου στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο 1950-1951, αυτές ήταν : Μία αναρρίχηση το 1950 στη ΒΑ ορθο-

πλαγιά του Γεροντόβραχου Παρνασσού (Γ. Πολυκράτης - Ν. Δαμίας - Κ. Αλεξόπουλος, 30/6/50) και μία στα Βαρδούσια (Γ. Πολυκράτης - Γ. Μιχαηλίδης - Στ. Βασιλόπουλος, 28/4/51). Σχετικά με αυτές τις διαδρομές δημοσιεύθηκαν τα εξής :

1. Στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 54-55/140-141, Ιούλ.-Αύγ. 1950, σ. 44.

«**Αναρριχήσεις στον Παρνασσό.** *Η Ομάς Αναρριχητών του Τμήματος Αθηνών, ύστερα από τις διάφορες και δύσκολες αναρριχήσεις που έκανε εφέτος στην περιοχή του Άρματος της Πάρνηθος άρχισε να στρέφη την προσοχή της και στις αναρριχητικές περιοχές των μεγάλων βουνών της χώρας μας και ιδίως εκεί όπου δεν έχουν γίνει ακόμη σημαντικές αναρριχήσεις.*

Ένσ μεγάλο βουνό που δεν εδέχθη ακόμη συστηματικούς αναρριχητάς είναι ο Παρνασσός. Αρχικώς η ομάς επρόκειτο να επισκεφθή την περιοχή της Νερομάνας, τελικά όμως προτιμήθηκε να γίνη αναρρίχησις σε μια από τις ψηλότερες κορυφές του Παρνασσού. Η κορυφή που παρουσιάζει το μεγαλύτερον αναρριχητικόν ενδιαφέρον, είναι η κορυφή του Γεροντόβραχου (2.367μ.) από την μεριά των Κελλαριών.

Στις 30 Ιουνίου 1950, μια τριμελής σχοινοσυντροφιά από τα μέλη της ομάδος Γ. Πολυκράτην, Ν. Δαμίαν και Κ. Αλεξόπουλον, ανέβηκε στην κορυφή του Γεροντόβραχου για πρώτη φορά αναρριχητικά από την ΒΑ ορθοπλαγιά, ξεκινώντας από την βάσι που βρίσκεται στην κορυφή των Κελλαριών, κατ' ευθείαν στην κορυφή. Για την αναρρίχηση αυτή χρειάσθηκαν 4.30' ώρες και 9 καρφιά. Το συνολικό ύψος (υψομετρική διαφορά) της ορθοπλαγιάς αυτής είναι 230 μέτρα. Παρουσιάζει μέτριες τεχνικές δυσκολίες. Ελάχιστα σημεία είναι 4ου βαθμού. Είναι όμως αρκετά επικίνδυνη γιατί το πέτρωμα είναι πολύ σαθρό και χορταριασμένο. Εκτενής περιγραφή της διαδρομής θα δημοσιευθή στον τόμο του Βουνού 1949-1950».

(Σημείωση : ο τόμος αυτός, επετηρίδα, δεν εξεδόθη. Σημείωση επιμελητή: Εκδόθηκε, αλλά περιείχε μόνο την εργασία των Α. Κανέλλη - Χ. Χατζησαράντου «Bibliographia Faunae Graecae 1800-1950).

2. Στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 64-65/150-151, Μάϊος-Ιούν. 1951, σ. 51

«**Πασχαλινές αναρριχήσεις στα Βαρδούσια.** *Κατά την ανάβασι που οργάνωσε τις ημέρες του Πάσχα το Τμήμα Αθηνών στα Βαρδούσια, με κατασκήνωσι εκεί, δόθηκε η ευκαιρία να πραγματοποιηθεί αξιόλογη αναρρίχησις στην βόρεια ορθοπλαγιά της κορυφής Σκόρδα (2.312μ.) και να γίνουν συγχρόνως και μαθήματα τεχνικής πάγου.*

Την αναρρίχησι έκαμαν τα μέλη της Ομάδος Αναρριχητών του Τμήμ. Αθηνών, Γ. Πολυκράτης, Γ. Μιχαηλίδης και Σ. Βασιλόπουλος, ήταν δε αρκετά επικίνδυνη και κοπιαστική γιατί τους βράχους εσκέπαζε πάγος. Εχρησιμοποιήθησαν στην αναρρίχησι και καρφιά πάγου, για την ασφάλεια των αναρριχητών.

Για να καλυφθεί η υψομετρική διαφορά των 300 περίπου μέτρων, εχρειάσθηκαν 6 σχεδόν ώρες, εχρησιμοποιήθηκαν δε κατ' αυτήν 13 καρφιά, από τα οποία 4 σε πάγο. Η έλλειψις crampons, από δύο μέλη της ομάδος, δυσχέρανε την αναρρίχησι».

Περιγραφή του Γ. Πολυκράτη της παραπάνω αναρρίχησης δημοσιεύθηκε στο εγκυκλοπαιδικό περιοδικό «Ο Ήλιος» (τεύχος 371, 9 Ιουνίου 1951, σελ. 487).

Συνεχίζω με τα δημοσιεύματα του 1951 που αφορούν τις σχολές.

1. Το «Βουνό» Παράρτημα, τ. 64-65/150-151 Μάϊος-Ιούνιος 1951, σ. 54 :

«**Αναρριχητική Ομάς - Μαθήματα Αναρριχήσεως.** *Τον Απρίλιο ελειτούργησε στο Άρμα της Πάρνηθας Αναρριχητική Σχολή, τα μαθήματα της οποίας συνεχίζονται, για την ανάδειξι νέων αναρριχητών. Συμμετέχουν σ' αυτήν πολυάριθμοι νέοι ορειβάτες που υπόσχονται να εξελιχθούν.*

Τα αναγκαία υλικά είναι ακόμη λίγα, αλλά χάρις στην φροντίδα του Τμήματος υπάρχουν ελπίδες να εφοδιασθή η Ομάδα σύντομα με όλα τα αναγκαία μέσα, ώστε να επιχειρήσει αναρριχήσεις σε πολλές απόκρημνες ελληνικές κορυφές.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό της Σχολής είναι επίσης ανεπαρκές, γιατί πολλοί παλαιοί αναρριχηταί δεν διαθέτουν τον αναγκαίο προς τούτο χρόνο. Υπάρχουν πάντως ελπίδες πώς εκτός από τον Γ. Πολυκράτη, που διδάσκει στη Σχολή, θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους οι Σ. Πίσσαλας, Ν. Δαμίας κ.ά.

Τα μαθήματα παρηκολούθησαν ως τώρα οι Σ. Βασιλόπουλος, Γ. Μιχαηλίδης, Γ. Μαρτζούκος, Λ. Μακρής, Τ. Σημηριώτης, Σ. Κωνσταντίνου, Π. Μεταξάς, Γ. Λεονταράκης, Ε. Ξύδης, Φ. Λουκιάνωφ κ.ά. Συνιστάται στα μέλη να παρακολουθήσουν τα μαθήματα αυτά, γιατί η εκμάθησις των στοιχείων της τεχνικής της αναρριχήσεως είναι απαραίτητη όχι μόνο για όσους θέλουν να επιδοθούν ειδικά στο άθλημα αυτό, αλλά και για κάθε ορειβάτη που θέλει να ακολουθήσει αναβάσεις σε μεγάλα βουνά».

2. Το «Βουνό» Παράρτημα, τ. 66-67/152-153, Ιούλ.-Αύγ. 1951, σ. 65.

«**Ομάς Αναρριχητών.** *Η Αναρριχητική Ομάδα συνέχισε τις προπονήσεις της στο Άρμα ως το τέλος Μαΐου. Τον Ιούνιο έγιναν κάθε Κυριακή ασκήσεις στα βράχια της Βουλιαγμένης (περίπου 20 μέτρα κατακόρυφο ύψος), κυρίως για τα μέλη που θα λάβουν μέρος στις αναβάσεις των Άλπεων. Σημειώνουμε με ιδιαίτερη ευχαρίστηση την συμμετοχή της νεολαίας στον «εκ των ουκ άνευ» αυτό κλάδο της ορειβασίας -την αναρρίχησι - παρ' όλη την έλλειψη υλικού, και το αγνό ορειβατικό και ομαδικό πνεύμα που επικρατεί μεταξύ τους».*

3. Το «Βουνό» Παράρτημα, τ. 68-69/154-155, Σεπτ.-Οκτ. 1951, σ. 78.

«**Αναρριχητική Ομάς.** *Εκπαίδευσις. Στις 30 Σεπτεμβρίου, με την επίβλεψι του Γ. Πολυκράτη, έγιναν μαθήματα αναρριχήσεως στην Ακροκόρινθο. Στον ομώνυμο βράχο και σε τρία διαφορετικά σημείσ, που προσφέρουν το καθένα μια υψομετρική διαφορά 200μ., έγιναν αξιόλογες αναβάσεις. Οι τεχνικές δυσκολίες δεν υπερβαίνουν σε καμία από αυτές τις αναρριχήσεις τον 4ο βαθμό.*

Οι σχοινοσυντροφιές σχηματίσθηκαν ως εξής:

1η: Γ. Πολυκράτης, Λ. Μσκρής, Α. Κοκώνης και Ι. Αργύτης,

2η: Γ. Μαρτζούκος, Κ. Αλεξόπουλος και Π. Παπαμιχαήλ και

3η: Σ. Βασιλόπουλος, Ι. Κατράκης και Κ. Κανάκης. Οι Σ. Βασιλόπουλος και Γ. Μαρτζούκος, για πρώτη φορά οδηγούσσν σχοινοσυντροφιά και είναι άξιοι συγχαρητηρίων για την γρήγορη εξέλιξή τους.

- Στις 7-10-51 οι Γ. Πολυκράτης, Σ. Βασιλόπουλος, Σ. Λέκκας και Θ. Μπακόπουλος αναρριχήθηκαν για πρώτη φορά τον πρό της Μονής Κλειστών κάθετο βράχο, υψομετρικής διαφοράς 36μ., που γενικά έχει δυσκολίες 2ου βαθμού. Εν συνεχεία έγινε μάθημα κρεμαστής (rappel) κσι χρήσεως καρφιών (pittonage)».

4. Το «Βουνό» Παράρτημα, τ. 70-71/156-157, Νοέμ.-Δεκ. 1951, σ. 86.

«**Αναρριχητική Ομάς**. *Η Ομάδα συνέχισε τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο τα μαθήματα της αναρριχητικής σχολής που θα συνεχισθούν και τον Δεκέμβριο. Οι ασκήσεις γίνονται το απόγευμα 3-5 μ.μ. στους βράχους του Λυκαβηττού, στα Τουρκοβούνια και στη Βαρυμπόπη.*

Συγχρόνως τα μέλη της Ομάδας συνέβαλαν τις Κυριακές στις εξερευνήσεις σπηλαίων που έγιναν από τη Σπηλαιολογική Ομάδα.

Ο γυμναστής και μέλος του Ε.Ο.Σ. κ. Δ. Γιαννούλης εκινηματογράφησε διάφορες αναρριχήσεις της Ομάδας, προσφέροντας έτσι σημαντικές υπηρεσίες για την διάδοσι του αθλήματος. Εξ' άλλου, η συμμετοχή του παλαιού αναρριχητού Μιχ. Δέφνερ στις εκδηλώσεις της Ομάδας συντείνει πολύ στην καλύτερη γνωριμία των νέων μελών της με την παλαιά ορειβατική παράδοσι».

Μέσα στο 1951 επίσης, σε μια έξοδο δεκατετραμελούς ομάδας του Ε.Ο.Σ. στο εξωτερικό, όπου οι περισσότεροι πραγματοποιήσαμε ανάβαση στην κορυφή του Mont Blanc, είχαμε και τέσσερις αναρριχήσεις βράχου στις Άλπεις από δύο μέλη της Ομάδος Αναρριχητών με επικεφαλής σχοινοσυντροφιάς ξένους αναρριχητές.

Σχετικά με τις παραπάνω αναρριχήσεις διαβάζουμε στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 68-69/154-155, Σεπτ.-Οκτ. 1951, σ. 75 :

«**Αναβάσεις στις Άλπεις....** *Μετά από επανειλημμένες προσπάθειες για να γίνει η ανάβασις του Matterhorn (4.505μ.) που απέτυχαν λόγω της πολυήμερης κακοκαιρίας που επικρατούσε στις Άλπεις, παρέμεινε στο Zermatt μόνο ο Γ. Μιχαηλίδης, που τελικά στάθηκε τυχερός ώστε να πραγματοποιήσει την ανάβασι. Ξεκινώντας από το Zermatt στις 11/8 έμεινε δυο νύκτες στο καταφύγιο Belvedere (3.350μ.) περιμένοντας την καλλιτέρευση του καιρού.*

Τέλος στις 13/8 ξεκίνησε στις 4.30 π.μ. με οδηγό τον H. Leyner και ύστερα από πεντάωρη περίπου πορεία, ακολουθώντας την νότια πλευρά αριστερά από το σαμάρι, έφθασαν στο καταφύγιο Solvay (4.219μ.). Ύστερα από μικρή ανάπαυσι συνέχισαν την ανάβασι, με εξαιρετικά δύσκολες καιρικές συνθήκες από την πτώση φρέσκου χιονιού, ομίχλης κλπ. που χειροτέρεψαν στον τελευταίο κώνο της κορυφής, στην οποίαν έφθασαν σε 1.30'. Από την κορυφή χρειάστηκαν 7 ώρες για την κατάβασι ως το καταφύγιο Belvedere, γιατί σε ορισμένα σημεία οι δυσκολίες ήταν περισσότερες από την ανάβασι.

Εξ' άλλου το μέλος του Τμήματος Αθηνών Γοδ. Πολυκράτης, που συμμετείχε στην ομάδα, με την συντροφιά του γνωστού Ελβετού ορειβάτη M. Hamel, που το περασμένο καλοκαίρι κατάκτησε το Eiger από την βόρεια ορθοπλαγιά, έκαμαν διάφορες αναρριχήσεις στις Aiguilles του Chamonix. Έτσι αναρριχήθηκαν την βόρεια πλαγιά της Aiguille Blaitiere (3.552μ.), την νότια πλευρά της Aig. De Cardinal (3.665μ.) και τη νοτιοδυτική πλευρά της Aig. Dru (3.754μ.). Η σχεδόν κάθετη ορθοπλαγιά της Aig. Blaitiere, με υψομετρική διαφορά 1.060μ., υπερνικήθηκε ύστερα από διήμερη προσπάθεια 21 ωρών, με διανυκτέρευσι, έχοντας σταθμό εξορμήσεως το καταφύγιο Plan de l' Aiguille, περνώντας από τον παγετώνα της Blaitiere, ενώ η Aig. De Cardinal (υψομετρική διαφορά 825 μ.) χρειάστηκε 7 ώρες και η Aig. De Grand Dru (υψομ. διαφορά 912μ.) 12 ώρες».

Σημειώση Ν. Νέζη:

Οι αναφερόμενες αναρριχήσεις του Γκ. Πολυκράτη πρέπει να είναι λάθος, γιατί στους αναρριχητικούς οδηγούς των Άλπεων αναφέρονται ότι ανοί-

χθηκαν πολύ αργότερα και από άλλους αναρριχητές. Το πιθανότερο είναι να έγιναν απλές αναβάσεις στις κορυφές αυτές και για λόγους εντυπωσιασμού αναφέρθηκαν ως αναρριχητικές διαδρομές, ή αναφέρθηκαν λάθος οι ορθοπλαγιές (βλέπε και αναφορές στο παρόν βιβλίο στις σελ. 72-75).

Για την ανάβαση στο Matterhorn και στο Mont Blanc και γενικά για την επιτυχία της ελληνικής ομάδας διαβάζω στο περιοδικό της Ε.Ο.Φ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», Σεπτ.-Νοέμ. 1951, σ. 13, τα εξής :

«**Οι Έλληνες Ορειβάται.** *Προς το τέλος του περασμένου μηνός Ιουλίου, ένδεκα Έλληνες ορειβάτες και δύο Ελληνίδες ορειβάτισσες έδωσαν μία λαμπρή νίκη εις την Ελληνική Ορειβαασία με την αναρρίχησίν των εις την κορυφήν του Λευκού Όρους, υψόμετρον 4.807. Αξίζει κάθε έπαινος εις όλα τα μέλη της ορειβατικής ομάδος του Ε.Ο.Σ., ιδιαιτέρως δε θερμά συγχαρητήρια ανήκουν εις τον κ. Γ. Μιχαηλίδην, τον μόνον από την ομάδα αυτή που κατέκτησε την τρομερή κορυφή Μάττερχορν, υψόμετρο 4.505, πράγμα το οποίον προϋποθέτει αναρρίχησιν επί καθέτου βράχου ύψους 70 περίπου μέτρων.*

Το παράδειγμά των ευχόμεθα όπως το μιμηθούν όλοι οι ορειβάται μας επ' αγαθώ της Ελληνικής Ορειβασίας».

Με την επιτυχία της ελληνικής ομάδας ασχολήθηκε ολόκληρος σχεδόν ο αθλητικός τύπος δημοσιεύοντας τα τηλεγραφήματα και τις περιγραφές των ανταποκριτών από τη Γαλλία και την Ελβετία. Επίσης μετά την επιστροφή μας δημοσιεύθηκε μακροσκελής αφήγηση του μέλους της ομάδας Ιάσωνα Χατζηδίνα στην εφημερίδα «Αθηναϊκή» της 12/9/51, καθώς και του υποφαινόμενου στην «Αθλητική Ηχώ» της 25/8/51.

Η ίδια με τη διετία 1950-1951 εικόνα, σχετικά με τις αναρριχήσεις στα ελληνικά βουνά παρουσιάζεται και το 1952. Πολλές διαδρομές προπόνησης στο Άρμα και το Φλαμπούρι και μία μόνο αναρρίχηση σε βουνό :

Πρώτη της ΒΔ ορθοπλαγιάς της Γκιώνας από το χωριό Συκιά (όχι από την Πλάκα) από τους Γ. Μαρτζούκο - Σ. Λέκκα - Α. Μπούσιο και Ι. Πετρόχειλο - Κ. Αλεξόπουλο, στις 8-9/6/52.

Γι' αυτήν την αναρρίχηση, στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 78-79/164-165, Ιούλ.-Αύγ. 1952, σ. 59 διαβάζουμε : «*...Το σπουδαιότερο πάντως γεγονός της περιόδου αυτής με γενικότερη σημασία είναι η αναρρίχησις που έγινε στη Γκιώνα, από το χωριό Συκιά, στις 8 και 9 Ιουνίου από πενταμελή ομάδα, από τους Κ. Αλεξόπουλον, Σωκ. Λέκκαν, Γ. Μαρτζούκον, Α. Μπούσιον και Ι. Πετρόχειλον. Η ανάβασις περιελάμβανε αναρριχητικό δρόμο περίπου 1.800 μέτρων, για τα οποία χρειάσθηκαν 18 περίπου ώρες, 15 ώρες στις 8 Ιουνίου και 3 ώρες στις 9 Ιουνίου, η δε διανυκτέρευση έγινε σε μικρή προεξοχή της πλαγιάς*».

Στο ίδιο τεύχος στη σ. 57, διαβάζουμε :

«**Μια σημαντική πρώτη αναρρίχησις.....** *Η αναρρίχησις άρχισε από το χωριό Συκιά, σε υψόμετρο 650μ., και ακολουθώντας την πλαγιά του βουνού, που υψώνεται κάθετα ως την κορυφή της Γκιώνας (2.510 μ.) έδωσε την ευκαιρία ακόμη μια φορά να διαπιστωθή η πρόοδος της ελληνικής ορειβασίας και το γεγονός πως τα ελληνικά βουνά έχουν πολλά ακόμη ανεκμετάλλευτα πεδία για αναρριχητικές επιδόσεις. Παρόμοιες αναβάσεις θα πρέπει να επιχειρηθούν και σε άλλα βουνά της χώρας μας, γιατί είναι αναμφισβήτητο πως αυτές είναι που δημιουργούν ορειβάτες με πείρα και ιδιαίτερα τραβούν το ενδιαφέρον της*

νεολαίας. Είναι χαρακτηριστικό εξ' άλλου πως τα δυο από τα 5 μέλη της ομάδας είναι ηλικίας 20 περίπου ετών και πως έδειξαν ιδιαίτερη ευψυχία και ικανότητες κατά την αναρρίχησι».

Για την ίδια αυτή αναρρίχηση δημοσιεύθηκε μακροσκελής περιγραφή και φωτογραφία με σχεδιάγραμμα της διαδρομής πάνω σε φωτογραφία στην εφημερίδα «Τα Νέα» της 20/6/52.

Το 1952 είχαμε επίσης και δύο αναρριχήσεις βράχου στις Άλπεις, εκτός από διάφορες άλλες διαδρομές, πάγου-χιονιού, που πραγματοποίησε ο γράφων:

1. Στην κορυφή του Matterhorn από την ιταλική κόψη Lion (σχοινοσυντροφιά: Achille Campagnoni - Γ. Μιχαηλίδης 30/7/52) και

2. στην κορυφή του Zinal Rothorn από τη ΝΑ κόψη (σχοινοσυντροφιά Renta Montini - Γ. Μιχαηλίδης - Giovanni Faccioto 2/8/52).

Παραθέτω απόσπασμα από σχετικό δημοσίευμα στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 80-81/166-167, Σεπτ.-Οκτ. 1952, σ. 65-66 : *«Στις 30 Ιουλίου ο Γιώργος Μιχαηλίδης, μέλος του Τμήματος Αθηνών ανέβηκε το Μάττερχορν από την Ιταλική (βόρεια - βορειοδυτική) πλευρά του βουνού.*

Η ανάβασις αυτή, πολύ δυσκολότερη από τον κανονικό ελβετικό δρόμο, αξιόλογη για ορειβάτη που εμαθήτευσε στην Ελλάδα, αποτελεί μια καλή διαδρομή αν τοποθετηθή μέσα στο ευρωπαϊκό αναρριχητικό πλαίσιο.

Εκείνο που πρέπει ιδιαίτερα να εξαρθή και ν' αποτελέση παράδειγμα για τον Έλληνα ορειβάτη, είναι η φλόγα και ο ενθουσιασμός που εκίνησε τον συνάδελφό μας να πραγματοποιήσει ένα όνειρο που του εκόστισε μεγάλες και δυσανάλογες για τις δυνάμεις του υλικές θυσίες για να πραγματοποιήσει μια ορειβατική επίδοσι που υπερβαίνει κατά πολύ το μέσο ελληνικό ορειβατικό επίπεδο....».

Πριν από τις δύο παραπάνω αναρριχήσεις, ο γράφων παρακολούθησε ένα εξαήμερο κύκλο μαθημάτων βράχου στην ιταλική αναρριχητική σχολή που λειτουργούσε πάνω στις ορθοπλαγιές των Jumeaux (περιοχή Cervino) με βάση το ομώνυμο καταφύγιο («Ο Αττικός», τ. 10, Ιούλ.-Αύγ. 1965, σ. 6 και «Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 133).

Κατά το 1952 στα μέλη με δράση, της Ομάδας Αναρριχητών, προσετέθηκαν και οι: Κατερίνα Γκέκα, Κιμ. Δημητρουλόπουλος, Πρόδρομος Ιδοσίδης, Θανάσης Καπετανάκης, Γιώργος Κούμαρης, Αντώνης Κοκκώνης, Δημήτρης Λιάγκος, Θεόδωρος Μπακόπουλος, Γιώργος Τσαμακίδης και Ιάσων Χατζηδίνας. Εκπαιδευτής της Ομάδος είναι ο Νικ. Δαμίας, ενώ ο Γ. Πολυκράτης ήδη από τον περασμένο Ιούλιο εγκαταστάθηκε πλέον μόνιμα στο εξωτερικό.

Σχετικά με τη δράση της Αναρριχητικής Ομάδας δημοσιεύθηκε στο «Βουνό» Παράρτημα, τ. 82-83/168-169, Νοέμ.-Δεκ. 1952, σ 89-90, το ακόλουθο σημείωμα :

«**Ομάς Αναρριχητών.** *Νέα Διοίκησις. Στις 11 Σεπτεμβρίου συνήλθε η Γεν. Συνέλευσις των μελών της Ομάδος σε τακτική συνεδρίασι. Μετά την έκθεσι των πεπραγμένων, τα μέλη της Ομάδος επωφελήθηκαν της ευκαιρίας για ν' ανταλλάξουν τις σκέψεις τους σχετικά με την καλύτερη διάρθρωσι του οργανισμού της ομάδος. Εν συνεχεία έγιναν δεκταί αιτήσεις εγγραφής τεσσάρων νέων μελών και εξελέγησαν ως μέλη της Διοικούσας Επιτροπής οι κ.κ. Στ.*

Πίσσαλας, Κ. Αλεξόπουλος και Ν. Δαμίας.

Η Διοικ. Επιτροπή κατηρτίσθη, κατά τον Κανονισμόν της Ομάδος, από τους ανωτέρω και τον έφορο του Τμήματος, Έφορος της Ομάδος εξελέγη ο κ. Πίσσαλας. Η Συνέλευσις θα συνέλθη πάλι μετά δίμηνον περίπου, για να μελετήσει γενικότερα θέματα της αρμοδιότητάς της».

«**Η κίνησις της Ομάδος.** *Η δράσις της Αναρριχητικής Ομάδος κατά το τελευταίο δίμηνο, υπήρξε αρκετά ενδιαφέρουσα. Κάθε Κυριακή τα μέλη της Αναρριχητικής Ομάδος έκαναν αναρριχήσεις στο Φλαμπούρι και στο Άρμα της Πάρνηθος. Μ' αυτό τον τρόπο η Αναρριχητική Ομάς ευρίσκεται πάντοτε σε καλή «φόρμα» και πολλά νέα μέλη κάνουν τα πρώτα τους βήματα στην αναρρίχησι.*

Σε μια από αυτές τις εξορμήσεις 4 μέλη της Ομάδος έκαναν ένα νέο αναρριχητικό δρόμο στο Κεντρικό Άρμα, αρχίζοντας από αναρρίχησι 3ου βαθμού, περνώντας και ένα μέρος 20 μέτρων που ήταν 5ου βαθμού, το οποίον και υπερνικήθηκε με pitonage. Η όλη διαδρομή είχε υψομετρική διαφορά 120 μέτρων και χρησιμοποιήθηκαν 10 καρφιά.

Μία άλλη επιτυχία της Ομάδος ήταν μία πρώτη διαδρομή στο Φλαμπούρι, από 2 μέλη της Ομάδος. Η αναρρίχησις άρχισε με 3ο βαθμό, το μεγαλύτερο έπειτα μέρος ήταν 4ου βαθμού και τα τελευταία 5 μέτρα ήταν 5ου βαθμού, που νικήθηκαν με pitonage. Η αναρριχητική αυτή διαδρομή είχε υψομετρική διαφορά 40 μέτρων και χρησιμοποιήθηκαν 7 καρφιά.

Κάθε Τετάρτη απόγευμα η Αναρριχητική Ομάς οργανώνει μαθήματα στα Τουρκοβούνια ή στον Καρέα. Είναι ευχάριστο ότι πολλά νέα μέλη του Ε.Ο.Σ. ενδιαφέρονται τελευταία για την αναρρίχησι, ώστε η Αναρριχητική Ομάς να έχει στο μέλλον πολλά και καλά στελέχη, με όρεξι για μεγάλες αναρριχητικές διαδρομές».

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές έγιναν άλλες 12 στην Πάρνηθα (6 το 1950, 3 το 1951 και 3 το 1952). Οι διαδρομές αυτές αναφέρονται συγκεντρωτικά στο βιβλίο «Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης 1930-2000», έκδ. Ε.Ο.Ο.Α., σ. 142-143 και αναλυτικότερα στα εξής έντυπα, όπου έχει εκφραστεί και η άποψη ότι μερικές διαδρομές του Άρματος έχουν αναφερθεί δύο φορές (δηλ. συμπίπτουν) :

Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών, τ. 119, Νοέμ.-Δεκ. 1978, σ. 20-26.

Περιοδ. «Βουνά», τ. 7, Μάϊ. 1983, σ. 49-54 & τ. 8-9, Οκτ. 1983, σ. 51-52.

«Αναρρίχηση κοντά στην Αθήνα» του Δ. Κορρέ, 1983.

«Αναρριχητικός οδηγός Αττικής» των Δ. Τιτόπουλου - P. Bailey, 1996.

Επίσης για την ιστορία της εποχής υπάρχει σχετικό δημοσίευμα στο περιοδ. «Κορφές», τ. 153, Ιαν.-Φεβρ. 2002, σ. 74-80 & τ. 155, Μάϊ.-Ιούν. 2002, σ. 48-56.

Ο Γιώργος Μιχαηλίδης στην κορυφή του Matterhorn (30-07-1952)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1953 - 1954

Και ερχόμαστε στο 1953. Ο χρόνος αυτός αποτελεί ορόσημο για την ελληνική αναρρίχηση γιατί εσήμανε το ξεκίνημα μιας νέας εποχής. Από το χρόνο αυτό, το άθλημα άρχισε πια να καλλιεργείται και να διαδίδεται και έξω από τα όρια του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου. Το 1953 ανοίχθηκε ο δρόμος που μας οδήγησε αργότερα να φθάσουμε στη σημερινή αναρριχητική πραγματικότητα, να απλωθεί δηλαδή η αναρρίχηση βράχου και έξω από τα πλαίσια του Ε.Ο.Σ. στα πλατιά στρώματα των Ελλήνων φίλων του βουνού από τη μια έως την άλλη άκρη της χώρας μας.

Και τολμώ να υπερηφανεύομαι ότι στη σημερινή εξάπλωση της αναρρίχησης στον τόπο μας συνέβαλα και εγώ με τις διάφορες σχολές που δημιούργησα από το 1953 και ύστερα, τόσο μέσα στον Ε.Ο.Σ., όσο ακόμα και στα διάφορα άλλα ελληνικά σωματεία. Με κρυφή χαρά δε σκέπτομαι ότι ίσως να είμαι ο πρώτος που εργάστηκα τότε, παρά τις ζωηρότατες αντιδράσεις που αντιμετώπισα από το Κεντρικό Συμβούλιο του Ε.Ο.Σ., για να παύσει η αναρρίχηση να είναι κτήμα ενός μόνο οργανισμού, αλλά να την αγκαλιάσουν και τα άλλα σωματεία.

Με κυριακάτικες κα πολυήμερες συστηματικές σχολές πάνω στο βράχο, με ομιλίες και διαλέξεις σε διάφορες αίθουσες στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις, αγωνίστηκα - παράλληλα με τις υπηρεσίες μου στις σχολές του Ε.Ο.Σ., καθώς και με τις προσωπικές μου αναρριχήσεις - γιατί πίστευα ότι αυτό απαιτεί το συμφέρον την ελληνικής ορειβασίας. Και να που πέντε χρόνια αργότερα έγραφα με ανακούφιση στο περιοδικό «Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958, σ. 10 :

«....βλέπω με ανέκφραστη χαρά και ικανοποίηση, πως η εργασία μου απέδωσε καρπούς. Το όνειρό μου, οι αναρριχηταί που ξεπέρασαν το στάδιο της σχολής και πραγματοποιούν αναρριχήσεις, να πάψουν να μετριώνται στα δάκτυλα του ενός χεριού και ακόμη όλοι όσοι ανεβαίνουν στο βουνό, να μάθουν αναρρίχησι, άρχισε πια να πραγματοποιείται. Σήμερα πολλά σωματεία στη χώρα μας αγκάλιασαν το άθλημα αυτό».

Αλλά ας αφηγηθούμε τα γεγονότα με τη σειρά τους. Βρισκόμαστε στις αρχές του 1953. Στον Ε.Ο.Σ. παρατηρείται ένας αναρριχητικός οργασμός. Η Ομάς Αναρριχητών εκτός από τα μόνιμα πεδία της, Άρμα και Φλαμπούρι, δοκιμάζει και νέα βράχινα συγκροτήματα για τις ασκήσεις της όπως π.χ. στην ανατολική πλευρά του Υμηττού, κάτω από το διάσελο του Αστεριού, τις ορθοπλαγιές που περιβάλλουν την είσοδο της Σπηλιάς της Πεντέλης, στο Τρικέρατο Μεγάρων, στο Τσουργέλι έξω από το Πόρτο Ράφτη και αλλού.

Εκπαιδευτές της Ομάδας εκτός από το Ν. Δαμία, ο οποίος όμως λίγο αργότερα (το Σεπτέμβριο του 1953) έφυγε για τον Καναδά απ' όπου δεν ήταν γραφτό να ξαναγυρίσει (σκοτώθηκε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα), είναι μόνιμα πλέον οι Στ. Βασιλόπουλος και Γ. Μιχαηλίδης. Επίσης εκπαιδευτής ήταν και ο Γ. Μαρτζούκος που υπηρετούσε τότε στρατιώτης και που εκτός από την αναρρίχηση τον απασχολούσε πολύ και η χιονοδρομία.

Σχετικά με τη δράση των αναρριχητών του Ε.Ο.Σ. διαβάζουμε στο «Βουνό», τ. 172, Μάϊος-Ιούνιος 1953, σ. 91 το εξής δημοσίευμα :

«**Αναρριχητική Ομάς**. *Η Ετησία Τακτική Γεν. Συνέλευσις της Αναρριχητικής Ομάδος έγινε την 18ην Μαρτίου εις τα γραφεία του Ε.Ο.Σ. Μετά τον απολογιαμό της δράσεως της Ομάδος, ο οποίος υπήρξε αρκετά πλούσιος για το 1952, εξελέγη τριμελής Διοικητική Επιτροπή, αποτελουμένη από τους: Σταύρο Πίσσαλα, Γιώργο Μιχαηλίδη και Νικ. Δαμία. Η συνέλευσις της Αναρριχητικής Ομάδος έδωσε την ευκαιρία να διαπιστωθή η πρόοδος της αναρριχητικής κινήσεως τόσον από τεχνικής απόψεως, όσον και συμμετοχής νέων μελών, ούτως ώστε να υπάρχουν οι πλέον αισιόδοξες προβλέψεις για την ανάπτυξι και διάδοσί της στο μέλλον».*

«**Η κίνησις της Ομάδος**. *Τα μέλη της αναρριχητικής ομάδος του Τμήματος Αθηνών, με τις πρώτες ανοιξιάτικες ημέρες, άρχισαν και πάλι τις αναρριχητικές τους εξορμήσεις.*

Στις 22 Μαρτίου μία τριμελής σχοινοσυντροφιά έκανε διάφορες διαδρομές στη ΒΑ πλευρά των βράχων της σπηλιάς της Πεντέλης. Οι δυσκολίες που συνάντησε ήταν 3ου και 4ου βαθμού.

Στις 29 Μαρτίου μέλη της Ομάδος έκαναν αναρριχητικές διαδρομές στην ανατολική πλευρά του Υμηττού, στην περιοχή που βρίσκεται το διάσελο απάνω από το Αστέρι και όπου υπάρχουν απότομοι βράχοι, προς το μονοπάτι που οδηγεί στο Λιόπεσι. Το πρώτο κομμάτι, 30 μέτρων και 3ου βαθμού, έγινε από 5μελή ομάδα, ενώ στο δεύτερο κομμάτι, 30μ. περίπου αλλά 4ου βαθμού, συνέχισε μία διμελής μόνον σχοινοσυντροφιά. Το αναρριχητικό πεδίο στην περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από πολλά ζωνάρια σαν στενά μπαλκόνια, που κόβουν τις κάθετες ορθοπλαγιές, οι οποίες παρουσιάζουν αρκετές αναρριχητικές δυσκολίες.

Στις 12 Απριλίου μια εξαμελής ομάς, αποτελούμενη από 3 άνδρες και 3 γυναίκες επέτυχε μια ενδιαφέρουσα αναρρίχησι στη Χούνη. Η ίδια διαδρομή, που βρίσκεται προς το δεξιό του κυρίου συγκροτήματος των βράχων που δεσπόζουν της Χούνης, είχε γίνει προ τριμήνου από διμελή σχοινοσυντροφιά. Έτσι αν και η διαδρομή αυτή γινόταν για δεύτερη φορά, η επιτυχία έγκειται στο ότι μια πολυπληθέστερη ομάδα, από 6 μέλη αυτή τη φορά, κατάφερε να υπερνικήσει τις δυσκολίες που παρουσιάζει το τμήμα αυτό. Οι δυσκολίες της διαδρομής αυτής είναι 4ου βαθμού και υπάρχει ένα τμήμα 50μ. καθαρής αναρριχήσεως, με πολλά δύσκολα περάσματα.

Στις 19 Απριλίου μια 3μελής σχοινοσυντροφιά επανέλαβε μια καλή διαδρομή στο Άρμα, απάνω από τη Μονή Κλειστών. Η υψομετρική διαφορά της διαδρομής είναι 80 μέτρα, με δυσκολίες 3ου βαθμού και περνούσε μέσα από μια cheminee 30 μέτρων και 4ου αναρριχητικού βαθμού.

Στις 26 Απριλίου 3 σχοινοσυντροφιές, με συνολική συμμετοχή 8 μελών της Αναρριχητικής Ομάδος, επανέλαβαν με επιτυχία μια μεγαλύτερη διαδρομή στο Κεντρικό Άρμα, δεξιότερα από την προηγούμενη διαδρομή. Η υψομετρική διαφορά ήταν 120 μέτρα και οι δυσκολίες μεταξύ 3ου και 4ου βαθμού.

Η αναρριχητική Ομάς θα διοργανώνει τακτικές αναρριχήσεις κάθε Κυριακή στο Άρμα. Η αναρριχητική αυτή σχολή θα λειτουργήσει έως τις 15 Ιουνίου, με επίβλεψι του Νικ. Δαμία».

Επίσης στο «Βουνό», τ. 175, Νοέμ.-Δεκ. 1953, σ. 157 δημοσιεύονται τα εξής : «**Νέα αναρριχητική διαδρομή στο Φλαμπούρι**. *Στις 20 Σεπτεμβρίου, δυο σχοινοσυντροφιές της Αναρριχητικής Ομάδος του Τμήματος Αθηνών,*

επέτυχαν μία «πρώτη» διαδρομή στη δυτική πλαγιά του νοτίου συγκροτήματος του Φλαμπουριού της Πάρνηθος. Η υψομετρική διαφορά της διαδρομής ήταν περίπου 130 μέτρα. Χρειάσθηκαν 11 ώρες και χρησιμοποιήθηκαν 17 καρφιά. Η διαδρομή παρουσίασε πολύ μεγάλες δυσκολίες στο πρώτο και τελευταίο τμήμα της. Τα μέλη της ομάδος Γ. Μιχαηλίδης, Α. Καπετανάκης, Γ. Τσαμακίδης και Μ. Ιδωσίδης, ετερμάτισαν την αναρρίχησι στις 21.30', χωρίς φεγγάρι και είναι αξιοσημείωτο ότι επί 2.30' ώρες ανέβαιναν στο σκοτάδι.

Η διαδρομή αρχίζει με μια πλάκα 5μ., συνεχίζει δεξιότερα από μια μικρή κοιλότητα και ύστερα από λίγες σαθρές πέτρες περνάει από τη βάσι ενός βράχου 10μ. Η ανάβασίς του παρουσιάζει δυσκολία και η διαδρομή συνεχίζει 15μ. σε σαθρό βράχο και φθάνει σε έναν κάθετο διάδρομο 10μ., που καταλήγει σ' έναν ευρύτερο εξώστη. Από το άκρο αριστερά του εξώστη η αναρρίχησις συνεχίζεται ευκολότερη για 40 μέτρα ακόμα, ως έναν δεύτερο εξώστη με θάμνους. Απάνω από τον εξώστη οι σχοινοσυντροφιές ακολούθησαν μία «σεμινέ» 40 μέτρων, που καταλήγει στην κορυφογραμμή, λίγα μέτρα δεξιότερα από το ορόσημο».

Το δημοσίευμα συνοδεύεται από φωτογραφία της ορθοπλαγιάς με χαραγμένη τη διαδρομή που περιγράφεται.

Στο ίδιο τεύχος του περιοδικού, στις σελίδες 172-173, υπάρχει το εξής δημοσίευμα :

«**Αναρριχητική Ομάς.** *Η Ομάς συνέχισε τον τελευταίο καιρό με έντονο ρυθμό τις προπονήσεις της, επιδιώκουσα έτσι να διαθέτει κατά την εφετεινή χειμερινή περίοδο δύο τουλάχιστον καλά προπονημένες και άριστα εξοπλισμένες σχοινοσυντροφιές, με το αναρριχητικό υλικό που έχει παραγγελθή στο εξωτερικό. Αν τούτο επιτευχθή, τότε, σύμφωνα και με το καταρτιζόμενον πρόγραμμα, θα επιχειρηθούν σημαντικές αναρριχήσεις στον Όλυμπο, στη Γκαμήλα, στα Βαρδούσια και στη Γκιώνα.*

Κατά τον μήνα Οκτώβριο έγιναν οι ακόλουθες διαδρομές :

18/10/53 Άρμα.

1. Η σχοινοσυντροφιά Βασιλόπουλος - Χατζηδήνας - Δημητρουλόπουλος - Γκέκα έκανε στη νότια πλευρά ένα σεμινέ 50μ. με 3 καρφιά σε 5 ώρες. Γενικώς 3ου βαθμού.

2. Η σχοινοσυντροφιά Τσαμακίδης - Λιάγκος - Πετροχείλου έκανε την αυτή διαδρομή.

3. Η σχοινοσυντροφιά Μαρτζούκος - Ιδωσίδης - Λέκκας έκανε στην αυτή περιοχή διαδρομή 100μ., με 6 καρφιά, σε 4 ώρες. Γενικώς 2ου βαθμού. Η αναρρίχησις συνεπληρώθη παρά τον τραυματισμό ενός μέλους της σχοινοσυντροφιάς.

4. Σχοινοσυντροφιά από καινούργιους αναρριχητάς έκανε εύκολη διαδρομή με το Γ. Μιχαηλίδη.

25/10/53. Φλαμπούρι.

5. Η σχοινοσυντροφιά Μιχαηλίδης - Τσαμακίδης - Λιάγκος έκανε μια διαδρομή στο διάσελο της Δ. πλευράς, 90μ., με 6 καρφιά σε 6 ώρες. Γενικώς 3-4 βαθμού.

6. Η σχοινοσυντροφιά Βασιλόπουλος - Δημητρουλόπουλος - Χατζηδήνας έκανε στο κεντρικό Ν. συγκρότημα διαδρομή 40μ., με 4 καρφιά σε 3 ώρες. Γενικώς 3-4 βαθμού. Δεν εσυνεχίσθη λόγω τραυματισμού ενός μέλους.

7. Η σχοινοσυντροφιά Μαρτζούκος - Ιδωσίδης - Γκέκα έκανε δεξιότερα από την προηγούμενη, διαδρομή 120μ., με 14 καρφιά σε 7 ώρες. Γενικώς βαθμού 3-4.

26/10/53. Φλαμπούρι.

8. Η σχοινοσυντροφιά Βασιλόπουλος - Χατζηδήνας - Δημητρουλόπουλος - Γκέκα έκανε μια πλάκα 30μ., με τεχνική πιτονάζ. Χρησιμοποίησε 9 καρφιά σε 7 ώρες. Γενικώς βαθμού 5ου (επανάληψη).

27/10/53. Φλαμπούρι.

9. Η σχοινοσυντροφιά Βασιλόπουλος - Δημητρουλόπουλος έκανε μια διαδρομή 40μ., με 5 καρφιά σε 4 ώρες. Γενικώς βαθμού 3-4.

28/10/53. Άρμα.

10. Η σχοινοσυντροφιά Μιχαηλίδης - Τσαμακίδης - Ιδωσίδης έκανε στο Νότιο Άρμα διαδρομή 120μ., με 15μ. πιτονάζ και 30μ. σεμινέ. Χρησιμοποίησε 13 καρφιά σε 5 ώρες. Γενικώς 4-5 βαθμού.

11. Η σχοινοσυντροφιά Βασιλόπουλος - Δημητρουλόπουλος - Λιάγκος έκανε δεξιότερα μια διαδρομή 50μ., με 6 καρφιά σε 3 ώρες. Γενικώς 3-4 βαθμού. Εν συνεχεία δε το πιτονάζ της προηγούμενης διαδρομής ως προπόνησι.

Επιπλέον έγιναν αρκετές εκπαιδευτικές διαδρομές υπό τύπον σχολής για τα καινούργια μας μέλη, καθώς και απογευματινές προπονήσεις σε βράχους πλησίον των Αθηνών.

Άρχισε ήδη η λήψις σειράς φωτογραφιών αναρριχητικού περιεχομένου, που θα αποτελέσουν μια πρότυπη συλλογή που θα εμφανίζει λεπτομερώς ολόκληρο το σύστημα της σύγχρονης αναρριχητικής τεχνικής».

Αυτά όσον αφορά στις αναρριχητικές σχολές και τις διαδρομές για προπόνηση. Ο τομέας όμως «αναρρίχηση βουνού» παραμένει και αυτό το χρόνα αμετάβλητος: Δύο μόνο διαδρομές σε βουνό έγιναν το 1953.

Η μία ήταν επανάληψη και έγινε στις 10/8/53 στην ανατολική ορθοπλαγιά Πλάκας - Πυραμίδας στα Βαρδούσια από τη σχοινοσυντροφιά Ν. Δαμία - Θ. Μπακόπουλου. Αυτή ήταν και η τελευταία παρουσία του Νίκου Δαμία στην αναρρίχηση. Αμέσως μετά έγινε για ένα διάστημα καλόγηρος στο Άγιο Όρος και ύστερα έφυγε για το εξωτερικό από όπου δεν ξαναγύρισε.

Σχετικά με την παραπάνω αναρρίχηση διαβάζουμε στο «Βουνό», τ. 174, Σεπτ.-Οκτ. 1953, σ. 136 : «**Αναρριχητικά**. *Δύο αναρριχηταί του Τμήματος Αθηνών, οι Νικ. Δαμίας και Θεοδ. Μπακόπουλος, έκαμαν στις 10 Αυγούστου μία ενδιαφέρουσα αναρρίχησι στην Πλάκα των Βαρδουσίων. Η κυρίως αναρρίχησις άρχισε από την ανατολική ορθοπλαγιά, κάτω ακριβώς από την κορυφή, και από την θέσι Ξηρόλακος. Ολόκληρη η αναρρίχησις, υψομετρικής διαφοράς 300μ. περίπου, κράτησε 51/2 ώρες, χρησιμοποιήθηκαν δε συνολικά 20 καρφιά».*

Η δεύτερη διαδρομή έγινε στις 20/12/53 στη Δ. ορθοπλαγιά του Σαγματά (Ύπατον) απέναντι από το χωριό Σίρτζι, από τη σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Δ. Λιάγκου. Ήταν «Δύσκολη» και κράτησε 6 ώρες.

Το πιο σημαντικό όμως γεγονός του 1953, όπως έγραψα και παραπάνω, η έξοδος δηλαδή της ελληνικής αναρρίχησης από τα στενά όρια του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ. και η έναρξη της γενίκευσής της σε όλη την Ελλάδα, μας το λέει ένα μικρό δημοσίευμα, μια απλή είδηση στα «ψιλά» ενός εκδρομικού περιοδικού, όχι πια του «Βουνού» αλλά του «Ελληνικού Υπαίθρου», οργάνου της

Ενώσεως Ορειβατών Φυσιολατρών. Αντιγράφω το σχετικό απόσπασμα :

«Ένα καινούργιο Τμήμα βλέπει το φως στο Σύλλογό μας, που το οργανώνει το αγαπητό μέλος μας, ο κ. Γ. Μιχαηλίδης. Είναι το τμήμα της αναρριχήσεως. Ήδη μια ομάς ΕΟΦιτών επραγματοποίησε τρεις αναρριχήσεις στα εξής σημεία: δύο φορές εις Αγ. Ιωάννην Καρέαν και μια εις το Άρμα...» («Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 58/171, Απρ.-Ιούν. 1953, σ. 16). Στο ίδιο τεύχος (σ. 4) δημοσιεύεται ένα σχετικό με την αναρριχητική σχολή της Ε.Ο.Φ. άρθρο του κ. Λ. Βολτς, με τίτλο: Αλπινισμός - Ορειβασία. Και στο επόμενο τεύχος του ίδιου περιοδικού διαβάζουμε :

«Σύμφωνα με όσα γράφτηκαν στο προηγούμενο περιοδικό μας, η αναρρίχησις άρχισε πια να γίνεται ζωντανό στοιχείο μέσα στην Ε.Ο.Φ.. Στο τρίμηνο που μας πέρασε έγιναν αρκετά μαθήματα και το άθλημα αυτό καθιερώθηκε πια σαν ένας απ' τους μεγάλους και βασικούς σκοπούς μας. Γιατί καταλάβαμε επί τέλους πως δεν νοείται ορειβασία χωρίς αναρρίχησι» («Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 59/172, Ιούλ.-Σεπτ. 1953, σ. 9).

Και πραγματικά, η σχολή αυτή που άρχισε από τον Ιανουάριο του 1953, σημείωσε κατά τη διάρκεια της χρονιάς μεγάλη πρόοδο και προκάλεσε το ενδιαφέρον και πολλών έξω της Ε.Ο.Φ. ορειβατών που έγιναν τακτικοί μαθητές της σχολής. Τα μαθήματα γίνονταν στους βράχους του Καρέα ή του Τρύπιου Βράχου στον Υμηττό και οι αναρριχητικές διαδρομές προπονήσεως, στο Άρμα της Πάρνηθας. Για μία από αυτές, πολύ ενδιαφέρουσα και μεγάλης δυσκολίας «πρώτη» διαδρομή που έγινε (21/6/53) από τη σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Χ. Πανταζάρα - Μ. Καλλιβρετάκη και Δ. Ψυρρόπουλου στο Άρμα, διαβάζω στη δημοσιευμένη περιγραφή των σχοινοσυντρόφων μου («Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 60/173, Οκτ.-Δεκέμ. 1953, σ. 6), μεταξύ άλλων και τα εξής :

«....Η ώρα ήταν 5.30 απογευματινή. Εννέα ολόκληρες ώρες βρισκόμασταν κρεμασμένοι μεταξύ ουρανού και γης, κάτω απ' τον καυτερό ήλιο. Επακολούθησε ένα μικρό χρονικό διάστημα σιωπής, ένδειξις ίσως θαυμασμού για το μεγάλο μας πράγματι αυτό κατόρθωμα, και ύστερα ένα θερμό σφίξιμο του χεριού απ' τον αγαπητό μας «δάσκαλο», το Γιώργο Μιχαηλίδη. Ήταν πολύ συγκινητική η στιγμή εκείνη. Ξεχάσαμε μονομιάς όλη μας την κούρασι και τη μεγάλη μας ταλαιπωρία, κι αρχίσαμε κι εμείς, όπως στο στρατό, την κριτική της επιχειρήσεως μας...».

Τα μαθήματα της Ε.Ο.Φ. συνεχίσθηκαν εντατικά ολόκληρη την περίοδο. Στο μεταξύ στο «Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 59/172, Ιούλ.-Σεπτ. 1953 δημοσιεύθηκε συνοπτικά μέσα σε τρεις σελίδες (σ. 3, 4, 19) ένα μάθημα της τεχνικής του βράχου, με τίτλο «**Η τέχνη της αναρριχήσεως**» γραμμένο από τον υποφαινόμενο. Στο ίδιο τεύχος, στη σ. 8 δημοσιεύεται άρθρο σχετικό με την αναρριχητική προσπάθεια της Ε.Ο.Φ., του κ. Λ. Βολτς, με τίτλο Νέοι ορίχοντες. Επίσης στη σ. 9 δημοσιεύεται χρονικό από τη δράση της Αναρριχητικής Ομάδας.

Σημειώνω ότι μάθημά μου με τίτλο «**Αναρρίχηση**» δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Ο Αττικός» στα τεύχη 65-66 Μάϊος-Ιούνιος 1954, σ. 10-12, και τ. 67-68 Ιούλ.-Αύγ. 1954, σ. 10-11.

Με την ίδια ένταση η σχολή της Ε.Ο.Φ. συνέχισε τη δράση της και τον επόμενο και μεθεπόμενο χρόνο. Είχε γίνει πλέον η σχολή αυτή ένα αναρριχητικό φυτώριο από το οποίο έπαιρναν τα φώτα πολλοί ορειβάτες από τα διάφορα σωματεία της Αθήνας. Την ίδια περίοδο, στο «Ελληνικό Ύπαιθρο»,

τ. 62/175, Απρ.-Ιούν. 1954, σ. 10, δημοσιεύονται τα εξής σχετικά :

«Με τη βελτίωση του καιρού η Σχολή αναρριχήσεως της Ε.Ο.Φ. επανέλαβε και πάλι τα μαθήματά της. Για την εφετεινή περίοδο, ο αρχηγός της αναρριχητικής μας ομάδος, ο αγαπημένος μας Γιώργος Μιχαηλίδης, διάλεξε σαν το πιο κατάλληλο μέρος για τα μαθήματα αυτά, τους βράχους πάνω απ' το δάσος της Ηλιουπόλεως, οι οποίοι προσφέρονται για κάθε βαθμό δυσκολίας μιας αναρριχήσεως.

Μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν δύο τέτοια μαθήματα, με συμμετοχή πολλών ΕΟΦιτών, το ένα στις 28 Φεβρουαρίου και το άλλο στις 14 Μαρτίου ε.ε. Κατά το πρώτο, εκτός της θεωρητικής διδασκαλίας του Γιώργου Μιχαηλίδη έγινε και αναρριχητική επίδειξις σε βράχο ύψους περίπου 65 μέτρων, 4ου - 5ου βαθμού, από τους Γιώργο Μιχαηλίδη, Λέοντα Βόλτς, Χριστόφορο Πανταζάρα και Μαρίκα Καλλιβρετάκη, καθώς και μικρότερες αναρριχήσεις με ραπέλ απ' τους ίδιους και τα νέα μέλη της ομάδος μας Θεόδωρο Μπογδάνο και Μίμη Λύγκα.

Κατά το δεύτερο, ξανάγινε ο βράχος των 65 μέτρων απ' τους Γιώργο Μιχαηλίδη και Χριστόφορο Πανταζάρα για το βγάλσιμο των καρφιών της προηγούμενης, και αναρρίχησις σε βράχο 50 περίπου μέτρων, 2ου - 3ου βαθμού με συμμετοχή των ιδίων και των νέων μελών της Ομάδος μας Μίμη Λύγκα, Κορνηλίου Λασκή και Αλίκης Καρδαμίτση.

Τα μαθήματα θα συνεχιστούν από δω και πέρα σύμφωνα με πρόγραμμα που έχει καταστρώσει η ομάδα μας, γι' αυτό και παρακαλούμε όλα τα μέλη μας που επιθυμούν να λάβουν μέρος σ' αυτά, να το δηλώσουν στον Γεν. Γραμματέα του Συλλόγου μας κ. Χρ. Πανταζάρα».

Λίγο νωρίτερα, στην εφημερίδα «Έθνος» της 27/2/54, δημοσιεύθηκαν τα εξής : «**Σχολή Αναρριχήσεως.** *Αξιοσημείωτη είναι και η προσπάθεια της Ε.Ο.Φ. να καταρτήση ειδική ομάδα αναρριχήσεως εξοπλισμένην με όλα τα σύγχρονα θεωρητικά και τεχνικά μέσα. Η σχετική σχολή της, που συνεστήθη την περασμένη άνοιξι υπό τον γνωστό ορειβάτη κ. Γιώργο Μιχαηλίδη, επλούτησε σημαντικά τις γνώσεις των ορειβατών του σωματείου. Εν τω μεταξύ, παρελήφθησαν ιταλικά όργανα αναρριχήσεως τελειοτάτου τύπου, που θα βοηθήσουν, όπως είναι επόμενο, θετικά τις ορειβατικές προσπάθειες των μελών της Ε.Ο.Φ.».*

Επίσης μερικά χρόνια αργότερα, στο «Ελληνικό Ύπαιθρο», Ιαν.-Φεβρ. 1958, δημοσιεύεται σε πέντε σελίδες (σ. 20-24), μάθημά μου με τίτλο :

«Τ**α όργανα της αναρριχήσεως βράχου**». Το ίδιο αυτό μάθημα αναδημοσιεύθηκε από την εφημερίδα «Αθλητική Ηχώ» στα φύλλα της 5, 6, 7 και 8 Φεβρουαρίου 1958.

Για την ίδια αυτή σχολή, πολλά χρόνια αργότερα δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Ελληνικό Ύπαιθρο», Ιαν.-Μαρτ. 1971, σ. 19 και 25 το ακόλουθο άρθρο :

«Η συμβολή της Ε.Ο.Φ. στην εξαπλωσι της ελληνικής αναρριχήσεως δεκαοκτώ χρόνια από την ίδρυσι της πρώτης αναρριχητικής σχολής.

Εφέτος συμπληρώνονται δεκαοκτώ χρόνια από την ίδρυσι της πρώτης Αναρριχητικής Σχολής της Ε.Ο.Φ. Είναι μια λαμπρά επέτειος με μεγάλη σημασία, που τονίζει την ζωντάνια και τον δυναμισμό του σωματείου μας αλλά παράλληλα υποδηλώνει και την μεγάλη συμβολή της Ε.Ο.Φ. στη σημερινή εξάπλωσι της ελλη-

νικής αναρριχήσεως. Και είναι αξιοσημείωτο ότι η Ένωσίς μας, τόσο νωρίς συνέλαβε το πραγματικό νόημα και την τεράστια σημασία της αναρριχήσεως στην ορειβασία. Έτσι στην Ε.Ο.Φ. έλαχε ο κλήρος να είναι το πρώτο σωματείο στην Ελλάδα που άρχισε να καλλιεργεί και να διαδίδη την αναρρίχησι σ' όσο μπορούσε περισσότερους ορειβάτες, μετά από το Τμήμα Αθηνών του Ε.Ο.Σ.

Πολύ αργότερα το παράδειγμα της Ε.Ο.Φ. ηκολούθησαν και άλλα ελληνικά σωματεία και οργανισμοί. Σήμερα που βλέπουμε τις προόδους και την γενική άνοδο της Ελληνικής αναρριχήσεως, νομίζουμε πως μπορούμε να υπερηφανευόμεθα για τους πλούσιους καρπούς που απέδωσε ο σπόρος μας».

Το πρωΐ της 4ης Ιανουαρίου 1953, τριάντα πέντε περίπου ορειβάτες της Ε.Ο.Φ. συγκεντρωθήκαμε στο συγκρότημα των βράχων που βρίσκονται επάνω και νότια από το εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννου του Καρρέα στον Υμηττό για το πρώτο αναρριχητικό μας μάθημα. Ένας καινούργιος τομέας ανοιγόταν εμπρός μας, που η χρησιμότης του φάνηκε πολύ σύντομα. Δάσκαλός μας ήταν ένας πρωτοπόρος της αναρριχήσεως στην Ελλάδα, με πλούσια αναρριχητική δράσι εδώ και στο εξωτερικό: ο Γιώργος Μιχαηλίδης. Οι επιτυχείς αναρριχήσεις του στο Matterhorn, στο Zinal Rothorn, στο Monte Rosa, στο Jumaux, το Mont Blanc κλπ., μας ενέπνεαν την εμπιστοσύνη και τη σιγουριά.

Ριχθήκαμε με όρεξι και ενθουσιασμό στην εκμάθηση της τεχνικής του βράχου. Ύστερα από μια σύντομη θεωρητική κατατόπισι αρχίσαμε το πρακτικό επί του βράχου μάθημα.

Ολόκληρη την ημέρα σκαρφαλώναμε στα όρθια βράχια, ο ένας κατόπιν του άλλου, δεμένοι με το σχοινί ασφαλείας, υπό την άγρυπνη επίβλεψι και τις υποδείξεις του δασκάλου μας. Το σκαρφάλωμά μας επανελήφθη αρκετές φορές, τόση δε ήταν η δίψα και ο ενθουσιασμός μας που συνεχίσαμε μέχρι αργά το σούρουπο, για να σταματήσουμε όταν πια είχε φθάσει το σκοτάδι.

Αυτό ήταν. Η καλή αρχή είχε πια γίνει. Ύστερα από το πρώτο μας αυτό βάπτισμα του βράχου, το μάθημα επανελήφθη την αμέσως επόμενη Κυριακή καθώς και την μεθεπομένη. Η σχολή συνέχισε τις εργασίες της ολόκληρο τον χειμώνα, εφ' όσον ο καιρός το επέτρεπε. Εν τω μεταξύ προσήρχοντο διαρκώς και καινούργιοι μαθητές.

Το καλοκαίρι τα μαθήματα συστηματοποιήθηκαν περισσότερο. Ήδη, είχε πια δημιουργηθή ένας πυρήνας καλών αναρριχητών που ήταν σε θέσι να πραγματοποιήσουν αναρριχήσεις στα βουνά. Εκτός όμως από αυτούς, όλοι σχεδόν οι ορειβάται της Ε.Ο.Φ. είχαν αποκτήσει πλέον τις απαραίτητες στοιχειώδεις αναρριχητικές γνώσεις.

Εν τω μεταξύ όμως, η απήχησις της μεγάλης επιτυχίας της Σχολής είχε σαν αποτέλεσμα, να ενδιαφερθούν για την αναρρίχησι και ορειβάτες άλλων σωματείων οι οποίοι πρόθυμα έγιναν δεκτοί στη σχολή της Ε.Ο.Φ., από την οποίαν και ξεκίνησαν για την μετέπειτα αναρριχητική των καριέρα.

Αργότερα η Σχολή της Ε.Ο.Φ. μετεφέρθη στον «Τρύπιο βράχο» του Υμηττού, επάνω από το τέρμα Ηλιουπόλεως, όπου ελειτούργησε τα επόμενα χρόνια, όπως επίσης και στο Άρμα και το Φλαμπούρι της Πάρνηθος. Στα δύο τελευταία εχαράχθησαν από τους ΕΟΦίτες για λόγους προπονήσεως, ενδιαφέρουσες διαδρομές μεγάλης δυσκολίας, οι οποίες επί των ημερών μας ακολουθούνται από τους σημερινούς αναρριχητάς. Αλλά το επιστέγασμα των επιτυχιών της Αναρριχητικής μας Σχολής ήταν οι τρεις πρώτες αναρριχήσεις που πραγματο-

ποιήθησαν τα μετέπειτα χρόνια σε ελληνικές κορυφές. Οι διαδρομές αυτές είναι οι εξής :

1. 9/6/57. Α. ορθοπλαγιά Νεραϊδόρραχης Χελμού υψόμ. 2341. Υψομετρική διαφορά 700 μέτρα. Ώρες 9. Βαθμός Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Δ. Ψυρρόπουλος.

2. 26/7/59 ΒΑ ορθοπλαγιά Ραϊδόλακκας Παρνασσού, υψόμ. 2328. Υψομετρική διαφορά 300 μέτρα. Ώρες 6.30. Βαθμός Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Πολ. Ευσταθίου.

3. 28/7/59 ΝΑ οθροπλαγιά της κορυφής Τρύπα Παρνασσού, υψόμ. 2334. Υψομετρική διαφορά 350 μέτρα. Ώρες 6.30. Βαθμός Δύσκολη. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Πολ. Ευσταθίου».

Αλλά ας επανέλθουμε στον Ορειβατικό Αθηνών. Δυστυχώς είμαι υποχρεωμένος να πω εδώ πως όλη αυτή η αναρριχητική δραστηριότητα έξω από τον Ε.Ο.Σ. δεν άρεσε ούτε στο Τμήμα Αθηνών ούτε ακόμα περισσότερο, στο Κεντρικό Συμβούλιο του Ε.Ο.Σ., που προσπάθησαν με κάθε μέσον να σταματήσουν την προσφορά μου αυτή. Δεν είναι του παρόντος να κρίνω αν είχανε δίκιο ή όχι. Εδώ απλά παραθέτω τα γεγονότα.

Εκείνη την εποχή είχε αρχίσει από τις στήλες του «Βουνού» με το ψευδώνυμο «Γεροντόβραχος» (Σημ. Ν. Περράκης) μια έντονη πολεμική ενάντια στα σωματεία της Ο.Ε.Σ.Ε. και τα στελέχη τους που κράτησε τρία χρόνια. Τα σωματεία, όπως ήταν φυσικό δεν έμειναν απαθή σ' εκείνες τις επιθέσεις και απάντησαν στο «Βουνό» με την ίδια γλώσσα, με αποτέλεσμα, η οξύτητα που είχε δημιουργηθεί μεταξύ των δύο οργανώσεων, να συνεχίζεται.

Μέσα σ' αυτούς που αντιμετώπισαν τα πυρά του «Βουνού» ήτανε και μέλη του Ορειβατικού Αθηνών που διατηρούσαν αγαθές σχέσεις με τα σωματεία της Ο.Ε.Σ.Ε., όπως ο Γιάννης Πετρόχειλος, ο Σωκράτης Λέκκας, ο Φοίβος Δέλφης κ.ά. Φυσικά δεν εξαιρέθηκα και εγώ. Να τί μου έγραψε το «Βουνό», τ. 175 Νοέμ.-Δεκ. 1953, σ. 171 :

«Στο Ελληνικό Ύπαιθρο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου 1953, ο Γιώργος Μιχαηλίδης γράφει για την τεχνική της αναρριχήσεως. Φαίνεται ότι πρόκειται για μετάφρασι από ξένο κείμενο. Αλλά τότε τί γυρεύει η υπογραφή ανθρώπου που, όσο γνωρίζω, δεν κατέχει καμιά ξένη γλώσσα».

Το παραπάνω δημοσίευμα είχε σαν συνέπεια, μεταξύ άλλων, να αναγκαστεί το Τμήμα Αθηνών, στο Διοικητικό Συμβούλιο του οποίου ήμουνα μέλος, να επιστρέψει στο Κεντρικό Συμβούλιο ως απαράδεκτα όλα τα τεύχη του «Βουνού» που του είχαν δοθεί για ταχυδρόμηση στα μέλη του.

Δυστυχώς δεν θα μπορέσω να αποφύγω την παρουσίαση εδώ δύο σχετικών δημοσιευμάτων της εποχής εκείνης που δείχνουν καθαρά την εικόνα της έντασης των σχέσεων μεταξύ των Κεντρικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Σ. και των σωματείων της Ο.Ε.Σ.Ε. Παραθέτω μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα του πρώτου κειμένου από το περιοδικό «Ελληνικό Ύπαιθρο» τ. 61/174, Ιαν.-Μάρτ. 1954.

«Και στο τελευταίο τεύχος του «Βουνού» με ένα ψευδώνυμο για υπογραφή, ο γνωστός πια ανωνυμογράφος συνεχίζει τα ειρωνικά του σχόλια για το έργο των φυσιολατρικών και ορειβατικών Σωματείων. Απρόσκλητος και άσημος, ο κύριος αυτός εξακολουθεί να παρέχει με τουπέ μανδαρίνου τις σοφές συμβουλές

προς τις χιλιάδες των απλών ορειβατών, που διέπραξαν το έγκλημα να βεβηλώσουν με τα πόδια τους τις κορυφές των βουνών. Ο συντάκτης των πολυσέλιδων αυτών κριτικών έχει μια ιστορία... Και επειδή κατάλαβε πώς οι ορειβασίες ήταν κουραστικές στράφηκε προς μια άλλη κατεύθυνση : θέλησε ν' αναρριχηθή σ' ένα αξίωμα του Ε.Ο.Σ. Σ' αυτό στάθηκε πολύ ικανός. Εδώ και είκοσι χρόνια κατόρθωσε να καθίσει σε μια καρέκλα του Κεντρικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Σ. Σ' αυτή την καρέκλα που τρίζει σήμερα απ' το αδιάκοπο καθιοιό τόσων χρόνων εξακολουθεί να μένει ακόμη...

Αλλά ας δούμε τι έγραψε. Στην αρχή τον πείραξαν οι γιορτές των Πυρών. Το θεώρησε μεγάλη απρέπεια που ανέβηκαν μια καλοκαιρινή βραδυά του 1952 δύο χιλιάδες νέοι και άνθρωποι του λαού σ' όλες τις ελληνικές κορυφές. Αντί να δοκιμάσει χαρά βυθίστηκε σε μια άφατη λύπη. Οι άνθρωποι που ανέβηκαν σ' αυτές τις κορυφές, ανάβοντας τις πατροπαράδοτες μεγάλες φωτιές, δεν φορούσαν ούτε τα τυρολέζικα καπέλλα, ούτε υπήρξαν θαμώνες κοσμικών σαλονιών, αλλ' ούτε μιλούσαν γαλλικά. Κι αυτό ακριβώς τον σύγχισε πολύ. Και άρχισε την επίθεσι. Τα έβαλε με τους ηγέτες των εκδρομικών Σωματείων... επεχείρησε να ειρωνευθεί το Γιώργο Σταμπολή...

Ύστερα παρέλαβε ένα άλλο εκλεκτό μέλος του Ορειβατικού που δεν του πολυάρεσε, το Φοίβο Δέλφη. Και ο Δέλφης αηδιασμένος, παραιτήθηκε από μέλος του Τμήματος Αθηνών.

Κατόπιν ήρθε η σειρά και άλλων Σωματείων και άλλων προσώπων. Ο «Αττικός», ο «Παν», ο «Φυσιολάτρης», η «Ε.Ο.Φ.», ο «Ε.Ο.Ο.Π.», η «Χαραυγή», για να αναφέρουμε μερικά πρόχειρα παραδείγματα, έγιναν αντικείμενο ειρωνικών σχολίων από τον βαθυστόχαστο αυτό κριτικό. Αλλά τα πάρθια βέλη εστρέφοντο κατά προσώπων κυρίως. Έτσι τόλμησε να μιλήσει και για τον κορυφαίο της Ελληνικής Σπηλαιολογίας κ. Ιω. Πετρόχειλο, έναν εξαίρετο και αγνό ορειβάτη, που οι επιστημονικές του ανακοινώσεις ακούγονται με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στα διεθνή Σπηλαιολογικά Συνέδρια.

Και τώρα τελευταία τα έβαλε με δύο άλλους συναδέλφους. Ο ένας είναι ο Λέων Βόλτς που τόλμησε με μερικά ευσυνείδητα άρθρα να αναπτύξει ορισμένα θέματα απ' τη διεθνή ορειβατική κίνηση.

Ο δεύτερος πάλι είναι ένας σεμνός ορειβάτης, ο Γιώργος Μιχαηλίδης. Σ' ένα σημειώμά του γεμάτο οργή και περιφρόνηση των καθώς πρέπει σνομπ κυρίων, απαγορεύει σχεδόν στον συμπαθέστατο συνάδελφό μας να ασχολείται με το γράψιμο εκλαϊκευτικών θεμάτων για την αναρρίχηση, αφού δεν ξέρει ξένες γλώσσες...

Ευτυχώς το Τμήμα Αθηνών του Ορειβατικού Συνδέσμου έδωσε μια εύστοχη απάντηση επιστρέφοντας στο Κεντρικό Συμβούλιο του Ε.Ο.Σ. όλα τα τεύχη του «Βουνού» με τα ανοίκεια δημοσιεύματα, που του είχαν δοθεί για ταχυδρόμησι. Γιατί δεν είναι ποτέ δυνατόν ένας οργανισμός σαν τον Ορειβατικό με τόσο γόνιμο παρελθόν, να διαβρωθεί απ' το αρτηριοσκληρωτικό πνεύμα μερικών γηρασμένων, στοιχείων που νομίζουν ότι το βουνό και το ύπαιθρο αποτελεί προνόμιο ωρισμένων προνομιούχων κυριών και δεσποινίδων της σνομπαρίας».

Ύστερα από μερικούς μήνες, σε ένα σημείωμα - κριτική ενάντια στο περιοδικό της Ο.Ε.Σ.Ε. «Εκδρομικά Χρονικά» που δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 181 Νοέμ.-Δεκ. 1954, σ. 176, διαβάσαμε μεταξύ άλλων και τα παρακάτω :

«Τώρα, έχοντας μπροστά μου όλα τα τεύχη του 1954, βλέπω ότι δεν έχω τίποτα να προσφέρω στον αναγνώστη μου γιατί τα περιεχόμενα αυτά είναι όλα ύποπτα και άλλο σκοπό δεν έχουν παρά να προπαγανδίσουν και να ενισχύσουν την πολιτική μιας οργανώσεως που σε τίποτα δεν διαφέρει από ένα συνδικάτο αν την κρίνει κανείς από τις μεθόδους που χρησιμοποιεί. Σε ένα επίπεδο όπου βασιλεύει η προχειρότητα και η νοθεία, νομίζω ότι δεν ωφελεί καθόλου να κατηφορίσει κανείς.....».

Τελειώνω το δυσάρεστο αυτό θέμα και επανέρχομαι για λίγο και πάλι στο 1953 για την παρουσίαση του παρακάτω δημοσιεύματος του Ιακ. Σαντοριναίου που είδε το φως στο περιοδικό «Ήλιος», τεύχος 446, Απρίλιος 1953, σελ. 125 :

«**Ορειβασία, τα κίνητρα και αι δύο χαρακτηριστικαί μορφαί της.**

....Η αναρρίχηση κατά γενικήν αναγνώρισιν παρουσιάζεται ως το κορύφωμα, η τελείωσις της ορειβασίας. Ενεφανίσθη αύτη κατά τας τελευταίας τέσσαρες δεκαετίας, και υπό μορφήν ολιγώτερον συντηρητικήν η οποία την απομάκρυνεν από την ορθόδοξον ορειβασίαν και την μετέβαλεν από ελεύθερον άθλημα εις άθλημα στίβου. Καθωρίσθησαν βαθμοί δυσκολίας των αναβάσεων, αι οποίαι ούτω συγκρίνονται και ταξινομούνται. Γίνεται κατάχρησις τεχνικών μέσων δια να επιτευχθή η ανάβασις και κάποτε οι διάσημοι αναρριχηταί ..... παρασημοφορούνται. Φυσικά η υγιής κοινή γνώμη των ορειβατών διαμαρτύρεται και αποκρούει μίαν ταύτην εξέλιξιν».

Συνεχίζω με την αναρριχητική δράση του Ορειβατικού Αθηνών.

Από το 1954, παράλληλα με τη συνέχιση με την ίδια ένταση των προπονήσεων στα διάφορα συγκροτήματα καθώς και των «διαδρομών σχολής» στο Άρμα και στο Φλαμπούρι, άρχισε από τον Ορειβατικό και μια βαθμιαία αλλά σταθερή άνοδος στις αναρριχήσεις των βουνών μας.

Οι αναρριχήσεις που έγιναν το 1954 είναι οι εξής:

1. 1/5/54 ΓΚΙΩΝΑ. Β-ΒΑ ορθοπλαγιά Πυραμίδας. Πρώτη διαδρομή.
Γ. Μιχαηλίδης - Δ. Λιάγκος («Το Βουνό», τ. 179, Ιούλ.-Αύγ. 1954, σ. 111).

2. 13-14/6/54 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. ΝΑ ορθοπλαγιά Κούκου. Πρώτη διαδρομή.
α) Γ. Μιχαηλίδης - Ά. Πετρόχειλου και β) Δ. Λιάγκος - Γ. Τσαμακίδης.
(«Το Βουνό», τ. 179, Ιούλ.-Αύγ. 1954, σελ. 111).

3. 2/8/54 ΟΛΥΜΠΟΣ. Δυτική χαράδρωση Στριβάδας. Επανάληψη.
Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος - Π. Ιδοσίδης.
(«Ο Αττικός», τ. 71-72, Νοέμ.-Δεκ. 1954, σ. 3).

4. 3-4/8/54 ΟΛΥΜΠΟΣ. Β-ΒΔ ορθοπλαγιά Μύτικα. Νέα διαδρομή.
Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος - Π. Ιδοσίδης.
(«Το Βουνό», τ. 180, Σεπτ.-Οκτ. 1954, σ. 137-138).

Η αναρρίχηση αυτή παρουσίασε εξαιρετικό ενδιαφέρον πανελλήνια και περιγράφτηκε, εκτός από το «Βουνό», και σε πολλά άλλα έντυπα, περιοδικά και εφημερίδες, μερικά από τα οποία είναι :

Περιοδικά

«Εκδρομικά Χρονικά», τ. 9 Σεπτ. 1954
«Ο Αττικός», τ. 69-70, Σεπτ.-Οκτ. 1954
«Φ.Ο.Σ.», τ. 12, Φθινόπωρο 1954 & τ. 18-20 Καλοκαίρι 1956
«Ο Φυσιολάτρης», Οκτώβριος 1954

«Ο Παν», Νοέμ.-Δεκ. 1954
«Ο Αττικός», τ. 71-72, Νοέμ.-Δεκ. 1954 & τ. 45 Μάρτ.-Μάϊος 1973 σ. 17 & τ. 51, Αύγ.-Οκτ. 1974 σ. 1 και σ. 5 - 6
«Φ.Ο.Κ.», τ. 19, Οκτ.-Δεκ. 1959
«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 114-116 Μάϊος - Ιούλιος 1959 σ. 27
«Osterreichische Alpenzeitung» τ. 1304, Μάρτ.-Απρ. 1959

Εφημερίδες
«Έθνος», 28/8/54
«Αθλητική Ηχώ» 17/9/54 & 7/12/54 & 8/12/54, καθώς επίσης και σε μερικές εφημερίδες των επαρχιών.

Ακόμα, ασχολήθηκαν εκτενώς με την αναρρίχηση αυτή το Ιταλικό και το Γαλλικό ραδιόφωνο της εποχής εκείνης.

5. 3/10/54 ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ. Ανατ. ορθοπλαγιά Μαλεβού. Πρώτη διαδρομή. α) Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Γκέκα και β) Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος. («Το Βουνό», τ. 181, Νοέμ.-Δεκ. 1954, σ. 170-171).

Το 1954 στα ενεργά μέλη της Ομάδος προστέθηκαν και οι Γιώργος Ξανθόπουλος, Κώστας Πινάτσης, Χρήστος Σταματίου και Μιχάλης Χριστοδούλου. Αντίθετα δε εγκατέλειψαν την Ελλάδα για να εγκατασταθούν πλέον στο εξωτερικό, οι Κατερίνα Γκέκα και Ιάσων Χατζηδίνας.

Τον ίδιο χρόνο, 1954, ένας παλιός Έλληνας αναρριχητής του εξωτερικού, ο Γιάννης Λιανάς ειδικός αναρριχητής της Ε.Μ.W. που ήταν και αξιωματικός των Ορεινών Καταδρομών στον Ελληνικό Στρατό, άρχισε τη δημοσίευση μιας ενδιαφέρουσας σειράς άρθρων για την τεχνική της αναρρίχησης, στο τριμηνιαίο περιοδικό «Φυσιολατρική Σκέψη» του Φ.Ο. Πειραιώς. Η εργασία του ολοκληρώθηκε σε οκτώ συνεχή τεύχη του περιοδικού (Ιούλ.-Σεπτ. 1954 έως Απρ.-Ιούν. 1956, σελίδες 22).

Αργότερα τα μαθήματα αυτά τα δημοσίευσε και στη μηνιαία επιθεώρηση «Ορειβάτης» που εξέδιδε ο ίδιος από τον Ιανουάριο του 1957, έως το Σεπτέμβριο του 1958. Εξ' άλλου στο περιοδικό «Ο Αττικός» στα τεύχη Μάϊος-Ιούνιος 1954, τ. 65-66 και Ιούλ.-Αύγ. 1954, τ. 67-68 δημοσιεύεται μάθημα του υποφαινόμενου με τίτλο: Η αναρρίχηση.

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές έγιναν άλλες 14 στην Πάρνηθα (9 το 1953 και 5 το 1954). Οι διαδρομές αυτές αναφέρονται συγκεντρωτικά στο βιβλίο «Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης 1930-2000», έκδ. Ε.Ο.Ο.Α., σ. 143-145

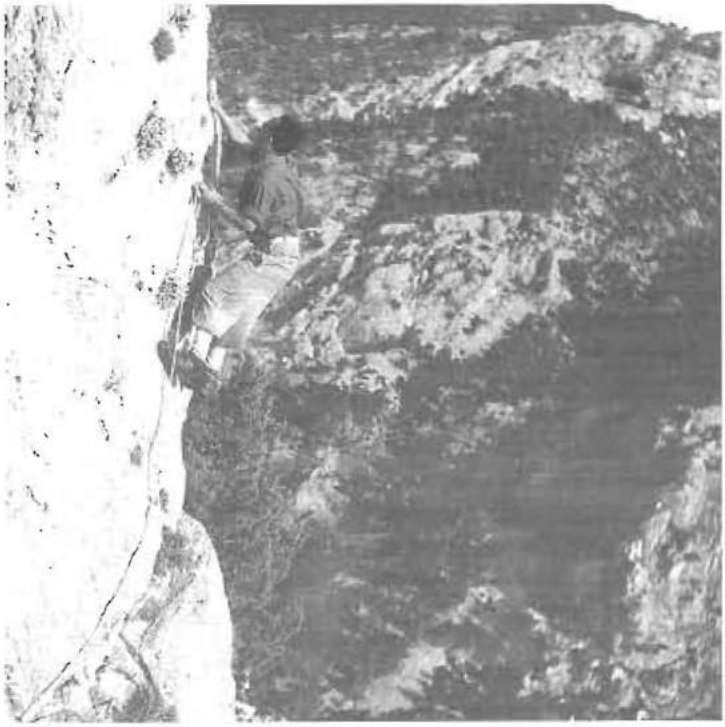

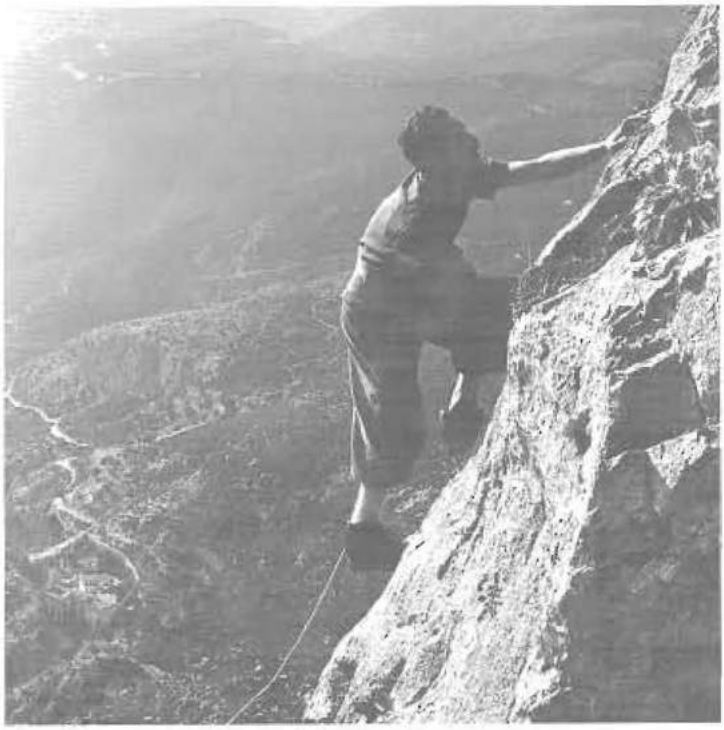

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1955 - 1956

Το 1955 πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω αναρριχήσεις :

1. 9/6/55 ΤΥΜΦΗ. Γκαμήλα ΙΙ, δυτική ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 300μ., IV. Γ. Μιχαηλίδης - Μ. Χριστοδούλου
(«Εθνικός Αγών» Ιωαννίνων 11/6/55).

2. 17/6/55 ΤΥΜΦΗ. Τσούκα Ρόσσα, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 500μ., V. Γ. Μιχαηλίδης - Μ. Χριστοδούλου.
(«Το Βουνό», τ. 185, Ιούλ.-Αύγ. 1955, σ. 100-101).

3. 14/7/55 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 170μ., IV. Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Πινάτσης.
(«Το Βουνό», τ. 186, Σεπτ.-Οκτ. 1955, σ. 126-128).

4. 4-5/8/55 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, Δυτική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 230μ. VI. B. Huhn - H. Wiedman - W. Huhn
(«Το Βουνό», τ. 188, Ιαν.-Φεβ. 1956, σ. 9-11).

5. 14/8/55 ΓΚΙΩΝΑ. Τσουκνίδα, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 300μ., IV. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος
(«Το Βουνό», τ. 186, Σεπτ.-Οκτ. 1955, σ. 132-133).

6. 23/10/55 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Φαιδριάδες Πέτρες.
Πρώτη διαδρομή, 400μ., IV+. Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος - Ά. Πετροχείλου.
(«Το Βουνό», τ. 188, Ιαν.-Φεβρ. 1956, σ. 14-15).

Εκτός όμως από τις αναρριχήσεις αυτές που είχαν για στόχο κορυφές βουνών, σημειώνω και μια έβδομη που ήταν εξερευνητικού χαρακτήρα κα έγινε σε μια ορθοπλαγιά πάνω από το μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου έξω από τη Στεμνίτσα Αρκαδίας. Πραγματοποιήθηκε στις 29/10/55 από τους Γ. Μιχαηλίδη - Γ. Μαρτζούκο και ήταν ΙΙΙ βαθμού δυσκολίας. Η περιγραφή της δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 187 Νοέμ.-Δεκ. 1955, σ. 168-169.

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές έγιναν και οι εξής :

29/5/55 ΠΑΡΝΗΘΑ. Νότιο Φλαμπούρι. Νέα διαδρομή «Οι 3 σεμινέ», IV.
Γ. Μαρτζούκος - Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.
(«Το Βουνό», τ. 185, Ιούλ.-Αύγ. 1955, σ. 114).

18/12/55 ΠΑΡΝΗΘΑ. Κεντρικό Άρμα, ανατολική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 110μ., IV+, A1. Γ. Μιχαηλίδης - Χ. Σταματίου.
(«Το Βουνό», τ. 188, Ιαν.-Φεβρ. 1956, σ. 14).

Εκπαιδευτές της Αναρριχητικής Ομάδας το 1955 ήταν οι Στέλιος Βασιλόπουλος, Γιώργος Μαρτζούκος και Γιώργος Μιχαηλίδης. Οι Στ. Βασιλόπουλος και Γ. Μιχαηλίδης συνέχισαν και τα επόμενα χρόνια, ενώ ο Γ. Μαρτζούκος λίγους μήνες αργότερα εγκατέλειψε την Ελλάδα για να εγκατασταθεί επί δεκατέσσερα ολόκληρα χρόνια στο εξωτερικό, πρώτα στον Καναδά και αργότερα στη Νιγηρία. Ξαναγύρισε στην Ελλάδα το 1970.

Όμως, από τον περασμένο ήδη χρόνο είχαν αρχίσει να παρουσιάζονται στον Ορειβατικό διαφωνίες και αντιθέσεις μεταξύ των αναρριχητών από τη μια μεριά και των Διοικητικών Συμβουλίων του Τμήματος Αθηνών, ιδίως όμως του Κεντρικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Σ. από την άλλη, οι οποίες το 1956 κατέληξαν σε ρήξη που οδήγησε στην αποχώρηση πολλών απ' αυτούς και στην ίδρυση νέου σωματείου : του Συνδέσμου Ελλήνων Ορειβατών.

Τα γεγονότα αυτά θα τα αναφέρω με τη σειρά τους στις επόμενες σελίδες. Εδώ μόνο θα σημειώσω πως το Φεβρουάριο του 1954 στη Γεν. Συνέλευση της Ομάδας Αναρριχητών καταβλήθηκε προσπάθεια, με αντικανονικές διαδικασίες, από τους ανθρώπους του Κ.Σ., που απέβλεπε στη διαγραφή μου από την ομάδα με το αιτιολογικό ότι διδάσκω την αναρρίχηση και στα έξω από τον Ε.Ο.Σ. σωματεία. Η προσπάθειά τους αυτή, χάρη στην αντίδραση των εν ενεργεία μελών της ομάδας, δεν πέτυχε.

Ένα χρόνο αργότερα, τον Ιανουάριο του 1955, στις αρχαιρεσίες για την ανάδειξη Διοικούσας Επιτροπής της Ομάδας Αναρριχητών εκλέχτηκαν οι : Γ. Μιχαηλίδης, Γ. Τσαμακίδης, Δ. Λιάγκος και Α. Κοκώνης. Η επιτροπή αυτή όμως δεν ήταν της αρεσκείας των Διοικητικών Συμβουλίων του Τμήματος Αθηνών και, ιδιαίτερα, του Κεντρικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Σ.

Στις 27 Μαΐου 1956 εγκαινιάζεται για τον Ορειβατικό Αθηνών μια καινούργια σχολή στους βράχους της δεξιάς πλευράς του Κακορέματος Υμηττού. Η σχολή αυτή προσφέρεται κυρίως για τεχνητή αναρρίχηση. Στη γιορτή των εγκαινίων παραβρέθηκαν και αντιπρόσωποι του τύπου οι οποίοι δημοσίευσαν αργότερα περιγραφές στις εφημερίδες, με ευμενή σχόλια για τη σχολή («Το Βουνό», τ. 191, Ιούλ.-Αύγ. 1956, σ. 126-127).

Το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου (1956) το Κεντρικό Συμβούλιο του Ε.Ο.Σ. μετά από σχετική πρόσκληση από μέρους του Ιταλικού Ορειβατικού Συνδέσμου, στέλνει ύστερα από επιλογή τον Στ. Βασιλόπουλο και τον γράφοντα για να παρακολουθήσουν τη σειρά των μαθημάτων της Εθνικής Σχολής Αλπινισμού Ιταλίας, που λειτούργησε κατά το διάστημα 9-19/9/56 στους Δολομίτες της Μπρέντα. Μετά την επιστροφή μας ο Στ. Βασιλόπουλος δημοσίευσε στο «Βουνό», τ. 192, Σεπτ.-Οκτ. 1956, σ. 134-140, μακροσκελές άρθρο με τίτλο **«Εκπαιδευτικές αναρριχήσεις στους Δολομίτες»** με όλες τις λεπτομέρειες λειτουργίας της σχολής.

Επίσης στο «Βουνό», τ. 194, Ιαν.-Φεβρ. 1957, σ. 20-21, διαβάζουμε τα εξής για την παραπάνω σχολή :

«Ενδιαφέρουσες πληροφορίες. *Από το τεύχος Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 1956 (αριθμ. 11-12) του περιοδικού «Rivista Mensile» του Club Alpino Italiano, όπου καταχωρείται πολυσέλιδο σχετικό χρονικό, αναδημοσιεύουμε σε μετάφρασι το κατωτέρω απόσπασμα, γιατί περιλαμβάνει ενδιαφέρουσες πληροφορίες, πέραν από εκείνες που έδωσε με αντικειμενικότητα σε άρθρο του ο Στ. Βασιλόπουλος (βλ. «Το Βουνό», 1956 σ. 134-140), που μαζί με τον Γ. Μιχαηλίδη παρακολούθησαν, ως γνωστό, μαθήματα ορειβασίας στην Ιταλία, τον περασμένο Σεπτέμβριο..... Δεν είναι υπερβολή αν χαρακτηρίσουμε τη σειρά αυτή των εκπαιδευτικών μαθημάτων ως ένα είδος «Πανεπιστημίου Ορειβασίας», δεδομένου ότι εις αυτά γίνεται πραγματική επιστημονική κατάρτισις του ορειβάτη. Εκεί διδάσκουν διάσημες προσωπικότητες της ιατρικής, γεωγραφίας, ιστορίας, βοτανικής*

και ορειβασίας. Τα εφετεινά μαθήματα παρακολούθησαν ως μαθηταί, διάσημοι Ιταλοί οδηγοί.

Τα θεωρητικά μαθήματα περιελάμβαναν : Εξάρτυσις, προπαρασκευή και διεξαγωγή αναβάσεως, τεχνική καταυλισμού στο ύπαιθρο, φυσικές ιδιότητες του βουνού, τοπογραφία και προαανατολισμός, φυσιολογία και παροχή πρώτων βοηθειών, ιστορία της ορειβασίας κλπ. Τα τεχνικά μαθήματα περιελάμβαναν: τεχνική βράχου και πάγου, χρήσι του σχοινιού προς ασφάλισι του ορειβάτη, καθώς και άλλων τεχνητών μέσων ασφαλείας, αναρριχήσεις, διασώσεις κ.λπ.....

Αν και τα μαθήματα αυτά προορίζοντο μόνον για Ιταλούς, όπως καταρτισθούν εθνικοί (Ιταλοί) εκπαιδευταί, όπως γράφουμε και στην αρχή, δύο Έλληνες, μη μέλη του Ιταλικού Ορειβατικού Συνδέσμου, παρακολούθησαν τα μαθήματα, ύστερα από σχετική αίτησι του Συνδέσμου τους μέσω της U.I.A.A., για να γνωρίσουν τις ιταλικές μεθόδους διδασκαλίας. Αν και δεν μιλούσαν ιταλικά, εξοικειώθηκαν αμέσως και με την βοήθεια ενός Ιταλού μαθητή της Σχολής, που γνώριζε αγγλικά και γαλλικά - και εξετέλεσε χρέη διερμηνέως - οι Έλληνες αυτοί δεν δυσκολεύτηκαν να προσαρμοσθούν προς το περιβάλλον και να κατανοήσουν τα μαθήματα».

Λίγο αργότερα, με βάση τα πολύτιμα διδάγματα της πιο πάνω σχολής, ο Στ. Βασιλόπουλος δημοσιεύει στο «Βουνό», τ. 198, Σεπτ.-Οκτ. 1957, σ. 130-161, το άρθρο του **«Οι τελευταίες εξελίξεις στην αναρριχητική τεχνική του βράχου»**. Το κείμενο συνοδεύεται με πολλά παραστατικά σκίτσα από το βιβλίο της σχολής του Club Alpino Italiano «Tecnica di Roccia».

Το 1956 πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω αναρριχήσεις :

1. 6/6/56 ΤΥΜΦΗ. Μεσοράχη Γκαμήλας, ανατολική κόψη.
Πρώτη διαδρομή, 300μ., III. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.

2. 7-8/6/56 ΤΥΜΦΗ. Γκαμήλα Ι, ανατολική ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 400μ., V+. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.
(«Το Βουνό», τ. 191, Ιούλ.-Αύγ. 1956, σ. 106-109).

3. 29/7/56 ΓΚΙΩΝΑ. Πυραμίδα, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, 450μ., III. Γ. Τσαμακίδης - Α. Καπετανάκης («Φ.Ο.Σ.», Φθινόπωρο 1956, σ. 60).

4. 1-2/8/56 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, δυτική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 210μ., V+. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.
(«Το Βουνό», τ. 192, Σεπτ.-Οκτ. 1956, σ. 130-133).

5. 3/8/56 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, δυτική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή.170μ., V. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.
(«Το Βουνό», τ. 192, Σεπτ.-Οκτ. 1956, σ. 130-133).

6. 5/8/56 ΟΛΥΜΠΟΣ. Δυτική ορθοπλαγιά Τούμπας. Πρώτη διαδρομή.
100μ., III. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος - Κ. Ζολώτας.
(«Το Βουνό», τ. 192, Σεπτ.-Οκτ. 1956, σ. 130-133).

7. 29/10/56 ΟΛΥΜΠΟΣ. Γκόλνα, βόρεια ορθοπλαγιά/κόψη.
Πρώτη διαδρομή, IV. Κ. Ζολώτας - Α. Κατσαμάκας - Ι. Παπανικολάου.
(«Το Βουνό», τ. 194, Ιαν.-Φεβρ. 1957, σ. 30).

Στο τέλος της τεχνικής περιγραφής αυτής της διαδρομής, διαβάζω τα εξής : *«Η Ο.Ο (Ορειβατική Ομάδα) Λιτοχώρου θέλει να ευχαριστήσει και από*

την θέσι αυτή το μέλος του Τμήματος Αθηνών Γιώργο Μιχαηλίδη, γιατί χάρις στις γνώσεις αναρριχήσεως που έδωσε στον αρχηγό της σχοινοσυντροφιάς Κ. Ζολώτα, έκαμε δυνατή την αναρρίχησι αυτή».

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές έγινε ακόμα :

1/4/56 ΠΑΡΝΗΘΑ. Κεντρικό Άρμα, ανατολική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 110μ., III+. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.
(«Το Βουνό», τ. 190, Μάϊ.-Ιούν. 1956, σ. 83).

Το Δεκέμβριο του 1956 σημειώθηκε νέος σταθμός στη ζωή του Ορειβατικού: Το Τμήμα Μυτιλήνης άρχισε και αυτό να ασχολείται με την αναρρίχηση. (Σημείωση: Υπενθυμίζω πως το Τμήμα Βόλου, πρώτο από τα εκτός Αθηνών Τμήματα του Ε.Ο.Σ. ασχολείται με την αναρρίχηση, για λίγο όμως). Στο «Βουνό», τ. 193, Νοέμ.-Δεκ. 1956, σ. 178, διαβάζουμε :

«.... Στις 23 Δεκεμβρίου, ύστερα από πρόσκλησι του Τμήματος και με την φροντίδα του Κεντρικού Συμβουλίου, ήρθε στη Μυτιλήνη ο γνωστός αναρριχητής του Τμήματος Αθηνών κ. Γ. Μιχαηλίδης για να δώσει μαθήματα αναρριχήσεως και να οργανώσει Ομάδα Αναρριχητών. Τα μαθήματα του κ. Μιχαηλίδη προκαλέσανε μεγάλο ενδιαφέρον και προβλέπεται η γρήγορη ανάπτυξις της αναρριχήσεως στη Μυτιλήνη, μόλις γίνει δυνατή η απόκτησις και των αναγκαίων ειδών αναρριχήσεως».

Και στο «Βουνό», τ. 194, Ιαν.-Φεβρ. 1957, σ. 21 : **«Μια αξιομίμητη προσπάθεια.** *Η πρωτοβουλία που είχε το Τμήμα Μυτιλήνης να προσκαλέσει εκεί τον αναρριχητή του Τμήματος Αθηνών Γιώργο Μιχαηλίδη, για να δώσει στους Μυτιληνούς ορειβάτες μαθήματα αναρριχήσεως, είναι ένα παράδειγμα που πρέπει να βρει μιμητάς και σε άλλα Τμήματα του Συνδέσμου μας. Και το Τμήμα Μυτιλήνης είναι άξιο ιδιαιτέρων συγχαρητηρίων για την προσπάθειά του αυτή, γιατί αν και είναι το νεότερο Τμήμα του Συνδέσμου μας, κατανόησε την τεράστια σημασία που έχουν για κάθε ορειβάτη οι αναρριχητικές γνώσεις και μάλιστα της σύγχρονης τεχνικής. Την προσπάθεια αυτή του Τμήματος Μυτιλήνης θα πρέπει να την μιμηθούν σύντομα και άλλα Τμήματα του Συνδέσμου μας, οργανώνοντας και αυτά Ομάδες Αναρριχητών, που θα είναι οι πυρήνες για την καθολική διάδοσι της αναρριχήσεως σε όλα τα μέλη τους».*

Μέσα στο 1956 είδαμε και την ίδρυση ενός καινούργιου, αποκλειστικά ορειβατικού σωματείου : Του Συνδέσμου Ελλήνων Ορειβατών (Σ.Ε.Ο.), που δημιουργήθηκε από μια δεκαπεντάδα αναρριχητών, μελών του Ορειβατικού Αθηνών που διαφωνούσαν με τη γραμμή των διοικούντων τον Ε.Ο.Σ., καθώς και από μερικούς ορειβάτες άλλων σωματείων. Για την ακρίβεια, τα γεγονότα που οδήγησαν στη διάσπαση έχουν ως εξής σε συντομία :

Όταν τον Ιανουάριο του 1955 κατά τις αρχαιρεσίες της Ομάδος Αναρριχητών η διοίκησή της, όπως σημείωσα και παραπάνω, περιήλθε ολόκληρη σε άτομα μη αρεστά στο Δ.Σ. του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ. και του Κεντρικού Συμβουλίου, πράγμα που συνέβη για πρώτη φορά μέσα στο

δωδεκάχρονο διάστημα της ζωής της, ο Ε.Ο.Σ. διέλυσε αυτή την ομάδα και ίδρυσε καινούργια με μοναδικό σκοπό να βάλει δική του διοίκηση. Η φανερή αυτή πρόκληση έδωσε τη χαριστική βολή στις ήδη τεταμένες σχέσεις αναρριχητών και Τμήματος Αθηνών, οι περισσότεροι από τους οποίους βρήκαν σαν μοναδική διέξοδο την αποχώρηση από τον Ε.Ο.Σ. και την ίδρυση του Σ.Ε.Ο.

Παραθέτω από το «Βουνό», τ. 184, Μάϊος-Ιούνιος 1955, σ. 95, το σχετικό με τη διάλυση της μέχρι τότε Αναρριχητικής Ομάδος του Ε.Ο.Σ. και την ίδρυση νέας, δημοσίευμα :

«**Αναρριχητικά.** *Σύμφωνα με τον εγκριθέντα από το Κεντρικόν Συμβούλιον Κανονισμό Ομάδων Αναρριχητών, το Διοικ. Συμβούλιον του Τμήματος εξέλεξε 41 τακτικά μέλη, τα οποία και θα αποτελέσουν την συγκληθείσαν εις τις 23 Μαΐου ε.ε., ημέραν Δευτέραν, ώραν 8 μ.μ. εις τα Γραφεία του Τμήματος, πρώτην τακτικήν Γενικήν Συνέλευσιν της Αναρριχητικής Ομάδος του Τμήματος Αθηνών».*

Και στο μεθεπόμενο τεύχος («Το Βουνό», τ. 186, Σεπτ.-Οκτ. 1955, σ. 139) διαβάζω το εξής σχετικό δημοσίευμα :

«**Ομάς Αναρριχητών.** *Η. Δ.Ε. μετά την εφαρμογή του εγκριθέντος από το Κεντρικό Συμβούλιον του Συνδέσμου Κανονισμού, το Δ.Σ. του Τμήματος Αθηνών προσεκάλεσε τα επιδοθέντα έως σήμερα εις την αναρρίχησι μέλη του, όπως εκλέξουν την διοίκησι της Ομάδος. Από την Γεν. Συνέλευσιν της 30-5-1955 εξελέγη η Διοικούσα Επιτροπή της Ομάδος, καταρτισθείσα εις σώμα ως εξής: Πρόεδρος: Μιχ. Δέφνερ, Γραμματεύς Αν. Τσεκούρας, Έφορος Γ. Μαρτζούκος και Διαχειριστής Μιχ. Χριστοδούλου.*

Προ των αρχαιρεσιών διεξήχθη ενδιαφέρουσα συζήτησις δια την νέαν διάρθρωσιν της Ομάδος και την πρώτην εφαρμογή του Καταστατικού Ο.Α.».

Σχετικά με την ίδρυση του Σ.Ε.Ο. διαβάζουμε στην επιθεώρηση «Ορειβάτης», τ. 6, Ιούν. 1957, σ. 34-35, τα εξής :

«**Η ίδρυσις του ΣΕΟ.** *Ζητήσαμε να πληροφορηθούμε τους λόγους που ηνάγκασαν τα ηγετικά στελέχη του νέου Ορειβατικού Σωματείου Σ.Ε.Ο. να εγκαταλείψουν τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύνδεσμο και να αποφασίσουν την ίδρυσι του Συνδέσμου Ελλήνων Ορειβατών. Με πολλή ευγένεια, το Διοικητικό Συμβούλιο του νεοσύστατου αυτού Ορειβατικού Συνδέσμου, αποτελούμενο από πραγματικούς ορειβάτες, μας επληροφόρησε προφορικώς αλλά και εγγράφως, για τους λόγους αυτούς.*

Η απάντησις του ΣΕΟ εις τα ερωτήματά μας έχει ως εξής: «Η έλλειψις ενός καθαρώς Ορειβατικού Σωματείου ήταν από καιρό αισθητή στους ορειβατικούς κύκλους της χώρας μας. Όλα τα εκδρομικά και φυσιολατρικά σωματεία, ακόμη και τουριστικά, όπως η Ελληνική Περιηγητική Λέσχη, έχουν βεβαίως τους ορειβάτας των, που αποτελούν όμως συνήθως την μικρή μειονότητα μέσα στα πολλά τους μέλη. Έτσι μοιραία και αναπόφευκτα, η γραμμή των σωματείων αυτών είναι το πλείστον τουριστική ή απλώς εκδρομική χωρίς καμμία ιδιαίτερη προσπάθεια για την καλύτερη οργάνωσι και βελτίωσι του ορειβατικού των δυναμικού. Ακόμη και ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος, η παλαιά αυτή Ορειβατική Ομοσπονδία, δια λόγους που δεν μπορούμε να γνωρίζουμε, εστράφη μεταπολεμικά περισσότερο προς την αγωνιστική χιονοδρομία, συνδυασμένη και με τουριστικές διαδρομές και εγκατέλειψε σχεδόν τελείως την παλιά του ορειβατική βάσι. Το σκι δεν χρησιμοποιήθηκε εκεί για την κατάκτησι

του χειμερινού βουνού, για πραγματικές αναβάσεις, σαν ορειβατικό σκι, αλλά το βουνό ή μάλλον ωρισμένες κατάλληλες πίστες του, έγιναν ο τόπος αγωνιστικών και μάλλον επιδεικτικών εκδηλώσεων. Έτσι το πνεύμα που ανεπτύχθη εκεί ξέφυγε από το γνήσιο ορειβατικό πνεύμα, με συνέπεια να περιορισθή ακόμη περισσότερο η ορειβατική δραστηριότητα.

Την ανάγκη αυτή μιας ορειβατικής οργανώσεως κατενόησε η Ο.Ε.Σ.Ε. και θέλησε κάπως να θεραπεύση με την σειράν μαθημάτων περί ορειβασίας που ωργάνωσε τελευταία. Χρειαζόταν όμως μια συνεχής προσπάθεια από μέρους των ενδιαφερομένων ειδικώς για την ορειβασία κι έτσι κατέστη αναγκσία η ίδρυσις ενός καθαρώς ορειβατικού σωματείου όχι μόνο για να δοθή η επιβαλλομένη ώθησις στην καθυστερημένη από χρόνια ορειβατική κίνησι στην ορεινότατη χώρα μας, αλλά για να μπορέση να αναπτυχθή και πνεύμα ορειβατικό, που είναι αναγκαία προϋπόθεσι για την βελτίωσι της ορειβασίας.

Απ' αυτή την ανάγκη ξεπήδησε ο Σ.Ε.Ο., που ιδρύθη από έτους περίπου, από ομάδα επιλέκτων παλαιών ορειβατών του Ε.Ο.Σ. κυρίως και μερικών άλλων Σωματείων και αριθμεί σήμερα περί τα 100 μέλη. Εάν δεν έγινε μέχρι σήμερα ευρύτερα γνωστή η ίδρυσι και η αξιόλογη μέχρι τούδε δράσι του πρώτου αυτού καθαρώς ορειβατικού Σωματείου είναι διότι υπήρχε μέχρι πρότινος ακόμη αμφιβολία ως προς την διατήρησι του τίτλου «Σύνδεσμος Ελλήνων Ορειβατών» υπό τον οποίον ιδρύθη.

Είναι λυπηρό αλλά πρέπει να λεχθή, το ότι το Δ.Σ. του Ε.Ο.Σ. ενήργησε κατά του νέου αυτού ορειβατικού Σωματείου κατά τρόπον αντιβαίνοντα προς τις Καταστατικές Αρχές και την παράδοσι του Ε.Ο.Σ. που δεν απέχουν καθόλου από τους σκοπούς και τις επιδιώξεις του Σ.Ε.Ο., όπως διαγράφονται πολύ ευρύτερα μάλιστα, στο Καταστατικό του. Αλλά περί των σκοπών και των επιδιώξεων του νέου αυτού ορειβατικού Σωματείου ομιλεί καλύτερα ο Απολογισμός της Προσωρινής Δ/κής Επιτροπής του κατά την πρώτην Γεν. Συνέλευσιν του παρελθόντος Ιανουαρίου και του οποίου απόσπασμα του προλόγου θεωρούμεν σκόπιμον να παραθέσωμεν.

.... Η ίδρυσίς μας υπαγορευθείσα από την ανάγκη υπάρξεως ενός καθαρώς ορειβατικού Σωματείου μαζί με την καλύτερη τεχνική του ψηλού κυρίως βουνού και την κατάλληλη ατμόσφαιρα για την ανάπτυξι πνεύματος ορειβατικού, απαραιτήτου και για την επιτυχία ανωτέρων ορειβατικών επιδόσεων και των ορειβατικών μας σκοπών. Οι σκοποί μας είναι γνωστοί και από το καταστατικό του Σ.Ε.Ο. Νομίζουμε εν τούτοις πως θα πρέπει να πούμε κάτι γι αυτούς, για να εξάρουμε και την σημασία τους.

Ο κύριος σκοπός μας είναι η «ευρεία διάδοσις της ορειβασίας και η προσπάθεια ανυψώσεώς της στο διεθνές επίπεδο» που σε μια χώρα ορεινή σαν τη δική μας ανοίγει μεγάλο πεδίο δράσεως στο Σύνδεσμό μας. Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός αναφέρονται στο Καταστατικό μας, τα όσα θα πρέπει να επιδιώξη ο Σ.Ε.Ο. και σαν τελική επιδίωξι αναγράφεται η «προαγωγή του πνεύματος αλληλεγγύης και αγάπης μεταξύ των μελών σαν πλαισίου και ΣΚΟΠΟΥ πάσης ορειβατικής προσπαθείας». Πράγματι αυτή η τελική επιδίωξι φάνηκε στους ιδρυτάς του Σ.Ε.Ο. σαν απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του σκοπού του, σαν βασική ιδεολογική βάσι, επάνω στην οποία θα πρέπει να στηριχθή το έργο του Σ.Ε.Ο. Αυτή η ιδεολογική βάσι που πρέπει να γίνη κοινή συνείδησι όλων μας, δίνει

το απαραίτητο περιεχόμενο στην κίνησί μας και θα πρέπει ν' αποτελέσει, σαν κοινή πλέον αντίληψις, τον ενωτικό κρίκο που θα μας κινή όλους μαζί και καθέναν χωριστά προς το ίδιο ιδανικό.

Είναι η πρώτη φορά που το Καταστατικό ενός Ορειβατικού Σωματείου περικλείει στους σκοπούς του κάτι που διαφαινόταν ήδη σε πολλούς από μας σαν κύριος απώτερος ακοπός και πρέπει να είμεθα υπερήφανοι γι' αυτό. Νομίζαμε, πως είναι καιρός να φανή και καταστατικά πως η ορειβασία δε γίνεται μόνον για την ορειβασία και πως πέρα από αυτή, μπορεί να προσφέρει στους ανθρώπους, όταν την νιώσουν, όλα εκείνα τα υψηλότερα ανθρώπινα συναισθήματα που η έλλειψίς τους οδηγεί στις χειρότερες συμφορές.

Όσο πληρέστερα νοιώσουμε την ιδεολογική αυτή βάσι της ορειβασίας, τόσο ευκολώτερα θα παραμερίσουμε τους στενούς εγωϊσμούς και τις μικρότητές μας, τόσο καθαρώτερα θα δούμε το πραγματικό μας συμφέρον, τόσο ψηλότερα θα σταθούμε ατομικά και σαν καλύτεροι ορειβάτες πλέον τόσο γρηγορώτερα θα φθάσουμε στην κορυφή των κοινών μας επιδιώξεων. Ξεκινώντας απ' αυτή την βάσι ο Σ.Ε.Ο. δεν μπορεί να περιορισθή σε στενή σωματειακή δράσι με ταμειακά οφέλη. Το νέον Δ. Συμβούλιον θα πρέπει να συνεργασθή με όλα τα αδελφά Σωματεία επί βάσεως απολύτου ισοτιμίας και να στραφή προς πάσαν κατεύθυνσιν για την διάδοσι των σκοπών του Σ.Ε.Ο. ώστε τελικά και τα οικονομικά οφέλη να είναι πολύ σοβαρώτερα απ' ότι θα ήσαν με εγωϊστική σωματειακή πολιτική. Έτσι μόνον θα μπορέσει ο Σ.Ε.Ο. να επιτελέση τον ευρύτερο κοινωνικό του σκοπό».

Τα ιδρυτικά μέλη του Σ.Ε.Ο., σύμφωνα με το καταστατικό του, ήταν οι παρακάτω: Ιωάννης Πετρόχειλος, Δημήτρης Βασιλάς, Ρωμύλος Πετρόπουλος, Γ. Βομβύλας, Αθανάσιος Καπετανάκης, Νέλη Μπογιαντζόγλου, Κώστας Κράλλης, Άννα Πετροχείλου, Τηλ. Αποστόλου, Παν. Γερακάκης, Διονύσης Βασιλόπουλος, Α. Παπανδρέου, Θ. Μπακόπουλος, Π. Γεωργιάδης, Ε. Σκορδοπέκης, Γ. Πενταράκης, Μίλιος Στεφανόπουλος, Α. Κοτζιάς, Θαν. Κίτσιος, Γιάννης Κατράκης, Δημήτρης Λιάγκος και Ε. Κομπργιανίδης. Το πρώτο Δ.Σ. του Σ.Ε.Ο. αποτελέστηκε από τους εξής: Πρόεδρος Ιωάννης Πετρόχειλος, Αντιπρόεδρος Δημήτρης Βασιλάς, Γεν. Γραμματεύς Ρωμύλος Πετρόπουλος, Ταμίας Γ. Βομβύλας, Έφορος Αθανάσιος Καπετανάκης και Σύμβουλοι Κώστας Κράλης και Νέλη Μπογιατζόγλου.

Από το πρώτο τεύχος της επετηρίδας του Σ.Ε.Ο. «Ορειβασία», τ. 1, Οκτ. 1959, *α.* 2-4, αναδημοσιεύουμε το κύριο άρθρο :

«**Τί είναι Ο Σ.Ε.Ο; Ποιός είναι ο σκοπός του;** *Ο Σ.Ε.Ο. είναι ένας σύνδεσμος που αποτελείται κυρίως από ορειβάτες και διοικείται από ορειβάτες, με σκοπό και δραστηριότητα καθαρά ορειβατικούς. Στην Ελλάδα δεν υπήρχε μέχρι στιγμής σύλλογος με τέτοια χαρακτηριστικά, σύλλογος καθαρά ορειβατικός και βάσιμα μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι όχι μόνο χάρις στη δράση του, αλλά χάρις στη μορφή του ο Σ.Ε.Ο. γεμίζει ένα κενό που υπήρχε στη χώρα μας. Ο Σ.Ε.Ο. αποτελείται κυρίως από ορειβάτες και είμαστε εξ' άλλου ιδιαίτερα υπερήφανοι γιατί οι καλύτεροι Έλληνες ορειβάτες στη μεγάλη πλειοψηφία τους είναι μέλη του Συνδέσμου μας. Ελπίζουμε δε πως δεν θ' αργήση η μέρα που όλα ανεξαιρέτως τα τακτικά μέλη μας θα είναι όντως ορειβάτες. Η συνεχής μεταμόρφωσις και ορειβατική ενεργητικοποίησις του έμψυχου υλικού του Συνδέσμου μας, μας πλησιάζει*

προς το στάδιο αυτό και ταυτόχρονα θα μας επιτρέψη και επιβάλη τη σχετική οργανική προσαρμογή προς τη διαμορφούμενη πραγματικότητα.

Αυτή η συνεχώς επιτεινόμενη ορειβατικοποίηση της βάσης του Συνδέσμου μας, μας ικανοποιεί επειδή ξέρουμε πως ένα περιβάλλον καθαρά ορειβατικό είναι ιδιαίτερα πρόσφορο για ν' αναπτυχθή η τεχνική στάθμη των ορειβατών και απολύτως αναγκαίο για ν' ανθίση η ιδιότυπη ορειβατική ψυχολογία και πιο γενικά όλος ο πνευματικός πλούτος της ορειβασίας.

Όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου μας είναι ορειβάτες. Όλοι κάνουν αναβάσεις χειμερινών βουνών ή αναρριχήσεις βράχου. Έτσι είναι δυνατό, στη Διοίκηση του Συνδέσμου μας, να αισθάνεται και να σκέπτεται ορειβατικά, να εκφράζη την ορειβασία. Εξ' άλλου η ορειβασία περικλείνει ένα minimum (ελάχιστον) αναποφεύκτων κινδύνων και πιστεύουμε πως η Διοίκηση του Συνδέσμου μας δεν θα είχε το ηθικό δικαίωμα να ενθαρρύνη την ανάπτυξη της ορειβασίας, αν δεν έπαιρνε πρώτη αυτή το μέρος που της αναλογεί των κόπων και του κινδύνου.

Μοναδικός σκοπός μας είναι η ορειβασία, δηλαδή η πραγματοποίηση αναβάσεων. Εμείς, Σύνδεσμος αποτελούμενος και διοικούμενος από ορειβάτες, δεν είναι δυνατόν να διακηρύσσουμε πως υπάρχει «ανάγκη ισορροπίας» ανάμεσα στην ορειβασία και άλλες άσχετες προς αυτήν εκδηλώσεις όπως η αγωνιστική χιονοδρομία, ο ορεινός τουρισμός, ή διάφορες επιστημονικο-φιλολογικές προσπάθειες. Κάθε άλλη τυχόν δραστηριότητα του Συνδέσμου μας, πέρα απ' την πραγματοποίηση αναβάσεων, δεν είναι παρά απλό «μέσο προς σκοπόν», απλές διευκολύνσεις που παρέχονται στα μέλη μας για να πραγματοποιήσουν τις αναβάσεις που επιθυμούν ή απλά δευτερεύοντα αντανακλαστικά αποτελέσματα της επίτευξης του σκοπού μας, δηλαδή της ποσοτικής αύξησης και ποιοτικής βελτίωσης της ορειβατικής δραστηριότητάς μας.

Έστω κι αν αυτός ο προγραμματισμός, αυτές οι αξιώσεις και προοπτικές πρόκειται νάχουν σαν αποτέλεσμα την αργή αριθμητική αύξηση των μελών μας, ο Σύνδεσμος δεν πρόκειται να εγκαταλείψη τον δύσκολο και σωστό δρόμο που ολόσωμος ακολουθεί. Πάντα αρνηθήκαμε να θυσιάσουμε την «καθαρότητα» της ορειβατικής δραστηριότητάς μας προς τις καθημερινές αναγκαιότητες και πειρασμούς. Ελπίζουμε δε πως η αφοσίωση των μελών μας στο Σ.Ε.Ο. και το ορειβατικό ιδανικό που εκφράζει και καλλιεργεί, θα μας επιτρέψη να συνεχίσουμε στο δρόμο αυτό».

Σχετικά με τα αίτια εκείνης της αποχώρησης από τον Ορειβατικό και ίδρυσης του Σ.Ε.Ο. διαβάζουμε, είκοσι χρόνια αργότερα, στο Δελτίο του Σ.Ε.Ο., «Παράρτημα Περιοδικού Ορειβασία» (Περίοδος Β, τ. 3, Ιούλ.-Σεπτ. 1976, *σ.* 5) μεταξύ άλλων και τα εξής:

«.... Δυστυχώς όμως ο Ε.Ο.Σ. δεν επεδίωξε και δεν ηθέλησε:

α. Να συγκροτήση πάνω στις εξελισσσόμενες μορφές την αναρριχητική του ομάδα.

β. Να καλύψη σε πολλούς τομείς και να μικρύνη την απόσταση που χώριζε την Ελληνική από την Ευρωπαϊκή ορειβασία και

γ. Υπήρξε άρνηση στη διοχέτευση στον Ε.Ο.Σ. νέου αίματος και σύγχρονης νοοτροπίας. Τότε, το 1956, τη δύσκολη αυτή στιγμή για την Ορειβασία ήρθε η ίδρυση του Σ.Ε.Ο. να καλύψη κατά θετικό τρόπο το κενό που είχε παρουσιασθή και να βοηθήση δημιουργικά την ανάπτυξη του αθλήματος...».

Σχόλια Ν. Νέζη

Δυστυχώς, η αντιπαράθεση μεταξύ Ε.Ο.Σ. και Σ.Ε.Ο. συνεχίστηκε επίσημα για πολλά χρόνια ακόμα, ενώ ανεπίσημα συνεχίζεται ακόμα και σήμερα, τολμώ να πω έντονα, μεταξύ μερικών ορειβατών ή και ομάδων και η οποία εκφράζεται είτε στις διάφορες συζητήσεις, θέσεις και απόψεις, είτε σε διάφορα άρθρα, επιστολές σε περιοδικά κ.α. Δημοσιεύματα της νοοτροπίας, της υπεροψίας, της αντιζηλίας, της περιφρόνησης, του ανταγωνισμού που υπήρχε μεταξύ Ε.Ο.Σ. και Σ.Ε.Ο. υπάρχουν πολλά. Χαρακτηριστικά αναφέρω μερικά :

Ε.Ο.Σ.-Τμ. Αθηνών. Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο, τ. 105, Ιούλ.-Αύγ. 1976, σ. 15:

«Ακολουθώντας τη γραμμή που χάραξε το Δ.Σ. του Τμήματος Αθηνών, με στόχο να πέσουν τα τείχη που σε χρόνο ανύποπτο, άνθρωποι άσχετοι με το βουνό, όρθωσαν προοδευτικά και με σύστημα ανάμεσα στους Έλληνες ορειβάτες, ανάμεσα στον Ε.Ο.Σ. και τ' άλλα ορειβατικά σωματεία, πραγματοποιήσαμε τρεις κοινές αναβάσεις με το Σ.Ε.Ο. Αθηνών».

Σ.Ε.Ο. Παράρτημα Περιοδικού «Ορειβασία», τ. 3, Ιούλ.-Σεπτ. 1976, σ. 6 :

«Σ' όλο αυτό το διάστημα μέσα από τόσες αντιξοότητες, ήταν φυσικό να γίνουν και λάθη. Τα λάθη μας ας γίνουν μαθήματα. Οι νέοι που πέρνουν στα χέρια τους ένα σύνδεσμο, σαν τον Σ.Ε.Ο., τους ευχόμαστε εμείς οι παλαιότεροι, να τον οδηγήσουν πλησιέστερα στο ορειβατικό ιδανικό που καλύπτει μια πνευματική πληρότητα απαλλαγμένη από προσωπικές μικρότητες που ήταν φυσικό να είχαμε εμείς οι παλαιότεροι».

Σ.Ε.Ο. Περιοδικό Ορειβασία, τ. 4, Απρ. 1979, σ. 38 :

«Ο Σ.Ε.Ο. δεν στάθηκε 20 χρόνια μόνος στις επάλξεις, για την ορθή εκπροσώπηση των ορειβατών, για να προχωρήσει σήμερα, ύστερα από την πλήρη επιτυχία του, σ' ένα νόθο φτιαχτό κατασκεύασμα σαν την Ε.Ο.Χ.Ο. Εκεί μέσα δεν υπάρχει, ούτε θα υπάρξει ποτέ θέση για τους ορειβάτες. Αντίθετα, ας μας επιτραπεί με την ευκαιρία, να ζητήσουμε εμείς από όλους τους πραγματικούς ορειβάτες να εγκαταλείψουν, όσο το δυνατόν γρηγορώτερα αυτό το σαθρό πλεούμενο που λέγεται Ε.Ο.Χ.Ο.».

«Κορφές», τ. 143, Μάϊος-Ιούνιος 2000, σ. 72-73 :

«Ένα γράμμα στο Γιώργο Τσαμακίδη που δεν ταχυδρομήθηκε την ώρα που θάπρεπε. Του Στέλιου Βασιλόπουλου.....

Μετά το διαχωρισμό, ζητάς να με δεις. Και στα γραφεία του Σ.Ε.Ο., μπροστά σε όλους, μου σφίγγεις το χέρι. Κι ενώ περιμένω να σε δω χαρούμενο, εσύ, με τους δυο Δημήτρηδες του Σ.Ε.Ο. (τον Τάκη Μπουντόλα και το Γιατρό) δίπλα σου και με βαθιά θλίψη στα μάτια μου λες : Αργήσαμε πολύ Βασιλόπουλε. Ο Μήτσος (Δημήτρης Λιάγκος) έφυγε !!! Γιατί ;;; Τόσα χρόνια, όλοι μαζί, χέρι-χέρι, θα μπορούσαμε να έχουμε έναν κόσμο καλύτερο για όλους μας. Γιατί ;;; Και καταλήγεις : Κάναμε πολλά λάθη. Όλοι μας.».

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1957 - 1958

Το 1957 πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω αναρριχήσεις :

1. 9/6/57 ΧΕΛΜΟΣ. Νεραϊδόρραχη, ανατολική ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 700μ., IV. Γ.Μιχαηλίδης - Δ. Ψυρρόπουλος.
(«Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 188, Ιούλ.-Αύγ. 1957, σ. 6-7).

2. 19/7/57 ΟΛΥΜΠΟΣ. Σκολιό, βόρεια ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 320μ., V. Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος - Α. Καπετανάκης.
(«Φ.Ο.Σ.», τ. 26, Χειμώνας 1957, σ. 110-111).

3. 20/7/57 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι Α-ΒΑ ορθοπλαγιά.
Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934. Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος.
(«Φ.Ο.Σ.», τ. 26, Χειμώνας 1957, σ. 110).

4. 29-30/7/57 ΟΛΥΜΠΟΣ. Μύτικας, δυτική ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 380μ., VI. Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Ζολώτας.
(«Το Βουνό», τ. 197, Ιούλ.-Αύγ. 1957, σ. 110-113).

5. 25-27/12/57 ΧΕΛΜΟΣ. Πρώτη διάσχιση της κορυφογραμμής (Νησί - Στεφάνι - Αετοράχη - Ψηλή κορυφή). Αναρριχητικό πέρασμα του χτενιού από ΝΑ προς ΒΔ, κάτω από σκληρές χειμερινές συνθήκες με δύο μπιβουάκ.
Γ. Μιχαηλίδης - Δ. Λιάγκος («Ορειβασία», τ. 1, Οκτ. 1959, σ. 11).

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές έγιναν και οι εξής :

19/5/57 ΠΑΡΝΗΘΑ. Νότιο Άρμα, Ν-ΝΑ ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 110μ., IV. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Τσαμακίδης - Δ. Κυριακού.
(«Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 119, Νοέμ.-Δεκ. 1978, σ. 23).

13/10/57 ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ. Εκπαιδευτικές αναρριχητικές ασκήσεις από μέλη του Σ.Ε.Ο. Αθηνών.

Όσον αφορά δε την κίνηση στο Τμήμα Αθηνών του Ε.Ο.Σ., διαβάζουμε στο περιοδικό «Το Βουνό», τ. 194, Ιαν.-Φεβρ. 1957, σ. 28 τα εξής :

«**Η δράσις της Αναρριχητικής Σχολής**..... *Ασκήσεις και αναρριχητικές διαδρομές έγιναν και σε άλλα συγκροτήματα βράχων, που συνοπτική περιγραφή τους ακολουθεί εν συνεχεία.*

Πέτρα Βαρυμπόμπης : Στις ασκήσεις ελευθέρας αναρριχήσεως, που κάλυψαν ολόκληρη σχεδόν την περίοδο από τα μέσα Σεπτεμβρίου έως το τέλος Οκτωβρίου, συμμετείχαν τα μέλη του Τμήματος Αθηνών: Μ. Δαράκη, Χ. Καλπούζου, Ισμ. Κιλεκίδου, Μ. Στυλιανού, Θ. Χατζηγιάννη, Ευ. Ζαραχάνης, Π. Ιδοσίδης, Τ. Κόκαρης, Α. Κοκκώνης, Λ. Λεοντιάδης, Θ. Μακρής, Π. Νικόπουλος και Χρ. Σταματίου, με την επίβλεψι και την καθοδήγησι των Στ. Βασιλόπουλου, Γ. Μαρτζούκου και Γ. Μιχαηλίδη. Κατά την διάρκεια των ασκήσεων αυτών κατεβλήθη προσπάθεια εφαρμογής των μεθόδων που εδίδαξε η Σχολή των Δολομιτών, με αρκετή επιτυχία....

Ακροκόρινθος : Στις 4 Νοεμβρίου, σε συνδυασμό με ανάβασι του Τμήματος, η Ομάς πραγματοποίησε τρεις εκπαιδευτικές διαδρομές στη δυτική ορθοπλαγιά του βράχου, από τις σχοινοσυντροφιές :

1. Γ. Μιχαηλίδη - Τ. Σταυρόπουλου - Χρ. Γεωργαλά - Π. Παπαϊωάννου,

2. Στ. Βασιλόπουλου - Ισμ. Κιλεκίδου - Μ. Αθανασίου - Γ. Ακριβίδη και

3. Χρ. Σταματίου - Σ. Ρακόπουλου - Ν. Μακρή - Γ. Κουφάκη.

Στις ασκήσεις συμμετείχαν επίσης οι Μ. Δαράκη, Ρούλα Κώνστα, Δ. Αντύπας και Θ. Μακρής. Η κακοκαιρία και η καταρακτώδης βροχή δεν έδωσαν την ευκαιρία στις ομάδες να τελειώσουν τις διαδρομές, αλλά τις ανάγκασε τελικά να επιστρέψουν με ραπέλ.

Κακόρεμσ : Την επομένη Κυριακή 11 Νοεμβρίου, έγιναν σσκήσεις στα βράχια του Κακορέματος, στις οποίες συμμετείχαν οι Ισμ. Κιλεκίδου, Μ. Αθανασίου, Δ. Αντύπας, Γ. Κουφάκης, Θ. Μακρής, Κ. Πολυμερόπουλος και Σ. Ρακόπουλος, με επικεφαλής τους Γ. Μιχαηλίδη και Σ. Βασιλόπουλο.

Άρμα : Στις 18 Νοεμβρίου οι ασκήσεις συνεχίστηκαν στο Μικρό Άρμα, όπου τα μέλη του Τμήματος Ιωάν. Αγγελή, Χρ. Αναγνωστοπούλου, Ισμ. Κιλεκίδου, Ρούλσ Κώνστα, Μ. Αθανασίου, Γ. Κουφάκης και Σ. Ρακόπουλος, με την καθοδήγησι του Σ. Βασιλόπουλου, πραγμστοποίησαν μια αξιόλογη δισδρομή υψομετρικής διαφοράς 70 περίπου μέτρων, χωρισμένα σε τρεις σχοινοσυντροφιές.

Φλαμπούρι : Στις 2 Δεκεμβρίου, τέλος, οι σχοινοσυντροφιές :

1. Γ. Μιχαηλίδης - Μ. Αθανασίου, και

2. Στ. Βασιλόπουλος - Ισμ. Κιλεκίδου επανάλαβαν μια από τις τρεις μεγαλύτερες αναρριχητικές διαδρομές στο Νότιο Συγκρότημα του Φλαμπουριού (βλ. την περιγραφή της πρώτης διαδρομής «Το Βουνό», 1953, σ. 157). Σε ασκήσεις που ακολούθησαν το απόγευμα συμμετείχαν επίσης οι Α. Αντύπας, Δ. Μακρής και Σωτ. Ρακόπουλος.

Έτσι έκλεισε ο κύκλος των φθινοπωρινών ασκήσεων της Σχολής αφού οι συνεχείς σχεδόν βροχές είχαν καταστήσει τα βράχια ακατάλληλα και επικίνδυνα για αναρρίχησι....».

Στο «Βουνό», τ. 196, Μάϊος-Ιούνιος 1957, σ. 94, δημοσιεύονται τα εξής: «**Αναρριχητική Ομάς.** *Η νέα Διοίκησις. Η Δ.Ε. της Ομάδος, συνεκροτήθη, ύστερα από την τελευταία Γεν. Συνέλευσι των μελών ως εξής: Κ. Νάτσης Έφορος, Αν. Τσεκούρας Γραμματεύς, Γ. Μαρτζούκος Διαχειριστής κσι Στ. Βασιλόπουλος, Μέλος».* Επίσης στο «Βουνό», τ. 201, Μάρτ.-Απρ. 1958, σ. 63 δημοσιεύεται η νέα σύνθεση της Ομάδας : *«Η Δ.Ε. της Ομάδος, ύστερα από την τελευταία Γεν. Συνέλευση των μελών της της 17ης Μαρτίου ε.έ. καταρτίσθηκε σε σώμσ ως εξής: Έφορος Στ. Πίσσαλας, Γραμματεύς Αν. Τσεκούρας, Διαχειριστής Στ. Βασιλόπουλος και Μέλος Μιχ. Δέφνερ».*

Την περίοδο 1958-1959 ο αριθμός των ελληνικών αναρριχήσεων στα βουνά μας, κυρίως από αναρριχητές του Ε.Ο.Σ. και του Σ.Ε.Ο. σημείωσε μια εντυπωσιακή αύξηση : 24 αναρριχήσεις το 1958 (από τις οποίες οι 3 έγιναν από δύο σχοινοσυντροφιές) και 29 το 1959 (από τις οποίες η μία έγινε από δύο σχοινοσυντροφιές), ενώ πρέπει να προσθέσουμε και 6 διαδρομές που έγιναν από μικτές σχοινοσυντροφιές Ελλήνων και ξένων. Δηλαδή άνοδος κατακόρυφη.

Έχω τη γνώμη πως όλες αυτές οι αναρριχήσεις, καθώς και των επόμενων χρόνων, θα πρέπει να αναφερθούν στην καταγραφή αυτή όσο πολλές κι αν είναι, έστω και μόνο με τα κύρια προσδιοριστικά τους στοιχεία (αφού η παράθεση του όγκου των κειμένων που δημοσιεύθηκαν γι' αυτές είναι αδύνατη), όπως έκανα και για τις λίγες προηγούμενες. Έτσι, η αφήγηση θα είναι πιο ολοκληρωμένη και θα μπορεί κάποτε να αποτελέσει μια συμβολή, όχι μόνο στην αναρριχητική μας ιστορία, αλλά και για αποκατάσταση σε τυχόν παραλείψεις ή λάθη των μέχρι σήμερα δημοσιευθέντων «Χρονικών» των αναρριχήσεων του Ελληνικού βουνού.

Προηγούμενα θα παραθέσω ένα σχετικό δημοσίευμα από το περιοδικό «Φ.Ο.Κ.», τ. 17, Απρ.-Ιούν. 1959, σ. 8: «*Μια λαμπρή σελίδα για την Ελληνική αναρρίχηση γράφτηκε το 1958. Ο απολογισμός του χρόνου αυτού είναι πλουσιώτατος, γεμάτος από «πρώτες» και «νέες» αναρριχητικές διαδρομές. Έτσι, χάρις στα τρία φυτώρια: Ε.Ο.Σ., Σ.Ε.Ο. και ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ, η Ελληνική ορειβασία, αργά αλλά σταθερά αλλάζει μορφή και ολοκληρώνεται σε Αλπινισμό. Είναι γεγονός πως τα τελευταία χρόνια, η ελληνική αναρρίχηση είχε σημειώσει εξαιρετικές επιτυχίες με διαδρομές που θα μείνουν ίσως ιστορικές.*

Όμως αυτό δεν ήταν απόλυτα ικανοποιητικό, γιατί έλειπε η συμμετοχή, ο αριθμός. Διαρκώς και πάντοτε τα ίδια δύο, τρία γνωστά ονόματα ακούραστων αναρριχητών μας όπως Μιχαηλίδης, Τσαμακίδης, Λιάγκος κλπ. Αυτό εκράτησε έως το 1957. Μέσα στο 1958 όμως, σημειώθηκε η αναμενόμενη αύξηση του αριθμού των αναρριχητών μας. Εις αυτό συνέτειναν σε μεγάλο βαθμό και οι φιλότιμες προσπάθειες των ολίγων παλαιών. Έτσι σήμερα, όπως βλέπουμε στον απολογισμό του 1958, αρκετοί καινούργιοι αναρριχηταί πλαισιώνουν τους παλαιούς στις εφόδους για την κατάκτηση των Ελληνικών ορθοπλαγιών...».

Όσον αφορά στην ανάγκη καταγραφής εδώ όλων των τότε αναρριχήσεων στα Ελληνικά βουνά, που ανέφερα πιο πάνω, είμαι υποχρεωμένος να θίξω εδώ ένα θέμα που έχει σχέση με τα στοιχεία των παλιών αναρριχήσεων. Πρέπει να σημειώσω ότι, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σήμερα, στην παλιά εποχή οι αναρριχητές στον τόπο μας δεν έβλεπαν πάντα τις αναρριχήσεις τους να δημοσιεύονται στο περιοδικό του σωματείου τους.

Οι συνθήκες που επικρατούσαν τότε, έκαναν πολύ προβληματική για πολλούς λόγους την κανονική δημοσίευση της διαδρομής τους. Αιτία ήταν εκτός των άλλων και οι περίεργες αντιλήψεις και σωβινιστικές δοξασίες των τότε διοικούντων τον Ε.Ο.Σ. και αργότερα τον Σ.Ε.Ο., κυρίως όμως τον πρώτο. Σύμφωνα μ' αυτές, για να δημοσιευθεί μια αναρριχητική διαδρομή, ακόμα έστω και μόνο σαν απλή είδηση στο περιοδικό του σωματείου, απαραίτητα δεν έπρεπε στη σχοινοσυντροφιά να υπάρχει μέλος άλλου συλλόγου.

Η παραπάνω αρχή, που εφαρμοζόταν με σχολαστικότητα από την Επιτροπή Εκδόσεων είχε σαν αποτέλεσμα, άξιες λόγου αναρριχήσεις να μη δούν ποτέ το φως της δημοσιότητας, επειδή έτυχε ένας από τη σχοινοσυντροφιά, ή και περισσότεροι, να μην ανήκουν στο σωματείο (φυσικά στο στενό τότε κύκλο των αναρριχητών η πραγματοποίηση μιας αναρριχητικής διαδρομής μαθεύονταν αμέσως).

Αλλά και σε περιπτώσεις όμως που αποφασιζόταν η δημοσίευση κάποιας διαδρομής πάντα μελών του σωματείου, το υπογραμμίζω αυτό, οι υπεύθυνοι

του περιοδικού, όντας μη αναρριχητές, προσπαθώντας να συμπτύξουν ή έστω και να κάνουν «πιο δημοσιεύσιμο» κατά τη γνώμη τους το γραπτό των αναρριχητών, μερικές φορές το «ψαλιδίζανε» σε τέτοιο βαθμό που αλλάζανε εντελώς το νόημα του κειμένου με αποτέλεσμα άλλα να γράφουν οι αναρριχητές και άλλα να δημοσιεύονται στο περιοδικό. Το κακό εδώ είναι ότι στο επόμενο τεύχος δεν γινόταν καμμία διόρθωση των λαθών του προηγούμενου, παρά τις διαμαρτυρίες των ενδιαφερομένων. Υπήρχαν και περιπτώσεις που από τις δύο ή τρεις ή και περισσότερες αναρριχήσεις που έδινε για δημοσίευση κάποια σχοινοσυντροφιά, δημοσιεύονταν μόνο η μία κ.ά.

Τον Απρίλη του 1958 ιδρύεται στην Αθήνα η Αναρριχητική Σχολή του «Πεζοπορικού Ο.Α.». Ήτανε ένα γεγονός που χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από τον ορειβατικό κόσμο της χώρας. Η σχολή λειτούργησε κάτω από τη διεύθυνση του γράφοντος μέχρι το Γενάρη του 1960. Αργότερα την ανέλαβαν οι μαθητές της. Καρπός της σχολής, εκτός από τις πολλές εκπαιδευτικές διαδρομές στο Άρμα και το Φλαμπούρι, ήταν και τέσσερις «πρώτες» αναρριχήσεις σε βουνά. Την ίδια εποχή δημοσιεύθηκε από το περιοδικό του Σωματείου το βιβλίο μου «**Αναρριχητικά μαθήματα. Η τεχνική του βράχου**» που κατέλαβε 44 σελίδες στα παρακάτω οκτώ τεύχη :

1. «Πεζοπορικός», τ. 99-100, Μάρτ.-Απρ. 1958
2. τ. 101-102, Μάϊ.-Ιούν. 1958
3. τ. 103-105, Ιούλ.-Σεπτ. 1958
4. τ. 106-108, Οκτ.-Δεκ. 1958
5. τ. 109-112, Ιαν.-Μάρτ. 1959
6. «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες» τ. 117-119, Αύγ.-Οκτ. 1959

(Πρόκειται για το ίδιο περιοδικό που άλλαξε τίτλο).

7. τ. 120-121, Νοέμ.-Δεκ. 1959
8. τ. 122-124, Ιαν.-Μάρτ. 1960

Πρέπει να σημειώσω πως η μεγάλη επιτυχία που είχε η σχολή του Πεζοπορικού, είχε απασχολήσει για αρκετό διάστημα τον ορειβατικό τύπο, περιοδικά και εφημερίδες της εποχής. Από τα πολλά εκείνα δημοσιεύματα, απ' όλη την Ελλάδα, τα περισσότερα μακροσκελή, αναφέρω μόνο μερικά στις παρακάτω γραμμές, περιοριζόμενος μόνο στους τίτλους και τις ημερομηνίες των εντύπων. Θα κάνω εξαίρεση για το αντιπροσωπευτικό άρθρο του Θανάση Νικολάου του μετέπειτα προέδρου του Πεζοπορικού, στο πανηγυρικό περιοδικό - επετηρίδα - «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», Νοέμ.-Δεκ. 1969, που αναδημοσιεύω ολόκληρο στο τέλος αυτού του σημειώματος. Επίσης αναδημοσιεύω και μια ευχαριστήρια δήλωση του Δ.Σ. του σωματείου, για το έργο μου στη σχολή.

Περιοδικά

«Πεζοπορικός», τ. 101-102, Μάϊος-Ιούν. 1958 & τ. 103-105, Ιούλ.-Σεπτ. 1958 & τ. 106-108, Οκτ.-Δεκ. 1958 & τ. 109-112, Ιαν.-Μάρτ. 1959

«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 114-116, Μάϊος-Ιούλ. 1959 & τ. 117-119, Αύγ.-Οκτ. 1959

«Εκδρομικά Χρονικά», τ. 59, Νοέμ. 1958, σ. 173 & τ. 65, Μάϊ. 1959, σ. 77 & τ. 74, Φεβρ. 1960, σ. 36

«Φ.Ο.Κ.», τ. 16, Ιαν.-Φεβρ. 1959, σ. 3

Εφημερίδες
«Τα Νέα» 22/9/58 & 15/11/58
«Έθνος» 10/2/59
«Αθηναϊκή» 20/5/59 & 10/2/60
«Σφαίρα» 1/12/59

«**Μικρή αναταπόδοσις** («Πεζοπορικός», τ. 106-108, Οκτ.-Δεκ.1958, σ. 18). *«Το Δ.Σ. εν συνεδριάσει εξέφρασε δια του Προέδρου του, τις βαθύτατες ευχαριστίες του προς τον κ. Γ. Μιχαηλίδη δια το έργον που επιτελεί ως Καθηγητής της Αναρριχητικής Σχολής του Ομίλου, και τις άοκνες προσπάθειες που καταβάλλει για την ολοκλήρωσι του έργου αυτού.*

Τούτο αποτελεί μια ελάχιστη ανταπόδοση προς τον ευγενή και διακεκριμένο φυσιολάτρη και άνθρωπο που έχει αφιερώσει τη ζωή του στη διάδοση και επικράτηση των ορειβατικών ιδεωδών.

Σεμνός, χωρίς ίχνος εγωϊσμού, χωρίς προκαταλήψεις και μεμψιμοιρίες, αδιάφορος για όλα όσα δεν τον ενδιαφέρουν, προσηλωμένος στο σκοπό της Σχολής που είναι και σκοπός του, χρησιμοποίησε την αδιαφιλονίκητη ικανότητά του στο να δώσει σάρκα και οστά στο όνειρο της ελληνικής φυσιολατρείας που συνίσταται στο να δημιουργήσουμε και εδώ ορειβασία, εφάμιλλη του ευρωπαϊκού αλπινισμού.

Ακούραστος και πάντα πρόθυμος για κάθε τι που θα βοηθήσει στην πρόοδο της Σχολής, πανταχού παρών, έτοιμος για κάθε προσπάθεια, έχει γίνει ο αληθινός και αγαπητός διδάσκαλος των αναρριχητών μας.

Ο «Πεζοπορικός» στο ορειβατικό τμήμα του οποίου καταβάλλεται μια άνευ προηγουμένου δημιουργική προσπάθεια, εκτιμά αφάνταστα τη συμβολή του κ. Μιχαηλίδη στο δύσκολο έργο του, συμβολή η οποία δεν μετράται ούτε με λόγια ούτε με επαίνους, αλλά μόνον με την εκτίμηση που του αποδίδουν όσοι γνωρίζουν και αγαπούν την ελληνική ορειβασία».

Πανηγυρικό περιοδικό - επετηρίδα «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», Νοέμ.-Δεκ. 1969, σ. 32-34 : **«Αναμνήσεις από την πρώτη Αναρριχητική Σχολή. Η εμφάνισι της αναρριχήσεως στην ζωή του Πεζοπορικού»** του κ. Αθανασίου Νικολάου.

Σήμερα που ο «Πεζοπορικός» γιορτάζει είκοσι χρόνια ζωής, είκοσι χρόνια δράσεως και που αυτήν την στιγμήν διαθέτει ένα αξιόλογο αναρριχητικό τμήμα, δεν θα ήταν άσκοπη μία αναδρομή στο παρελθόν την εποχή που η αναρρίχησι βράχου έκανε για πρώτη φορά την εμφάνισί της στον Όμιλο για να γίνη σε λίγο μία απαραίτητη ανάγκη στους ορειβάτες του. Είναι επιβεβλημένο οι σημερινοί αναρριχητές μας να μάθουν τις προσπάθειες και τους μόχθους που κατεβλήθησαν τότε για την αναρρίχησι από τον «ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟ» και μαζί να γνωρίσουν και τον πρώτο διδάξαντα, τον Γιώργο Μιχαηλίδη. Τον άνθρωπο που προσέφερε τόσα πολλά την εποχή εκείνη και που θα ήταν ασυγχώρητη παράλειψις να ξεχάσωμε την μεγάλη συμβολή του, τώρα που ο ΟΜΙΛΟΣ βρίσκεται στην κορυφή των αναρριχητικών τμημάτων.

Εγώ, ένας από τους τότε μαθητάς του, που έζησα την πρώτη διετία της αναρριχητικής ζωής του «Πεζοπορικού» αποτίων ένα ελάχιστο φόρο τιμής στον Γιώργο Μιχαηλίδη, θα προσπαθήσω να την παρουσιάσω με πλήρη στοιχεία και

λεπτομέρειες. Για να μπορέσουν, έτσι, όσοι από τους νεώτερους διαβάσουν το παρόν, να μεταφερθούν στην ατμόσφαιρα του Ομίλου της εποχής εκείνης και να ζήσουν για λίγο νοερώς την ζωή του και τις ιστορικές εκείνες στιγμές του κατοπινού μεγαλείου του.

Βρισκόμαστε στον χειμώνα του 1957-1958. Ο «Πεζοπορικός», εκτός από την ορεινή πεζοπορία, έχει στραφή προς την δυναμική μορφή της ορειβασίας, τον αλπινιομό. Η ορειβατική ομάδα του πραγματοποιεί πολυάριθμες χειμερινές αναβάσεις. Η μία μετά την άλλη, οι υψηλές κορυφές των βουνών μας κατακτώνται από τους ορειβάτες μας κάτω από άγριες ουνθήκες πάγου, χιονιού.....

Όμως, όπως ήταν επόμενο, η εξέλιξι αυτή δεν μπορούσε παρά να οδηγήση και στην αναρρίχησι. Τα ανήσυχα πνεύματα των ορειβατών του Ομίλου δεν ήταν δυνατόν να υστερήσουν από τους Ευρωπαίους συναδέλφους των και αισθανθήκαμε επιτακτικά πλέον την ανάγκη του σκαρφαλώματος στις ορθοπλαγιές.

Γνωρίζαμε όμως πολύ καλά πως για να περάσωμε και σε τούτον τον τομέα έπρεπε να μάθωμε πέρα των όσων ξέραμε ως τότε για το βουνό και κάτι άλλο, άγνωστο σε μας ως εκείνη τη στιγμή: Την τεχνική του βράχου.

Έτσι, με τις προσπάθειες και την θερμή συμπαράστασι προς το ορειβατικόν τμήμα του τότε Διοικητικού Συμβουλίου δεν άργησε να βρεθή ο πλέον κατάλληλος γι' αυτή την αποστολή άνθρωπος, στο πρόσωπο του Γιώργου Μιχαηλίδη, αναρριχητού με δεκαετή τότε πείρα αναρριχήσεων, τόσον στις Ελληνικές ορθοπλαγιές, όσο και στις ορθοπλαγιές, των Άλπεων και των Δολομιτών.

Ο Μιχαηλίδης ανέλαβε με αφάνταστο ζήλο το έργο της διδαοκαλίας, οργανώνοντας μία άρτια από όλες τις απόψεις Αναρριχητική Σχολή κατά το πρότυπον των σχολών των Άλπεων.

Τα εγκαίνια της Σχολής έγιναν στις 6-4-1958, με μία πανηγυρική εκδρομή του Ομίλου από πολυμελή ομάδα ορειβατών, στην Πέτρα Βαρυμπόμπης. Το δεύτερο μάθημα έγινε στις 20-4-1958 στην σχολή του Καρέα. Στο τρίτο μάθημα, στις 27-4-1958 πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της σχολής μία αξία λόγου εκπαιδευτική διαδρομή στην Δ ορθοπλαγιά του Φλαμπουριού, υψομετρική διαφορά 120 μέτρα, η υπ' αριθμ. 1 (σειρά αριθμήσεως, όχι σειρά δυσκολίας) από την σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Α. Νικολάου - Μ. Παυλίδη.

Στις 8-5-58 στο Φλαμπούρι πραγματοποιείται η υπ' αριθμ. 2 διαδρομή, η ονομαζομένη «Κλειδί» από την σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Ξ. Μπαμπούρα - Ίντας Μπότσα. Στις 18-5-58 γίνεται κι αυτή την φορά στο Φλαμπούρι η υπ' αριθμ. 3 διαδρομή, αριστερά της προηγουμένης (η πλάκα που καταλήγει στην Σεμινέ) και πάλι από την σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Ξ. Μπαμπούρα - Ίντας Μπότσα.

Τα μαθήματα όπως ανεμένετο, δεν άργησαν να αποδώσουν τους πρώτους λαμπρούς καρπούς των, χάρις στην δίψα μας για τον βράχο και τις άοκνες προσπάθειες του Μιχαηλίδη. Πολύ γρήγορα ξεχώρισε η πρώτη τριάς των μαθητών, οι οποίοι, ξεπερνώντας το στάδιο των εκπαιδευτικών διαδρομών εκρίθησαν ικανοί πλέον να επιχειρήσουν την πρώτη αναρρίχησι βουνού της καριέρας των με την οποίαν θα άρχιζε η αναρριχητική των ζωή.

Έτσι στις 1-6-58 πραγματοποιείται η αναρρίχησι της Α ορθοπλαγιάς της κορυφής Δόντι του Κόρακα στα Βαρδούσια, δυσκολίας ΙΙΙ βαθμού, από την

σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Ξ. Μπαμπούρα.

Εν τω μεταξύ οι ορειβάτες του Ομίλου παρακολουθούν με μεγάλο ενδιαφέρον τα μαθήματα της σχολής. Αναφέρω μερικά ονόματα των πρώτων μαθητών της: Σ. Αγγελόπουλος, Σπ. Δαμαλάς, Φ. Ευσταθόγλου, Ιωάν. Κλάρας, Ξ. Μπαμπούρας, Γ. Μανωλόπουλος, Μ. Ουίλς, Μ. Παυλίδης, Ιορδ. Πετρίδης, Ηλ. Τροχάνης, Χ. Χυτήρης και ο υπογράφων, καθώς και οι ορειβάτισσες Καίτη Ανδροβιτσανέα, Ίντα Μπότσα, Σούζη Μανέλλα, Μπούλη Ματιάτου, Φανή Νικολάου και Λία Χυτήρη.

Στις 27-10-58 πραγματοποιείται η δεύτερη στη ζωή του Ομίλου αναρρίχησις. Ήταν η διαδρομή της Β ορθοπλαγιάς του Τραγωνόρους της Γκιώνας που έγινε από την σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Ξ. Μπαμπούρα - Αθ. Νικολάου, υψομ. διαφορά 250μ. βαθμού δυσκολίας V. Εν τω μεταξύ ο οργασμός στην αναρριχητική σχολή συνεχίζεται.

Στις 25 - 3 - 59 πραγματοποιείται η τρίτη αναρρίχησι του Ομίλου στην Ν.Δ. ορθοπλαγιά του Κούβελου στον Παρνασσό, υψομ. διαφορά 450μ. και βαθμού δυσκολίας IV από την σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Μ. Παυλίδη - Αθ. Νικολάου. Αυτές οι τρεις αναρριχήσεις ήσαν το λαμπρό ξεκίνημα και η απαρχή των μεγάλων επιτυχιών του Ορειβατικού μας τμήματος στον καινούργιο τομέα της δράσεως του: Αναρρίχησις Βράχου. Τα μαθήματα της σχολής συνεχίζονται και το 1959 με εντατικό ρυθμό και με διαρκώς αυξανόμενο τον αριθμό των μαθητών της. Ας σημειωθή ότι ολόκληρη η διδασκαλία των μαθημάτων, βρίσκεται δημοσιευμένη στα περιοδικά του Ομίλου των ετών 1958-1959. Στα τεύχη αυτά παρουσιάζεται πλήρης η εικόνα και το χρονικό της ιδρύσεως, των πρώτων της βημάτων και της εν συνεχεία πορείας της αναρριχητικής μας σχολής.

Στόχος της σχολής κατά το δεύτερο έτος της, ήταν η δημιουργία των καταλλήλων εκπαιδευτών, οι οποίοι θα ανελάμβανον εν συνεχεία, να εκπαιδεύσουν στην τεχνική του βράχου όλα τα μέλη του Ομίλου. Έτσι, κατά την κρίσι του δασκάλου μας, ωρισμένοι σημειώσαμε ικανοποιητικές προόδους και θα μπορούσαμε ν' αναλάβουμε την οδήγησι σχοινοσυντροφιών. Πράγματι στις 31-5-59 στη σχολή του Μεγάλου Αρμένιου έγιναν οι εξής εκπαιδευτικές διαδρομές:

1. Αθ. Νικολάου - Ιορδ. Πετρίδη - Ηλία Τροχάνη.
2. Μ. Παυλίδη - Φ. Ευστάθογλου.
3. Γ. Μιχαηλίδη - Σπ. Δαμαλά - Καίτης Ανδροβιτσανέα - Στ. Παπαδημητρίου.

Στις 14-6-59 πραγματοποιήθηκε στο Φλαμπούρι η διαδρομή 1 από τη σχοινοσυντροφιά Αθ. Νικολάου - Ιορδ. Πετρίδη - Φανής Νικολάου, η διαδρομή 2 από την σχοινοσυντροφιά Ξ. Μπαμπούρα - Μ. Παυλίδη και η διαδρομή 3 από την σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη - Καίτης Ανδροβιτσανέα.

Οι επιδόσεις μας αυτές, όπως ήταν επόμενο, γεμίζουν τον δάσκαλό μας χαρά και συγκίνησι, βλέποντας δε πως οι κόποι του δεν πάνε χαμένοι, του δίνουν κουράγιο να συνεχίση με την ίδια θέρμη το έργο του στην σχολή.

Και φθάνουμε αισίως στις 21 Σεπτεμβρίου του 1959. Η ημερομηνία αυτή αποτελεί σταθμό κα ένα λαμπρό ορόσημο στα χρονικά της αναρριχητικής πορείας του Πεζοπορικού, γιατί την ημέρα αυτή πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά αναρρίχησι βουνού (η τετάρτη στη ζωή του Πεζοπορικού), από σχοινοσυντροφιά μαθητών της σχολής, χωρίς την συμμετοχή του δασκάλου μας. Η αναρρίχησις έγινε στην Β.Δ. ορθοπλαγιά του Τραγωνόρους της Γκιώνας, υψομ. διαφορά 250μ.

και βαθμού δυσκολίας IV από στην σχοινοσυντροφιά Ξ. Μπαμπούρα - Μ. Παυλίδη - Αθ. Νικολάου.

Οι εργασίες της σχολής συνεχίζονται εν τω μεταξύ ανελλιπώς μέχρι τέλους του 1959 στους γύρω των Αθηνών τόπους. Από τον επόμενο χρόνο ο κ. Μιχαηλίδης βλέπει με λύπη του ότι οι πολλαπλές υποχρεώσεις που είχε αναλάβει ανά το Πανελλήνιον για το τότε αναρριχητικό ξεκίνημα της Χώρας, δεν του επιτρέπουν πλέον να διαθέτη τον απεριόριστο χρόνο που διέθετε μέχρι τότε για την σχολή του Πεζοπορικού. Ευτυχώς όμως είχε δημιουργήσει ήδη τους αντικαταστάτες του. Έτσι, από τα μέσα του 1960 την διδασκαλία στην σχολή ανέλαβε ο Ξ. Μπαμπούρας, ο οποίος συνέχισε με τον ίδιο ζήλο, και λαμπρά αποτελέσματα το έργο του Μιχαηλίδη στον «ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟ» μας τα επόμενα χρόνια.

Αυτή είναι η ιστορία των πρώτων χρόνων της αναρριχήσεως στον Πεζοπορικό, και αυτό είναι το έργον του Γιώργου Μιχαηλίδη, δημιουργού της αναρριχήσεως στον Όμιλό μας.

Εμείς που τον ζήσαμε σαν φίλο και σαν δάσκαλο δεν θα ξεχάσωμε ποτέ την πολύτιμη προσφορά του, που στάθηκε ανεκτίμητη για τον Όμιλό μας και την Ελληνική ορειβασία γενικώτερα. Ο Όμιλός μας, εκτιμώντας την προσφορά του Γιώργου Μιχαηλίδη τον τίμησε διά ομοφώνου αποφάσεως της Γενικής του Συνελεύσεως Ιανουαρίου 1959 εκλέγοντάς τον Επίτιμον μέλος του.

Ας μου συγχωρήσουν οι αγαπητοί αναγνώστες τυχόν παραλήψεις, οι οποίες δεν αποκλείεται να υπάρχουν άθελά μαυ στο άρθρο αυτό. Πάντως είμαι ήσυχος ότι δεν έγραψα ανακρίβειες κα δεν πρόσθεσα τίποτε παραπάνω από ότι έγινε στην πραγματικότητα».

Τον ίδιο χρόνο (Ιούνιος 1958) ιδρύεται η Αναρριχητική Σχολή του Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης, που λειτουργεί στον Χορτιάτη και διευθύνεται και αυτή από τον γράφοντα για να τον διαδεχθούν τον άλλο χρόνο οι πρώτοι μαθητές του. Και αυτή η σχολή σημείωσε μεγάλη επιτυχία που συνεχίστηκε για πολλά χρόνια, για να γίνει το φυτώριο απ' όπου ξεπήδησαν αργότερα οι μεγάλοι αναρριχητές της Βόρειας Ελλάδας.

Αναφέρω μερικά δημοσιεύματα (μόνο τους τίτλους των εντύπων και τις ημερομηνίες) από τη σχολή εκείνη :

Περιοδικά

«Ορειβάτης», τ. 13, Αύγ. 1958 & τ. 14, Σεπτ. 1958
«Φ.Ο.Σ.», τ. 29, Φθινόπωρο 1958

Εφημερίδες

«Δράσις» Θεσσαλονίκης 14/7/58
«Αθλητική Ηχώ» 23/7/58 & 20/2/59
«Ελληνικός Βορράς» Θεσσαλονίκη 4/2/59

Και εδώ θα παραθέσω κατ' εξαίρεση, ένα απόσπασμα από το αντιπροσωπευτικό για τη σχολή άρθρο του Προέδρου του Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης Νίκου Παπαδόπουλου που δημοσιεύθηκε στο βιβλίο - επετηρίδα «**20 χρόνια Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης 1957-1977**», σ. 14 :

«Πριν από τον Σ.Ε.Ο., που δεν θέλησε να σταματήσει στην απλή ορειβασία,

η αναρρίχηση ήταν άγνωστη στον χώρο της Βόρειας Ελλάδας. Ο Σ.Ε.Ο. γνώριζε την διαβάθμισή της και την εξέλιξή της στον ευρωπαϊκό χώρο και ήθελε να την μεταφυτεύσει και να την διαδόσει στον χώρο της δράσης του. Το έμψυχο υλικό υπήρχε, ο ενθουσιασμός και η επιθυμία των μελών ήταν η γόνιμη γη, που θα ερίχνετο ο σπόρος. Έπρεπε να προχωρήσει.

Στην Ν.Δ. πλευρά του Χορτιάτη ορθώνει το ανάστημά του ένας βράχος κάθετος, που με περισσή υπερηφάνεια αγναντεύει τον κάμπο των Βασιλικών και τον Θερμαϊκό. Απέχει από την «Καλύβα» του Σ.Ε.Ο. περίπου 25', είχε επιλεγεί μέσα από πολλούς άλλους. Εκεί επρόκειτο να λειτουργήσει η πρώτη συστηματική σχολή αναρρίχησης στην Ελλάδα. Ο Σ.Ε.Ο. αναλαμβάνει όλη την εργασία για την λειτουργία της σχολής. Προσδιορίζει την ημερομηνία και την διάρκεια λειτουργία της, κάνει προμήθεια αναρριχητικού υλικού από την Αυστρία, επωμίζεται την δαπάνη παραμονής και διατροφής των μαθητευομένων και αναθέτει στον Γιώργο Μιχαηλίδη την διεύθυνση της σχολής και την διδασκαλία της αναρρίχησης. Ο Γιώργος Μιχαηλίδης είναι ο γεννημένος δάσκαλος για την αναρρίχηση και είναι πάντοτε πρόθυμος ν' ανταποκριθεί σε κάθε κάλεσμά της. Αυτός ήταν επομένως ο πιο ενδεδειγμένος να αναλάβει την εκπαίδευση. Η αναρρίχηση στην Ελλάδα του οφείλει πολλά.

Η σχολή λειτούργησε από 30 Ιουνίου μέχρι 7 Ιουλίου 1958 και οι πρώτοι μαθητές της ήσαν οι Αποστολίδης Ιωσήφ, Αρζουμανιάν Καραμπέτ, Χανίδης Γιώργος, Αποστολίδης Κίμων, Αποστολίδης Νίκος, Μουρατίδης Νίκος, Σαρπίνος Δημήτριος, Σαρακηνός Νίκος και Μωϋσιάδης Κυριάκος».

Εδώ πρέπει να αναφέρω ότι εκτός από τις δύο μεγάλες αυτές σχολές (Πεζοπορικού και Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης - καθώς και την προηγούμενη της Ε.Ο.Φ.) ο γράφων πρόσφερε τις υπηρεσίες του με πρακτικά μαθήματα στο βράχο και με θεωρητικά στα γραφεία των συλλόγων, τακτικά μεν στα σωματεία: Ο Αττικός από το 1954 και μετέπειτα και Φ.Ο.Κ. από το 1958 και πέρα, σε αραιότερα δε διαστήματα στον Φ.Ο.Σ. από το 1958, στον ΠΑΝΑ από το 1958, στον Οδοιπορικό από το 1958 και στον Φοίβο από το 1958.

Επίσης στην Ο.Ε.Σ.Ε. στη σειρά θεωρητικών μαθημάτων δι' αρχηγούς εκδρομών, στη Χ.Ε.Ν. το καλοκαίρι του 1961 με μαθήματα στην Πέτρα Βαρυμπόπης, καθώς και στα γραφεία της Ένωσης, σε Αθηναίους προσκόπους το 1961, 1962 και 1963 με μαθήματα στο Άρμα, το Φλαμπούρι και τη Βαρυμπόπη, σε Αμερικανούς προσκόπους το καλοκαίρι του 1962 στο Άρμα. Ακόμα το καλοκαίρι του 1961 έκανα μαζί με μαθητές της Γυμναστικής Ακαδημίας 6 εκπαιδευτικές διαδρομές στο Άρμα, 5 στο Φλαμπούρι κ.ά.

Εξάλλου στον τομέα της θεωρητικής διδασκαλίας είδαν το φως τότε και τα παρακάτω άρθρα - μαθήματα, εκτός απ' όσα ανέφερα, που γράφτηκαν κι αυτά από τον υποφαινόμενο :

1. Η Αναρρίχηση («Ο Παν», τ. 279-281, Ιαν.-Μάρτ. 1958, σ. 3-4).

2. Το σχοινί και η σχοινοσυντροφιά («Πεζοπόρος» Πειραιώς, Μάρτ.-Μάϊος 1958, σ. 3-5).

3. Η ασφάλιση στην αναρρίχηση («Φ.Ο.Σ.», τ. 27, Άνοιξη 1958, σ. 11-14 και 24-28).

4. Η αναρρίχηση στην Ελλάδα («ΟΡΕΙΒΑΤΗΣ», τ. 14, Σεπτέμβριος 1958, σελ. 108)

5. Η αναρρίχηση. Ομιλία μου στη Θεσσαλονίκη στις 21/1/59 στην Αίθουσα του Γαλλικού Λυκείου, διοργανωθείσα από τον Σ.Ε.Ο., που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Αθλητική Ηχώ», στα φύλλα 18, 19 και 20/2/59.

6. Η αναρρίχησις («Φ.Ο.Κ.», τ. 16, Δεκ. 1958 - Φεβρ. 1959, σ. 4-6).

7. Οι βαθμοί δυσκολίας στην αναρρίχηση («Φ.Ο.Κ.», τ. 18, Ιούλ.-Σεπτ. 1959, σ. 4-5).

8. Η αναρρίχηση («Ο Αττικός», τ. 4, Ιούλ.-Αύγ. 1964, σ. 7-9).

9. Το σχοινί («Ο Αττικός», τ. 10, Ιούλ.-Αύγ. 1965, σ. 16-20).

Ανάφερα τους τίτλους των άρθρων - μαθημάτων μου που δημοσιεύθηκαν μέχρι το 1965. Σε άλλες σελίδες θα συνεχίσω την καταγραφή των μεταγενέστερων.

Το 1958 πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω αναρριχήσεις :

1. 16/2/58 ΠΑΡΝΗΘΑ. Μεγάλο Αρμένι, βόρεια ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 300μ., III. Γ. Μιχαηλίδης - Μαρία Ιωάννου - Χρ. Καλούμης και Γ. Τσαμακίδης - Γ. Κοντογιάννης - Γ. Καγιάφας. («Ορειβασία», τ. 1, Οκτ. 1959).

2. 1/6/58 ΒΑΡΑΣΟΒΑ. Κορυφή ανώνυμη, δυτική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 400μ. IV. Δ. Λιάγκος - Γ. Ξανθόπουλος και Π. Σεμιτάκης - Μαρία Ιωάννου («Φ.Ο.Σ.», Φθινόπωρο 1958).

3. 1/6/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Συγκρότημα Σκόρδα Μουσονίτσας. Τοπική ονομασία Δόντι του Κόρακα. Ανατολική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 250μ, III. Γ. Μιχαηλίδης - Ξ. Μπαμπούρας. («Πεζοπορικός», τ. 106-108, Οκτ.-Δεκ. 1958).

4. 10/7/58 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934. Γ. Μιχαηλίδης - Ι. Αποστολίδης. («Φ.Ο.Σ.» Φθινόπωρο 1958).

5. 27/7/58 ΧΕΛΜΟΣ. Κορυφογραμμή Στεφάνι. Πέρασμα του κτενιού από ΝΑ προς ΒΔ. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη. Γ. Μιχαηλίδης - Δ. Λιάγκος. («Φ.Ο.Σ.», Φθινόπωρο 1958).

6. 12/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Κόρακας, ανατολική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 200μ. V. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Τσαμακίδης. («Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

7. 12/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Κορυφή ανώνυμη (βρίσκεται λίγο βορειότερα του Κόρακα και συνδέεται μ' αυτόν με ένα λαιμό). Ανατολική κόψη/ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 200μ., III. Δ. Λιάγκος - Σ. Αντύπας - Π. Σεμιτάκης. («Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

8. 13/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Συγκρότημα Σκόρδα Πιτιμάλικου. Δυτική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, 250μ., IV. Γ. Μιχαηλίδης - Σ. Αντύπας. («Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

9. 13/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Σγκρότημα Σκόρδα Πιτιμάλικου. Δυτική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, 250μ. IV. Γ. Τσαμακίδης - Π. Σεμιτάκης. («Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

10. 13/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Συγκρότημα Σκόρδα Πιτιμάλικου. Δυτική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, 200μ., III. Δ. Λιάγκος - Μ. Ιωάννου. («Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

11. 14/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Πυραμίδα-Πλάκα, ανατολική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή (έξοδος ακριβώς στο ορόσημο της κορυφής), 200μ. III.
Γ. Μιχαηλίδης - Σ. Αντύπας. («Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

12. 14/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Πυραμίδα-Πλάκα, ανατολική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 200μ. III. Γ. Τσαμακίδης - Π. Σεμιτάκης.
(«Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ.1958).

13. 14/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Γιδοβούνι, δυτική ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 300μ., IV. Δ. Λιάγκος - Α. Κοτσάμπασης.
(«Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

14. 15/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Μεγάλη ή Κεντρική Σούφλα, νότια ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 300μ., III. Γ. Μιχαηλίδης - Δ. Λιάγκος.
(«Ορειβάτης», τ. 14 Σεπτ. 1958).

15. 15/8/58 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Μεγάλη ή Κεντρική Σούφλα, νότια ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 350μ., IV. Γ. Τσαμακίδης - Α. Κοτσάμπασης.
(«Ορειβάτης», τ. 14, Σεπτ. 1958).

16. 19/8/58 ΓΚΙΩΝΑ. Πυραμίδα, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 300μ., III. Γ. Χατζηνικολάου - Α. Κοτσάμπασης.
(«Ορειβασία, τ. 1, Οκτ. 1959).

17. 24/8/58 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934, 160μ. IV.
Κ. Ζολώτας - Α. Βούρος - Ι. Μόσχοβας. (εφημ. «Αθηναϊκή» 16/9/58).

18. 25/8/58 ΟΛΥΜΠΟΣ. Στεφάνι, βόρεια κόψη.
Παραλλαγή της διαδρομής Comici - Escher 1934, 250μ. IV.
Κ. Ζολώτας - Α. Βούρος - Ι. Μόσχοβας.
(«Το Βουνό», τ. 206, Ιαν.-Φεβρ. 1959).

19. 28/9/58 ΠΑΓΓΑΙΟ. Τρίκορφο, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 180μ., III. Ι. Αποστολίδης - Κ. Αποστολίδης και
Χ. Χατζηαλεξάνδρου - Κ. Αρζουμανιάν.
(«Ορειβασία», τ. 1, Οκτ. 1959).

20. 12/10/58 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Γεροντόβραχος, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 210μ., III+. Σ. Πίσσαλας - Μ. Χριστοδούλου.
(«Το Βουνό», τ. 205, Νοέμ.-Δεκ. 1958).

21. 27/10/58 ΓΚΙΩΝΑ. Τραγονόρος, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Πρώτη διαδρομή, 250μ., V. Γ. Μιχαηλίδης - Ξ. Μπαμπούρας - Α. Νικολάου.
(«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 114-116, Μάϊος-Ιούλιος 1959).

22. 27/10/58 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη. Ξεκίνημα από Συκιά από το αντέρισμα αριστερά από «Πλάκα Συκιάς». Β-ΒΔ.-Δ ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 1.100μ. IV. Γ. Χατζηνικολάου - Π. Ιδοσίδης και
Δ. Λιάγκος - Γ. Τσαμακίδης - Σ. Αντύπας.
(«Ορειβασία», τ. 1, Οκτ. 1959).

23. 2/11/58 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Γεροντόβραχος, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Νέα μη ολοκληρωμένη διαδρομή, IV. Σ. Πίσσαλας - Στ. Βασιλόπουλος.
(«Το Βουνό», τ. 205, Νοέμ.-Δεκ. 1958).

24. 2/11/58 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Γεροντόβραχος, ΒΑ ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 150μ., III. Χρ. Σταματίου - Λ. Λεοντιάδης.
(«Το Βουνό», τ. 205, Νοέμ.-Δεκ. 1958).

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές έγιναν και οι εξής :

30/3/58 ΠΑΡΝΗΘΑ. Κεντρικό Άρμα, ανατολική ορθοπλαγιά.
Νέα διαδρομή, 100μ., V+. Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος.
(«Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 119, Νοέμ.-Δεκ. 1978, σ. 25).

15/8/58 ΥΨΑΡΙΟ. Ψαριό, ΒΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή.
Μέλη του Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης.

Το 1958 ένα ατυχές σχόλιο του Νάσου Τζάρτζανου (Ν.Α.Τ.) στο «Βουνό», τ. 202, Μάϊος-Ιούνιος 1958, σ. 81-82 για τους Έλληνες αναρριχητές, που γράφτηκε με την ευκαιρία ενός εγκώμιου του αρθρογράφου για τον Γοδ. Πολυκράτη, με τίτλο «**Αναρριχητής και εξερευνητής**» προκαλεί θύελλα διαμαρτυριών στην ορειβατική μας οικογένεια. Παραθέτω απόσπασμα :

«.... και δικοί του μαθηταί είναι όλοι οι νεώτεροι Έλληνες αναρριχηταί. Με ικανότητες ισορροπημένες, το ίδιο γερός στο βράχο όσο και στον πάγο, ο Πολυκράτης είναι ο μόνος Έλληνας αναρριχητής που έκαμε αναβάσεις σε γνωστούς και καθιερωμένους δρόμους των Άλπεων, που μας επιτρέπουν με βεβαιότητα να μιλήσουμε για τις αναρριχητικές του ικανότητες.

Σεμνός, αλλά και αυθόρμητος, στάθηκε ένα μεγάλο δυναμικό για τον Σύνδεσμό μας στον συνυφασμένο με την ορειβατική επίδοσι κλάδο της αναρριχήσεως. Έτσι, η αναχώρησίς του από την Ελλάδα δημιούργησε ένα μεγάλο κενό στην ελληνική αναρρίχησι, κενό που ώς σήμερα δεν ήρθε να το συμπληρώσει κάποιος ισάξιός του αναρριχητής. Συγχρόνως, μικροί και χωρίς αξία μαθηταί του, βρήκαν την ευκαιρία να θορυβούν μέσα στο κενό αυτό, νομίζοντας πως με τον τρόπο αυτόν εκείνοι είναι που καταλαμβάνουν τη δική του θέσι....».

Στο πιο πάνω δημοσίευμα απάντησαν μεταξύ άλλων και οι εξής, στα παρακάτω έντυπα :

1. Η σύνταξη του περιοδικού «Εκδρομικά Χρονικά», οργάνου της Ομοσπονδίας Εκδρομικών Σωματείων Ελλάδος (Ο.Ε.Σ.Ε.), τ. 57, Σεπτ. 1958, σ. 142. Σε σημείωμα του περιοδικού με την ευκαιρία της πραγματοποίησης τριών αναρριχήσεων στις Άλπεις, μεταξύ των οποίων και την «Πολύ Δύσκολη» διαδρομή (direct et integrale) στη Ν. ορθοπλαγιά της Βελόνας Ντιμπονά από την Κατερίνα Γκέκα, αναφέρονται και τα εξής :

«... Είναι η δεύτερη γυναίκα που κάνει αυτές τις αναρριχήσεις. Έτσι με τους Γιώργο Μιχαηλίδη και Ιάσωνα Χατζηδίνα αποτελούν μια τριάδα Ελλήνων ορειβατών που έχουν κάνει στις Άλπεις εξακριβωμένες σοβαρές αναρριχήσεις, γιατί μερικές «αναρριχήσεις» άλλων Ελλήνων φαίνεται ότι όχι μόνον δεν έχουν γίνει, αλλά και οι ορθοπλαγιές πάνω στις οποίες λένε ότι έκαμαν αναρριχήσεις ούτε κάν υπάρχουν !....».

2. Η σύνταξη του περιοδικού «Φ.Ο.Σ.» (Φυσικολατρικός Ορειβατικός Σύνδεσμος), τ. 29, Φθινόπωρο 1958, σ. 66.

«Φυσιολατρική Ορειβατική Σκοπιά. Μιας και δεν είχαμε άλλη σελίδα αναγκαστήκαμε να καταχωρήσουμε σε τούτη τη στήλη το παρακάτω ...οξυακατανόητο!!

Ο κ. Ν.Α.Τ. στο «Βουνό», αριθ. 202, γράφει για τους Έλληνες αναρριχητές που ... «διαδέχθηκαν» τον «αναμορφωτή της ελληνικής αναρριχήσεως» συμπατριώτη Γκόντφριδ: «... Συγχρόνως, μικροί και χωρίς αξία μαθηταί του, βρήκαν την ευκαιρία να θορυβούν μέσα στο κενό αυτό (εννοεί την απουσία του κ. Γκόντφριδ στο εξωτερικό), νομίζοντες πως με τον τρόπον αυτόν εκείνοι είναι που καταλαμβάνουν τη δική του θέσι» :

Από τα «Εκδρομικά Νέα» της Ο.Ε.Σ.Ε. (τεύχος 57), στη στήλη «Ορειβασία», πληροφορούμαστε ότι η Ελληνίδα ορειβάτισσα δις Κατερίνα Γκέκα πραγματοποίησε, πρόσφατα, δύο αναρριχήσεις στη νότια ορθοπλαγιά της Βελόνας Ντιπονά των Άλπεων, αναρριχήσεις που την εξισώνουν με την καλλίτερη ευρωπαία αναρριχήτρια.

Σε προηγούμενα τεύχη του περιοδικού μας συναντάμε :

1. εξακριβωμένες σοβαρές, αναρριχήσεις στις Άλπεις από τους κ.κ. Γιώργο Μιχαηλίδη και Ιάσωνα Χατζηδίνα,

2. πολυάριθμες αναρριχήσεις στα κακοτράχαλα ελληνικά βουνά από τους κ.κ. Γ. Μιχαηλίδη, Γ. Τσαμακίδη, Δ. Λιάγκο, Δ. Ξανθόπουλο, Μιχ. Χριστοδούλου κ.ά.

Σε τούτο το τεύχος μας: 1)στα «Διεθνή και Ελληνικά Αναρριχητικά Στιγμιότυπα», προβάλλουν οι αναρριχητές, εκπαιδευτές της αναρρίχησης, Γιώργος Μιχαηλίδης και Γ. Τσαμακίδης, 2) στα «Διεθνή και Ελληνικά Ορειβατικά Νέα» μας, διαβάζουμε καμιά εικοσαριά ονόματα νέων ελλήνων αναρριχητών.

....Σίγουρα, κάναμε λάθος όταν στην αρχή του σημειώματός μας γράψαμε τη λέξη «οξυακατανόητο» - πρόκειται για φαιδρότητα ....!».

3. Ο Πρόεδρος του Φ.Ο.Κ. Στέφανος Μπαλτόπουλος, σε μακροσκελές άρθρο του στο περιοδικό του Σωματείου του «Φ.Ο.Κ.» τ. 16, Δεκ. 1958 - Φεβρ. 1959, σ. 1-3, με τίτλο «Κενόν και αναρμόδιοι», γράφει μεταξύ άλλων :

«... Βεβαίως το τοιούτον ανοσιούργημα του κ. Ν.Α.Τ. δεν μπορούσε να περάση απαρατήρητον και ήδη ήρχισαν να πέφτουν ως καταπέλται αι απαντήσεις και να θερίζη ο κ. Ν.Α.Τ. τα όσα έσπειρεν..... Και είμεθα βέβαιοι ότι, μέχρι της κυκλοφορίας του παρόντος, σύμπας ο ορειβατικός κόσμος της Ελλάδος θα έχη καταδικάσει αναφανδόν την ατυχήν αυτήν πρωτοβουλίαν του κ. Ν.Α.Τ. .....

Ημείς οι Έλληνες ορειβάτες είμεθα υπερήφανοι γιατί τας σελίδας της νεωτέρας ορειβατικής ιστορίας της πατρίδος μας λαμπρύνουν τα ονόματα των Μιχαηλίδη, Τσαμακίδη, Χατζηδίνα της κ. Γκέκα, Ζολώτα, Λιάγκου και άλλων πολλών που μου διαφεύγουν τώρα τα ονόματά τους, αφήνομεν δε τον κ. Ν.Α.Τ., οπισθοδρομώντας να οραματίζεται τον κ. Γ. Π.

Ευχαριστούμεν δε όλους αυτούς διότι τα όσα έμαθαν δεν τα εκράτησαν για τον εαυτόν τους, αλλά είτε δια της πέννας των είτε δια της πράξεως προ πολλού ήρχισαν να μας τα μεταδίδουν. Ίσως δε και εξ αυτού του λόγου να πηγάζει και η μήνις του κ. Ν.Α.Τ. έναντι όλων αυτών, διότι έπαψαν να θορυβούν εις το κενόν, παραμένοντες εις τα στενά πλαίσια ενός οργανισμού, ο οποίος φαίνεται τους απηγόρευε, ν' ανοίξουν τα φτερά τους, να πετάψουν πιο πέρα και ν' αγκαλιάσουν όλους τους Έλληνας ορειβάτας, σαν αδέλφια τους, όπως πραγματικά τους ένοιωθαν. Τα δεσμά έσπασαν και τ' αποτελέσματα για το σύνολον είναι ευοίωνα και ευχάριστα. Το μέλλον θ' αποδείξη πλέον ότι η απομόνωση, ιδία όταν επιβάλλεται, καταντά αυτόχρημα εγκληματική ενέργεια, εις βάρος του συνόλου.

Τα πρώτα αποτελέσματα: Φέτος το καλοκαίρι παρετηρήθη, ένας άνευ προηγουμένου ορειβατικός οργασμός, με πρωταγωνιστάς τους απελευθερωθέντας. Ο «Σ.Ε.Ο.» με τις αναρριχητικές του σχολές στον Χορτιάτη και τα Βαρδούσια, ο «ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ» Αθηνών με τα μαθήματα αναρριχήσεως που παραδίδει ο πρύτανις των Ελλήνων αναρριχητών Γ. Μιχαηλίδης, οι διαδρομές που έγιναν από νεοφωτίστους αναρριχητάς τη συνοδεία και παρακολούθησι των παλαιών και πεπειραμένων Μιχαηλίδη, Τσαμακίδη, Λιάγκου, Ζολώτα κ.ά. και πληθώρα άλλων ορειβατικών εκδηλώσεων, δείχνουν καθαρά ότι μπήκαμε πια στον σωστό δρόμο για την ανάπτυξι της ορειβασίας (όπως την εννοούν στο εξωτερικό) στην χώρα μας.

Τώρα είμεθα βέβαιοι ότι, όσο και να οδύρεται ο κ. Ν.Α.Τ., για το κενόν που υπάρχει, μόνον στην φαντασία του, χάρις στις φιλότιμες προσπάθειες μερικών εκλεκτών, που δεν θορυβούν αλλ' εργάζονται αόκνως, γράφεται «ΧΡΥΣΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙ» η νεωτέρα ορειβατική ιστορία της Ελλάδος. Οφείλεται δε σ' όλους αυτούς τους πρωτεργάτας ένα ΜΕΓΑΛΟ ΕΥΓΕ, διότι κατάλαβαν τον προορισμό τους και τας υποχρεώσεις έναντι του συνόλου και μη ορωδήσαντες προ του θυμού, μερικών-μερικών, έπαψαν να εργάζωνται για έναν περιωρισμένο αριθμόν ατόμων και ετέθησαν εις την διάθεσιν των πολλών».

4. Ο με το ψευδώνυμο Κραμπόν (το οποίον ανήκει σε αναρριχητή μας που δεν ζει σήμερα) γράφει στο περιοδικό «Ορειβάτης», τ. 13, Αύγ. 1958, σ. 87, με τίτλο «Απαντούν οι μικροί» τα εξής :

«Στο «Βουνό» Μαΐου-Ιουνίου 1958 (σ. 81) που κυκλοφόρησε προ ημερών ο κ. Ν.Α.Τ., όπως υπογράφεται, γνωστό και δραστήριο διοικητικό στέλεχος του Ε.Ο.Σ., θέλοντας να εξάρη τον κ. Γ. Π. Έλληνα, άλλοτε ορειβάτη και σήμερα εξερευνητή - εθνογράφο, που κατοικεί τώρα μόνιμα στο εξωτερικό σωρεύει μια σειρά από ανακρίβειες και αδικεί τους καλύτερους Έλληνες ορειβάτας μας και την ορειβασία μας.

Δεν είναι σωστό ότι «όλοι οι Έλληνες αναρριχητές είναι μαθητές του κ. Γ. Π.» Αντίθετα, η πλειοψηφία των σημερινών ορειβατών μας (δηλαδή αυτών που έχουν πραγματοποιήσει ορειβατικές διαδρομές, διαδρομές που εμφανίζουν τεχνικές δυσκολίες στα ελληνικά βουνά) δεν είχαν την χαρά να τον γνωρίσουν.

Δεν μας αποδεικνύει ο κ. Ν.Α.Τ. γιατί «η αναχώρησις του κ. Γ. Π. από την Ελλάδα δημιούργησεν ένα μεγάλο κενό στην ελληνική αναρρίχησι, κενό που σήμερα δεν ήλθε να το συμπληρώση κάποιος ισάξιός του αναρριχητής» και ασεβής υπαινιγμός για την αξία των καλυτέρων ορειβατών μας είναι το «μικροί και χωρίς αξία μαθητές του (όπως γράφει με χαρακτηριστική αβρότητα ο κ. Ν.Α.Τ.) βρήκαν την ευκαιρία να θορυβούν μεσα σ' αυτό το κενό» :

Σήμερα υπάρχει μια μικρή ομάδα Ελλήνων αναρριχητών, κυρίως συγκεντρωμένων στον Σ.Ε.Ο., που ξεπερνώντας το στάδιο της αναρριχητικής σχολής αντιμετωπίζει, λύνει και ξεκαθαρίζει τα ορειβατικά προβλήματα των βουνών μας, ανοίγει μεγάλες διαδρομές σε ελληνικά βουνά - πράγμα που δεν συνέβαινε κατά το παρελθόν, όταν είχαμε ακόμα την χαρά να έχουμε τον κ. Γ. Π. ανάμεσά μας.

Είναι ανακριβέστατο πως ο κ. Γ. Π. «είναι ο μόνος Έλληνας αναρριχητής που έκανε αναβάσεις σε γνωστούς και καθιερωμένους δρόμους των Άλπεων, που μας επιτρέπουν με βεβαιότητα να μιλήσουμε για τις αναρριχητικές του ικανότητες». Μερικοί Έλληνες ορειβάτες (Σ.Ε.Ο. και Ε.Ο.Σ.) έχουν πετύχει στο παρελ-

θόν εύκολες αλλά μεγάλες διαδρομές των Άλπεων («φυσικοί δρόμοι» του Μον Μπλάνκ, Μόντε Ρόσα) και τρεις ορειβάτες του Σ.Ε.Ο. η Κατερίνα Γκέκα, Γιώργος Μιχαηλίδης και Ιάσων Χατζηδίνας έχουν πετύχει τα τελευταία χρόνια έναν αριθμό αναβάσεων σε λίαν «γνωστούς και καθιερωμένους δρόμους των Άλπεων κλπ.», μερικές από τις οποίες είναι μεγάλες διαδρομές με σημαντικές τεχνικές δυσκολίες σε μεγάλο υψόμετρο και άλλες αναρριχήσεις σκληρές και πολύ δύσκολες.

Δεν έχουμε την πρόθεσι, ούτε υπάρχει κανείς λόγος να αντιπαραθέσουμε τους «γνωστούς και καθιερωμένους αυτούς δρόμους» με τους «δρόμους», που έκανε ο κ. Γ. Π. Και αν άλλωστε το θέλομε δεν ήταν δυνατό. Τη μοναδική φορά που το «Βουνό» αναφέρεται σε 3 αναβάσεις του κ. Γ. Π. στο εξωτερικόν (Αρ. 68-69/154-155 του 1951, σ. 75) ξεχνάει να μας διευκρινήση αν είναι πρώτες αναβάσεις ή επαναλήψεις, τη βαθμολογία τους και τα στοιχεία που μας δίνει είναι τόσο ασαφή, η ονομασία των διαδρομών προφανώς εσφαλμένη (ή τουλάχιστον διαφορετική απ' αυτήν που χρησιμοποιούν οι ξένες νότες και εκθέσεις) ώστε δεν στάθηκε δυνατόν να προσδιορίσωμε για τί ακριβώς πρόκειται, ούτε σε μας ούτε σε ξένους σπεσιαλίστες των περί ου ο λόγος κορυφών.

Πρέπει να ομολογήσωμε πως πολύ διστάσαμε πριν αποφασίσουμε να δημοσιεύσουμε στον αγαπητό «Ορειβάτη» τις λίγες αυτές γραμμές κι αυτό δια δύο λόγους :

α). Πρώτα διατί δεν θέλαμε σε καμμιά περίπτωσι να νομισθή πως προσπαθούμε να μειώσωμε το ρόλο πούπαιξε ο φίλος Γ. Π. στη δημιουργία της ελληνικής ορειβασίας. Μόνο που αυτός ο ρόλος θα προσδιορισθή σαν κάποτε οι Έλληνες ορειβάτες αυτοπρόσωπα αποφασίσουν να γράψουν την ιστορία της ορειβασίας με συγκεκριμένα στοιχεία.

β). Ύστερα γιατί εμείς οι Έλληνες ορειβάτες - όπως εξ' άλλου οι ορειβάτες όλου του κόσμου - δεν αναγνωρίζουν σε κανένα μη ορειβάτη (έστω και εάν είναι διοικητικόν στέλεχος οιουδήποτε σωματείου) το δικαίωμα να μας αξιολογήση, κρίνει ή διαβαθμίση, το δικαίωμα ν' ασχοληθή με την ορειβασία ή τους ορειβάτες, τη δυνατότητα να μας νοιώση και να κάνη σχόλιο, σαν αναφέρεται στα ενδοοικογενειακά. Ίσως κατ' αρχήν να μην είναι σκόπιμο ή αναγκαίο ν' απαντήσωμε. Αν κατ' εξαίρεσιν το κάνουμε σήμερα, αιτία είναι ότι η από παντελώς αναρμόδια χέρια κακομεταχείρισις γεγονότων, που συνθέτουν την ορειβατική μας ιστορία, υπερέβη κάθε όριο αντοχής...».

5. Ο διευθυντής του περιοδικού «Ορειβάτης», αναρριχητής Ι. Λιανάς στο τεύχος 13, Αύγουστος 1958, σελ. 94 του «Ορειβάτη» δίνει μια τσουχτερή απάντηση με τίτλο «**Μια για πάντα**», ενώ ταυτόχρονα με εκθειάζει, υπέρμετρα, είναι αλήθεια. Ζητώ συγγνώμη που δεν θα μπορέσω, δυστυχώς να μεταφέρω εδώ τίποτα από το ενυπόγραφο εκείνο άρθρο του κ. Λιανά, τον οποίο πάντως ευχαριστώ για τα καλά του λόγια προς το ταπεινό μου πρόσωπο. Όμως πάντα πίστευα και εξακολουθώ να πιστεύω, πως οι ύμνοι και οι έπαινοι, ακόμα και οι δίκαιοι, είναι επικίνδυνοι για εκείνον που απευθύνονται. Και το δημοσίευμα του κ. Λιανά, από την αρχή έως το τέλος του είναι γεμάτο απ' αυτούς σε απάντηση στα γραφόμενα του κ. Ν.Α.Τ.

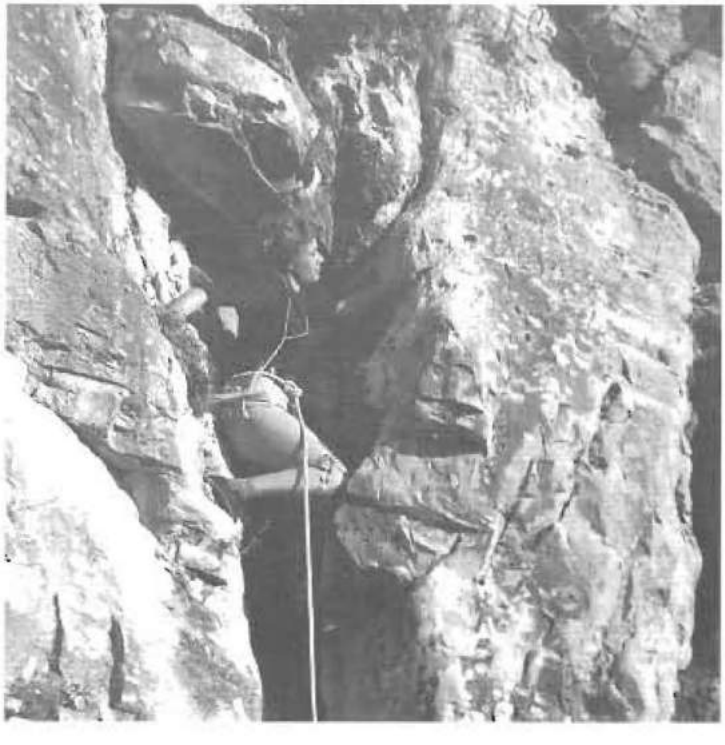

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1959 - 1960

Στα αναρριχητικά γεγονότα του 1959 κυριαρχεί η πολυήμερη Πανελλήνια Αναρριχητική Σχολή του Ολύμπου, στην οποία είχαν στείλει μαθητές - αναρριχητές τα Τμήματα του Ε.Ο.Σ. Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Σερρών, η Ορειβατική Ομάδα Λιτοχώρου και οι Δυνάμεις Καταδρομών, που συνεργάζονταν με τον Ε.Ο.Σ., το όλον 26 εκπαιδευόμενοι. Επίσης, η μεγάλη αύξηση που σημειώσε ο αριθμός των αναρριχήσεων στα ελληνικά βουνά, που έφτασε στις 30.

Αρχίζω με την αναρριχητική σχολή, οι εργασίες της οποίας εκτός από τα ορειβατικά - φυσιολατρικά περιοδικά, απασχόλησαν τον ημερήσιο τύπο της χώρας, ιδίως δε τις εφημερίδες της επαρχίας. Πάντως, με πολλά τεχνικά στοιχεία και με αρκετές λεπτομέρειες περιγράφονται αναλυτικά σε ένα δεκασέλιδο άρθρο του Μιχάλη Δέφνερ με τίτλο «**Η Αναρριχητική Σχολή του Ολύμπου**» στο «Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 123-133. Ο συγγραφέας στην αρχή του άρθρου επιχειρεί μια ανασκόπιση της μέχρι τότε αναρριχητικής κίνησης στην Ελλάδα και στις επόμενες σελίδες περιγράφει τις εργασίες της σχολής, για να συνεχίσει πιο κάτω και για τη μετασχολική δραστηριότητα της ομάδας στη Γκιώνα. Παραθέτω μερικά αποσπάσματα αυτού του άρθρου :

«Ακριβώς πριν τριάντα χρόνια, το 1929, ένα χρόνο μετά την ίδρυαι του Ορειβατικού Αθηνών, αρχίζει στην Πέτρα της Βαρυμπόπης και η λειτουργία της πρώτης στην Ελλάδα αναρριχητικής σχολής, με εκπαιδευτή τον Νίκ. Τσόρη, που διετέλεαε και Πρόεδρος του Τμήματος Αθηνών. Μαθηταί της αχολής αυτής υπήρξαν, μεταξύ άλλων, οι Ηλ. Νικόπουλος, Κ. Νάτσης, Δ. Χανιώτης, Τ. Βολφ κ.ά. όλοι στελέχη του Συνδέσμου μας.

Από τότε, έγιναν κατά καιρούς εκεί διάφορες αναρριχητικές σχολές, καθώς και στα βράχια κοντά στην κορυφή της Πεντέλης και στο Φλαμπούρι της Πάρνηθας. Οι αναρριχηταί εξασκούντο τις Κυριακές.

Ήδη ατον πρώτο τόμο του περιοδικού μας («Το Βουνό» 1934, σ. 136-138 και 179-181), δημοσιεύει ο Νικ. Τσόρης κατάλληλο διδακτικό κείμενο, με τίτλο: «Η χρησιμοποίηαις του σχοινιού στις αναρριχήσεις».

Από τους μαθητάς των προπολεμικών αυτών σχολών βγήκαν και εκείνοι που πραγματοποίησαν τις πρώτες αναρριχητικές διαδρομές στα ελληνικά βουνά, όπως στον Όλυμπο το 1930 ο Κ. Νάτσης και το 1933 οι Γ. Σούτσος, Αντ. Μαρίνος, Δ. Χανιώτης και Ηλ. Νικόπουλος («Το Βουνό» 1934, α. 71-73) και στα Βαρδούαια το 1936, οι Καίσ. Αλεξόπουλος, Κ. Νάταης, Αντ. Μαρίνος, Νικ. Περράκης και το ζεύγος Πετροχείλου («Το Βουνό» 1946, σ. 147-162).

Τις πραγματικά δύακολες όμως αναρριχητικές διαδρομές πραγματοποιούν οι Έλληνες αναρριχηταί μεταπολεμικά.....

Κατά τα έτη 1941-42, 1942-43 και το 1946 λειτούργησαν, με διευθυντή τον Ιάκ. Σαντοριναίο, στους κόλπους του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ., Ορειβατικές Σχολές («Το Βουνό» 1958, σ. 137), ατις οποίες ένα από τα κύρια μαθήματα ήταν η τεχνική του βράχου και του πάγου, με πρακτική εξάσκησι στο βράχο. Έτσι για πρώτη φορά διδάσκεται πλέον η αναρρίχησις συστηματικά, θεωρητικά και πρακτικά. Ως κείμενο διδασκαλίας χρησιμοποιήθηκε τότε το

εγχειρίδιον του Ιταλικού Ορειβατικού Συνδέσμου «Alpinismo», των R. Chabod και G. Cervasutti, που ορισμένα κεφάλαια μετάφρασε και δημοσίευσε ο Ιάκ. Σαντοριναίος στο περιοδικό μας («Το Βουνό» τόμ. 1935, σ. 389-392, 428-436, τόμ. 1936 σ. 152-161, 175-186 και 275-289).

Ως τόπος εξασκήσεως χρησιμοποιείται κατά την Κατοχή μια ορθοπλαγιά στα Τουρκοβούνια («Το Βουνό» 1946, σ. 170-178). Αργότερα, μετά την Απελευθέρωσι, χρησιμοποιείται ως αναρριχητικό πεδίο και το Άρμα («Το Βουνό» 1945, σ. 40-43), ο Υμηττός, το Φλαμπούρι κ.ά. («Το Βουνό» 1946, σ. 170-178).

Το Φθινόπωρο του 1943 ιδρύεται από το Τμήμα Αθηνών και η πρώτη «Ομάς Αναρριχητών» στην Ελλάδα («Το Βουνό» 1946, σ. 170), στην οποία συμμετέχουν όλοι οι αναρριχηταί. Η Ομάδα αυτή οργανώνει διάφορες σχολές, και δημιουργεί πλέον μια ζωηρή αναρριχητική κίνησι, πραγματοποιώντας πολλές και δύσκολες αναρριχητικές διαδρομές σε ελληνικά βουνά.....

Το Τμήμα Αθηνών από το 1954 αρχίζει να χρησιμοποιεί ως κέντρο εκπαιδεύσεως και την περιοχή του Κακορέματος στον Υμηττό, λόγω του ότι είναι πλησιέστερα στην Αθήνα και υπάρχει μάλιστα δυνατότης να γίνεται εκεί και προπόνησις τις καθημερινές το απόγευμα. Την άνοιξη του 1956 λειτουργεί στο Κακόρεμα συστηματική σχολή («Το Βουνό» 1956, σ. 126). Επίσης δοκιμάζονται και άλλες περιοχές του Υμηττού. Τελικά όμως ως κύρια πεδία πρακτικής εξασκήσεως επεκράτησαν η Πέτρα Βαρυμπόπης και το Άρμα της Πάρνηθας.

Την περίοδο 1950-55 χαρακτηρίζει μια έντονη εξάσκησις στην τεχνική αναρρίχησι. Στις μετέπειτα σχολές δόθηκε μεγαλύτερη σημασία στην ελεύθερη αναρρίχησι, ώστε και στις δύο οι αναρριχηταί να είναι το ίδιο καλά προπονημένοι.....

Το Κ.Σ. του Ε.Ο.Σ. για την δημιουργία καταλλήλων εκπαιδευτών έστειλε το 1956 τους Στ. Βασιλόπουλον και Γ. Μιχαηλίδην να παρακολουθήσουν τα μαθήματα της Αναρριχητικής Σχολής των Δολομιτών, στην περιοχή της Μπρέντα της Ιταλίας. Σχετικές περιγραφές της λειτουργίας της σχολής και των επιδόσεων των Ελλήνων μαθητών, βλ. «Το Βουνό» 1956, σ. 134-140 και 1957, σ. 20-21.

Μετά την επιστροφή τους ο Στ. Βασιλόπουλος δημοσιεύει εις «Το Βουνό» του 1957 (σ. 130-161) ειδικό άρθρο «Οι τελευταίες εξελίξεις στην αναρριχητική τεχνική του βράχου», που μπορεί να χρησιμεύσει και ως εκπαιδευτικό κείμενο των διαφόρων αναρριχητικών σχολών.

Κοντά στους Γιώρ. Μιχαηλίδη και Στ. Βασιλόπουλο δημιουργούνται πλέον αρκετοί αναρριχηταί. Ο Στ. Βασιλόπουλος ασχολείται συστηματικά με την οργάνωσι και λειτουργία αναρριχητικών σχολών, με αποτέλεσμα την δημιουργία αρκετών νέων και πολύ καλών αναρριχητών, όπως οι Μάξ. Παρασκευαΐδης, Λεόντ. Λεοντιάδης, Χρ. Σταματίου, Ευάγγ. Μάϊδος, Δημ. Τσαντίλης κ.ά. Ο Βασιλόπουλος πραγματοποιεί επίσης αξιόλογες πρώτες αναρριχητικές διαδρομές στα ελληνικά βουνά.

Ο Γιώργ. Μιχαηλίδης, εκτός από την εργασία του στις σχολές, ασχολείται κατά κύριον λόγον, ηγούμενος διαφόρων σχοινοσυντροφιών, με την πραγματοποίησι νέων αναρριχητικών διαδρομών στον Όλυμπο, τη Γκαμήλα, το Χελμό, την Γκιώνα, τα Βαρδούσια, τον Παρνασσό. Ο Μιχαηλίδης είναι εκείνος που πραγματοποίησε τις περισσότερες και δυσκολότερες αναρριχητικές διαδρομές στα μεγάλα ελληνικά βουνά. Από τους παλιούς μόνο ο Στ. Πίσσαλας πραγματοποιεί

ακόμα νέες αναρριχητικές διαδρομές, όπως π.χ. στο Γεροντόβραχο το 1958. Πλήρεις τεχνικές περιγραφές για όλες αυτές τις διαδρομές δημοσιεύθηκαν κατά καιρούς στο περιοδικό του Συνδέσμου μας....

Από τους διατελέσαντες εκπαιδευτάς στις Σχολές Αναρριχήσεως του Τμήματος Αθηνών, οι Γ. Πολυκράτης, Ν. Δαμίας, Γ. Μαρτζούκος βρίσκονται πλέον μονίμως εγκατεστημένοι στο εξωτερικό.

Εκτός όμως από το Τμήμα Αθηνών και άλλα Τμήματα του Ε.Ο.Σ. οργανώνουν αναρριχητικά μαθήματα και πρακτικές ασκήσεις, όπως τα Τμήματα Θεσσαλονίκης, Πατρών, Σερρών, Χανίων και Μυτιλήνης.

Το Τμήμα Θεσσαλονίκης χρησιμοποιεί συνήθως για πρακτική εξάσκηση ορθοπλαγιές στην χαράδρα του Ενιπέα, κοντά στο Λιτόχωρο και ως εκπαιδευτή τον Κ. Ζολώτα, οδηγό του Ολύμπου, μαθητή του Γ. Μιχαηλίδη.....

Έτσι, πέρυσι, το Κ.Σ. αποφάσισε να οργανώσει το 1959, οπότε συμπληρούντο 30 χρόνια από την λειτουργία της πρώτης σχολής αναρριχήσεως στην Ελλάδα, μια πολυήμερη αναρριχητική σχολή για προχωρημένους νεαρούς αναρριχητάς, που να λειτουργήσει, κατά το πρότυπον των χιονοδρομικών σχολών, επάνω σε μεγάλο βουνό. Επειδή παράλληλα η Σχολή θα είχε σκοπό να συνηθίσει τους νεαρούς ορειβάτες στη διαβίωση επάνω στο ψηλό βουνό και μάλιστα με δύσκολες συνθήκες, προτιμήθηκε ο Όλυμπος και η διαβίωσις σε αντίσκηνα, κοντά στην Β.Α. ορθοπλαγιά του Στεφανιού, σε υψόμετρο 2.600 μέτρα περίπου.

Η λειτουργία της Σχολής αυτής δημιουργούσε προβλήματα που για πρώτη φορά αντιμετωπίζονταν στην Ελλάδα. Οι μαθηταί, νεαροί ορειβάτες, που οι περισσότεροι ήταν κάτω των 21 ετών, είχαν βέβαια κάποια πείρα μεγάλου βουνού και της αναρριχήσεως, αρκετοί μάλιστα καίτοι νέοι ήταν από τους καλύτερους αναρριχητάς, ουδέποτε όμως είχαν ζήσει, τουλάχιστον οι περισσότεροι, πολλές ημέρες σε αντίσκηνα σε τόσο μεγάλο υψόμετρο. Για την καλύτερη λειτουργία της Σχολής, οι νέοι αυτοί πλαισιώθηκαν με λίγους πεπειραμένους ορειβάτες και αναρριχητάς, όχι όμως μεγάλης ηλικίας. Ο μεγαλύτερος όλων ήταν, ... δυστυχώς, ο γράφων, που έπαιζε ρόλο συντονιστού - διευθυντού - σιτιστού.

Λόγω του μεγάλου αριθμού των μαθητών εχρειάζοντο και αρκετοί εκπαιδευταί. Ως τοιούτοι χρησιμοποιήθηκαν οι γνωστοί εκπαιδευταί - αναρριχηταί του Τμήματος Paris - Chamonix του Club Alpin Francais, Rene Pillas και Jacques Nestgen, που ήλθαν ως επίσημοι προσκαλεσμένοι του Συνδέσμου, κατόπιν αιτήσεως προς το C.A.F. και εγκρίσεώς του. Οι R. Pillas J. Nestgen είχαν συμμετάσχει τον περασμένο χρόνο στην αποστολή του C.A.F. στο Hoggar της Αφρικής. Ως τρίτος εκπαιδευτής χρησιμοποιήθηκε ο Γ. Μιχαηλίδης και ως βοηθός εκπαιδευτής ο Κ. Ζολώτας.....

Στις 9 Αυγούστου άρχισε η κανονική λειτουργία της Σχολής - Κατασκηνώσεως..... Την πρώτη μέρα διδάχθηκε η ελεύθερη αναρρίχησις, η χρήσις σχοινιού για ασφάλισι, η τοποθέτησις καρφιών, ο έλεγχος της ποιότητας του βράχου (γερός, σαθρός), η χρήσις των καραμπίνερ (λόγω των Γάλλων δασκάλων τα λέγαμε μουσκετόν) και έγιναν διάφορες αναρριχήσεις (σε δίεδρα, καπνοδόχους κλπ.) σε μικρή έκτασι.

Την δεύτερη μέρα διδάχθηκε η τεχνητή αναρρίχησις (χρήσις σκαλίτσας για την υπερνίκησι των αρνητικών βράχων) και έγιναν αναρριχήσεις σε μεγαλύτερη

έκτασι, με κατάβασι ραπέλ. Έγιναν πλάγια περάσματα, εκκρεμή κλπ. Ο καιρός σχετικά καλός αν και ορισμένες στιγμές η ορθοπλαγιά σκεπαζότανε με σύννεφα.

Την τρίτη ημέρα, μια ηλιόλουστη καλοκαιρινή μέρα, αποφασίστηκε να γίνουν μεγαλύτερες αναρριχητικές διαδρομές, με πρώτους της σχοινοσυντροφιάς τους εκπαιδευτάς. Έγιναν τρεις σχοινοσυντροφιές. Η πρώτη, από τους Ρ. Πιλλάς (C.A.F.), λοχαγό Ευάγ. Τσακιράκη και Θωμά Χήτα (Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης), επανέλαβε τη διαδρομή Κομίτσι - Έσερ της ΒΑ ορθοπλαγιάς του Στεφανιού. Η δεύτερη, από τους Ζ. Νεστγκέν (C.A.F.), Μάξ Παρασκευαΐδη (Ε.Ο.Σ. Αθηνών) και Λεόντ. Λεοντιάδη (Ε.Ο.Σ. Αθηνών) έκανε μια παραλλαγή του δρόμου Αβάντσο - Μουσάφια - Τρεβιζίνι. Η τρίτη, με τους Γ. Μιχαηλίδη (Ε.Ο.Σ. Αθηνών), Κ. Ζολώτα (Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου) και επιλοχία Ν. Καραπατάκη, έκανε μια νέα διαδρομή προς την κορυφογραμμή του Στεφανιού.

Και οι εννέα αναρριχηταί τελικά συγκεντρώθηκαν στο ορόσημο της κορυφής, ύστερα από τρίωρη περίπου αναρρίχηση (περιγραφή της διαδρομής της σχοινοσυντροφιάς Γ. Μιχαηλίδη δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας, σ. 113). Ήταν η πρώτη φορά που ταυτόχρονα και παράλληλα τρεις σχοινοσυντροφιές πραγματοποίησαν αναρριχητικές διαδρομές στον Όλυμπο.....

Στο καταφύγιο αφήσαμε τους Θεσσαλονικείς και τους Σερραίους, που περίμεναν και άλλους συναδέλφους τους για να κάνουν και άλλες διαδρομές στον Όλυμπο, ενώ οι υπόλοιποι συνεχίσαμε για το Λιτόχωρο όπου διανυκτερεύσαμε στο Πάρκο.

Την άλλη μέρα το πρωί, μετά από ένα θαυμάσιο λουτρό στη θάλασσα, τελειώσαμε όπως αρχίσαμε την επιχείρησι «Αναρριχητική Σχολή Ολύμπου».

Με το τραίνο φθάσαμε στη Λειβαδιά και από εκεί με τους υπόλοιπους ορειβάτες που ήλθαν από την Αθήνα, συνολικά 40, φθάσαμε στο Λιδωρίκι - Συκιά. Την άλλη μέρα από την Συκιά άρχιζε για τους Αθηναίους και τους Λοκατζήδες η συνέχεια της Αναρριχητικής Σχολής, με διανυκτερεύσεις στο βράχο και δύσκολες αναρριχήσεις στη Δ. ορθοπλαγιά της Γκιώνας. Γι' αυτές βλ. στο άρθρο του Γ. Μιχαηλίδη που δημοσιεύεται στη σ. 134, στο ίδιο αυτό τεύχος.

Δεν θα έπρεπε να τελειώσουμε το χρονικό της Αναρριχητικής Σχολής του Ολύμπου χωρίς να παραθέσουμε τα γενικά συμπεράσματα που βγήκαν:

Οι Έλληνες νεαροί ορειβάτες, εφ' όσον έχουν τα κατάλληλα αθλητικά προσόντα (ευκίνητοι, γυμνασμένοι), εξελίσσονται γρήγορα προς ικανούς αναρριχητάς. Οι περισσότεροι απο τους μαθητάς, αν και πολύ νέοι, ήσαν σε θέσι να πραγματοποιήσουν τις διάφορες αναρριχητικές διαδρομές του Ολύμπου και αν δεν τις έκαναν όλοι τούτο έγινε γιατί δεν υπήρχε στην Σχολή μεγάλος αριθμός πεπειραμένων παλαιών αναρριχητών να τους πλαισιώνουν.....

Πάντως θα πρέπει οι περισσότεροι από τους νεαρούς να συνοδεύονται στις αναρριχήσεις από πεπειραμένους, ιδίως σε αναρριχήσεις στο μεγάλο βουνό, γιατί εκεί δεν αρκεί μόνον η επιδεξιότης και η ικανότης, χρειάζεται και η πείρα για την εύρεσι της κατάλληλης διαδρομής, καθώς και για την υπερνίκησι των δυσκολιών που μπορούν ξαφνικά να παρουσιασθούν με τη μεταβολή του καιρού. Την πείρα αυτή δεν την αποκτά κανείς σε σχολές, αλλά πραγματοποιώντας αναρριχητικές διαδρομές σε μεγάλα βουνά, μαζί με πεπειραμένους συντρόφους.

Στα ελληνικά βουνά χρειάζεται ιδιαίτερη σύνεσις, γιατί πολλές φορές ο βράχος κατά τόπους είναι σαθρός, ιδίως στον Όλυμπο. Έτσι και οι Γάλλοι εκπαιδευταί, ενώ στην αρχή έβαζαν πολύ λίγα καρφιά ασφαλείας και πήγαιναν πολύ γρήγορα, αργότερα, στο σαθρό βράχο του Ολύμπου, χρησιμοποίησαν περισσότερα καρφιά από όσα ήσαν συνηθισμένοι να μεταχειρίζονται σε ανάλογης δυσκολίας ορθοπλαγιές.

Στη Γκιώνα, που ο βράχος είναι γερός, χρησιμοποίησαν πάλι πολύ λίγα καρφιά και πήγαιναν εξαιρετικά γρήγορα. Πάντως καλόν είναι στην Ελλάδα, στις περιοχές που ο βράχος είναι σαθρός και στα εκτεθειμένα μέρη, να χρησιμοποιούμε αρκετά καρφιά και να βαδίζουμε προσεκτικά, μια που ο σκοπός μας δεν είναι η πραγματοποίησις ρεκόρ χρόνου διαδρομής, αλλά η ασφαλής ανάβασις από δύσκολες και ενδιαφέρουσες πλαγιές..... Οι Έλληνες αναρριχηταί είχαν έως τώρα πείρα της σύγχρονης ιταλικής, ελβετικής και γερμανικής αναρριχητικής τεχνικής. Τώρα, με τους Γάλλους, που συνολικά έμειναν ένα μήνα κοντά μας, απέκτησαν πείρα και της σύγχρονης γαλλικής τεχνικής. Θα πρέπει πλέον, εκμεταλλευόμενοι την πείρα των ξένων, να δημιουργήσουν μια ελληνική σχολή και τεχνική, που είναι κατάλληλη για τα ελληνικά βουνά, για την ελληνική ψυχοσύνθεση και τις ελληνικές συνθήκες.

Πέτυχε η αναρριχητική σχολή του Ολύμπου; Η απάντησις σ' αυτό το ερώτημα δίνεται από τα δημοσιεύματα του παρόντος τεύχους. Όλες οι πρώτες αναρριχητικές διαδρομές που περιγράφονται σ' αυτό το τεύχος πραγματοποιήθηκαν κατά και μετά τη Σχολή. Και εκτός απ' αυτές τις, αξιολογότερες διαδρομές, πραγματοποιήθηκαν και άλλες, καθώς και πολλές επαναλήψεις, που ούτε ο χώρος το επιτρέπει, ούτε και ανάγκη είναι να αναφερθούν. Τεχνικές περιγραφές αναρριχητικών διαδρομών χρειάζονται εκεί που είναι δυνατές περισσότερες από μια, ή που οι δυσκολίες ξεπερνούν τις δυσκολίες συνηθισμένων αναρριχητικών δρόμων, που ασφαλώς έχουν γίνει από πολλούς και πολλές φορές και τώρα και παλαιότερα. Οι τεχνικές περιγραφές σκοπό έχουν να διευκολύνουν εκείνους που θέλουν να τις επαναλάβουν. Και με την επανάληψι γίνεται και η πραγματική αξιολόγησίς τους».

Εκτός από το πιο πάνω άρθρο του στο «Βουνό», για τη σχολή του Ολύμπου, ο Μιχ. Δέφνερ δημοσίευσε και δεύτερο, μακροσκελές, για το ίδιο θέμα, στο αθλητικό περιοδικό «Τα Σπορ», τεύχ. 26, Σεπτ. 1959 με τίτλο «**Αναρριχητική Σχολή στην Ελλάδα**». Στο δεύτερο αυτό άρθρο του ο συγγραφέας, εκτός από τις δραστηριότητες στον Όλυμπο που περιγράφει εκτενώς, καλύπτει και το επόμενο στάδιο της σχολής (που δεν το είχε περιλάβει στο «Βουνό», τ. 210): τις αναρριχήσεις της Γκιώνας που επακολούθησαν.

Στη συνέχεια θα παραθέσω ολόκληρο το τελευταίο τμήμα του άρθρου, το αναφερόμενο στις αναρριχήσεις της Γκιώνας, χωρίς να ασχοληθώ εδώ με το πρώτο τμήμα του, δηλαδή τις εργασίες του Ολύμπου : *«Στην Γκιώνα, που φτάσαμε στις 14 Αυγούστου το βράδυ, πραγματοποιήθηκαν δύσκολες και πολύωρες αναρριχήσεις, καθώς και καθαρώς ορειβατικές διαδρομές. Οι αναρριχηταί κατασκήνωσαν κάτω από την βόρεια ορθοπλαγιά της Γκιώνας, που έχει υψομετρική διαφορά 1.200μ. περίπου, και βρίσκεται πάνω από το χωριό Συκιά. Σκοπός μας ήταν η κατάκτηση αυτής της πλαγιάς, από τρεις καινούργιους διαφορετικούς δρόμους.*

Έτσι σχηματίσθηκαν τρεις σχοινοσυντροφιές. Η πρώτη, με τους Ρενέ Πιλλάς, Ευάγ. Τσακιράκη και Χρ. Σταματίου, όπως και η δεύτερη, με τους Ζακ Νεστγκέν, Νικ. Καραπατάκη και Δημ. Τσαντίλη, παρέκαμψαν την δύσκολη Πλάκα που βρίσκεται στην αρχή της ορθοπλαγιάς και διανυκτέρευσαν πρόχειρα στο πατάρι με τα έλατα από πάνω από την Πλάκα. Η πρώτη σχοινοσυντροφιά ύστερα από 12ωρη δύσκολη αναρρίχηση 4ου και 5ου βαθμού ανέβηκε από καινούργιο αναρριχητικό δρόμο στην κορυφή και διανυκτέρευσε για δεύτερη βραδυά σε μια στρούγγα μετά από την κορυφή. Η δεύτερη σχοινοσυντροφιά διάλεξε ευκολώτερο δρόμο και πρόλαβε την ίδια μέρα ν' ανέβη αναρριχητικά στην κορυφή και να γυρίση αργά το ίδιο βράδυ στην κατασκήνωση.

Η τρίτη, καθαρώς ελληνική σχοινοσυντροφιά, που είχε και περισσότερο χρόνο στη διάθεσή της, απεφάσισε να ανέβη στην κορυφή της Γκιώνας (2.510μ.) κατ' ευθείαν, περνώντας για πρώτη φορά και από τη δύσκολη Πλάκα. Η σχοινοσυντροφιά αποτελείτο από τους Γ. Μιχαηλίδη, Λεοντ. Λεοντιάδη και Μάξ. Παρασκευαΐδη.

Οι ίδιοι είχαν προσπαθήσει και στις 28-29 Ιουνίου ε.ε. να κάμουν αυτήν την διαδρομή, μια όμως καταιγίδα και η έλλειψη χρόνου τους ανάγκασε να γυρίσουν πίσω. Κι' αυτή τη φορά όμως δεν είχαν καλύτερη τύχη. Αλλεπάλληλες βροχές τους ανάγκασαν να παραμείνουν τρεις μέρες και νύχτες επάνω στη βρεμμένη κατακόρυφη Πλάκα. Μια νύχτα παρέμειναν τουρτουρίζοντας βρεγμένοι και κρεμασμένοι από τα σχοινιά και τα καρφιά. Και την τελευταία ημέρα, που τους έμειναν ακόμη μόνο καμμιά τριανταριά μέτρα διαδρομής, και αυτά όχι τόσο δύσκολα, όπως της Πλάκας, μια πεντάωρη βροχή τους ανάγκασε να γυρίσουν πίσω, γιατί και το νερό και τα τρόφιμα τους είχανε πλέον τελειώση. Απ' όσα γνωρίζω αυτή η προσπάθεια είναι η δυσκολώτερη που έγινε από Έλληνες και ξένους αναρριχητάς σ' ελληνικό βουνό».

Όμως κρίσεις για τη σχολή Ολύμπου - Γκιώνας και γενικά για την ελληνική αναρρίχηση δημοσίευσαν και οι εκπαιδευτές Ρενέ Πιλλάς και Ζακ Νεστγκέν στο περιοδικό του C.A.F. Paris-Chamonix, Οκτώβριος 1959. Φωτοτυπία του άρθρου τους δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 210, Σεπτ.- Οκτ. 1959, σ. 155, καθώς επίσης και μετάφραση του άρθρου στις σ. 143-144, που την παραθέτω στη συνέχεια :

«Δύο Γάλλοι αναρριχηταί στην Ελλάδα.

Ο Ζεύς διάλεξε καλά την κατοικία του. Από ώρες πολλές, βήμα προς βήμα, με το κεφάλι σκυμμένο, κάτω από τον τρομερό ήλιο, ακολουθούμε το απότομο μονοπάτι που ανεβαίνει τις πλαγιές του Ολύμπου.

Χθες το βράδυ είδαμε τη διπλή κορυφή του, πολύ μακρυά, μέσα από ένα άνοιγμα χαράδρας. Ασφαλώς 2.900 και κάτι μέτρα δεν είναι μεγάλη δουλειά, αλλά ξεκινάμε από υψόμετρο μηδέν. Η θάλασσα είναι εκεί, λίγα βήματα πιο πέρα και προς αυτήν πηγαίνουμε πρώτα, ίσα-ίσα για να δροσισθούμε λίγο και να ξεκουραστούμε, από μια μέρα σιδηροδρομικό ταξίδι. Λίγο αργότερα είδαμε πως η ανάβασις στον Όλυμπο είναι μια πραγματική αποστολή. Στην πλατεία του Λιτόχωρου καμμιά εικοσαριά μουλάρια μας περίμεναν. Οι αγωγιάτες, κάτι διαβολάνθρωποι με μακρυές μαύρες κάπες από κατσικότριχα και με τσεκούρια - όπλα ή εργαλεία; - φόρτωσαν στη ράχη των ζώων, με μπόλικα σχοινιά, σάκκους, κάσσες και καλάθια.

Δεν κουβαλούσαμε τίποτα και όμως η διαδρομή μας φαινόταν στέλειωτη: Σταυρός, Σπήλαιον των Μουσών (είχαμε πια φθάσει στα μέρη των Θεών), Οροπέδιο του Προφήτη Ηλία. Εκεί στήσαμε την κατασκήνωσί μσς, αντίκρυ στο τεράστιο αυτί του Στεφανιού.

Τέσσαρες ημέρες κάναμε αναρριχήσεις στη βάσι της ορθοπλαγιάς, μαθαίνοντας στους νεαρούς Έλληνες της Μακεδονίας τη σύγχρονη αναρριχητική τεχνική. Κατόπιν ανεβήκαμε την ορθοπλαγιά. Τρεις σχοινοσυντροφιές, που τις οδηγούσαν ο Μιχαηλίδης, - ο καλλίτερος Έλληνας αναρριχητής - ο Jaques Nestgen και εγώ - έφθασαν στην κορυφή σχεδόν ταυτόχρονα, ακολουθώντας τρεις διαφορετικές διαδρομές.

Στην κορυφή; Τίποτε. Ξέρουμε πως από πολύ κσιρό οι Θεοί δεν συχνάζουν πια στον Όλυμπο. Και όμως....

Ξαπλωμένοι στις πλάκες, στη λιακάδα, ονειρευόμαστε, όταν φωνές ξέσπασαν στον Μύτικα. Ήταν οι άλλοι, αυτοί που είχαν ακολουθήσει τον συνηθισμένο δρόμο - και οι γυναίκες μας μσζύ, που σε αλλεπάλληλα κύματα παρουσιάζονταν στην κορυφή και μας φώναζαν.

Την άλλη μέρα οι Θεοί θύμωσαν. Η καταιγίδα ξέσπασε στην κατασκήνωσί μας. Ο αέρας ξήλωσε τις σκηνές μας, λύγισε τα στηρίγματα. Η βροχή σποτελείωσε την διάλυσι. Ήταν καιρός να κατεβούμε.

Στο πρόγραμμα είχαμε ακόμα μια παραμονή για μερικές μέρες στην Κεντρική Ελλάδα - στη Γκιώνα. Οι γνώστες αυτού του βουνού μας είχαν πει πως ήταν ένα πολύ δύσκολο βουνό, πως ο Μιχαηλίδης, που προσπάθησε να το σκαρφαλώσει, είχε υποχρεωθεί να εγκαταλείψει την προσπάθεια, ύστερα από τρεις μέρες πάνω στη βορεινή πλευρά, μια ορθοπλαγιά 1.200 μέτρα. Είχαμε μερικούς ενδοιασμούς - 1.200 μέτρα είναι η ορθοπλαγιά των Grandes Jorasses....Ακόμα και όταν την είδαμε από το μικρό χωριό Συκιά αμφιβάλλαμε. Μόνον όταν βρεθήκαμε πάνω στο βράχο βεβαιωθήκαμε.

Για καλό και για κακό προβλέψαμε μια διανυκτέρευσι, σε μισ δασωμένη εξέδρα, στο ένα τρίτο της ορθοπλαγιάς. Φθάσαμε εκεί με το σούρουπο και οι χωριάτες ρωτιόντουσαν ποιός είχε ανάψει την τεράστισ φωτιά που φώτιζε όλο το βουνό. Τα ξημερώματα, στην παρθένα ορθοπλαγιά, αναζητήσαμε μια διαδρομή. Στην πραγματικότητα κάθε σχοινοσυντροφιά είχε τη δική της.

Με τον υπολοχαγό Τσακιράκη και τον Χρήστο Σταματίου επωφεληθήκαμε της πρώτης σχισμής για ν' ανεβούμε, ενώ οι Νεστγκέν, Καραπατάκης και ο νεαρός Δημοσθένης Τσαντίλης τραβούσαν λίγο δυτικότερα. Πού και πού τους βλέπαμε σε μια κόψι και ύστερα χάνονταν από το βλέμμα μας. Η διαδρομή μας ακολουθούσε μια γραμμή από σχισμές, που συχνά έφθαναν σε αρνητική κλίσι. Γύρω στη μία το μεσημέρι - την ώρα που έπρεπε να πάρουμε το λεωφορείο - ξέσπασε η θύελλα και είμαστε ακόμα μακρυά από την κορυφή και χωρίς να ξέρουμε αν θα καταφέρναμε να την φθάσουμε ποτέ. Πολύ γρήγορα βράχηκα ως το κόκκαλο.

Στις έξη φθάσαμε στην κορυφή. Κανείς δεν ήξερε το δρόμο του γυρισμού. Κανένα μονοπάτι, κανένα σημάδι, μόνον η διαίσθησις πως τραβούσε προς την ανατολή.

Ευχαριστηθήκαμε πολύ όταν τη νύκτα δυο βοσκοί μας προσφέρανε την φιλοξενία τους. Τα ποιήματα του Ομήρου, οι μύθοι; Όχι και τόσο. Τώρα καταλαβαίνω γιατί ο Οδυσσεύς έκανε δέκα χρόνια να ξαναγυρίσει στην πατρίδα του.

Οι Έλληνες κατέχουν το νόημα της φιλοξενίας, ένα νόημα που χάνεται στον τόπο μας. Μόλις πατήσαμε το πόδι μας σε ελληνικό έδαφος - στην Κέρκυρα - ο Πρόεδρος του τοπικού Τμήματος του Ε.Ο.Σ. ήταν εκεί να μας δεχθεί και να μας γνωρίσει το νησί του.

Στην Αθήνα, οι κ.κ. Δέφνερ, Τζάρτζανος, Χριστοδούλου, Μωϋσίδης, Μπρούσαλης - όλοι οι ιθύνοντες του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου - μας άφησαν υπόχρεους με την τόση καλοσύνη τους.

Βέβαια, είχαμε πάει στην Ελλάδα για ν' ανεβούμε στα βουνά και βουνά υπάρχουν άφθονα. Ο Νάσος Τζάρτζανος δεν έγραψε αδίκως: «Χωρίς να μπορούν να παραβληθούν σε ύψος και δυσκολία με τις Άλπεις ή τα Πυρηναία, τα ελληνικά βουνά προσφέρουν στους επισκέπτες τους ενδιαφέρουσες διαδρομές, με τις απότομες πλαγιές τους, όπου οι φίλοι του ύψους έχουν τη δυνατότητα να κάνουν πολλές «πρώτες».

Αν στην Ελλάδα υπάρχουν βουνά, υπάρχει επίσης και ιστορία τριάντα αιώνων και στους πρόποδες του Παρνασσού βρίσκονται τα ερείπια των Δελφών. Υπάρχει τουρίστας που φθάνοντας στην Αθήνα δεν αναζητά με το βλέμμα του την Ακρόπολι και τον Παρθενώνα;

Ασφαλώς δεν κάναμε μόνον ορειβασία. Οι κολόνες των αρχαίων ναών ήταν για μας κάτι άλλο παρά διαδρομές 5ου ή 6ου βαθμού. Κι εμείς, σαν τόσους άλλους πριν από μας, και σαν πολλούς άλλους, βρεθήκαμε κάτω από τη γοητεία της ελληνικής γης και των κατοίκων της. Σ' εκείνους όμως που θα μας κατηγορούσαν γι' αυτό θα επαναλάβουμε τα λόγια του Thomas Carlyle: «Ο άνθρωπος που δεν μπορεί να μείνει έκθαμβος, δεν είναι παρά ένα ζευγάρι γυαλιά, που πίσω του δεν υπάρχουν μάτια».

Συνεχίζοντας την αναφορά μου για τη σχολή Ολύμπου - Γκιώνας του 1959, υπενθυμίζω, πως για τις αναρριχήσεις της Γκιώνας, τόσο κατά την περίοδο της σχολής όσο και μετά, δημοσιεύθηκε άρθρο μου στο ίδιο τεύχος του «Βουνού» τ. 210, σ. 134-142 (το αναφέρει και ο Μ. Δέφνερ στο άρθρο του).

Πριν αρχίσω την καταγραφή των αναρριχητικών διαδρομών του 1959, παραθέτω απόσπασμα από τον απολογισμό της δράσης του Ε.Ο.Σ. κατά το 1959, που δόθηκε τον επόμενο χρόνο, από τον Γεν. Γραμματέα του Κ.Σ. κ. Νάσο Τζάρτζανο, κατά τη Γενική Συνέλευση των Αντιπροσώπων των Τμημάτων του Ε.Ο.Σ. στις 24/4/60 («Το Βουνό», τ. 214, Μάϊ.-Ιούν. 1960, σ. 67) :

«Η λειτουργία της Αναρριχητικής Σχολής του Ολύμπου υπήρξεν σημαντικόν γεγονός, το οποίον ιδιαιτέρως τιμά τον Σύνδεσμόν μας. Εις την Σχολήν εδίδαξαν, ειδικώς μετακληθέντες, δύο Γάλλοι διακεκριμένοι αναρριχηταί, οι κ.κ. R. Pillas και J. Nestgen, καθώς επίσης και ο Γ. Μιχαηλίδης. Η σημασία της λειτουργίας και τα επιτεύγματα αυτής της Σχολής εξετέθησαν λεπτομερώς εις το τεύχος του περιοδικού μας, το οποίον αφιερώθη ειδικώς εις την αναρρίχησι.

Η γενομένη εις την Σχολήν εργασία εφάνει εν συνεχεία από τας αναρριχητικάς επιτυχίας των μελών που εφοίτησαν εις αυτήν. Βάσιμος ελπίς υπάρχει ότι συντόμως θα δημιουργηθή πυρήν ικανών αναρριχητών, για να επιχειρήση δυσκόλους αναρριχήσεις και εις βουνά εκτός της χώρας μας.

Πολλές από τις ορειβατικές και αναρριχητικές εκδηλώσεις των Τμημάτων του Συνδέσμου μας εξέρχονται του πλαισίου των συνήθων αναβάσεων. Αυτές εξετελέσθησαν πολλάκις με εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες.....

Κατά το διαρρεύσαν έτος το Κ.Σ. διένειμε εις πολλά Τμήματα αναρριχητικόν υλικόν, υπάρχει δε βάσιμος ελπίς ότι τούτο θα συνεχισθή και εις το μέλλον. Αναρριχητικόν υλικόν εδόθη κυρίως εις τα Τμήματα εκείνα τα οποία έλαβαν μέρος εις την λειτουργήσασαν εις τον Όλυμπον Αναρριχητικήν Σχολήν. Και άλλα Τμήματα, των οποίων τα μέλη επιδίδονται με ενδιαφέρον εις την αναρρίχησιν, θα τύχουν εις το μέλλον, το ελπίζομεν, της ιδίας ενισχύσεως. Διότι η αναρρίχησις είναι εκείνη η οποία ιδιαιτέρως διαφοροποιεί μίαν ορειβατικήν οργάνωσιν από τα φυσιολατρικά σωματεία».

Μέσα στην αναρριχητική δράση του 1959 είχαμε και τον βαρύ τραυματισμό αναρριχητού μας, μέλους τριμελούς σχοινοσυντροφιάς που πραγματοποιούσε διαδρομή στον Κούβελο του Παρνασσού. Παραθέτω το σχετικό απόσπασμα από το περιοδικό «Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1965, σ. 34 :

«Στις 7/6/59 τρεις σχοινοσυντροφιές του Σ.Ε.Ο. επιχειρούσαν διαδρομές στη Ν-ΝΔ ορθοπλαγιά του Βουρλιά Παρνασσού. Η μία από αυτές απετελείτο από δύο αναρριχητάς και μια αναρριχήτρια.

Σε μια στιγμή περί το τέλος της ημέρας μια μεγάλη πέτρα έπεσε και συνέτριψε το πόδι του Αλέκου Κοτζάμπαση που ασφάλιζε ως δεύτερος.

Καθ' όλη τη νύχτα ο συνάδελφός μας, ένας από τους καλύτερους και πιο γρήγορα εξελισσόμενους νεαρούς αναρριχητές μας, επέδειξε αφάνταστη ψυχραιμία και κουράγιο.

Το πρωί αφού τη νύχτα οι αναρριχητές του Σ.Ε.Ο. προμηθεύθηκαν το αναγκαίο υλικό απ' την Αθήνα, κατόρθωσαν να κατεβάσουν τον τραυματισμένο συνάδελφό τους (στην πλάτη του Δ. Λιάγκου) από την ορθοπλαγιά.

Οι πρώτες βοήθειες παρεσχέθησαν απ' το στέλεχος του Συνδέσμου μας ιατρόν κ. Βασιλά. Η δυσκολώτατη αυτή επιχείρησι για τα μικρά μας μέσα επιτεύχθηκε χάρις στις ορειβατικές ικανότητες και την αποφασιστικότητα των αναρριχητών του Σ.Ε.Ο. Πρόκειται για την πιο δύσκολη επιχείρησι διασώσεως που επιτεύχθηκε ποτέ στην Ελλάδα.

Η Χωροφυλακή Αραχώβης, απέδειξε προς βοήθειαν του έργου της διασώσεως, αξιέπαινη δραστηριότητα και προθυμία.

Έκτοτε και μέχρι σήμερα ο αγαπητός μας συνάδελφος εξελίχθη σ' ένα από τα πολύτιμα στελέχη του Σ.Ε.Ο. Σαν Ταμίας, και Αντιπρόεδρός του, προσέφερε και προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στον Σ.Ε.Ο. και στην ορειβατική ιδέα που υπηρετεί».

Επίσης το διάστημα 18-28/7/59, λειτούργησε στην Γκιώνα (Βαθειά Λάκκα) ορεινή κατασκήνωση και σχολή του Σ.Ε.Ο. Αθηνών κατά τη διάρκεια της οποίας παρέδωσε αναρριχητικά μαθήματα και πήρε μέρος σε αναρριχητικές διαδρομές ο μετακληθείς από τον σύλλογο Γάλλος αναρριχητής Noel Blotti.

Συνεχίζω με την αναδημοσίευση από το «Βουνό», τ. 214, Μάϊ.-Ιούν. 1960, σ. 78-79, του πιο κάτω άρθρου με τις εντυπώσεις από την Ελλάδα του Γάλλου Noel Blotti, όπως ακριβώς έκανα και για το άρθρο των R. Pillas και J. Nestgen.

Και τα δύο είχαν πρωτοδημοσιευθεί στο Δελτίο του C.A.F. Paris-Chamonix και αναδημοσιεύθηκαν μεταφρασμένα από το «Βουνό».

«**Εντυπώσεις και εντυπώσεις**.

Στις σελίδες 143-144 και 155-156 του περιοδικού μας («Το Βουνό» 1959)

δόθηκαν οι εντυπώσεις των διακεκριμένων Γάλλων αναρριχητών κ. R. Pillas και J. Nestgen, που το περασμένο καλοκαίρι ήρθαν στην Ελλάδα και πρόσφεραν τις γνώσεις τους στα μέλη του Συνδέσμου μας και έκαμαν μαζί μας αναρριχήσεις σε ελληνικά βουνά.

Την ίδια σχεδόν εποχή, κάποιοι, (σημείωση : του Σ.Ε.Ο.) που ούτε καν κατονομάζονται στις παρακάτω εντυπώσεις, κάλεσαν εδώ ένα μέλος επίσης του Τμήματος Paris-Chamonix του C.A.F., στην προσπάθεια να μη φανεί πως υστερούν σε δυνατότητες.

Τις εντυπώσεις από την εδώ διαμονή του, ο Γάλλος αυτός ορειβάτης κ. Noel Blotti, δημοσίευσε στο δελτίον του Τμήματος Paris-Chamonix του C.A.F. (τεύχος Απριλίου 1960, σελ. 8) με τον τίτλο «Histoire d' une escalade choisie....», προσφέροντας έτσι στους συναδέλφους του, που διάβασαν και τα δύο αυτά κείμενα ορειβατικών εντυπώσεων από την χώρα μας, δημοσιευμένα στο Δελτίο τους, την δυνατότητα να κάμουν συγκρίσεις, όπως και σε όλους εμάς τους άλλους.

Με την πρόθεσι αυτή, δημοσιεύουμε εδώ ακριβή μετάφρασι του σημειώματος αυτού του κ. Blotti, ώστε να υπάρχουν και στις δικές μας σελίδες και τα δύο αυτά κείμενα, για να γίνουν οι αναγκαίες εκτιμήσεις, όχι μόνον αναρριχητικών δυσκολιών, όπως παρουσιάζονται για τον ανίδεο ή καλόπιστο κοινόν, αλλά και της συμπεριφοράς ανθρώπων.

«Μου ήρθε έτσι ξαφνικά, η ιδέα να πάω για αναρρίχησι στην Ελλάδα και τα ξημερώματα, έπειτα από την τρίτη σιδηροδρομική διανυκτέρευσι ... βρίσκομαι στην Αθήνα. Οι φιλοξενούντες με περιμένουν και αρχίζουν οι συστάσεις... συμπεριλαμβανομένου και του υλικού. Όπως φαίνεται είναι πολύ λαίμαργοι για καρφιά και τεχνητή αναρρίχησι, όπως οι νεαροί μαθητευόμενοί μας, που μπήγουν ένα σωρό καρφιά πριν φθάσουν στον 5ο...

Αυτά κάνουν τα ακατάλληλα αναγνώσματα! (Στο τέλος της διαμονής μου θα μου χαρίσουν όλες τις φωτογραφίες που τράβηξαν του ταπεινού εαυτού μου... φωτογραφίες που σε κάνουν να πιστεύεις πως τα ελληνικά βουνά έχουν μόνον αρνητικά περάσματα) (sic).

Φεύγουμε όμως πολύ γρήγορα για το βουνό, αφού φαίνεται πως τα αρχαία ερείπια δεν παρουσιάζουν αναρριχητικό ενδιαφέρον, είναι δε και πολλά. Μόλις περάσουμε τις μεγάλες πόλεις, οι δρόμοι μοιάζουν με της Σαχάρας. Ο οδηγός του λεωφορείου ανοίγει ένα απαίσιο μεγάφωνο: δεν υπάρχει τίποτα παρόμοιο, από δύο ώρες λειτουργίας, για να γίνουν τα ταρακουνήματα πιο υποφερτά....

Με οδηγούν στους πρόποδες μιας μεγάλης ορθοπλαγιάς, όπου πρέπει (sic) να «βγει» οπωσδήποτε μια «πρώτη» διαδρομή. Πολύ ευγενείς! Σύμφωνα με τις πληροφορίες θα είναι σκληρή.... γι' αυτό ....οι προετοιμασίες και οι πελώριοι σάκκοι. Διαλέγω τον σύντροφο της σχοινοσυντροφιάς μου και ξεκινάμε.... Πορεία για να πλησιάσουμε δέκα λεπτά. Και έπειτα στάσι για ξεκούρασι άλλα δέκα λεπτά.... Ξαναφεύγουμε.... Στη δεύτερη στάσι γευόμαστε ένα τεράστιο καρπούζι, που το βάλαμε να δροσιστεί στο νερό..... Δεν έχω αντιρρήσεις και ακολουθώ την κίνησι αυτού του νέου για μένα ρυθμού. Πρέπει να πω ότι Ελλάδα και Σαμονί δεν συγκρίνονται. Έτσι λοιπόν, προσαρμόζομαι... άσχημα.

Επί τέλους, μόνον δέκα λεπτά ακόμη και αρχίζει η αναρρίχησις. Η παρέα σκορπίζεται στα γύρω και μένουμε οι δυό μας, χωρίς κοινή γλώσσα (!) και με 50

καρφιά... Η μεγάλη περιπέτεια αρχίζει! Ξεκινώ για το πρώτο μέρος, κάνω ό,τι μπορώ από την αρχή, αλλά μαζί αρχίζει και το τσίρκο... μπήγω ένα καρφί, βλέπω τον σύντροφό μου, αυτός χαμογελάει, σηκώνω από την ανάποδη το χέρι μου στο κούτελό μου και το κουνάω στο κενό, γουρλώνοντας τα μάτια μου και κάμπτοντας συγχρόνως τα μπράτσα και τους ώμους μου, για να υποδείξω την συνέχεια του περάσματος... Και όλα αυτά για να του δώσω να καταλάβει πως είναι δύσκολο και πως πρέπει να προσέξει... αλλά δεν γίνεται τίποτα, δεν καταλαβαίνει καθόλου.

Μου είχαν, βέβαια, δώσει πριν φύγω ένα μικρό λεξικό, με τις ελληνικές λέξεις που αντιστοιχούν στις δικές μας: σχοινί, καρφώνω, ασφαλίζω, απότομα, μαλακά.... αλλά δεν υπήρχαν αυτές που ήθελα να πω: κάνει ζέστη, διψάω, σταματάμε; κατεβαίνουμε; είναι κουτό πράγμα η αναρρίχησις... και πολλά άλλα παρόμοια.

Παρ' όλα αυτά προχωρούμε, εγώ κάνοντας χειρονομίες, εκείνος αναθεματίζοντας μόνο του (αυτός ο Έλληνας δεν έχει το χάρισμα να μιμείται). Αλλά λίγο - λίγο η συνομιλία αρχίζει να γίνεται ενδιαφέρουσα. Μας λυπήθηκαν οι Θεοί, αναλαμπές μεγαλοφυίας μας έρχονται, μαθαίνω την πρώτη μου ελληνική λέξι: «petra», χάρις σε μερικά αγριοκάτσικα που τριγύριζαν πάνω από τα κεφάλια μας, έπειτα «kalimera», χάρις σ' έναν περαστικό βοσκό. Κατορθώσαμε να κάνουμε κριτική των δυσκολιών της διαδρομής με δυο λέξεις σε κοινή μας χρήση: efcolo και discolo.

Φτάνουμε στην ευεργετική και φιλόξενη σκιά ενός δένδρου. Δύσκολο να ξαναβγούμε μέσα στο καταμεσήμερο και με τον ήλιο που χτυπά κατακέφαλα. Ας είναι. Δεν κοιμόμαστε μια - δυο ώρες; .... Και ο ήλιος έγυρε. Πρέπει να συνεχίζουμε μ' αυτά τ' αναθεματισμένα 50 καρφιά. Οι μυς μου είναι κουρασμένοι και το μυαλό μου επίσης, χωρίς αμφιβολία, γιατί από την υπόλοιπη ημέρα δεν θα καταλάβω τίποτα πιά! Αναγκαστικά, οι εντυπώσεις μου πάντα οι ίδιες, γίνονται τόσο μονότονες... και καθένας μας μουρμουρίζει για λογαριασμό του. Το φτάσιμό μας στην κορυφή επισφραγίζεται με το χάσιμο του λεξικού μου. Όλα τελείωσαν: η τρεμουλιαστή φλόγα του διαλόγου μας σβήνει και κατεβαίνουμε μέσα στη σιωπή, να συναντήσουμε τους μικρούς μας συντρόφους, που μας περιμένουν για άλλες περιπέτειες».

Αναρριχητική Σχολή Ολύμπου 1959: Γ. Μιχαηλίδης, Κ. Ζολώτας και στο μέσον οι Γάλλοι εκπαιδευτές

Οι αναρριχήσεις του 1959

1. 25/3/59 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Κούβελος, ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Μ. Παυλίδης - Α. Νικολάου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 450μ. («Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 114-116, σ. 14).

2. 12/4/59 ΒΕΡΜΙΟ. Κορυφή Υπαπαντή, ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Ι. Αποστολίδης - Κ. Αποστολίδης - Σ. Στούμπος. Βαθμός Μέχρι περάσματα V βαθμού, υψομ. διαφορά 130μ. («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 11).

3. 2/5/59 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Κορυφή Κόρακας, ανατολική ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Μιχαηλίδη - Τσαμακίδη 1958. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Η. Καμπανέλος - Θ. Τερζής. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Αθλητική Ηχώ» 12/5/59).

4. 3/5/59 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Κορυφή Μεγάλη ή Κεντρική Σούφλα, νότια ορθοπλαγιά. Παραλλαγή της διαδρομής Μιχαηλίδη - Λιάγκου 1958.
Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Η. Καμπανέλος - Θ. Τερζής. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη, υψ. διαφορά 250μ. («Αθλητική Ηχώ» 12/5/59).

5. 3/5/59 ΚΟΖΙΑΚΑΣ. Κεντρικό Μυτίκι (Νότια του χωριού Ελάτη), ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Ί. Μπότσα - Χ. Δεληγραμμάτικα. Βαθμός Δύσκολη, υψ. διαφορά 450μ. («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 11).

6. 31/5/59 ΠΑΡΝΗΘΑ. Κορυφή Μεγάλο Αρμένι, βόρεια ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Σ. Δαμαλάς - Α. Ανδροβιτσανέα - Σ. Παπαδημητρίου. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη, υψομ. διαφορά 150μ. («Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 117-119, Αύγ.- Οκτ. 1959, σ. 17).

7. 7/6/59 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Κούβελος, ΝΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Χ. Δελαγραμμάτικα - Π. Ηλιόπουλος. Βαθμός Δύσκολη, υψ. διαφορά 550μ. («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 12).

8. 28-29/6/59 ΓΚΙΩΝΑ. Ανώνυμες κορυφές, δυτική ορθοπλαγιά, από Πλάκα Συκιάς. Ξεκίνημα από θέση «Δεσπότη Βαρκά». Πρώτη προσπάθεια. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Λ. Λεοντιάδης - Μ. Παρασκευαΐδης. Μη ολοκληρωμένη διαδρομή. Ένα «μπιβουάκ» στην Πλάκα. Κατάβαση με αλλεπάλληλα ραπέλ («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 136).

9. 5/7/59 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Μιχαηλίδη - Πινάτση 1955. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Έθνος» 9/7/59).

10. 19/7/59 ΧΕΛΜΟΣ. Κορυφογραμμή Στεφάνι. Πέρασμα του Χτενιού από ΝΑ προς ΒΔ. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιές : 1. Γ. Μιχαηλίδης - Μ. Παρασκευαΐδης - Σ. Μπαλτόπουλος, 2. Λ. Λεοντιάδης - Δ. Τσαντίλης - Ν. Βεντούρας. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη («Το Βουνό», τ. 209, Ιούλ.-Αύγ. 1959, σ. 119).

11. 20/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πυραμίδα, Β-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από Βαθειά Λάκκα. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Δ. Κυριακού. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 300μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1959).

12. 23/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά.

Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από «Λάζου». Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Χ. Δελαγραμμάτικα - Δ. Κυριακού. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη ανώτερο όριο, υψομ. διαφορά 600μ., («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1959).

13. 24/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από «Λάζου». Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Σ. Αντύπας. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 800μ. («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 12).

14. 24/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη, ΒΔ ορθοπλαγιά. Ξεκίνημα από «Δεσπότη Βαρκά». Σχοινοσυντροφιά : N. Biotti - Δ. Λιάγκος. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 1.100μ.

Στη συνέχεια των τεχνικών στοιχείων αυτής της διαδρομής αντιγράφω από το περιοδικό «Ορειβασία», τ. 4, Απρ. 1979, σ. 13-14 και τα εξής συμπληρωματικά : *«Προηγουμένως η σχοινοσυντροφιά είχε αποπειραθεί μια κατ' ευθείαν διαδρομή της Πλάκας Συκιάς, την οποία εγκατέλειψε (ελλείψει καρφιών γκολό), μετά 100μ. περίπου (V βαθμός), αφήνοντας καρφιά επί τόπου. Η απόπειρα αυτή βρίσκεται λίγο δεξιότερα από τις δύο απόπειρες και την τελική διαδρομή Μιχαηλίδη - Λεοντιάδη 1959»* («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 12).

15. 25/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πυραμίδα, Β-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από Βαθειά Λάκκα. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Σ. Παγανόπουλος. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 500μ. («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1965, σ. 13).

16. 25/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πυραμίδα, ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από «Λάζου». Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Χ. Δελαγραμμάτικα - Γ. Γεωργιάδης. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη, υψομ. διαφορά 550μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1959).

17) 25/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πυραμίδα, Β-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από Βαθειά Λάκκα. Σχοινοσυντροφιά : N. Biotti - Γ. Τσαμακίδης. Βαθμός Πολύ Δύσκολη ανώτ. όριο, υψομ. διαφορά 500μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1959).

18. 26/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πυραμίδα, Β-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Δ. Λιάγκος - Σ. Παγανόπουλος. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 500μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1959).

19. 26/7/59 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Ραϊδόλακκα, ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 500μ. («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1965, σ. 13).

20. 28/7/59 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Μαύρα Λιθάρια, ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 250μ. περίπου («Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 253, Ιαν.-Μάρτ. 1971, σ. 25).

21. 11/8/59 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Έξοδος στο ορόσημο του 4ου πύργου. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Ζολώτας - Ν. Καραπατάκης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 209, Ιούλ.-Αύγ. 1959, σ. 113).

22. 11/8/59 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Παραλλαγή της διαδρομής Avanzo - Mussafia - Trevisini 1938. Σχοινοσυντροφιά: J. Nestgen - Μ. Παρασκεαΐδης - Λ. Λεοντιάδης. Βαθμός

Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 129).

23. 11/8/59 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934. Σχοινοσυντροφιά : R. Pillas - Ε.. Τσακιράκης - Θ. Χύτας. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 129).

24. 15/8/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη, ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από «Δεσπότη Βαρκά». Σχοινοσυντροφιά : J. Nestgen - Ν. Καραπατάκης - Δ. Τσαντίλης. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη έως Δύσκολη, υψομ. διαφορά 1.100μ. («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 135-142).

25. 15-16/8/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη, ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή, ξεκίνημα από «Δεσπότη Βαρκά». Σχοινοσυντροφιά : R. Pillas - Ε. Τσακιράκης - Χ. Σταματίου. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 1.100μ. Ένα «μπιβουάκ» στην ορθοπλαγιά («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 135 και 141-142).

26. 15-17/8/59 ΓΚΙΩΝΑ. Ανώνυμες κορυφές, ΒΔ-Δ ορθοπλαγιά από Πλάκα Συκιάς. Ξεκίνημα από «Δεσπότη Βαρκά» (2η, τριήμερη, προσπάθεια). Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Λ. Λεοντιάδης - Μ. Παρασκευαΐδης. Βαθμός Εξαιρετικά Δύσκολη. Μη ολοκληρωμένη διαδρομή. Δύο «μπιβουάκ», στα τοιχώματα της Πλάκας. Κατάβαση με αλλεπάλληλα ραπέλ («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 135 και 139-141).

27. 13/9/59 ΒΑΡΑΣΟΒΑ. Κύρια κορυφή, ΝΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Βασιλόπουλος - Λ. Λεοντιάδης - Μ. Παρασκευαΐδης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 580μ. («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 145-148).

28. 21/9/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Τραγονόρος, ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Ξ. Μπαμπούρας - Μ. Παυλίδης - Α. Νικολάου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 250μ. («Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 120-121, σ. 12).

29. 26-27/10/59. ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ανώνυμη, ΒΔ-Δ ορθοπλαγιά από Πλάκα Συκιάς. Ξεκίνημα από «Δεσπότη Βαρκά» (3η, διήμερη, προσπάθεια). Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Λ. Λεοντιάδης. Βαθμός Εξαιρετικά Δύσκολη. Πρώτη ολοκληρωμένη διαδρομή. Ένα «μπιβουάκ» πάνω στην ορθοπλαγιά («Το Βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 135, και 139-141).

Η πρόοδος της Ελληνικής αναρρίχησης συνεχίστηκε και το 1960 αργά αλλά σταθερά. Έτσι, είχαμε τη 2η Πανελλήνια Αναρριχητική Σχολή στη Γκιώνα, που διοργανώθηκε από τον Ε.Ο.Σ., καθώς επίσης και την πραγματοποίηση 14 αναρριχητικών διαδρομών στα Ελληνικά βουνά από αναρριχητές του Ε.Ο.Σ. Αθηνών, Σερρών, Πατρών και του Σ.Ε.Ο. Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Από τις 14 αυτές αναρριχήσεις (αριθμός βέβαια μειωμένος έναντι του περυσινού) μία έγινε από δύο σχοινοσυντροφιές και άλλη από τρεις. Επίσης μία σχοινοσυντροφιά αποτελείτο από ξένους ενώ μια άλλη ήταν μικτή.

Αρχίζω με την αναρριχητική Σχολή, παραθέτοντας το σχετικό δημοσίευμα του Μ.Ο.Δ. από το «Βουνό», τ. 215, Ιούλ.-Αύγ. 1960, σ. 116 :

«Η Αναρριχητική Σχολή της Γκιώνας.

Για την πρώτη πολυήμερη Αναρριχητική Σχολή που λειτούργησε τον Αύγουστο του 1959 στον Όλυμπο, δημοσιεύτηκε εκτεταμένο άρθρο εις το «Βουνό» πέρυσι (σ. 123-133). Την ίδια εποχή εφέτος, λειτούργησε ανάλογη Σχολή στην περιοχή της Γκιώνας. Η Σχολή εγκαταστάθηκε στη βάσι της δυτικής ορθοπλαγιάς της Γκιώνας, μισή ώρα έξω από το χωριό Συκιά και διήρκεσε από τις 7 έως τις 15 Αυγούστου.

Διευθυντής και καθηγητής της Σχολής ήταν ο Γιώργος Μιχαηλίδης, στον οποίον εφέτος ανετέθη από το Κ.Σ. όλο το βάρος της οργανώσεως και της λειτουργίας της Σχολής.

Και εφέτος διδάχθηκε συστηματικά η τεχνική του βράχου (ελεύθερη και τεχνητή αναρρίχησις), θεωρητικά και πρακτικά. Η πρακτική διδασκαλία εγίνετο κάθε ημέρα, από το πρωί ως το μεσημέρι, στις γύρω ορθοπλαγιές, με διαδρομές σχολής.

Η θεωρητική διδασκαλία γινόταν τις απογευματινές ώρες στην Κατασκήνωσι. Συστηματικά τα μαθήματα παρακολουθούσαν οι Ν. Βεντούρας, Θωμ. Κακουλίδης, Α. Καραμήτσας, Ευάγ. Μάιδος, Δημ. Τσαντίλης και Καίτη Μιχαηλίδου - του Τμήματος Αθηνών, οι Β. Γιάτσιος, Π. Μπακάλης, Σ. Χατζηλουκάς - του Τμήματος Σερρών και ο Μ. Κότταρης του Τμήματος Πατρών.

Όπως και πέρυσι υπήρχε και εφέτος κανονικό συσσίτιο, που χάρις στο χαμηλότερο υψόμετρο και την γειτνίασι του χωριού ήταν και καλύτερο.

Και η εφετεινή Σχολή απέδωσε ικανοποιητικούς καρπούς, που τους αποδεικνύει και η πραγματοποιηθείσα νέα διαδρομή, από δύο σχοινοσυντροφιές, της οποίας την περιγραφή βλ. στις σελ. 101-104 του τεύχους αυτού, καθώς επίσης το γεγονός, ότι διάφορα Τμήματα ζήτησαν να επαναληφθή η λειτουργία της κοντά τους.

Τις τελευταίες ημέρες της λειτουργίας της Σχολής έφθασαν εκεί και δύο 12μελείς ομάδες, η μία που ανέβηκε στην κορυφή της Γκιώνας από την Σεγδίτσα και η άλλη που ήλθε απ' ευθείας εκεί και παρακολούθησε την λειτουργία της Σχολής».

Συνεχίζω με την παρουσίαση διαφόρων δημοσιευμάτων του 1960.

«Το Βουνό», τ. 213, Μάρτ.-Απρ. 1960, σ. 62 :

«**Ομάς Αναρριχητών**. *Στις 22 Μαρτίου έγινε η Γενική Συνέλευσις της Ομάδος Αναρριχητών που κατά το 1959 πραγματοποίησε αρκετές πρώτες δύσκολες αναρριχητικές διαδρομές, στον Όλυμπο, στη Γκιώνα, την Βαράσοβα κ.ά. βουνά. Απεφασίσθη η επέκτασις της δράσεως της Ομάδος και σε αναβάσεις δυσκόλων βουνών το χειμώνα και στο εξωτερικό.*

Έφορος της Ομάδας εξελέξη ο Γ. Μιχαηλίδης, γραμματεύς ο Σ. Βασιλόπουλος, διαχειριστής ο Λ. Λεοντιάδης και μέλος ο Μιχ. Χριστοδούλου. Στη Δ.Ε., συμμετέχει και ο Έφορος του Τμήματος Κ. Ζάππας».

«Το Βουνό», τ. 214, Μάϊ.-Ιούν. 1960, σ. 84 :

«**Ομάς Αναρριχητών.** *Στις 3 Μαΐου πραγματοποιήθηκε η έκτακτη Γενική Συνέλευσις, με θέμα την ανασυγκρότησι της Ομάδας και την επέκτασι της δράσεως της. Επροτάθη η μετονομασία της σε «Ομάδα Δυσκόλων Ορεινών Αναβάσεων». Οι αναρριχηταί συνέχισαν τις προπονήσεις τους στο Άρμα και το Φλαμπούρι».*

«Το Βουνό», τ. 214, Μάϊ.-Ιούν. 1960, σ. 84 :

«Τμήμα Θεσσαλονίκης. Ομάς Σπηλαιολόγων - Αναρριχητών. *Η Ομάδα των σπηλαιολόγων - αναρριχητών πραγματοποίησε εξερεύνησι σπηλαίου περί του οποίου εν καιρώ θα δοθούν σχετικά στοιχεία. Έγιναν επίσης και διάφορες ασκήσεις αναρριχήσεως».*

Το Φεβρουάριο του 1960 χάσαμε τον Γιάννη Πετρόχειλο. Ορειβάτης - αναρριχητής από πριν τον τελευταίο πόλεμο, με αναβάσεις στις Άλπεις (Μοντ Μπλαν, Μόντε Ρόζα κλπ.) και αναρριχήσεις στα Βαρδούσια κλπ., ήταν από τους πρόδρομους της αναρρίχησης στην Ελλάδα. Μεταπολεμικά ο Πετρόχειλος συνέχισε την δραστηριότητά του τόσο στην αναρρίχηση (Γκιώνα από την πλευρά της Συκιάς, Άρμα κ.α.), όσο και στις σκληρές αναβάσεις (Μύτικας χειμερινή, με μπιβουάκ στους πάγους λίγα μέτρα πριν την κορυφή κ.α.).

Πρώτος πρόεδρος του Σ.Ε.Ο. κατά την ίδρυσή του. Αργότερα τον απορρόφησε η Σπηλαιολογία όπου και εκεί διέπρεψε στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Πρέπει να πω πως ο Γιάννης εκτός από φίλος και σχοινοσύντροφός μου σε σκληρές αναβάσεις, καθώς και σε εξερευνήσεις σπηλαίων, υπήρξε για μένα από τους πρώτους δασκάλους μου - ύστερα από τον Ιάκωβο Σαντοριναίο - που μου δώσανε τα πρώτα μαθήματα τεχνικής βράχου. Και στους δύο οφείλω τιμή και ευγνωμοσύνη.

Οι αναρριχήσεις του 1960

1. 8/5/60 ΔΙΡΦΗ. Πρόβουνο «Βράχος Άνω Στενής», ΒΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου. Βαθμός Πολύ Δύσκολη ανώτερο όριο, περάσματα Α1 και Α2, υψομ. διαφορά 120μ . (εφημ. «Αθλητική Φωνή» 27/6/60).

2. 5/6/60 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Μιχαηλίδη - Πινάτση 1955. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου - Β. Μωϋσιάδης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. (εφημ. «Αθλητική Φωνή» 27/6/60).

3. 5-7/6/60 ΑΘΩΣ. Ψηλότερη κορυφή, ΝΔ ορθοπλαγιά (Αγ. Παύλου). Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Ι. Αποστολίδης - Ε. Αρβανιτίδης. Βαθμός Δύσκολη, δύο «μπιβουάκ» στην ορθοπλαγιά («Εκδρομικά Χρονικά», Ιούλ. 1960).

4. 6/6/60 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Avanzo - Mussafia - Trevisini 1938. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου - Β. Μωϋσιάδης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. (εφημ. «Αθλητική Φωνή» 27/6/60).

5. 6/6/60 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πύργος, ανατολική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 300μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Απρ.-Ιούν. 1960).

6. 7/6/60 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, βόρεια κόψη. Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου. Βαθμός Πολύ δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. (εφημ. «Αθλητική Φωνή» 27/6/60).

7. 12/6/60 ΧΕΛΜΟΣ. Κορυφή Νεραϊδόραχη, ανατολική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή «direttisima». Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Λ. Λεοντιάδης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 700μ. («Το Βουνό», τ. 215, Ιούλ.-Αύγ. 1960, σ. 98-102).

8. 19/7/60 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Παραλλαγή της διαδρομής Μιχαηλίδη - Πινάτση 1955. Σχοινοσυντροφιά : J. Riera - J. Ylla. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 216, Σεπτ.-Οκτ. 1960, σ. 142).

9. 12/8/60 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Ξεροβούνι (ή Βουνό της Συκιάς), ΝΔ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιές : 1) Γ. Μιχαηλίδης - Καίτη Μιχαηλίδου - Δ. Τσαντίλης, 2) Στ. Χατζηλουκάς - Μ. Κότταρης - Π. Μπακάλης, 3) Β. Γιάτσιος - Θ. Κακουλίδης - Ν. Βεντούρας. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 215, Ιούλ.-Αύγ. 1960, σ. 104).

10. 14/8/60 ΓΚΙΩΝΑ. Ανώνυμη κορυφή κεντρικής κορυφογραμμής, ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Ξεκίνημα από «Δεσπότη Βαρκά» (αριστερά από την Πλάκα Συκιάς). Σχοινοσυντροφιές : 1) Γ. Μιχαηλίδης - Καίτη Μιχαηλίδου - Ευ. Μάϊδος, 2) Στ. Χατζηλουκάς - Π. Μπακάλης - Β. Γιάτσιος. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 1.100μ. («Το Βουνό», τ. 215, Ιούλ.-Αύγ. 1960, σ. 101-104).

11. 25-26/8/60 ΤΥΜΦΗ. Κορυφή Γκαμήλα, ανατολική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : G. Magnone - Σπ. Αντύπας. Βαθμός Πολύ Δύσκολη ανώτερο όριο, υψομ. διαφορά 450μ., ένα «μπιβουάκ» στην ορθοπλαγιά («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 28-29).

12. 29-30/10/60 ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ. Κορυφή Γκίγκιλος, βόρεια ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Θ. Ιγγλέσης. Βαθμός Πολύ Δύσκολη κατώτερο όριο, υψομ. διαφορά 850μ., ένα «μπιβουάκ» στην ορθοπλαγιά («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 31-32).

13. 29-30/10/60 ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ. Κορυφή Γκίγκιλος, ΒΔ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Ο. Κωλέτης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαδρομή 950μ., ένα «μπιβουάκ» στην ορθοπλαγιά («Ορειβασία», τ. 2, Οκτ. 1966, σ. 15).

14. 13/11/60 ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ. Κορυφή Μαλεβός, ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Ίντα Μπότσα. Βαθμός Έως πολύ δύσκολη, υψομ. διαφορά 150μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιαν.-Μάρτ. 1961).

Πριν προχωρήσω θα παραθέσω μικρό απόσπασμα από τον απολογισμό δράσης του Ε.Ο.Σ. το 1960 όπως δόθηκε αυτός από τον Γεν. Γραμματέα του Κ.Σ. κ. Νάσο Τζάρτζανο κατά τη Γενική Συνέλευση των Αντιπροσώπων του Ε.Ο.Σ. στις 15 Απριλίου 1961 στη Χαλκίδα («Το Βουνό», τ. 220, Μάϊ.-Ιούν. 1961, σ. 67) :

«Το Κ.Σ. οργάνωσε με μεγάλην επιτυχίαν δύο σημαντικάς ορειβατικάς εκδηλώσεις: την 20ήν Πανελλήνιον Ορειβατικήν Συγκέντρωσιν και την Αναρριχητικήν Σχολήν. Η απήχησις της πρώτης υπήρξε τοιαύτη ώστε να ξεπεράση τα όρια της ορειβατικής μας οικογενείας και να αποτελέσει μίαν σοβαράν τουριστικήν εκδήλωσιν, με τους συγκεντρωθέντας εις τας κορυφάς του Ολύμπου, από κάθε γωνίαν ελληνικής γης, 300 περίπου ορειβάτας. Η Αναρριχητική Σχολή εξ' άλλου, η οποία κατά το παρελθόν έτος ελειτούργησεν

εις την Γκιώναν, υπό την διεύθυνσιν του πεπειραμένου Έλληνος αναρριχητού Γ. Μιχαηλίδη, έδωσε την ευκαιρία εις μέλη μας της νέας γενεάς να εκπαιδευθούν εις την νέαν τεχνικήν, του τόσον πολυτίμου δια την ορειβασίαν κλάδου της αναρριχήσεως. Τα θεμέλια τα οποία ετέθησαν το 1959, με την λειτουργίαν της πρώτης μεγάλης Αναρριχητικής Σχολής εις Όλυμπον και τα πολύτιμα διδάγματά της, παρουσία των δύο Γάλλων διακεκριμένων ορειβατών Rene Pillas και Jacques Nestgen, απέδωσαν πολυτίμους καρπούς».

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές, έγιναν από το Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης μία αναρριχητική σχολή στον Ομβρενό (15/2/59), αναρριχητικές ασκήσεις στον Άγιο Γεώργιο στα Κερδύλια (25/3/59), καθώς και μία πρώτη αναρρίχηση στον Άθω (;/4/59) από τους Ι. Αποστολίδη, Γ. Χανίδη, Σ. Στούμπο και Κ. Αποστολίδη.

Αναρριχητικές διαδρομές έγιναν ακόμη στις :

21/6/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Πυραμίδα, Β-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή από Βαθιά Λάκκα, IV+. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Ί. Μπότσα - Δ. Κυριακού.

23/7/59 ΓΚΙΩΝΑ. Κορυφή Φούρκα - Πυραμίδα, Β-ΒΔ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 200μ., III. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Κυριακού - Σ. Παγανόπουλος.

13/11/60 ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ. Κορυφή Μαλεβό, ΒΑ ορθοπλαγιά/κόψη. Πρώτη διαδρομή, 150μ., IV+. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Ί. Μπότσα.

Επίσης διάφορες αναρριχήσεις έγιναν και σε χαμηλά βουνά, όπως στα Όνεια όρη (30/8/59) και στη Μονεμβασιά (6/6/60) από μέλη του Σ.Ε.Ο. Αθηνών, και στο Μεγάλο Αρμένι της Πάρνηθας (31/5/59) από μέλη του Πεζοπορικού.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1961 - 1962

Στο τομέα των αναρριχητικών διαδρομών, το 1961, είχαμε 15 αναρριχήσεις από μέλη Τμημάτων του Ε.Ο.Σ. : Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Σερρών, Πατρών, Λιτοχώρου, των «Δυνάμεων Καταδρομών» και του Σ.Ε.Ο. : Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Επίσης λειτούργησαν και οι κατά τόπους σχολές του Ε.Ο.Σ. Αθηνών και Θεσσαλονίκης, του Σ.Ε.Ο. Αθηνών και Θεσσαλονίκης, του Πεζοπορικού Ομίλου Αθηνών και της Ε.Ο.Φ.

Άλλα αναρριχητικά γεγονότα του 1961 ήταν η αποστολή στο Chamonix του Κώστα Πινάτση για να πάρει μέρος σε αναρριχητικές διαδρομές στις Άλπεις, η μετάβαση του γράφοντος στην Πάτρα για εκπαιδευτική προσφορά κ.ά.

Το κορυφαίο γεγονός του 1961 αποτέλεσε και πάλι η λειτουργία της ετήσιας πανελλήνιας αναρριχητικής σχολής του Ε.Ο.Σ., τρίτης κατά σειρά. Στο «Δελτίον Πληροφοριών» του Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών, τ. 17, Οκτ.-Νοέμ. 1961, σ. 1 διαβάζω :

«Ένα από τα σημαντικώτερα ορειβατικά γεγονότα του περασμένου διμήνου ήταν η λειτουργία το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου, της Αναρριχητικής Σχολής στον Όλυμπο. Στην σχολή αυτή έλαβαν μέρος μέλη των διαφόρων Τμημάτων του Ε.Ο.Σ., την οργάνωσι όμως ανέλαβαν κατ' εντολήν του Κ.Σ. μέλη του Ο.Δ.Ο.Α. του Τμήματος Αθηνών. Σχετικά θα δημοσιευθούν στο «Βουνό» από τον αρχηγό - διευθυντή της Σχολής κ. Γ. Μιχαηλίδην. Πραγματοποιήθηκαν ενδιαφέρουσες αναρριχητικές διαδρομές στο Στεφόνι.».

Οι εργασίες της Σχολής αυτής, καθώς και πολλά τεχνικά στοιχεία καταγράφονται σε μακροσκελές άρθρο του υποφαινόμενου με τίτλο «**Η Γ' Αναρριχητική Σχολή στον Όλυμπο. Διαπιστώσεις, προβλήματα και συμπεράσματα**» που δημοσιεύθηκε στο «Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 130-139. Αντιγράφω τμήμα από τον πρόλογο :

«Το πρώτο δεκαπενθήμερο του περασμένου Αυγούστου, λειτούργησε και πάλιν η καθιερωμένη ετήσια Αναρριχητική Σχολή, που διοργανώνει το Κεντρικόν Συμβούλιον του Συνδέσμου μας. Η εφετεινή Σχολή, τρίτη κατά σειράν, εγκατεστάθη στον Όλυμπο, στο οροπέδιο του Προφήτη Ηλία, στο ίδιο ακριβώς σημείο που είχαν στηθεί τα αντίσκηνα της πρώτης, το 1959. Η περυσινή δεύτερη Σχολή, έγινε, ως γνωστόν, στην Γκιώνα, με κατασκήνωσι στη βάσι της Δ. ορθοπλαγιάς της, έξω από το χωριό Συκιά.

Εφέτος, η πείρα των δύο προηγουμένων Σχολών βοήθησε στο να αποφευχθούν τυχόν λάθη, έτσι ώστε η επιτυχία σε ορισμένους τομείς, όπως στον επισιτιστικό κ.τ.λ. να είναι μεγαλύτερη. Από απόψεως συμμετοχής ορειβατών, ο αριθμός ήταν μεν μεγαλύτερος από τη Σχολή της Γκιώνας, υστερούσε όμως από τον αριθμό του 1959 στον Όλυμπο όπου φθάσαμε τους 32. Εφέτος δεν ξεπεράσαμε τους 17. Οι Δυνάμεις Καταδρομών, που συνεργάζονται στενά με τον Ε.Ο.Σ. έδωσαν και εφέτος το παρόν, με αντιπρόσωπο έναν μόνιμο υπαξιωματικό. Δυστυχώς, λόγοι υπηρεσιακοί δεν επέτρεψαν την συμμετοχή ενός ακόμη μονίμου υπαξιωματικού, που επρόκειτο επίσης να συμμετάσχει. Στη Σχολή του 1959 τα Λ.Ο.Κ. έλαβαν μέρος με διμελή ομάδα.

Εκεί που υπερείχαμε εφέτος ήταν ο αριθμός των εκπροσώπων του ωραίου φύλου. Είχαμε τρεις αναρριχήτριες, ενώ τα δύο προηγούμενα χρόνια μόλις από μία. Τα μέλη του Ε.Ο.Σ. που συμμετείχαν στην Σχολή του Ολύμπου, ήσαν τα εξής: Τμήμα Αθηνών : Νίνα Κωσταρέ, Δέσποινα Μαλκότση, Κλειώ Σίνα, Μ. Ιδοσίδης, Θωμ. Κακουλίδης, Α. Καραμήτσας, Ευάγ. Μάϊδος, Γ. Μιχαηλίδης. Δυνάμεις Καταδρομών : Τ. Μπαλτούμης. Τμήμα Σερρών : Α. Ατζάρας, Ν. Κυριακίδης, Σ. Χατζηλουκάς. Τμήμα Θεσσαλονίκης : Κ. Σφύκας, Θ. Χύτας. Ομάς Λιτοχώρου : Α. Βούρος, Κ. Ζολώτας. Τμήμα Πατρών : Μ. Κότταρης.....

Η Σχολή έγινε για προχωρημένους αναρριχητάς, για να τελειοποιήσουν την τεχνική τους και να κατατοπισθούν με τις νέες εξελίξεις, που δοκιμάστηκαν τα τελευταία χρόνια σε ελληνικές ορθοπλαγιές. Όμως, εκτός από προχωρημένους είχαμε και λίγους αρχαρίους, οι οποίοι με την πολύωρη καθημερινή επαφή τους με τον βράχο, κατατοπίστηκαν πολύ γρηγορότερα απ' ό,τι περιμέναμε. Αυτό βέβαια οφείλετο και σε άλλο λόγο : Πριν έρθουν στη Σχολή είχαν γνωρίσει και αγαπήσει το βουνό, ανεβαίνοντας σε κορυφές από τον εύκολο δρόμο. Δηλαδή πρώτα πέρασαν από το στάδιο των απλών αναβάσεων και ύστερα τους γεννήθηκε η επιθυμία να παρακολουθήσουν μαθήματα αναρριχήσεως. Έτσι, η αναρρίχησις ήταν γι' αυτούς η φυσική ορειβατική τους εξέλιξις.

Οι λίγοι αυτοί αρχάριοι πήραν κατά το διάστημα της Σχολής στερεές βάσεις, με τις οποίες θα ξεκινήσουν για την αναρριχητική τους καριέρα. Έτσι μια ημέρα, όταν θα αποκτήσουν και την πείρα, θα είναι πια οι ολοκληρωμένοι ορειβάτες μας. Πρέπει να ξέρουν όμως πως αυτήν την πείρα κανείς δεν την αποκτά παρακολουθώντας σχολές ή διαβάζοντας αναρριχητικά κείμενα, αλλά μόνον πραγματοποιώντας αναρριχητικές διαδρομές σε δύσκολα βουνά.

Τόσον οι λίγοι αρχάριοι, όσον και οι προχωρημένοι, όλοι νεαροί στην ηλικία, έζησαν το δεκαήμερο διάστημα των ασκήσεων μέσα σε μια καθαρά ορειβατική ατμόσφαιρα συναδελφώσεως, αλληλεγγύης και αγάπης. Πειθαρχικοί, προσεκτικοί και μετρημένοι επάνω στον βράχο, αφωσιωμένοι στη δουλειά τους, σεμνοί, χωρίς εγωϊσμούς, έδειξαν πως έχουν την κατάλληλη ορειβατική αγωγή. Ακόμα απέδειξαν πως έχουν συλλάβει το πραγματικό νόημα της ορειβασίας και την πραγματική αποστολή της Σχολής.

Αλοίμονο στην ορειβασία του τόπου εκείνου όπου οι ορειβάτες δεν ένοιωσαν πως η τεχνική της αναρριχήσεως αποτελεί μόνον το μέσον για την κατάκτησι του δύσκολου βουνού. Αλοίμονο στην ελληνική ορειβασία, αν ποτέ εισχωρήσουν άτομα χωρίς την αγνή ορειβατική νοοτροπία. Άτομα που θα σκαρφαλώνουν στο βουνό, όχι για το βουνό, αλλά μόνο για να αναρριχηθούν, που θα βλέπουν το βουνό σαν αθλητικό πεδίο και τόπον συναγωνισμού, με επιδόσεις, πρωταθλήματα και ρεκόρ. Άτομα με παρόμοια νοοτροπία είναι ανεπιθύμητα στην ορειβατική μας οικογένεια, γιατί αργά ή γρήγορα θα μολύνουν το βουνό, αφού τίποτα δεν θα μπορέσει να τους εμποδίσει στο να παρουσιάσουν κάποτε, σε δεδομένη στιγμή, ψεύτικες επιτεύξεις, απλώς και μόνον για την δημιουργία θορύβου γύρω απ' τ' όνομά τους. Μια τέτοια απαράδεκτη κατάστασις θα εσήμαινε την καταστροφή της ελληνικής ορειβασίας. Για το λόγο αυτό, δεν είναι αρκετό να ευχηθούμε μόνο να μη μας βρει το κακό αυτό και να μένουμε με σταυρωμένα τα χέρια. Όσοι αγαπάμε το βουνό και ιδίως το δύσκολο βουνό, πρέπει να το περιφρουρήσουμε από έναν παρόμοιο κίνδυνο.....».

Συνεχίζω με την παρουσίαση και άλλων δημοσιευμάτων :

«Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 159 :

«**Ομάς Δύσκολων Ορ. Αναβάσεων.** *Στη Γεν. Συνέλευσι της 18ης Οκτωβρίου εξελέγη η νέα Δ.Ε. της Ομάδος Δυσκόλων Ορεινών Αναβάσεων (Ο.Δ.Ο.Α.), που απετελέσθη από τους κ.κ. Γ. Μιχαηλίδην έφορον, Στ. Βασιλόπουλον γραμματέα, Λ. Λεοντιάδην διαχειριστήν και Χρ. Σταματίου μέλος. Στη Δ.Ε. συμμετέχει και ο Έφορος του Τμήματος κ. Κ. Ζάππας.*».

«Το Βουνό», τ. 223, Νοέμ.-Δεκ. 1961, σ. 176 :

«**Ελληνική παρουσία.** *Τις τελευταίες ημέρες του Αυγούστου 1961, το στέλεχος του Τμήματος Αθηνών του Συνδέσμου μας Κώστας Πινάτσης, ύστερα από σχετική πρόσκλησι που απευθύνθηκε προς τον Ε.Ο.Σ. από το Γαλλικό Υπουργείον Αθλητισμού και Νεότητος, μέσω της εδώ Γαλλικής Πρεσβείας, είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει ασκήσεις ορειβασίας και αναρριχήσεως στο Chamonix της Γαλλίας - με τη βοήθεια και του διευθυντού της E.N.S.A. κ. Jean Franco - στο Κέντρον Εκπαιδεύσεως της Εθνικής Ενώσεως Ορεινών Κέντρων του La Tour.*

Κατά την διάρκεια της εκεί παραμονής του, ο Κώστας Πινάτσης μελέτησε τον τρόπο λειτουργίας της Ενώσεως αυτής - που διαθέτει δεκάξη κέντρα σε διάφορα σημεία των Άλπεων - όπου διδάσκεται η αναρρίχησις σε πάγο και βράχο και το σκι και συμμετέσχε σε ενδιαφέρουσες αναβάσεις-αναρριχήσεις, που έκαμαν οι πιο προχωρημένοι μαθητές του Κέντρου της La Tour. Έτσι, εκτός από την κλασική ανάβασι στο Λευκό Όρος, συμμετέσχε στις αναρριχήσεις των Aiguilles du Moine και du Nonne, που η πρώτη περιελάμβανε καθαρή αναρρίχησι υψομετρικής διαφοράς 600μ. και η δεύτερη 500μ. με χρήσι κατά τας καταβάσεις συστήματος ραπέλ κλπ.

Γενικά, η παρουσία του Κώστα Πινάτση στις εκδηλώσεις αυτές του Chamonix υπήρξε χρήσιμη για τον ίδιο, αλλά και για τον Ε.Ο.Σ., που έδειξε ακόμα μια φορά, πως διαθέτει πολυάριθμα στελέχη ικανά να πραγματοποιήσουν δύσκολες αναρριχήσεις ποικίλων μορφών και σε βουνά έξω από την Ελλάδα.».

Στο ίδιο τεύχος και στη σ. 186 διαβάζω :

«**Τμήμο Πατρών. Αναρρίχησις.** *Ύστερα από σχετική πρόσκλησι, έφθασε στην πόλι μας στις 11 Νοεμβρίου ο γνωστός αναρριχητής και στέλεχος του Συνδέσμου μας Γιώργος Μιχαηλίδης, που το ίδιο βράδυ έκαμε στα γραφεία του Τμήματος θεωρητικό μάθημα τεχνικής της αναρριχήσεως, στα νέα μέλη που εκδηλώνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αναρρίχησι. Την επομένη έγινε πρακτική εφαρμογή στην Ν.Δ. ορθοπλαγιά της Βαράσοβας. Και τα δύο μαθήματα τα παρακολούθησαν με μεγάλο ενδιαφέρον τα μέλη της Αναρριχητικής Ομάδας του Τμήματος που παρουσιάζει τώρα τελευταία ενδιαφέρουσα δράσι.*

Ελπίζεται πως το ερχόμενο καλοκαίρι οι Πατρινοί αναρριχηταί, μαζί με τους Αθηναίους συναδέλφους τους, θα επιχειρήσουν διάφορες νέες διαδρομές στην Βαράσοβα.».

«*Δελτίον Πληροφοριών Ε.Ο.Σ. Τμήμα Αθηνών*», *τ. 17, Οκτ.-Νοέμ. 1961, σ. 2 :*

«**Αναρριχητική εξόρμησις.** *Όπως κάθε χρόνο έτσι και εφέτος στις 15 Οκτωβρίου στο Άρμα της Πάρνηθας θα πραγματοποιηθή η ετησία αναρριχητική*

εξόρμησις. Στην εξόρμησι αυτή μπορεί να λάβει μέρος όποιος θέλει. Θα γίνουν εύκολες και δύσκολες αναρριχήσεις, έτσι ώστε όλοι να γνωρίσουν την χαρά της αναρριχήσεως. Μετά την εξόρμησι θα συνεχισθούν οι τακτικές προπονήσεις αναρριχήσεως. Πληροφορίες από τον κ. Γ. Μιχαηλίδην».

«Δελτίον Πληροφοριών Ε.Ο.Σ.-Τμήμα Αθηνών», τ. 18, Δεκ. 1961-Ιαν. 1962, σ. 3 :

«**Διάλεξις Toni Hiebeler.** *Στις 4 Δεκεμβρίου και ώρα 19.30 θα γίνει στην Αίθουσα της Αρχαιολογικής Εταιρίας διάλεξις με προβολή κινηματογραφικής ταινίας και εγχρώμων διαφανειών με θέμα την «πρώτη χειμερινή ανάβασι της Β. ορθοπλαγιάς του Άϊγκερ». Ομιλητής ο αρχηγός της ομάδος κ. Τόνι Χίμπελερ.*

Την διάλεξιν θα τιμήσει η Α.Β.Υ. ο Διάδοχος.

Είσοδος μόνον δια προσκλήσεων που θα δοθούν στα μέλη μας στα γραφεία. Επειδή τα μέλη μας είναι περισσότερα από τις θέσεις παρακαλούνται οι ενδιαφερόμενοι εγκαίρως να ζητήσουν τις σχετικές προσκλήσεις.

Ο Τόνι Χίμπελερ ήλθε κατόπιν προσκλήσεως του Κ.Σ. και θα φιλοξενηθή από τον Ε.Ο.Σ. Θα ομιλήσει επίσης εις Βόλον.».

«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 136, Μάϊος-Ιούνιος 1961, σ. 90 :

«**Αναρριχητική Σχολή.** *Με την καλλιτεύρεση του καιρού άρχισαν τα μαθήματα αναρριχήσεως επί βράχου. Πολλοί παλαιοί και νέοι μαθηταί παρακολουθούν τα συστηματικά μαθήματα της Σχολής, η οποία δεν διέκοψε διόλου τα μαθήματά της καθ' όλην την διάρκειαν του χειμώνος (μαθήματα χειμερινής ορειβασίας). Η διαρκής εξάσκησις από τη Σχολή των ορειβατών μας οι οποίοι εννοούν στο σύνολόν τους να γίνουν κάτοχοι όλων των τεχνικών μέσων και μεθόδων της ορειβασίας, μας ανοίγει ευοίωνες προοπτικές για το μέλλον του τμήματος, αλλά και γενικώς της ορειβασίας. Ελπίζεται εντός του Μαΐου ο ρυθμός των μαθημάτων να φθάσει εις το σημείον να υπάρχει κάθε εβδομάδα, πλην των θεωρητικών και μία τουλάχιστον πρακτική εκπαίδευσις σε βράχους της Σχολής. Τούτο εκ των δεδομένων δύναται να θεωρηθή ότι θα πραγματοποιηθή γνωστής ούσης της επιμελείας και προσηλώσεως των ορειβατών στην εκπαίδευσή των στη Σχολή, την οποία θεωρούν όχι καθήκον, αλλά ανάγκην.».*

Εκτός από τα πιο πάνω δημοσιεύματα, πρέπει να αναφέρω και δύο ακόμα ενδιαφέροντα κείμενα που παρουσιάστηκαν από το «Βουνό», τ. 220, Μάϊ.-Ιούν. 1961 :

1. σ. 76-79 άρθρο του Πέτρου Μπρούσαλη με τίτλο «**Νέες εξελίξεις στην αναρριχητική ασφάλισι**» και

2. σ. 183 μεταφρασμένο άρθρο για αναρρίχηση στη Γκαμήλα, που παραθέτω στη συνέχεια : «**Αναρρίχησις στη Γκαμήλα.** *Παραθέτουμε κατωτέρω, σε πιστή μετάφρασι από τα «Annales 1960» του γαλλικού Groupe de Haute Montagne (Οκτώβριος 1961) την αναρρίχησι που έγινε στη Γκαμήλα, τον Αύγουστο του 1960, από τον γνωστό Γάλλο ορειβάτη και αναρριχητή Guido Magnone και τον Έλληνα Σπύρο Αντύπα, για την ακρίβεια που έχει η περιγραφή αυτή της αναρριχήσεως - της μόνης σημαντικής αναρριχήσεως που έγινε σε ελληνικό βουνό, έξω από τον κύκλο του Ε.Ο.Σ.*

Όρος Τύμφη. Κορυφή Γκαμήλα.

Ανατολική ορθοπλαγιά - Κεντρική πτύχωσις (pilier).

Αρχίζουμε από τη βάσι διέδρου-καπνοδόχου που διακόπτεται από μικρά αρνητικά τμήματα, που τα υπερβαίνουμε εύκολα (IV). Τραβερσάρουμε προς τ' αριστερά 5-6 μέτρα για να πιάσουμε την κόψη στην πλευρά του διέδρου. Την εγκαταλείπουμε έπειτα από λίγο, ανεβαίνοντας λοξά δεξιά για να φθάσουμε στο βάθος του διέδρου (III-III+).

Ανεβαίνουμε στο βάθος του διέδρου ένα μήκος σχοινιού (εύκολα τμήματα, διακοπτόμενα από περάσματα IV). Το βάθος του διέδρου μετατρέπεται σε σχισμή-καπνοδόχο αρνητική. Τραβούμε τότε προς τ' αριστερά έως ένα μικρό σπηρούνι που βρίσκεται ακριβώς στην κόψη που χωρίζει το κεντρικό δίεδρο από ένα δευτερεύον δίεδρο. Ανεβαίνουμε από την πρώτη κάθετη σχισμή έως ένα αρνητικό τμήμα (V) που το περνούμε με τεχνητή (A2). Από πάνω ένα μήκος σχοινιού ελεύθερης αναρριχήσεως (IV+ και V), έως ένα δεύτερο αρνητικό τμήμα κομμένο από πλατειά σχισμή-καπνοδόχο.

Ελλείψει μεγάλων ξυλίνων γωνιών τραβερσάρουμε αριστερά τρία μέτρα σε μια πλάκα (VI), για να φθάσουμε ένα άλλο σύστημα σχισμών αριστερότερα που διακόπτεται από το ίδιο αρνητικό τμήμα. Υπερβαίνουμε το αρνητικό πέρασμα από μια πλατειά σχισμή (A2, V-, A3), έως ένα καλό πατάρι. Από πάνω συνεχίζουμε μέσω του ιδίου συστήματος σχισμών. Σε ένα μεγάλο μήκος σχοινιού βρίσκουμε μια σειρά περασμάτων IV, V και V+ με αρνητικά τμήματα. Εγκαθιστάμεθα με κόπο σε ένα κοίλωμα της ορθοπλαγιάς (διανυκτέρευσις).

Πάνω από το σημείο διανυκτερεύσεως και προς τα δεξιά, μπορεί ν' αναρριχηθή κανείς κατ' ευθείαν από την αρνητική καπνοδόχο, ύψους 7-8 μέτρων, ή να προχωρήσει από την αριστερή κόψη και να τραβερσάρει μία πλάκα (εύκολη), για να φθάσει το άνω μέρος της καπνοδόχου, που οδηγεί σε ένα σαμάρι (καλύτερη τοποθεσία για διανυκτέρευσι). Από αυτό το σαμάρι αναρριχόμεθα με σύστημα Dulfer (IV+, V για 5-6μ.) κατ' ευθείαν πάνω από το σαμάρι. Υπερβαίνουμε δύο μικρά αρνητικά τμήματα ακριβώς από πάνω (σαθρός βράχος), έως ένα αρνητικό τμήμα που φράσσει το δρόμο και που υποχρεώνει να τραβερσάρουμε τρία μέτρα αριστερά.

Σ' αυτό το σημείο οι μεγάλες δυσκολίες τελειώνουν. Ανεβαίνουμε εύκολα μια σειρά από δίεδρα-σχισμές, με κατεύθυνσι προς τα δεξιά (μερικά μικρά περάσματα IV). Έπειτα από πολλά μήκη σχοινιού ανεβαίνουμε ένα εύκολο ζωνάρι-σάρρα και τελικά φθάνουμε στην κορυφή, έπειτα από δύο σειρές διέδρων. Βγαίνουμε 15μ. αριστερότερα από την κορυφή, δια μέσου μιας πολύ μικρής σχισμής. Ώρες καθαρής αναρριχήσεως : δώδεκα.».

Με τη φροντίδα του Σ.Ε.Ο. Αθηνών εκδόθηκε το 1961 στα Ελληνικά, το βιβλίο του Noel Blotti «**Στοιχεία αναρριχήσεως βράχου**» σε μετάφραση από τα Γαλλικά της Κατερίνας Γκέκα. Σελίδες 43 (φωτοτυπημένες) με 200 σχέδια. Στην έκδοση βοήθησε αποτελεσματικά η Δέσποινα Αντωνιάδη.

Οι αναρριχήσεις του 1961

1. 7/5/61 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Κούβελος, ΝΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Ί. Μπότσα - Θ. Ιγγλέσης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 750μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιούλ.-Σεπτ. 1961).

2. 28/5/61 ΚΑΝΤΗΛΙ (Ευβοίας), ΝΔ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Ι. Καννάς. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 600μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιούλ.-Σεπτ. 1961).

3. 28/5/61 ΚΑΝΤΗΛΙ (Ευβοίας), ΝΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Δ. Λιάγκος - Β. Ανδρώνης. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη, υψομ. διαφορά 600μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιούλ.-Σεπτ. 1961).

4. 2/7/61 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Κούκος, Ν-ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Χ. Χατζηνικολάου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 1.000μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιούλ.-Σεπτ. 1961).

5. 28/7/61 ΤΥΜΦΗ. Κορυφή Γκαμήλα, νότια χαράδρωση. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : 1η Σ. Αντύπας - Χ. Δελαγραμμάτικα, 2η Γ. Τσαμακίδης - Ο. Κωλέτης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 350μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1961).

6. 1/8/61 ΤΥΜΦΗ. Κορυφή Αστράκα, Β-ΒΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Φ. Γαληνός. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 250μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1961).

7. 2/8/61 ΤΥΜΦΗ. Κορυφή Μεσοράχη Γκαμήλας, ανατολική κόψη. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Χ. Δελαγραμμάτικα. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 300μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Οκτ.-Δεκ. 1961).

8. 2/8/61 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934. Πρώτη Μοναχική. Ε. Αρβανιτίδης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Εκδρομικά Χρονικά» Σεπτ. 1961, σ. 208).

9. 11/8/61 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Τ. Μπαλτούμης - Σ. Χατζηλουκάς. Βαθμός Δύσκολη ανώτερο όριο, έξοδος στο γεφυράκι νότια της προκορυφής, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 136).

10. 11/8/61 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Μιχαηλίδη - Ζολώτα - Καραπατάκη 1959. Σχοινοσυντροφιά : Π. Ιδοσίδης - Θ. Χύτας - Ε. Μάϊδος. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 135).

11. 12/8/61 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, Α-ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Comici - Escher 1934. Σχοινοσυντροφιά : Κ. Ζολώτας - Α. Ατζάρας. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. («Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 136).

12. 27-28/9/61 ΤΥΜΦΗ. Κορυφή Γκαμήλα, βόρεια κόψη. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Π. Ιδοσίδης - Δ. Τσαντίλης. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 450μ., ένα μπιβουάκ στην ορθοπλαγιά («Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 146-148).

13. 1/10/61 ΓΕΡΑΝΕΙΑ. Κορυφή Μεγάλη Ντουσκιά, βόρεια ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Φ. Γαληνός - Ο. Κωλέτης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφ.180μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιαν.-Μάρτ. 1962).

14. 1/10/61 ΓΕΡΑΝΕΙΑ. Κορυφή Μεγάλη Ντουσκιά, βόρεια ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Γ. Καγιάφας - Ι. Κανάς. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 180μ. («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιαν.-Μάρτ. 1962).

15. 2-3/10/61 ΓΚΙΩΝΑ. Ανώνυμη κορυφή κεντρικής κορυφογραμμής. Ορθοπλαγιά της Συκιάς από την «Πλάκα». Πρώτη διαδρομή «εξ' ολοκλήρου» της Πλάκας και Νέα διαδρομή της πάνω ορθοπλαγιάς. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Μιχαηλίδης - Β. Καλέκας. Βαθμός Εξαιρετικά Δύσκολη, υψομ. διαφορά 1.100μ. («Το Βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, *σ.* 151-152).

Πριν ασχοληθώ με τα αναρριχητικά γεγονότα του 1962 παρουσιάζω ένα δημοσίευμα που αναφέρεται στη δράση του Ε.Ο.Σ. το 1961, αλλά δημοσιεύεται τον επόμενο χρόνο : Στο «Βουνό», τ. 226, Μάϊ-Ιούν. 1962, *σ.* 50-58 καταχωρείται ο Απολογισμός της δράσης του Ε.Ο.Σ. κατά το 1961, όπως διαβάστηκε αυτός κατά τη Γενική Συνέλευση των Αντιπροσώπων του Ε.Ο.Σ. στις 25/4/62 από τον Γενικό Γραμματέα του Κ.Σ. Αναδημοσιεύω σχετικό απόσπασμα :

«**Ορειβασία.** *Εις τον τομέα της Ορειβασίας έγιναν οι συνηθισμένες αναβάσεις - αυτές που εμείς τις λέμε συνηθισμένες - και που στους πολλούς φαίνονται πως έχουν κάτι το εξαιρετικό. Πάντως, αυτές οι αναβάσεις είναι εκείνες που δημιουργούν σιγά - σιγά τους διαδόχους, που έρχονται να καταλάβουν την θέσι εκείνων που φυσιολογικά αποχωρούν.*

Μέσα στην προσπάθεια την ευρύτερη για να δημιουργηθούν νέα στελέχη, σε ένα κλάδο, ο οποίος είναι κατ' εξοχήν συνυφασμένος με την Ορειβασία - εννοώ την Αναρρίχησι - ελειτούργησε και κατά το παρελθόν έτος στον Όλυμπο, με μεγάλη επιτυχία, η Αναρριχητική Σχολή, η οποία μας δίδει σιγά - σιγά την νέα γενεά των αναρριχητών - στελέχη που θα έλθουν ν' αντικαταστήσουν τους παλαιοτέρους.

Εξ' άλλου το Κεντρικόν Συμβούλιον κατέληξε στην απόφασι όπως δημιουργήσει μέσα στους κόλπους του μια Ομάδα Δυσκόλων Ορεινών Αναβάσεων - όπως ονομάσθηκε - εις την οποίαν θα εγγραφούν και θα ενσωματωθούν όλοι εκείνοι οι οποίοι δείχνουν ιδιαίτερη επίδοσι στην αναρρίχησι, ανεξάρτητα προς το Τμήμα εις το οποίον ανήκουν. Η ομάς αυτή μπορεί να προσφέρει πολλές υπηρεσίες. Δεν θέλουμε να κάνουμε από τώρα συγκρίσεις με μεγάλους παρόμοιους οργανισμούς άλλων Ορειβατικών Συνδέσμων, όπως είναι το Groupe de Haute Montagne το Γαλλικό ή το Gruppo Accademico το Ιταλικό, αλλά πάντως αυτόν τον σκοπόν πρέπει να επιδιώκει μία παρομοία οργάνωσις, η οποία θα συμπεριλάβει όλους αυτούς τους ιδιαιτέρως επιδιδομένους στην αναρρίχησι και θα τους βοηθήσει να επιτύχουν περισσότερα ακόμα πράγματα.

Κάτι το αξιόλογο για την ελληνική ορειβασία υπήρξε ακόμη, η συμμετοχή ενός επιλέκτου μέλους μας, που κατά το παρελθόν διετέλεσε και σύμβουλος του Τμήματος Αθηνών - του Κώστα Πινάτση - σε σειρά μαθημάτων της Ενώσεως Ορεινών Κέντρων της Γαλλίας. Ο κ. Πινάτσης παρακολούθησε τα μαθήματα και την λειτουργία του Κέντρου Εκπαιδεύσεως στο Chamonix και εκτός από τις ενδιαφέρουσες και δύσκολες αναβάσεις που έκαμε, σε κορυφές της περιοχής αυτής, είχε την ευκαιρία να μελετήσει τον τρόπο λειτουργίας των Κέντρων αυτών....».

Κατά το 1962 λειτούργησε η Πανελλήνια Αναρριχητική Σχολή των Τμημάτων του Ε.Ο.Σ. στον Όλυμπο, η 4η κατά σειρά.

Στον τομέα των αναρριχητικών διαδρομών, πραγματοποιήθηκαν 176 αναρριχήσεις από τις οποίες η μία έγινε από 2 σχοινοσυντροφιές, από μέλη του Ε.Ο.Σ. Αθηνών, Πατρών, Σερρών και Σ.Ε.Ο. Αθηνών.

Εκτός των μονίμων αναρριχητικών σχολών, του Ε.Ο.Σ. Αθηνών και του Σ.Ε.Ο. Αθηνών συνεχίστηκε η λειτουργία των σχολών του Ε.Ο.Σ. Πατρών, Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης, Πεζοπορικού Ο.Α. και Ε.Ο.Φ.

Ύστερα από σχετική πρόσκληση προς τον Ε.Ο.Σ. μεταβαίνει στο Chamonix ο νεαρός Δημοσθένης Τσαντίλης και παρακολουθεί τα μαθήματα της E.N.S.A. (Εθνικής Σχολής Ορειβασίας και Χιονοδρομίας).

Καθιερώνεται από την Επιτροπή Εκδόσεων του Κ.Σ. του Ε.Ο.Σ. ένα δισέλιδο αρχείο, στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα, με τίτλο **«Αναρριχητικές διαδρομές στην Ελλάδα»**.

Το Κεντρικό Συμβούλιο του Ε.Ο.Σ. αναθέτει και τυπικά στον υποφαινόμενο καθήκοντα Εκπαιδευτού - Επιθεωρητού Αναρρίχησης στα ανά την Ελλάδα Τμήματα του Ε.Ο.Σ., κ.ά.

Τα γεγονότα αναλυτικά :

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Οι εργασίες της σχολής αυτής καθώς και πολλά τεχνικά στοιχεία περιγράφονται σε μακροσκελές άρθρο του υποφαινόμενου στο «Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 145-150 με τίτλο **«Η Δ΄ Αναρριχητική Σχολή στον Όλυμπο και η χρησιμοποίησις του νέου υλικού»**. Αναδημοσιεύω απόσπασμα:

«... Η εφετεινή Σχολή έγινε πάλι στον Όλυμπο, στο οροπέδιο του Προφήτη Ηλία, όπως η περυσινή, καθώς και η Σχολή του 1959. Η Σχολή του 1960 είχε εγκατασταθή, όπως είναι γνωστό, στη Γκιώνα.

Εφέτος για πρώτη φορά δεν χρησιμοποιήθηκαν αντίσκηνα, αλλά στεγαστήκαμε στο νέο καταφύγιο Γ του Ολύμπου. Η εγκατάστασις της Σχολής σε καταφύγιο με ανέσεις, στέρησε μεν από τα μέλη το θέλγητρο της ορειβατικής ατμόσφαιρας και της σκληραγωγίας, που χαρίζει η διαβίωσις στο ύπαιθρο μέσα σε αντίσκηνα, με την έντονη αντιμετώπισι των καιρικών και άλλων συνθηκών του ψηλού βουνού, είχε όμως το πλεονέκτημα πως η διδασκαλία της αναρριχήσεως γινόταν τελείως απερίσπαστα και οι ώρες των μαθημάτων αυξήθηκαν τουλάχιστον κατά δύο ημερησίως.

Έτσι, το πρακτικό μάθημα βράχου του απογεύματος κρατούσε τις περισσότερες φορές έως πολύ αργά και σταματούσε με τον ερχομό της νύχτας αφού η ομάς δεν ήταν υποχρεωμένη να βρίσκεται στη βάσι της πριν σκοτεινιάσει, για το δείπνο. Επίσης, το βράδυ μετά το φαγητό γινόταν μέσα στο Καταφύγιο θεωρητική διδασκαλία και πολύ γόνιμη συζήτησις - κριτική των εκπαιδευτικών διαδρομών της ημέρας, πράγματα που δεν ήταν δυνατόν να γίνουν μέσα στα μικρά μας αντίσκηνα.

Εφέτος είχαμε την χαρά να υποδεχθούμε, εκτός από τα τακτικά κάθε χρόνο Τμήματα, και μέλη δύο Τμημάτων μας που για πρώτη φορά στέλνουν αντιπροσώπους τους στη Σχολή. Αυτά είναι, το Τμήμα Δράμας και το Τμήμα Μυτιλήνης, που έστειλαν από ένα μέλος τους. Ας ελπίσουμε πως του χρόνου περισσότερα Τμήματα θα ενδιαφερθούν για την Αναρρίχησι.

Είναι καιρός πια να καταλάβουν όλοι πως η Αναρρίχησις δεν είναι κάτι το ξένο προς την Ορειβασία, αλλά το απαραίτητο συμπλήρωμά της. Ότι δεν μπορεί να εννοηθή ορειβάτης χωρίς να κατέχει τουλάχιστον τις στοιχειώδεις γνώσεις αναρριχήσεως, η οποία δεν είναι τίποτα άλλο παρά η τεχνική της πραγματικής, της ολοκληρωμένης ορειβασίας. Δεν επιτρέπεται να υπάρχει και ένα έστω μέλος μας που να αγνοεί π.χ. την χρήσι του σχοινιού, του πολύτιμου αυτού εφοδίου με τις αμέτρητες εφαρμογές, που περιφρουρεί και προστατεύει τη ζωή του ορειβάτη.

Βέβαια, δεν είναι δυνατόν όλα τα μέλη των Τμημάτων μας να περάσουν απ' την ετήσια αυτή Σχολή. Όμως μπορούν στη Σχολή να δημιουργηθούν τα κατάλληλα στελέχη, που θ' αναλάβουν αργότερα το έργο της διαδόσεως της αναρριχήσεως στα άλλα μέλη των Τμημάτων τους. Κάτι παρόμοιο πέτυχαν έως σήμερα, το Τμήμα Πατρών με τον Μ. Κότταρη, μαθητή στις Σχολές του 1960 και του 1961, καθώς και το Τμήμα Θεσσαλονίκης με τον Α. Περγαντή, που παρακολούθησε τα μαθήματα του 1959 και τα εφετεινά. Αυτοί οι δύο εξελίχθηκαν ικανοποιητικά, ώστε να είναι σε θέσι πλέον να διδάξουν την τεχνική στους συναδέλφους των, αναλαμβάνοντες τα καθήκοντα του εκπαιδευτού, που τους ανετέθησαν από τα Τμήματά των.

Στο Τμήμα Αθηνών ευτυχώς δεν παρουσιάζεται ζήτημα ελλείψεως στελεχών. Από την άποψι αυτή βρίσκεται σε πλεονεκτική θέσι, αφού συγκεντρώνει σήμερα αρκετούς παλαιούς αναρριχητάς, οι οποίοι πλαισιώνουν τους καινούργιους στις τακτικές κυριακάτικες εκπαιδευτικές εξόδους των, σε κοντινές ορθοπλαγιές.

Η εφετεινή Σχολή λειτούργησε από 5 έως 14 Αυγούστου και οι μαθηταί της ήσαν οι περισσότεροι αρχάριοι. Εξαίρεσι αποτελούσαν, η Έλλη Αδοσίδου, μέλος και του Ελβετικού Ορειβατικού Συνδέσμου, που είχε πραγματοποιήσει μάλιστα και αναρριχήσεις στο εξωτερικό, ο Ηλ. Τροχάνης, που είχε ασχοληθεί και προηγουμένως με αναρριχήσεις και ο Α. Περγαντής, που παρακολούθησε την Σχολή του 1959. Επίσης, τα τρία μέλη του Τμήματος Πατρών είχαν ήδη πάρει το βάπτισμα του βράχου από τον Μ. Κότταρη, καθώς και απ' τον υποφαινόμενο, παλαιότερα στη Βαράσοβα.

Ο κατάλογος των εφετεινών μαθητών ήταν ο ακόλουθος: Τμήμα Αθηνών: Έλλη Αδοσίδου, Σπ. Λάσκαρης, Χ. Ξυνός, Κ. Παπανικολάου, Ηλ. Τροχάνης και Βύρ. Χατζηεμμανουήλ. Τμήμα Πατρών: Βούλα Ηλιάδου, Παν. Γιαννακόπουλος και Χρ. Ψαριάδης. Τμήμα Σερρών: Δημ. Μανωλακέρης και Σπ. Χαριτίδης. Τμήμα Θεσσαλονίκης: Άγις Περγαντής. Τμήμα Δράμας: Θεμ. Καναράς. Τμήμα Μυτιλήνης: Ν. Κοτζιάς. Τμήμα Λιτοχώρου: Α. Βούρος.

Στο έργο της εκπαιδεύσεως εφέτος, είχα την τύχη να βοηθηθώ, ως διευθυντής και κύριος εκπαιδευτής της Σχολής, εκτός από τον τακτικό πλέον κάθε χρόνο συνεργάτη μου Κώστα Ζολώτα και από τον μεγάλης αξίας Γερμανό αναρριχητή Werner Huhn.....».

Από τον χρόνο αυτό αρχίζει στο «Βουνό» η δημοσίευση του δισέλιδου με τον πιο πάνω τίτλο (σ. 104), για κάθε παλιά διαδρομή. Αναδημοσιεύω σχετικό σημείωμα που το υπογράφει ο Στ. Βασιλόπουλος με την ιδιότητά του του μέλους του Κ.Σ. του Ε.Ο.Σ., καθώς επίσης και της Επιτροπής Εκδόσεων («Το Βουνό», τ. 224-225, Ιαν.-Απρ. 1962, σ. 30 :

«Για ένα πολύτιμο αρχείο. Αναρριχητικές διαδρομές στα ελληνικά βουνά.

Η ελληνική αναρρίχησις έχει αρχίσει από καιρό τώρα να ξεπερνάει οριστικά το στάδιο των μεμονωμένων και σποραδικών εκδηλώσεων. Με πολλή χαρά, δικαιολογημένη άλλωστε σε όσους από τα πρώτα χρόνια αγκάλιασαν με ανυστερόβουλη αγάπη το άθλημα αυτό και πίστεψαν στην αναμφισβήτητη μορφωτική του αξία, μπορούμε σήμερα να διαπιστώσουμε πως η αναρρίχησις στην Ελλάδα βρήκε ήδη το δρόμο της - το σωστό δρόμο. Οι Έλληνες αναρριχηταί - δειλά στην αρχή, με περισσότερη σιγουριά αργότερα - ξέφυγαν από το στάδιο της «Σχολής», για να βρουν σήμερα, κάτω από την συνεχή καθοδήγησι του Ε.Ο.Σ., το δρόμο προς το ψηλό βουνό.

Τα τελευταία χρόνια, με όλο και περισσότερη ικανοποίησι, παρακολουθούμε την έξοδο των αναρριχητών μας προς το δύσκολο ελληνικό βουνό και βλέπουμε να χαράζουν κάθε τόσο νέες αναρριχητικές διαδρομές, σε όλο και περισσότερες ελληνικές ορθοπλαγιές, ενώ παράλληλα, επαναλαμβάνονται παλαιότερες. Από το τεύχος αυτό του περιοδικού μας, το πρώτο του 1962, η Επιτροπή Εκδόσεων του Ε.Ο.Σ. προσφέρει, σε Έλληνες και ξένους ορειβάτες, ένα πολύτιμο αρχείο, που θα περιλάβει μια επιλογή από τις πιο αξιόλογες αναρριχητικές διαδρομές που έγιναν στα ελληνικά βουνά, από δικούς μας κα ξένους αναρριχητάς.

Σε κάθε τεύχος του περιοδικού μας, ένα δισέλιδο θα είναι αφιερωμένο στη συνοπτική περιγραφή μιας ξεχωριστής, κάθε φορά, διαδρομής, με σύντομη απόδοσί της στα γαλλικά, έτσι ώστε να διευκολύνεται η παρακολούθησίς της και από εκείνους που δεν γνωρίζουν την γλώσσα μας. Το δισέλιδο αυτό θα τυπώνεται, εκτός των τευχών κάθε φύλλου, σε αριθμό ανατύπων, που θα χορηγούνται χωριστά σε όσους τα ζητήσουν. Η εκτύπωσις και η μορφή των ανατύπων θα είναι τέτοια, ώστε, όταν συγκεντρωθούν, ν' αποτελέσουν ένα πλήρες Αρχείον Αναρριχητικών Διαδρομών Ελληνικών Βουνών. Αργότερα ο Ε.Ο.Σ. θα χορηγήσει στους ενδιαφερομένους ειδικό κάλυμμα γι' αυτό.

Τα στοιχεία που θα καταχωρούνται στο κάθε δισέλιδο - τεχνική περιγραφή, χάραξις διαδρομής, εκτίμησις των δυσκολιών κλπ. - θα βασίζονται πάντα, αποκλειστικά και μόνον στα στοιχεία και τις πληροφορίες της σχοινοσυντροφιάς, όπως δόθηκαν στη δημοσιότητα από τα μέλη της, με άρθρα, εκθέσεις ή ανακοινώσεις τους. Ελπίζουμε ακόμη να δημιουργηθεί σύντομα στους κόλπους της Ομάδος Δυσκόλων Ορεινών Αναβάσεων (Ο.Δ.Ο.Α.) του Συνδέσμου μας, η δυνατότητα επαναλήψεως, από ομάδες δοκιμασμένων αναρριχητών, πολλών από τις διαδρομές αυτές, έτσι ώστε να ελεγχθούν και πάλιν και να γίνει μια νέα αντικειμενική, κατά το δυνατόν, εκτίμησις των δυσκολιών τους, με τα σημερινά δεδομένα».

Η έναρξη του Αρχείου γίνεται με την παρουσίαση της Πρώτης διαδρομής: Όλυμπος - Μύτικας - δυτική ορθοπλαγιά. Πρώτη αναρρίχησις: Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Ζολώτας, 29 και 30 Ιουλίου 1957. Σελίς 31 φωτογραφία της ορθοπλαγιάς με σχεδιάγραμμα της διαδρομής, σελ. 32 τεχνική περιγραφή.

Το αρχείο συνεχίζεται και με δεύτερη διαδρομή, την αναρρίχηση: Βαράσοβα - νοτιοδυτική ορθοπλαγιά. Πρώτη αναρρίχησις Σ. Βασιλόπουλος - Λ. Λεοντιάδης - Μ. Παρασκευαΐδης, 13 Σεπτεμβρίου 1959. Σελίς 33 φωτογραφία της ορθοπλαγιάς με σχεδιάγραμμα της διαδρομής, σελ. 34 τεχνική περιγραφή.

Στα επόμενα τεύχη του «Βουνού» παρουσιάζονται οι πιο κάτω διαδρομές :

Τεύχος 226, Μάϊ.-Ιούν. 1962, σ. 65-66: Τύμφη - Γκαμήλα, ανατολική ορθοπλαγιά - κεντρική πτύχωσις. Πρώτη αναρρίχησις Guido Magnone - Σπ. Αντύπας, 25 και 26 Αυγούστου 1960.

Τεύχος 227, Ιούλ.-Αύγ. 1962, σ. 105-106: Χελμός - Νεραϊδόραχη, ανατολική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή Γ. Μιχαηλίδης - Λ. Λεοντιάδης, 12 Ιουνίου 1960.

Τεύχος 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 171-172: Όλυμπος - Στεφάνι, βορειοδυτική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή E. Comici - A. Escher, 25 Ιουνίου 1934, και σ. 173-174: Όλυμπος - Σκάλα, βορειοδυτική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή M. Botteri, Κώστας Νάτσης, 7 Αυγούστου 1938.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ - ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Στο «Βουνό» τ. 227, Ιούλ.-Αύγ. 1962, σ.120, δημοσιεύθηκε το πιο κάτω σημείωμα :

Για την αναρρίχηση. *Με εγκύκλιόν του προς τα Τμήματα, το Κ.Σ. γνώρισε πως στον γνωστό αναρριχητή, μέλος του Τμήματος Αθηνών του Συνδέσμου μας, Γιώργο Μιχαηλίδη, ανετέθησαν καθήκοντα εκπαιδευτού - επιθεωρητού αναρριχήσεως, με αποστολήν την επίσκεψι των επαρχιακών Τμημάτων, προς ανάπτυξι και διάδοσι της αναρριχήσεως. Από τη θέσι αυτή οι υπηρεσίες του Γ. Μιχαηλίδη για το άθλημα της αναρριχήσεως που τόσο το αγάπησε, θα είναι πολύτιμες, αν τα Τμήματα αντιληφθούν την προσφορά και εκμεταλλευθούν την προθυμία του διαδεκριμένου αναρριχητή».*

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΤΟΣ Ε.Ο.Σ. ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ Σ.Ε.Ο. ΑΘΗΝΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

Περιοδικό «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», Νοέμ.-Δεκ. 1962, σ. 4

(Απόσπασμα από τον Απολογισμό της δράσης του «Πεζοπορικού» όπως παρουσιάστηκε από τον Πρόεδρο κ. Γρηγ. Περδίκη κατά τη Γενική Συνέλευση του Σωματείου τον Δεκέμβριο του 1962) :

«...Το ορειβατικό τμήμα, που εξακολουθεί να είναι το καλύτερο από τα τμήματα του Ομίλου κατά το έτος 1962 ανέπτυξε σημαντική δράση η οποία το φέρει επί κεφαλής όλων των ορειβατικών οργανώσεων....

Από τη δράση του τμήματος σημειώνουμε: 1. την ανάβαση που πραγματοποίησε 7μελής ομάς στα Βαρδούσια κατά την περίοδο 22/2 - 3/3/62 υπό κακές καιρικές συνθήκες και πολύ φρέσκο χιόνι κσι η οποία αποτελεί άθλον δυσκόλως επαναλαμβανόμενον. 2. το ορειβατικό και αναρριχητικό δεκαήμερο που πραγματοποίησε 12μελής ομάς στον Όλυμπο - Βαρδούσια κατά την περίοδο 18-26/8/62. ..... 4. την συνεχή καθ' όλον το έτος λειτουργία της αναρριχητικής σχολής. 5. τα θεωρητικά μαθήματα στο εντευκτήριο μας».

ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΗΣ ΤΟΥ Ε.Ο.Σ. ΣΤΗΝ E.N.S.A.

Με τον πιο πάνω τίτλο δημοσιεύθηκε η είδηση στο Δελτίο του Ε.Ο.Σ. «Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 182. Παραθέτω σχετικό απόσπασμα :

«Ύστερα από σχετική πρόσκλησι, που απευθύνθηκε προς τον Ε.Ο.Σ. από το Γαλλικό Υφυπουργείον Αθλητισμού, μέσω της εδώ Γαλλικής Πρεσβείας, και

που συνοδευόταν από θερμή φιλική επιστολή του διευθυντού της Σχολής κ. Jean Franco, ο Σύνδεσμος έστειλε στο Chamonix της Γαλλίας τον νεαρό αναρριχητή του Τμήματος Αθηνών Δημοσθένη Τσαντίλη, για να παρακολουθήσει τα μαθήματα της εκεί Εθνικής Σχολής Ορειβασίας και Χιονοδρομίας (E.N.S.A.) ως προσκεκλημένος και φιλοξενούμενός της.

Η Εθνική Σχολή Χιονοδρομίας και Ορειβασίας (Ecole Nationale de Ski et d' Alpinisme) είναι σήμερα η μεγαλύτερη κρατική γαλλική σχολή του είδους της και υπάγεται στο Υφυπουργείο Νεότητος και Αθλητισμού. Η E.N.S.A. έχει το πλεονέκτημα να βρίσκεται στη καρδιά των Άλπεων, στο Chamonix, και διακρίνεται από τις υπόλοιπες παρόμοιες σχολές, χάρις στην υψηλή στάθμη του επιτελείου των καθηγητών της, υπό την διεύθυνσιν του γνωστού μεγάλου Γάλλου ορειβάτη - αναρριχητή και χιονοδρόμου κ. Jean Franco. Σύμφωνα με το καταστατικό της, η Σχολή δέχεται κάθε χρόνο έναν μικρόν αριθμό ξένων αναρριχητών, ανεγνωρισμένης αξίας, προκειμένου εκπαιδευόμενοι συστηματικά να τελειοποιηθούν και να πραγματοποιήσουν διαδρομές με τους Γάλλους συναδέλφους τους.....

....Κατά την διάρκεια της Σχολής ο Δ. Τσαντίλης σε διμελείς ή τριμελείς σχοινοσυντροφιές, με τους Ισπανούς ή Μεξικανούς συμμαθητάς του, πραγματοποίησε τις ακόλουθες διαδρομές :

1. Μπελβεντέρε, Ν. ορθοπλαγιά, 250μ., Λίγο Δύσκολη. Πρώτος στο σχοινί ο Δ. Τσαντίλης.

2. Aiguille d e l' M., Β.Δ. κόψις, Δύσκολη.

3. Τραβέρσα Charmoz - Grepon, Δύσκολη.

4. Pyramide du Tacul, Δύσκολη.

5. Tour Ronde, από σχετικά εύκολη διαδρομή πάγου, ύστερα από τραβερσάρισμα της Vallee Blanche και διανυκτέρευσι στο καταφύγιο Torino (Ιταλική πλευρά του Λευκού Όρους). Πρώτος στο σχοινί ο Δ. Τσαντίλης.

6. Μαζί με τον καθηγητή της Σχολής A. Contamine πραγματοποίησε την ανάβασι του Mont Blanc du Tacul, από τον κανονικό δρόμο (εύκολη διαδρομή πάγου).

7. Μαζί με τον γνωστό αναρριχητή Rene Desmaison αναρριχήθηκε στην Aiguille du Diable (800μ.), Δύσκολη - ανώτερο όριο.

Το πρόγραμμα των αναβάσεων της ομάδος του Τσαντίλη έκλεισε με την ανάβασι στο Matterhorn, από το Zermatt της Ελβετίας.....».

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Εκτός από τα δημοσιεύματα για τα διάφορα αναρριχητικά γεγονότα της χρονιάς, που ανέφερα πιο πάνω, είδαν το φως και μερικά άλλα, που καλό θα είναι να αναφερθούν κι αυτά:

«Το Βουνό», τ. 224-225, Ιαν.-Απρ. 1962, σ. 25-29 :

«Χειμερινές αναρριχήσεις και μία νέα χειμερινή στα Βαρδούσια». Άρθρο του Γιώργου Μιχαηλίδη.

«Το Βουνό», τ. 226, Μάϊ.-Ιούν. 1962, σ. 85 :

«Ομάς Δύσκολων Ορεινών Αναβάσεων». *Την Παρασκευή 27 Απριλίου συνεδρίασαν τα μέλη της Ο.Δ.Ο.Α. στα γραφεία του Τμήματος Αθηνών.....*

Κατόπιν της χρησιμοποιήσεως του Γ. Μιχαηλίδη από το Κεντρικό Συμβούλιο, για την διάδοση της αναρριχήσεως στα διάφορα Τμήματα, την Δ.Ε. την αποτέλεσαν οι Στ. Πίσσαλας έφορος, Στ. Βασιλόπουλος γραμματεύς, Ευάγγ. Ζαραχάνης διαχειριστής και Λ. Λεοντιάδης και Κ. Ζάππας (έφορος Τμήματος Αθηνών) μέλη. Νέα μέλη ενεγράφησαν οι Ηλ. Τροχάνης, Π. Κατηφόρης, Ι. Παπαπαναγιώτου. Χάρις στη φροντίδα του κ. Πλ. Μεταξά και την οικονομική ενίσχυσι του Τμήματος Αθηνών, η Ο.Δ.Ο.Α. εφοδιάσθηκε με σημαντικό αριθμό καραμπίνερ, καρφιών κλπ., προελεύσεως Ιταλίας και Γαλλίας».

«Το Βουνό», τ. 227, Ιούλ.-Αύγ. 1962, σ. 118 :

«Νέα διαδρομή στο Γεροντόβραχο. *Στις 21 Ιουλίου 1962, με την ευκαιρία της Πανελληνίου Ορειβατικής Συγκεντρώσεως, τριμελής σχοινοσυντροφιά του Τμήματος Αθηνών από τους Γ. Μιχαηλίδη, Καίτη Μιχαηλίδη και Ηλ. Τροχάνη, πραγματοποίησε νέα διαδρομή στην Β.Δ. ορθοπλαγιά του Γεροντόβραχου, στον Παρνασσό. Η τεχνική περιγραφή της αναρριχήσεως έχει ως εξής».*

«Το Βουνό», τ. 227, Ιούλ.-Αύγ. 1962, σ. 118-119 :

«Πρώτη διαδρομή στη Ν.Δ. ορθοπλαγιά της κορυφής 2437 των Βαρδουσίων. *Στις 17 Ιουνίου 1962 πραγματοποιήθηκε, από την σχοινοσυντροφιά του Τμήματος Αθηνών Γ. Μιχαηλίδη και Ευάγγ. Ζαραχάνη, η πρώτη διαδρομή της Ν.Δ. ορθοπλαγιάς της κορυφής 2437μ. των Βαρδουσίων. Η κορυφή αυτή αποτελεί τμήμα του μεγάλου κορμού του Κόρακα, στη συνέχειά του προς Ν., μετα το νότιο άκρο του συγκροτήματος των μυτικιών που αποτελούν τα Σκόρδα .....».*

«Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 156-170 :

«Αναρριχητικό χρονικό στη Βαράσοβα». Πολυσέλιδο άρθρο με τεχνικές περιγραφές, φωτογραφίες κλπ. του Στέλιου Βασιλόπουλου.

«Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 185 :

«Ένα νέο αναρριχητικό πεδίο» (Τσουργέλι) του Ε. Ζαραχάνη.

«Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 186 :

«Αναρριχήσεις Ε.Ο.Σ. - Λ.Ο.Κ. *Στις 2 Σεπτεμβρίου το Τμήμα Ελευσίνος του Ε.Ο.Σ., διοργάνωσε με επιτυχία αναρριχητικές επιδείξεις, στις οποίες έλαβαν μέρος άνδρες των Δ.Κ. και αναρριχηταί του Τμήματος Αθηνών. Οι αναρριχήσεις έγιναν στο βουνό Καντήλι, έξω από το Μεγάλο Πεύκο. Συμμετείχαν από μέρους των Λ.Ο.Κ., υπό τας διαταγάς του λοχαγού Δ. Παναγόπουλου και του υπολοχαγού Α. Σούρνιου, οι λοχίαι Τηλ. Μπαλτούμης, Γ. Βλάχος, Ευάγγ. Παπαγεωργίου και Χαρ. Λαφτσίδης. Οι ανωτέρω εξετέλεσαν «εναέριο γέφυρα» και ομαδική αναρρίχηση (χωρίς σχοινί). Η ομάς του Ε.Ο.Σ. αποτελείτο από τους Γ. Μιχαηλίδη, Χ. Ξυνό, Κ. Παπανικολάου και Βύρ. Χατζημμανουήλ, πραγματοποίησαν ελεύθερη και τεχνιτή αναρρίχησι».*

«Δελτίον Πληροφοριών Ε.Ο.Σ.-Τμ. Αθηνών», τ. 20, Απρίλιος - Μάϊος 1962, σ. 6 :

«Αναρριχήσεις. *Με την προοδευτική εξαφάνισι του χιονιού θα αρχίσουν εντατικότερα οι αναρριχήσεις βράχου. Όσοι νέοι ενδιαφέρονται ας ζητήσουν πληροφορίες από τον κ. Γ. Μιχαηλίδη, διευθυντήν της αναρριχητικής Σχολής. Προβλέπεται για το Πάσχα η λειτουργία σχολής αναρριχήσεως πάγου. Περισσότερες πληροφορίες στα γραφεία.*

Ομάς Δύσκολων Ορεινών Αναβάσεων. *Τα μέλη της Ο.Δ.Ο.Α. πραγματοποίησαν στις 10 -12 Μαρτίου δύο ενδιαφέρουσες διαδρομές.*

Οι Γ. Μιχαηλίδης, Π. Κατηφόρης και Ηλ. Τροχάνης ύστερα από 22 ώρες συνεχούς πορείας στο χιόνι, πραγματοποίησαν στο Χελμό τη διαδρομή Καλύβια - Διάσελο Τσανλίκι ή Κυνηγού - κορυφή Νησί - Τούμπα - Μέγα Διάσελο - Πυργάκια ή Κουτουλόπυργος - κατάβαση Λυκοχαράδρας - Βάλτα και χωριό Σόλος.

Οι Λ. Λεοντιάδης, Μ. Ιδοσίδης, Δημ. Τσαντίλης και Θ. Παππάς ξεκίνησαν με κακοκαιρία το μεσημέρι της 11 Μαρτίου από το Καταφύγιο Βρυσοπούλες (Ολύμπου Β) και αφού ανέβηκαν προηγουμένως στο Σκολειό συνέχισαν για το καταφύγιο Γ Ολύμπου (Προφήτη Ηλία). Τα πολλά χιόνια και οι δυσκολίες της διαδρομής όταν περνούσαν τα ζωνάρια όπου είχαν και μικρή πτώσι οι Μ. Ιδοσίδης και Δ. Τσαντίλης που τους συνεκράτησε ο Λ. Λεοντιάδης τους ανάγκασαν να διανυκτερεύσουν μέσα στα χιόνια κάτω από το κολουάρ του Μύτικα.....».

«Δελτίον Πληροφοριών Ε.Ο.Σ.-Τμ. Αθηνών», τ. 21, Ιούν.-Ιούλ. 1962, σ. 2:

«**Ομάς Δύσκολων Ορεινών Αναβάσεων.** *Τα μέλη της Ο.Δ.Ο.Α. συνέχισαν τις προπονήσεις τους στο Άρμα, Πέτρα Βαρυμπόπης, Φλαμπούρι, Κακόρεμμα Υμηττού. Πραγματοποίησαν διάφορες αναρριχήσεις στα Βαρδούσια, Κούβελο, Όλυμπο κ.ά. βουνά. Η πλέον ενδιαφέρουσα ήταν η αναρρίχησις στη ΝΔ ορθοπλαγιά της κορυφής Κούβελος (ύψ. 1.912μ.) του Παρνασσού από τη σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη και Ηλ. Τροχάνη που έγινε στις 20 Μαΐου.*
Η διαδρομή έχει υψομετρική διαφορά 400μ. είναι νέα και παρουσίασε πολλά περάσματα IV βαθμού και τρία V. .....».

«Δελτίον Πληροφοριών Ε.Ο.Σ.-Τμ. Αθηνών», τ. 22, Αύγ.-Σεπτ. 1962, σ. 2 : *«Ομάς Δύσκολων Ορεινών Αναβάσεων. Τα μέλη της ομάδος πραγματοποίησαν διάφορες αναβάσεις και αναρριχητικές διαδρομές. Έτσι, π.χ. η σχοινοσυντροφιά Γ. Μιχαηλίδη και Ευάγγ. Ζαραχάνη στις 17 Ιουνίου πραγματοποίησε ενδιαφέρουσα αναρρίχησι στο συγκρότημα του Κόρακα, στη ΝΔ ορθοπλαγιά της κορυφής 2.437μ. Η αναρρίχησις κράτησε 4.30 ώρες, ήταν δυσκολίας IV βαθμού και η υψομετρική διαφορά ήταν 300 μέτρα περίπου. Χρησιμοποιήθηκαν 6 καρφιά .....*

Επίσης, στις 21/7/62 τριμελής σχοινοσυντροφιά από τους Γ. Μιχαηλίδη, Καίτη Μιχαηλίδου και Ηλ. Τροχάνη πραγματοποίησε νέα διαδρομή στην ΒΔ ορθοπλαγιά του Γεροντόβραχου Παρνασσού. Η αναρρίχησις κράτησε 3.30 ώρες, ήταν δυσκολίας IV βαθμού, χρησιμοποιήθηκαν 5 καρφιά, και η υψομετρική διαφορά της ορθοπλαγιάς ήταν 210 έως 230μ. περίπου.....».

«Δελτίον Πληροφοριών Ε.Ο.Σ.-Τμ. Αθηνών», τ. 23, Οκτ.-Νοέμ. 1962, σ. 2 : *«Η άλλη σημαντική εκδήλωσις που κατέληξε σε περιπέτεια με ευχάριστο ευτυχώς τέλος, ήταν η ομαδική αναρρίχησις στις 23 Σεπτεμβρίου, από 5 σχοινοσυντροφιές στη Βαράσοβα. Η εκδήλωσις αυτή ήταν κοινή των Τμημάτων Πατρών και Αθηνών. Περισσότερες λεπτομέρειες θα δημοσιευθούν εις το «Βουνό». Πάντως τα μέλη του Τμήματος Αθηνών και από τη θέσι αυτή θέλουν να ευχαριστήσουν το Κ.Σ., το Τμήμα Πατρών και τον Πρόεδρό του κ. Ανδρέα Αντωνόπουλο, για τη βοήθειά τους στη διάσωσι της σχοινοσυντροφιάς που ατύχησε. Ιδιαίτερα συγχαίρουν τον νεαρό αναρριχητή κ. Μιχάλη Κότταρη του Τμήματος Πατρών, που τόσο πολύ βοήθησε στον ανεφοδιασμό και στην κατάβασι των δύο μελών του Τμήματος Αθηνών που διανυκτέρευσαν επάνω στην ορθοπλαγιά.....».*

Οι αναρριχήσεις του 1962

1. 6/1/62 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Κορυφή Σκόρδα Πιτιμάλικου, δυτική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή (βράχου - παγωμένου χιονιού). Σχοινοσυντροφιές: 1η. Γ. Μιχαηλίδης - Η. Τροχάνης - Ε. Ζαραχάνης. 2η. Λ. Λεοντιάδης - Ι. Παπαπαναγιώτου - Γ. Κούμαρης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 300μ. περίπου («Το Βουνό», τ 224-225, Ιαν.-Απρ. 1962, σ. 25-29).

2. 11/2/62. ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ. Κορυφή Μαλεβός, ΒΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Τσαμακίδης - Θ. Μπαλάσκας - Χ. Δεληγραμμάτικα - Θ. Μπακόπουλος. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη, υψομ. διαφορά 350μ. περίπου («Ορειβασία» Παράρτημα, Απρ.-Ιούν. 1962).

3. 11/3/62 ΧΕΛΜΟΣ. Κορυφογραμμή Στεφάνι, πέρασμα χτενιού από ΝΑ προς ΒΔ. Παραλλαγή της διαδρομής Μιχαηλίδη - Λιάγκου 1958 (διαδρομή βράχου - παγωμένου χιονιού). Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Π. Κατηφόρης - Ηλ. Τροχάνης. Βαθμός Μέτρια Δύσκολη («Το Βουνό», τ. 226, Μάϊ.- Ιούν. 1962, σ. 76).

4. 20/5/62 ΠΑΡΑΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Κούβελος, ΝΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Η. Τροχάνης. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 400μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 231, Μάρτ.-Απρ. 1963, σ. 59-60).

5. 17/6/62 ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ. Κορυφή 2437 (δυτικά του Κόρακα), ΝΔ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Ευ. Ζαραχάνης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 300μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 227, Ιούλ.-Αύγ. 1962, σ. 118-119).

6. 21/7/62 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Γεροντόβραχος, ΒΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Μιχαηλίδου - Η. Τροχάνης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 230μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 227, Ιούλ.-Αύγ. 1962, σ. 118).

7. 10/8/62 ΟΛΥΜΠΟΣ. Κορυφή Στεφάνι, ΒΑ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Avanzo - Mussafia - Trevisini 1938. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Σπ. Χαριτίδης - Ηλ. Τροχάνης. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 200μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 145-150).

8. 23-24/9/62 ΒΑΡΑΣΟΒΑ. ΝΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή (το κεντρικό σπηρούνι). Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Παπανικολάου. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 450μ. περίπου (μη ολοκληρωμένη διαδρομή). Ένα «μπιβουάκ» απάνω στην ορθοπλαγιά. Κατάβαση την επόμενη μέρα ύστερα από 16 συνολικά ραπέλ («Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 167-168).

9. 23/9/62 ΒΑΡΑΣΟΒΑ. ΝΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή.
Σχοινοσυντροφιά: Μ. Κότταρης - Ρ. Ηλιάδου - Χρ. Ψαριάδης (μη ολοκληρωμένη διαδρομή). Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 240μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 168).

10. 23/9/62 ΒΑΡΑΣΟΒΑ. ΝΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή.
Σχοινοσυντροφιά: Ευ. Ζαραχάνης - Χ. Ξυνός. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 135μ. (λόγω ατυχήματος η σχοινοσυντροφιά εγκατέλειψε την προσπάθεια). Κατάβαση με την συνδρομή της Ομάδος διάσωσης ύστερα από ένα «μπιβουάκ» στην ορθοπλαγιά («Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 168-169).

11. 23/9/62. ΒΑΡΑΣΟΒΑ. ΝΔ ορθοπλαγιά. Επανάληψη της διαδρομής Βασιλόπουλου - Λεοντιάδη - Παρασκευαΐδη 1959. Σχοινοσυντροφιά: Λ. Λεοντιάδης - Ι. Παπαπαναγιώτου - Θ. Παππάς. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 580μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 169).

12. 23/9/62 ΒΑΡΑΣΟΒΑ. ΝΔ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Στ. Πίσσαλας - Β. Χατζηεμμανουήλ. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 390μ. περίπου («Το Βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 170).

13. 7/10/62 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Λιάκουρα, ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Ν. Βασιλάκης - Α. Σακαλής. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 250μ. περίπου (Εφημ. «Αθλητική Ηχώ» 12/10/62).

14. 9/10/62 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Λιάκουρα, ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Α. Σακαλής. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 250μ. περίπου (Εφημ. «Αθλητική Ηχώ» 12/10/62).

15. 13-14/10/62 ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ. Κορυφή Κούκος, ΝΑ ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Τσαμακίδης - Σ. Παγανόπουλος - Φ. Γαληνός. Βαθμός Πολύ Δύσκολη, υψομ. διαφορά 900μ. περίπου («Ορειβασία» Παράρτημα, Ιαν.-Μάρτ. 1963).

16. 11/11/62 ΧΕΛΜΟΣ. Κορυφή Νεραϊδόραχη (κεντρικό Pilier διαδρομή «direttissima»). Παραλλαγή της διαδρομής Μιχαηλίδη - Ψυρρόπουλου 1957. Σχοινοσυντροφιά: Γ. Μιχαηλίδης - Α. Σακαλής. Βαθμός Δύσκολη, υψομ. διαφορά 700μ. περίπου (Εφημ. «Χελμός», Νοέμβριος 1962).

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τις παραπάνω αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές, έγιναν ακόμη τον Ιούλιο του 1961 αναρριχητικές ασκήσεις από μέλη του Σ.Ε.Ο. Αθηνών στο Κορομπίλι, ενώ το 1962 έγιναν και οι εξής αναρριχήσεις :

13/5/62 ΣΑΓΜΑΤΑΣ. Δυτική ορθοπλαγιά. Νέα διαδρομή direct. 250μ., IV. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Σ. Αντύπας - Δ. Κυριακού (Κάρλος).

20/5/62 ΓΕΡΑΝΕΙΑ. Κορυφή Παλιοβούνα, Ν-ΝΑ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 300μ. V. Σχοινοσυντροφιά : Γ. Τσαμακίδης - Θ. Μπακόπουλος.

20/5/62 ΓΕΡΑΝΕΙΑ. Κορυφή Παλιοβούνα, δυτική ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 200μ. V. Σχοινοσυντροφιά : Σ. Αντύπας - Ι. Καννάς - Σ. Διακογιάννης.

15/7/62 ΓΕΡΑΝΕΙΑ. Κορυφή Πύργος Παλιοβούνας, ΝΔ ορθοπλαγιά. Πρώτη διαδρομή, 130μ. IV. Σχοινοσυντροφιά : Π. Ιδοσίδης - Θ. Μπακόπουλος.

20/10/62 ΟΣΣΑ. Κορυφή Κάστρο της Ωριάς. Πρώτη διαδρομή, 200μ., IV. Σχοινοσυντροφιά : Ι. Αποστολίδης - Β. Γεωργιάδης - Κ. Αποστολίδης.

Ο Πρόεδρος Β. Λεοντόπουλος βραβεύει τον Γ. Μιχαηλίδη (Πάρνηθα 1964)

Sir J. Hunt - Κ. Μιχαηλίδου - Lady Hunt - Γ. Μιχαηλίδης (Πάρνηθα 1961)

Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Ζολώτας (Μύτικας Ολύμπου 1957)

Η ομάδα διάσωσης, με αρχηγό τον Γιώργο Μιχαηλίδη, μετά το ατύχημα του Γ. Αποστολίδη στον Όλυμπο (1964)

Καταφύγιο Hornli, Matternhorn (1951)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Κλείνοντας αυτή την καταγραφή των αναρριχητικών γεγονότων 1913 - 1962 στη χώρα μας, πρέπει ακόμα να δηλώσω πως για ό,τι αφορά κυρίως στην ακριβή παράθεση των αναρριχητικών διαδρομών της αναφερόμενης περιόδου, πολύ βοηθήθηκα και από διάφορες προγενέστερες εργασίες συλλογής που δημοσιεύθηκαν κατα καιρούς στα ορειβατικά-φυσιολατρικά περιοδικά ελληνικά και ξένα. Από αυτές τις εργασίες, τουλάχιστον οι δύο κατέχουν χωρίς αμφιβολία ξεχωριστή θέση, γεγονός που με υποχρεώνει να τις παρουσιάσω αναλυτικότερα στην παρούσα εξιστόρηση :

α. «Το Αναρριχητικό Αρχείο Ελληνικών Βουνών - το χρονικό των αναρριχήσεων στις κορυφές τους», που δημοσιεύθηκε από τον Αττικό Όμιλο. Πρόκειται για ένα τεράστιο έργο που ολοκληρώθηκε μέσα σε οκτώ συνεχή τεύχη του περιοδικού «Ο Αττικός», από Ιούν.-Σεπτ. 1972 έως Μάρτ.-Μάϊο 1974 (αριθμός τευχών: 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49) και κατέλαβε 43 σελίδες. Το πολύτιμο αυτό Αναρριχητικό Αρχείο, που σύμφωνα με τον πρόλογό του αποτελούσε «προσφορά του Αττικού προς τους Έλληνες και ξένους αναρριχητάς», δημιουργήθηκε χάρις στην υπομονή και το προσωπικό ενδιαφέρον του Νίκου Ζέρβα του ακούραστου προέδρου του «Αττικού» που το επινόησε, πρωτοστάτησε στη συγκέντρωση του υλικού από ολόκληρη την Ελλάδα και επέβλεψε ο ίδιος στην εκτύπωση.

Είναι η πλουσιότερη εργασία του είδους αυτού που είδε ποτέ το φως στις στήλες ελληνικού ορειβατικού-φυσιολατρικού περιοδικού την εποχή εκείνη. Παρουσιάστηκε υπό τον τύπον χρονικού - ευρετηρίου στο οποίο οι διάφορες αναρριχητικές διαδρομές αναφέρονται κατά συγκροτήματα, ενώ οι κορυφές του κάθε βουνού εμφανίζονται κατά σειρά υψομέτρου. Η κάθε καταχωρισμένη διαδρομή μνημονεύεται κανονικά με τά κύρια προσδιοριστικά στοιχεία της : Βουνό - κορυφή - ορθοπλαγιά (ή κόψη) - ημερομηνία πραγματοποίησης - ονόματα σχοινοσυντροφιάς - βαθμός δυσκολίας - υψομετρική διαφορά - ώρες - δημοσιευμένα στοιχεία.

Όλες οι αναρριχήσεις της περιόδου 1934 - 1972 στα ελληνικά βουνά (που φτάνουν τις 285) είναι καταγραμμένες στα εξής τεύχη :

Νο 42 Ιούνιος - Σεπτέμβριος 1972, σ. 8-1 : Βαρδούσια.
Νο 43 Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1972, σ. 14-18 : Γκιώνα.
Νο 44 Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1973, σ. 15-17 : Παρνασσός.
Νο 45 Μάρτιος - Μάϊος 1973, σ. 16-23 : Όλυμπος.
Νο 46 Ιούνιος - Σεπτέμβριος 1973, σ. 22-28 : Τύμφη.
Νο 47 Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1973, σ. 13-15 : Ταΰγετος - Χελμός - Αρτεμίσιο και σ. 15-16 : Συμπλήρωμα Όλυμπος - Βαρδούσια - Γκιώνα.
Νο 48 Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1974, σ. 11-16 : Φαλακρό - Παγγαίο - (Μενοίκιο) - Άθως - Βέρμιο - Τζουμέρκα - Τριγγία - Κόζιακας - Άγραφα - (Βουλγάρα) - Κίρφη - Βαράσοβα.
Νο 49 Μάρτιος - Μάϊος 1974, σ. 5-13 : Λευκά Όρη (Κρήτης) - Ξεροβούνι (Ευβοίας) -Καντήλι (Ευβοίας) - Υψάριο (Θάσου) - Φεγγάρι (Σαμοθράκης)

Το πιο πάνω αναρριχητικό αρχείο περιλαμβάνει τις διαδρομές βράχου στα ελληνικά βουνά «Πρώτες», «Νέες» και «Παραλλαγές» (δεν μνημονεύονται οι «Επαναλήψεις»), δυσκολίας από του τρίτου βαθμού και πάνω, παραλείπονται δηλαδή οι «Εύκολες» και οι «Λίγο Δύσκολες» αναρριχήσεις του Πρώτου και Δεύτερου Βαθμού αντίστοιχα. Επίσης, δεν περιλαμβάνονται οι διαδρομές σε μικρά βουνά, όπως π.χ. στο «Ύπατον» (Σαγματάς), τη Μεγάλη Ντουσκιά (Γεράνεια), το Μεγάλο Αρμένι (Πάρνηθα), το Τρικέρατο (Μεγάρων), την Πέτρα Περαχώρας (Παλιοβούνα Λουτρακίου) κ.ά.

Ακόμα δεν περιλήφθηκαν και οι διαδρομές σε βράχους που δεν καταλήγουν σε χαρακτηριστική κορυφή, όπως π.χ. στις ορθοπλαγιές της Κακιάς Σκάλας (πάνω από την Κινέττα), στο Γορτσίκι (δυτικά του χωριού Ακραίφνιο Βοιωτίας), στο βράχο της Άνω Στενής (πρόβουνου της Δίρφης) κ.ά. Τόσο για την πρώτη περίπτωση όσο και την δεύτερη, τα αναρριχητικά αυτά πεδία, όσο ξέρω, σύμφωνα με τις αντιλήψεις της εποχής εκείνης, πλησιάζουν περισσότερο με σχολή (και όταν λέμε σχολή δεν εννοούμε μάθημα αναρρίχησης, αλλά αναρριχητική προπόνηση) και λιγότερο με βουνό.

Το χρονικό αρχίζει, όπως ανέφερα και πιο πάνω, από το 1934, από τότε που εγκαινιάστηκαν από τους ξένους στην Ελλάδα οι πρώτες κανονικές αναρριχήσεις, οι διαδρομές δηλαδή με σχοινοσυντροφιά, τεχνικούς κανόνες κλπ. και κλείνει το τέλος του 1972. Στον επίλογο του Αρχείου («Ο Αττικός», τ. 49, Μάρτ.-Μάϊος. 1974, σ. 10-13) δημοσιεύεται μια πλούσια γενική βιβλιογραφία και αναφέρονται με στοιχεία και με λεπτομέρειες όλες στη σειρά οι προηγούμενες εργασίες συλλογής, ηλεγμένες με προσοχή και με αντικειμενικότητα.

Τη βιβλιογραφία αυτή, πολύτιμη για την αναρριχητική μας ιστορία, ερεύνησα για πολλές εβδομάδες εξονυχιστικά διασταυρώνοντας τα αναγραφόμενα στοιχεία των διαφόρων εντύπων, καθώς και άλλων, από εφημερίδες κ.ά. Νομίζω πως αξίζει να αναδημοσιευθεί ολόκληρη ως έχει στη συνέχεια.

Γενική βιβλιογραφία *(παρεμφερείς εργασίαι συλλογής)*

«Το Βουνό». Τεύχος 78, Ιούνιος 1940, σελ. 123 έως 134. Τίτλος: **«Πρώτες αναβάσεις στον Όλυμπο στο 1938 και 1939»**, *του κ. Ι. Σαντοριναίου.*

Πλήρες χρονικό στο οποίο περιγράφονται με μεγάλη επιμέλεια και με στοιχεία με τεχνικές λεπτομέρειες οι αναρριχήσεις των δύο ετών στον Όλυμπο, ακόμα και οι επαναλήψεις, καθώς και οι διαδρομές κάτω του 3ου βαθμού. Κυρίως όμως περιλαμβάνονται οι αναρριχήσεις από 1934-1936 (το 1937 δεν πραγματοποιήθηκε αναρρίχησι στον Όλυμπο). Στην πολύτιμη εργασία του κ. Σαντοριναίου οφείλουν οι ασχολούμενοι με τα αναρριχητικά σήμερα, ό,τι γνωρίζουν σχετικά με τις προ του πολέμου αναρριχήσεις των ξένων αναρριχητών στις ορθοπλαγιές του Ολύμπου.

«Το Βουνό». Τεύχος 186, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1955, σελ. 126-128. Τίτλος : **«Αναρριχήσεις στο Στεφάνι του Ολύμπου»**, *του κ. Γ. Μιχαηλίδη.*

Περιλαμβάνονται με στοιχεία και με χάραξι σε φωτογραφία, όλες οι μέχρι τότε διαδρομές στη ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού.

«Ελληνικό Ύπαιθρο». Τεύχος 181, Ιανουάριος-Μάρτιος 1956, σελ. 11. Τίτλος : **«Αναρριχητική χρονιά».** *Σημείωμα με το οποίο εξαίρονται οι τρεις αναρ-*

ριχήσεις - εκ των τεσσάρων εν όλω - που πραγματοποιήθηκαν κατά το 1955 στην Ελλάδα.

«Ο Αττικός», Περίοδος Β. Τεύχος 100-103, Μάρτιος-Μάϊος 1957, σελ. 11. Τίτλος: **«Τα σημαντικότερα αναρριχητικό γεγονότα της περασμένης χρονιάς»**. *Εκ των επτά εν όλω αναρριχήσεων που πραγματοποιήθηκαν στα βουνά μας κατά το 1956, όλες από ελληνικές σχοινοσυντροφιές, εξαίρονται οι τέσσερις.*

Επιθεώρησις «Ορειβάτης». Τεύχος 14, Σεπτέμβριος 1958, σελ. 60-61 και 108. Τίτλος : **«Συστηματική αναρριχητική αναγνώρισις των Βαρδουσίων»**, *του κ. Γ. Μιχαηλίδη. Περιγράφονται με στοιχεία όλες οι μέχρι τότε αναρριχήσεις (10 διαδρομές το 1958 και 5 παλαιότερες) στις κορυφές των Βαρδουσίων.*

Περιοδικό «Osterreichische Alpenzeitung» (του Αυστριακού Ορειβατικού Συνδέσμου). Τεύχος 1304, Μάρτιος-Απρίλιος 1959, σελ. 61-62-63. Τίτλος: **«Nue Fahrten in ven Bergen Griechenlands»**. *Αναρριχητικό χρονικό που περιλαμβάνει 40 διαδρομές οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 1946 έως 1958 στα βουνά μας από ελληνικές σχοινοσυντροφιές. Αναφέρονται και αναρριχήσεις σε μικρά βουνά π.χ. Μεγάλο Αρμένι Πάρνηθος, Ακροκόρινθος κ.τ.λ., τις οποίες εμείς θα περιλάβουμε μαζί με άλλες, στην προσεχή εργασία μας με τίτλο: «Διαδρομές Υψηλής Σχολής».*

Στο ίδιο τεύχος του ανωτέρω περιοδικού, σελ. 55 έως 61 δημοσιεύεται ωραία περιγραφή υπό του von Bruno Streitman με τίτλο **«Olymp»** *όλων των αναρριχήσεων ξένων και Ελλήνων, που πραγματοποιήθηκαν από το 1934 μέχρι και το 1958 στον Όλυμπο. Το κείμενο συμπληρώνεται από παραστατικές εικόνες των ορθοπλαγιών στις οποίες έχουν χαραχθή με απόλυτη ακρίβεια οι αναφερόμενες αναρριχητικές διαδρομές από το 1934 έως το 1958. Σημειώνουμε μια διπλή αβλεψία: Η κορυφή Σκολιό, τόσο στο κείμενο όσο και στις λεζάντες των εικόνων αναγράφεται λανθασμένα ως κορυφή Σκάλα, και η Σκάλα ως Σκολιό. Μετάφρασι ολόκληρης της ανωτέρω περιγραφής υπάρχει στο περιοδικό «Φ.Ο.Κ.», τεύχος 19, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1959, σελ. 5-6-7-8-9.*

Περιοδικό «Φ.Ο.Κ.». Τεύχος 17, Απρίλιος-Ιούνιος 1959, σελ. 8-9. Τίτλος : **«Χρονικό αναρριχήσεων του 1958»**.

Είναι ένα πλήρες χρονικό που περιλαμβάνει τις 19 εν όλω αναρριχήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το 1958 στα ελληνικά βουνά όλες από ελληνικές σχοινοσυντροφιές. Δεν αναφέρονται βαθμοί δυσκολίας. Εκτός των ανωτέρω διαδρομών, μνημονεύονται και τρεις επαναλήψεις.

«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες». Τεύχος 114-116, Μάϊος-Ιούλιος 1959, σελ. 27 έως 34. Τίτλος : **«Το χρονικό των αναρριχήσεων στις ελληνικές ορθοπλαγιές»**.

Από το αναρριχητικό αρχείο του Ομίλου. Πρόκειται για ένα πλήρες χρονικό - ευρετήριο των αναρριχητικών διαδρομών που πραγματοποιήθηκαν από Έλληνες και ξένους στα ελληνικά βουνά κατά την περίοδο από 1933 μέχρι το 1959. Οι διαδρομές αναφέρονται κατά βουνά, όπως και στο παρόν Αναρριχητικό Αρχείο του Αττικού. Στο χρονικό περιλαμβάνονται ακόμη και οι επαναλήψεις, καθώς και οι διαδρομές κάτω του 3ου βαθμού, τα οποία εμείς αποφύγαμε. Συνολικά έχουν καταχωρισθή 79 αναρριχήσεις, εκ των οποίων όμως οι 11 είναι επαναλήψεις και οι 7 διαδρομές κάτω του III βαθμού. Χρησιμότατο βοήθημα για κάθε αναρριχητή των ελληνικών βουνών. Η εν λόγω εργασία ήταν για την εποχή της ό,τι καλύτερο έχει δημοσιευθή, επροκάλεσε δε τις ευμενείς κριτικές των αναρριχητικών κύκλων

(βλέπε : «Ορειβασία» του Σ.Ε.Ο. Αθηνών - Οκτώβριος 1965, σελ. 38. Επίσης εφημερίς «Ακρόπολις» 9/8/60 κ.τ.λ.).

Επετηρίς «Ορειβασία», Οκτώβριος 1959, σ. 5-6-7-8. Τίτλος: **«Ελληνικό ορειβατικό χρονικό 1958 - Αναρριχητικό ελληνικό χρονικό».**

Περιλαμβάνει με πλήρη στοιχεία τις αναρριχήσεις Ελλήνων που πραγματοποιήθηκαν το 1958 στα ελληνικά βουνά. Μνημονεύονται και οι επαναλήψεις. Επίσης, στις σελίδες 10-11, με τίτλο: **«Η δράση του Συνδέσμου μας»** *αναφέρονται με στοιχεία έξη αναρριχήσεις Ελλήνων σε ελληνικά βουνά κατά την περίοδον 1956 - 1957.*

Επετηρίς «Journal», Ζυρίχη (vol. 2, No 8, 18-12-1959). Με τίτλο **«Grece 1955-1958»** *δημοσιεύεται (σελ. 208-209) άρθρο του κ. Γ. Μωϋσίδη από την Αθήνα. Μνημονεύονται ωρισμένες από τις αναρριχήσεις μελών του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου των ετών 1955-1958 στα ελληνικά βουνά. Σημειώνουμε πως η αναρρίχησι Μιχαηλίδη - Ξανθόπουλου το 1956 στην Δ. ορθοπλαγιά του Στεφανιού στον Όλυμπο, αναφέρεται από λάθος ότι έγινε στην ΒΔ ορθοπλαγιά του Μύτικα.*

«Φ.Ο.Κ.». Τεύχος 20, Ιανουάριος-Μάρτιος 1960, σελ. 6. Τίτλος: **«Το χρονικό των αναρριχήσεων του 1959».** *Μνημονεύονται με στοιχεία 10 διαδρομές, μεταξύ των οποίων μία επανάληψι και μία απόπειρα.*

Επετηρίς «Journal», Ζυρίχη (vol. 4, No 11, 18-4-62). Τίτλος **«Grece 1959-1960».** *Άρθρο του κ. Γ. Μωϋσίδη από την Αθήνα, για την ελληνική ορειβασία. Μνημονεύονται μερικές από τις αναρριχήσεις 1959-1960 Ελλήνων και ξένων στα βουνά μας.*

Περιοδικό «La Montagne & Alpinisme» (του C.A.F. και Groupe de Haute Montagne). Τεύχος 44, Οκτώβριος 1963, σελ. 115 έως 121. Τίτλος: **«L' alpinisme en Grece».** *Άρθρο του κ. Ι. Χατζηδίνα. Μνημονεύονται οι αναρριχήσεις Ελλήνων και ξένων στον Όλυμπο, Γκαμήλα, Τσουκαρόσσα, Αστράκα, Γκιώνα, Παρνασσό, Βαρδούσια και Λευκά Όρη (Κρήτη).*

Βιβλίο **«Sui monti della Grecia immortale 1964-1965»** *των Spiro Dalla Porta Xidias et Bianca di Beaco. Στις σελίδες 147 έως 153 περιλαμβάνεται με στοιχεία, χρονικό των αναρριχήσεων της ομάδος των αναρριχητών των C.A.I. τμήματος Τεργέστης, στο Στεφάνι του Ολύμπου (1 διαδρομή), Γκαμήλα Τύμφης (11 διαδρομές), Αστράκα Τύμφης (2 διαδρομές) και Πυραμίδα Γκιώνας (3 διαδρομές).*

Περιοδικό «Alpinismus» (Μόναχο), Ιούνιος 1965, σελ. 51. Τίτλος: **«Stefani Nordoswand (1934-1958)».**

Στοιχεία για τις αναρριχήσεις της ΒΑ ορθοπλαγιάς του Στεφανιού στον Όλυμπο. Στη φωτογραφία που συνοδεύει το κείμενο, είναι χαραγμένες επακριβώς, η πρώτη και οι επτά - μέχρι το 1958 - νέες διαδρομές της ορθοπλαγιάς αυτής. Επίσης, σημειώνονται και οι δύο παραλλαγές στη Β. κόψι.

«Assoc. des Alpinistes Hellenes». Μάϊος 1966 (έκδοση του Σ.Ε.Ο. Αθηνών για το εξωτερικό). Περιλαμβάνει **αναρριχητικό χρονικό του 1965 των αναρριχητών του Σ.Ε.Ο.** *Επίσης το χρονικό των αναρριχήσεων του Σ.Ε.Ο. στον Γκίγκιλο των Λευκών Ορέων Κρήτης, που συνοδεύεται από τρία παραστατικά σχέδια των ορθοπλαγιών, εργασία του Γάλλου Gerard Singer με χάραξι όλων των διαδρομών 1960 - 1965.*

Επετηρίς «Ορειβασία» (του Σ.Ε.Ο. Αθηνών), Οκτώβριος 1965, σελ. 11 έως 21. Τίτλος: **«Ελληνικό αναρριχητικό χρονικό 1959-1960-1961».**

Πλήρες και αρκετά ενημερωμένο χρονικό της πλούσιας σοδειάς αναρριχήσεων στα ελληνικά βουνά κατά την τριετία 1959-1961, που περιλαμβάνει 57 αναρριχήσεις γενικώς και μία απόπειρα. Μέσα σ' αυτές υπάρχουν και διαδρομές που εμείς δεν περιλάβαμε στο Αρχείο του «Αττικού». Π.χ. : 6 επαναλήψεις, 4 αναρριχήσεις κάτω του 3ου βαθμού και 5 διαδρομές σε βουνά μικρού υψομέτρου. Εξ' άλλου, παρ' όλη την προσεκτική δουλειά των υπευθύνων δεν αποφεύχθηκε μια μικρή αβλεψία: Δεν αναφέρθηκαν οι διαδρομές της 26-7-1959 στη Ραϊδόλακκας Παρνασσού και της 28-7-1959 Μαύρα Λιθάρια Παρνασσού.

«Δελτίον Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ.». Τεύχος 81, Ιούλιος-Αύγουστος 1972, σ. 2 έως 12. Τίτλος: **«Συγκρότημα Λευκών Ορέων - Γκίγκιλος 2.080μ. - Βολακιάς 2.116μ.»** (εκδόθηκε και σε ιδιαίτερο φυλλάδιο).

Πρόκειται για μια πολύ προσεκτική και άκρως επιμελημένη εργασία της κας Κατερίνας Γκέκα. Περιλαμβάνει με στοιχεία και τεχνικές περιγραφές όλες τις αναρριχήσεις που πραγματοποιήθηκαν μέχρι το 1972 στο συγκρότημα αυτό. Οι περιγραφόμενες διαδρομές είναι χαραγμένες σε 5 θαυμάσια σχέδια του Γάλλου Gerard Singer (εκ των οποίων τα τρία είχαν ήδη δημοσιευθή, όπως έχουμε αναφέρει, στο Δελτίο του Σ.Ε.Ο., Μάϊος 1966).

β. Το δεύτερο, πολύ αξιόλογο και αυτό έργο που ξεχώρισα (που καταγράφει και τις επαναλήψεις, καθώς και τις αναρριχήσεις σε μικρά βουνά) είναι το **«Χρονικό ορειβατικών διαδρομών στα ελληνικά βουνά».** Δημοσιεύθηκε από το Σύνδεσμο Ελλήνων Ορειβατών (Σ.Ε.Ο.) στο επανεκδοθέν ύστερα από 12 χρόνια περιοδικό του «Ορειβασία», στα τεύχη :

Νο 3, Αύγουστος 1978, σ. 13-20 (1-8).
Νο 4, Απρίλιος 1979, σ. 17-24 (9-16).
Νο 5, Δεκέμβριος 1979, σ. 17-24 (17-24).
(Δυστυχώς μετά η έκδοση του περιοδικού σταμάτησε).

Πάντως μέσα στα τρία αυτά τεύχη περιελήφθηκαν ημερολογιακά με τα κύρια προσδιοριστικά στοιχεία τους, οι αναρριχήσεις Ελλήνων και ξένων στα ελληνικά βουνά (μόνο αυτές που πραγματοποιήθηκαν έως τις 20-7-63).

Το πιο πάνω χρονικό, απ' ότι ξέρω όφειλε την πληρότητά του στην πολύ προσεκτική και αντικειμενική δουλειά του Φαίδωνα Γαληνού, του πιο επίμονου τότε ερευνητή των αναρριχητικών μας πραγμάτων, του «πατέρα της αρχειοθέτησης των αναρριχήσεων στην Ελλάδα» (βιβλίο «Τα Βουνά της Ρούμελης», σ. 27). Δημοσιεύθηκε στα μεσαία φύλλα του κάθε τεύχους και είχε ξεχωριστή αρίθμηση σελίδων, έτσι ώστε τα φύλλα να μπορούν να αποσπασθούν από τα τεύχη και να αποτελέσουν ένα ιδιαίτερο βιβλίο που θα ήταν πολύτιμο για κάθε αναρριχητή των Ελληνικών βουνών. Αναμφισβήτητα αυτές οι - έστω και λίγες - σελίδες (24), αποτελούν σήμερα ένα από τα σοβαρά και υπεύθυνα αναρριχητικά χρονικά της χώρας μας για τις αναρριχήσεις των Ελληνικών βουνών της περιόδου 1934 - 1963 (155 διαδρομές).

γ. Άλλα αναρριχητικά χρονικά :

«Ο Αττικός», τ. 51, Αύγ.-Οκτ. 1974 (Πανηγυρικό τεύχος για την επέτειο της εικοσαετίας της πρώτης ελληνικής σχοινοσυντροφιάς που πέτυχε την αναρρίχηση Καζάνια - Μύτικας και της πρώτης ανάβασης του Αττικού στον Όλυμπο).

Περιεχόμενα : σ. 5-6 τίτλος **«Το χρονικό μιας πρώτης αναρριχήσεως (Πριν 20 χρόνια στον Όλυμπο)»**. Το κείμενο συνοδεύεται, σ. 10-11, από παρουσίαση φωτοτυπικών σχετικών δημοσιευμάτων διαφόρων εντύπων της προ εικοσαετίας (για τότε) εποχής, σ. 7-9, τίτλος **«Οι αναρριχήσεις του Ολύμπου, από το Αναρριχητικό Αρχείο Ολύμπου»**. Συνοπτικός πίνακας των αναρριχητικών διαδρομών που πραγματοποιήθηκαν στον Όλυμπο κατά την περίοδο από 1954 μέχρι και 1972.

Δελτίο «Ορειβασία» Παράρτημα, τ. 1, Ιαν.-Μάρτ. 1976. Δημοσιεύεται **«Ελληνικό αναρριχητικό χρονικό των ετών 1946 - 1958»** από το περιοδικό Osterreichische Alpenzeitung, τ. 1304, Μάρτ.-Απρ. 1959, σ. 61-63 (αναφέρεται στη γενική βιβλιογραφία του «Αττικού»).

δ. Επίσης, από τον όγκο των αναρριχητικών δημοσιευμάτων της παλιάς εποχής, εκτός από όσα ανέφερα στις ετήσιες δραστηριότητες των σωματείων ή που αναφέρθηκαν στη γενική βιβλιογραφία του «Αττικού», θεωρώ απαραίτητο να μνημονεύσω εδώ, για να πάρουν την θέση που τους ανήκει, και μερικά μεταγενέστερα κείμενα - τα περισσότερα εκλεκτές εργασίες σε αναρριχητικά θέματα - των νεότερων χρόνων, που μεταξύ άλλων ασχολούνται και με ιστορικά της Ελληνικής αναρρίχησης, λίστες διαδρομών κ.λπ.

Βιβλία

«Ιστορικές αναδρομές», του Ηλία Νικόπουλου. Αθήνα 1978 (φωτ. έκδ.).

«Όλυμπος - Αναρριχητικές διαδρομές 1930-1978», του Ευθύμιου Ελευθεριάδη. Θεσσαλονίκη 1978. Περιλαμβάνει όλες τις αναρριχήσεις που πραγματοποιήθηκαν στον Όλυμπο μέχρι το 1978.

«Τα βουνά της Ελλάδας», του Γιώργου Σφήκα. Αθήνα 1980. Περιλαμβάνει κατάλογο αναρριχήσεων στα βουνά : Γκαμήλα, Τσούκα Ρόσσα, Αστράκα, Γκιώνα, Παρνασσό, Βαρδούσια, Όλυμπο, με φωτογραφίες και σχεδιαγράμματα των διαδρομών.

«Τα βουνά της Αττικής», του Νίκου Νέζη. Αθήνα 1983. Στις σελίδες 54-56 δημοσιεύεται κατάλογος αναρριχήσεων στο Άρμα και το Φλαμπούρι.

«Αναρρίχηση κοντά στην Αθήνα», του Δημήτρη Κορρέ. Αθήνα 1983. Δημοσιεύεται ο κατάλογος και οι τεχνικές περιγραφές των διαδρομών στο Άρμα, Φλαμπούρι και Πέτρα Βαρυμπόπης.

«Όλυμπος - Ζηλνιά», του Δημήτρη Μπουντόλα. Θεσσαλονίκη 1983.

«Όλυμπος - Στεφάνι», του Δημήτρη Μπουντόλα. Θεσσαλονίκη 1984.

«Τα βουνά της Ρούμελης», των Τριαντάφυλλου Αδαμακόπουλου, Βασίλη Χατζηρβασάνη, Πηνελόπη Ματσούκα. Αθήνα 1986. Περιλαμβάνει κατάλογο αναρριχήσεων στα βουνά: Πάρνηθα, Παρνασσό, Γκιώνα, Βαρδούσια, καθώς επίσης και χρήσιμες σημειώσεις με αναρριχητικά ενδιαφέροντα.

«Όλυμπος» του Νίκου Νέζη. Αθήνα 1986. Περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και πλουσιότατο χρονικό όλων των αναρριχήσεων της πεντηκονταετίας 1934-1983 που ανοίχτηκαν στον Όλυμπο και πάρα πολλές χρήσιμες αναρριχητικές κ.ά. σημειώσεις.

«Τα βουνά του Μωρηά», των Τ. Αδαμακόπουλου, Β. Χατζηρβασάνη, Π.

Ματσούκα. Αθήνα 1988. Περιλαμβάνει τις αναρριχήσεις στη Ζήρεια, το Χελμό, τον Ταΰγετο και το Αρτεμήσιο.

«Αναρρίχηση δίπλα στο σπίτι σας», των Paul Bailey και Δημήτρη Τιτόπουλου. Αθήνα 1991.

«Βαράσοβα - Αναρριχητικός οδηγός», του Γιάννη Αλιγιάννη. Αθήνα, 1991

Περιοδικά

«Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 119, Νοέμ.-Δεκ. 1978, σ. 20-26

«Ταξιδεύοντας», τ. 23, Οκτ. 1979, σ. 60-63

«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 207, Απρ.-Ιούν. 1984, σ. 27-28.

Τίτλος : «Γκιώνα». Από την Κατερίνα Μαυρογένη. Περιγράφεται το ιστορικό των αναρριχήσεων στη Γκιώνα από την «Πλάκα Συκιάς».

«Κορφές», τ. 47, Μάϊ.-Ιούν. 1984, σ. 10-11

«Κορφές», τ. 48, Ιούλ.-Αύγ. 1984, σ. 26-27

Τίτλος : «Η ιστορία των αναρριχήσεων» (από το άρθρο «Όλυμπος» του Λάζαρου Παμπέρη). Περιγράφεται όλο το ιστορικό των αναρριχήσεων στον Όλυμπο.

«Ανάβαση», τ. 12, Ιαν. 1985, σ. 20-21

«Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 304, Απρ.-Ιούν. 1985, σ. 9

«Κορφές», τ. 56, Νοέμ.-Δεκ. 1985, σ. 31-32

Τίτλος : «Αναρριχήσεις» (από το άρθρο «Βόρεια Πίνδος», του Λάζαρου Παμπέρη). Περιγράφεται όλο το ιστορικό των αναρριχήσεων στην Γκαμήλα, Τσούκα Ρόσσα, Αστράκα κ.λπ.

«Βουνήσιος Αέρας», τ. 3, Σεπτ.-Δεκ. 1986, σ. 120-126

«Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 309, Ιαν.-Μάρτ. 1987, σ. 9-11

«Κορφές», τ. 68, Νοέμ.-Δεκ. 1987, σ. 19

«Κορφές», τ. 74, Νοέμ.-Δεκ. 1988, σ. 28-29

«Εικόνες», τ. 214, 7 Δεκεμβρίου 1988, σ. 55-58

«Κορφές», τ. 80, Νοέμ.-Δεκ. 1989, σ. 50-51

«Rivista Della Montana», τ. 120, Ιούλ. 1990, σ. 54-57

«Ταξίδι», τ. 2, Σεπτ.-Οκτ. 1990, σ. 24-29

«Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 324, Οκτ.-Δεκ. 1990, σ. 10

«Ο Παν», τ. 443, Οκτ.-Δεκ. 1990, σ. 69

«Κορφές», τ. 91, Σεπτ.-Οκτ. 1991, σ. 32-38

«Κορφές», τ. 95, Μάϊ.-Ιούν. 1992, σ. 27-37

«Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 4, Ιαν.-Ιούν. 1993, σ. 12-15

«Κορφές», τ. 99, Ιαν.-Φεβρ. 1993, σ. 25-29

Σχόλια Ν. Νέζη

Εκτός από τα παραπάνω δημοσιεύματα καταγράφονται και τα εξής νεότερα βιβλία και άρθρα, που αναφέρονται στην εξεταζόμενη περίοδο και δεν έχουν αναφερθεί στα σχόλια των κεφαλαίων.

Βιβλία

«Αναρριχητικός οδηγός Αττικής» των Δημήτρη Τιτόπουλου και Paul Bailey. Αθήνα, 1996
Ε.Ο.Σ. Αθηνών 1928-2000 του Νίκου Νέζη. Αθήνα 2000

Περιοδικά

«Ανάβαση», τ. 8, Απρ.-Ιούλ. 1983, σ. 20-23
«Ανάβαση», τ. 10, Δεκ. 1983 - Φεβρ. 1984, σ. 12-19
«Ανάβαση», τ. 12, 1985/1, σ. 14-19 & τ. 14, 1985/3, σ. 15
«Ανεβαίνοντας», τ. 5, Άνοιξη 1999, σ. 38-39
«Ανεβαίνοντας», τ. 10, Καλοκαίρι 2000, σ. 88
«Ανεβαίνοντας», τ. 11, Φθινόπωρο 2000, σ. 68
«Ανεβαίνοντας», τ. 16, Χειμώνας 2001-02, σ. 86-87
«Κορφές», τ. 93, Ιαν.-Φεβρ. 1992, σ. 26-30
«Κορφές», τ. 133, Σεπτ.-Οκτ. 1998, σ. 28-32
«Κορφές», τ. 136, Μάρτ. Απρ. 1999, σ. 50-54
«Κορφές», τ. 140, Νοέμ.-Δεκ. 1999, σ. 40-50
«Cliff», τ. 1, Χειμώνας 1994, σ. 18-27
«Cliff», τ. 4, Χειμώνας 1995, σ. 27-33

Επίσης στο περιοδ. «Κορφές», από το τ. 134, Νοέμ.-Δεκ. 1998 μέχρι και το τ. 151, Σεπτ.-Οκτ. 2001 (εκτός των τ. 137 &143) δημοσιεύθηκαν άρθρα με το γενικό τίτλο «Ένα μύθο θα σας πω....» του Στέλιου Βασιλόπουλου, όπου καταγράφεται, με ένα πρωτότυπο τρόπο, ένα σημαντικό κομμάτι των πρώτων χρόνων της ιστορίας της ελληνικής ορειβασίας, χιονοδρομίας και αναρρίχησης.

Γενική σημείωση

Από τους διάφορους μελετητές πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι υπάρχουν αρκετές ασάφειες και σοβαρά λάθη στα διάφορα δημοσιεύματα περί των αναρριχητικών διαδρομών (το επισημαίνει και ο Γ. Μιχαηλίδης στο παρόν βιβλίο), όπως π.χ. για το βουνό και το αναρριχητικό πεδίο που έγιναν, για την ακριβή ονομασία τους, για τον προσανατολισμό της ορθοπλαγιάς ή κόψης, για τις υψομετρικές διαφορές, για το αν είναι πρώτη, νέα, ή επανάληψη, αλλά και αρκετές ελλείψεις σε περιγραφές, σχεδιαγράμματα, φωτογραφίες, χαράξεις και ημερομηνίες.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να μη συμφωνούν μεταξύ τους οι διάφορες καταγραφές των αναρριχητικών διαδρομών. Η σοβαρότερη προσπάθεια για τη σωστή καταγραφή όλων των αναρριχητικών διαδρομών έχει γίνει στο βιβλίο «Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης 1930-2000», σ. 139-175, έκδ. Ε.Ο.Ο.Α., 2000.

E O O A

ISBN 960-86676-3-1